

Mötesbok: Äldrenämnden (2026-01-29)

Äldrenämnden

Datum: 2026-01-29

Plats: Esplanaden, Länken, Stadhuset

Kommentar:

Dagordning

Tid: Torsdagen den 29 januari kl. 08:30

Plats: Esplanaden, Länken, Stadshuset

Upprop

Beslut om justeringstid

Dagordning

1/26 Godkännande av dagordning

3

Anmälan av jäv

Ärenden under handläggning/ej offentliga

2/26 Äldreomsorgsdirektören informerar

4

3/26 Uppföljning av särskilt uppdrag i verksamhetsplan 2026

5

Allmänna ärenden

4/26 Månadens goda exempel - Holmsunds korttidsboende

10

5/26 Årsuppföljning Solbackens intraprenad 2025

16

6/26 Äldrenämndens årsbokslut och internkontrollrapport 2025

23

7/26 Utredning socialsekreterare på akutmottagningen

78

8/26 Yttrande över motion 36/2025 - Inrätta äldreombud i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)

87

9/26 Revidering av äldrenämndens riktlinje för arbete mot våld i nära relationer

94

10/26 Flexibel hemtjänst med ram

107

11/26 Remissvar - Umeå kommuns konstpolicy

154

12/26 Remissvar - Mobilitetsnorm för Umeå kommun

185

13/26 Revidering av reglemente 2023 - 2026 för äldrenämnden

209

14/26 Revidering av äldrenämndens sammanträdestider 2026

223

15/26 Anmälan av delegerade beslut/anmälningsärenden

226

16/26 Återkoppling kurser och konferenser

469

17/26 Övriga frågor

470



Tjänsteskrivelse

2026-01-05

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2026/00047

Godkännande av dagordning

Förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner dagordningen.

Ärendebeskrivning

Eventuella tillägg och ändringar noteras i dagordningen.

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef



Tjänsteskrivelse

2026-01-05

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2026/00014

Äldreomsorgsdirektören informerar

Förslag till beslut

Äldrenämnden har tagit del av informationen.

Ärendebeskrivning

Pernilla Henriksson, äldreomsorgsdirektör informerar om aktuella frågor i äldreomsorgsförvaltningen.

Beredningsansvariga

Pernilla Henriksson, äldreomsorgsdirektör

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef



Tjänsteskrivelse

2026-01-20

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2026/00063

Uppföljning av särskilt uppdrag i verksamhetsplan 2026

Förslag till beslut

Äldrenämnden har tagit del av informationen.

Ärendebeskrivning

Pernilla Henriksson, äldreomsorgsdirektör, informerar om det pågående arbetet med det särskilda uppdrag som förvaltningen fick av nämnden i samband med verksamhetsplanen för 2026.

Äldrenämnden beslutar 2025-11-20 § 148 att äldreomsorgsförvaltningen får följande uppdrag:

- att konkretisera program och åtgärder för ökad trygghet, värdighet och kvalitet i omsorgen. Rutiner och arbetssätt inklusive inflytande och ledarskap, kommunikation, bemanning och kompetensfrågor ska adresseras. Återkoppling i nämnden vid varje sammanträde. Samt i tillämpliga delar vid ordinarie uppföljningstillfällen.

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag äldrenämnden 2025-11-20 § 148

Beredningsansvariga

Pernilla Henriksson, äldreomsorgsdirektör

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef

§ 148

Diariennr: ÄN-2025/00001

Verksamhetsplan och budget 2026**Beslut**

Äldrenämnden fastställer verksamhetsplan och budget för 2026 med följande tillägg:

- De lokala värdighetsgarantierna för hemtjänst och vård och omsorgsboenden, antagna av Socialnämnden 2014, ska revideras. Arbetet med detta påbörjas under våren 2026.
- Äldrenämnden kommer under 2026 att inleda ett pilotprojekt i samarbete med Ung Omsorg. Syftet med projektet är att locka unga människor till vårdyrket och därmed förbättra framtida kompetensförsörjning inom omsorgen.

Äldrenämnden uppdrar till äldreomsorgsförvaltningen:

- att konkretisera program och åtgärder för ökad trygghet, värdighet och kvalitet i omsorgen. Rutiner och arbetssätt inklusive inflytande och ledarskap, kommunikation, bemanning och kompetensfrågor ska adresseras. Återkoppling i nämnden vid varje sammanträde. Samt i tillämpliga delar vid ordinarie uppföljningstillfällen.
- att succesivt och utan dröjsmål implementera kvalitetshöjande åtgärder med löpande utvärdering på lämplig enhet. För senare ställningstagande gällande verksamheten i stort.
- att beslutade och bestående förändringar ska kompletteras med riskbedömning avseende arbetsmiljö.

Reservationer

Allianspartierna anmäler reservation mot beslutet att inte komplettera verksamhetsplanen med en text om IT och datorer. Reservationen motiveras enligt följande:

"Det har vid ett stort antal tillfällen påtalats och konstaterats att det är brist på datorer på både vård och omsorgsboenden och i hemtjänsten. Bristen på datorer skapar frustration hos medarbetare och risken för att dokumentation fördröjs blir större. Vi menar att en inventering av hur

stort behovet är måste genomföras och därefter ska behovet snarast tillgodoses. God tillgång på arbetsverktyg är absolut nödvändigt för en god arbetsmiljö.”

Ärendebeskrivning

I verksamhetsplan och budget konkretiserar och beskriver nämnden den styrning och planering som ska vara gällande för nämndens verksamheter under kommande verksamhetsår.

Utgångspunkter för verksamhetsplanering är det planeringsdirektiv och den budgetram kommunfullmäktige fastställt för kommande år, av kommunfullmäktige fastställt nämndreglemente samt övriga aktiverande och normerande styrdokument som är gällande för nämnden.

Äldrenämnden beslutar verksamhetsplan och hur nämndens av kommunfullmäktige fastställda budgetram ska fördelas mellan nämndens verksamheter i november varje år.

Beslutsunderlag

Äldrenämndens verksamhetsplan och budget 2025

Äldrenämndens utmaningar och möjligheter på 3–5 års sikt

Beredningsansvariga

Pernilla Henriksson, äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander, kanslichef

Anna Bergström, kvalitetschef

Sofia Westin, ekonomichef

Rebecca Andersson, HR-chef

Förslag till beslut under överläggningarna

Lena Karlsson Engman (S) - Bifall till äldreomsorgsförvaltningens förslag beslut

Lena Karlsson Engman (S), med bifall av Åke Gustafsson (C) och Åsa Bäckström (-) (V) - Äldreomsorgsförvaltningen får följande uppdrag:

1. att konkretisera program och åtgärder för ökad trygghet, värdighet och kvalitet i omsorgen. Rutiner och arbetssätt inklusive inflytande och ledarskap, kommunikation, bemanning och kompetensfrågor ska adresseras. Återkoppling i nämnden vid varje

Umeå kommun
Äldrenämnden**Protokollsutdrag**
2025-11-20

sammanträde. Samt i tillämpliga delar vid ordinarie uppföljningstillfällen.

2. att succesivt och utan dröjsmål implementera kvalitetshöjande åtgärder med löpande utvärdering på lämplig enhet. För senare ställningstagande gällande verksamheten i stort.
3. att beslutade och bestående förändringar ska kompletteras med riskbedömning avseende arbetsmiljö.

Allianspartierna föreslår att verksamhetsplanen kompletteras med följande tillägg:

1. De lokala värdighetsgarantierna för hemtjänst och vård- och omsorgsboenden, antagna av Socialnämnden 2014, ska revideras. Arbetet med detta påbörjas under våren 2026.
2. Äldrenämnden kommer under 2026 att inleda ett pilotprojekt i samarbete med Ung Omsorg. Syftet med projektet är att locka unga människor till vårddyrket och därmed förbättra framtida kompetensförsörjning inom omsorgen.
3. Avsnittet "Digitalisera" på sidan 21 kompletteras med en text om IT och datorer för personal. En inventering av behovet av datorer för personal på vård och omsorgsboenden och i hemtjänst ska genomföras och behovet ska vara tillgodosett innan årets slut (halvårsskiftet?).

Socialdemokraterna yrkar bifall till allianspartiernas första två förslag och avslag till det tredje.

Äldrenämndens beslutsordning

Ordföranden ställer proposition på äldreomsorgsförvaltningens förslag till beslut och finner att nämnden beslutar i enlighet med förslaget.

Ordföranden ställer proposition på Lena Karlsson Engmans yrkande om uppdrag till förvaltningen och finner att nämnden beslutar i enlighet med yrkandet.

Ordföranden ställer proposition på allianspartiernas två första tilläggsförslag och finner att nämnden beslutar i enlighet med dessa.

Umeå kommun
Äldre- och vårdnämnden

Protokollsutdrag
2025-11-20

Ordföranden ställer proposition på allianspartiernas tredje tilläggsförslag mot Socialdemokraternas avslagsyrkande och finner att nämnden beslutar i enlighet med avslagsyrkandet.

Beslutet ska skickas till
Kommunstyrelsen



Tjänsteskrivelse

2026-01-05

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2026/00013

Månadens goda exempel äldrenämnden 2026

Förslag till beslut

Äldrenämnden har tagit del av informationen.

Ärendebeskrivning

Månadens goda exempel är Holmsunds korttidsboende. Av nomineringen framgår följande:

På Holmsunds korttidsboende har man satsat på att förbättra dokumentationen och genomförandeplaner. Målet är att fastställa planerna inom 10 dagar från första dagen på vistelsen, eller senast två dagar innan uppföljningsträff. Personalen arbetar även rehabiliterande samt stödjande med träningsinsatser för att gästerna ska ha så goda möjligheter som möjligt att förbättra sina förmågor och återgå till hemmet. För att lyckas med det är hela teamet inkopplat och ett tätt samarbete mellan omvårdnadspersonal, fysioterapeut, arbetsterapeut och sjuksköterska är en nyckel för att få till ett bra arbetssätt.

Holmsunds korttidsboende har satsat på att upprätta genomförandeplaner av god kvalitet, vilket är grunden för att kunna arbeta personcentrerat. Det är även i linje med äldrenämndens mål. Holmsunds korttidsboende möjliggör ett självständigt liv i hemmet genom sitt rehabiliterande arbetssätt.

Beredningsansvariga

Kevin Tornemar, nämndsekreterare

Joakim Åsberg, HR-strateg

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef

Holmsunds Korttidsboende

Rehabiliterande arbetssätt och
genomförandeplaner inom 10 dagar



UMEÅ
KOMMUN

UMEÅ
KOMMUN

Genomförandeplaner



Genomförandeplanerna blev inte alltid klar i tid



Alla rubriker fanns inte med i genomförandeplanerna

Nattrubriken var sällan ifylld



Genomförandeplaner



Omvårdnadspersonal dokumenterar
löpande i treserva



Dokumentationsombud dag & natt
skriver genomförandeplanerna

Genomförandeplanen upprättas
senast 2 dagar innan uppföljningsträff



Rehabiliterande arbetssätt

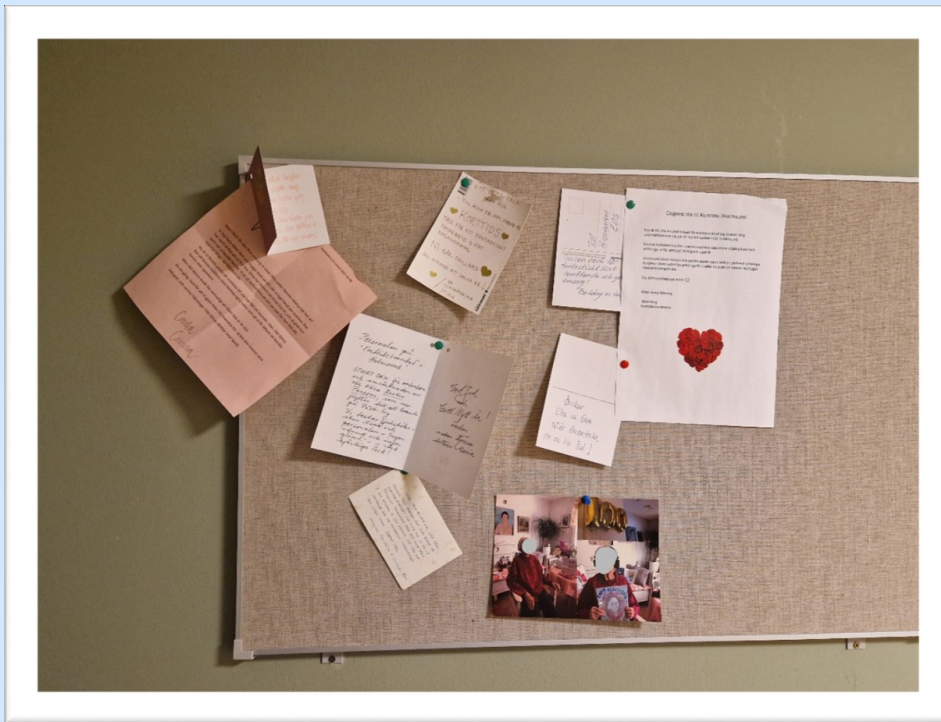
Rehabinsatser -
träningsspärm

Samtliga
teammedlemmar
arbetar mot samma mål



Rehabiliterande
arbetssätt i det dagliga
arbetet

Bibehålla den boendes
förmågor



UMEÅ
KOMMUN



Tjänsteskrivelse

2026-01-12

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2026/00056

Årsuppföljning Solbackens intraprenad 2025

Förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner Solbackens årsrapport 2025.

Ärendebeskrivning

Solbacken är ett vård- och omsorgsboende med 48 platser beläget på Backen. Verksamheten har bedrivits som intraprenad sedan 2009. Nytt avtal gäller från och med 1 januari 2024 – 31 december 2026.

Enligt avtal ska intraprenaden presentera en årlig rapport till äldrenämnden innehållande perspektiven ekonomi, personal och kvalitet.

Beslutsunderlag

Årsrapport Solbacken 2025

Beredningsansvariga

Åsa Mattson, intraprenadchef Solbacken

Beslutet ska skickas till

Åsa Mattson, intraprenadchef Solbacken
Sofia Westin, ekonomichef

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Åsa Mattsson
Intraprenadchef



Uppföljning intraprenad Solbacken

januari – december 2025

Beskrivning av verksamheten

Solbacken är ett vård- och omsorgsboende med 48 platser beläget på Backen.

Verksamheten har bedrivits som intraprenad sedan 2009.

Nytt avtal gäller från och med 1 januari 2024 – 31 december 2026. Uppsägningstid för avtalet är 9 månader.

Uppföljning av verksamheten följer äldrenämndens ordinarie årshjul.

Händelser av vikt under året

Under 2025 så har personal och chef på Solbacken jobbat mycket med att sänka kostnader och hålla budget.

Solbacken har påbörjat svenskt demenscentrums utbildning för stjärnmärkning av verksamheten.

Solbacken har under året haft flera boende med svår BPSD-problematik. Det har tidvis krävt extra personal för att kunna bedriva en god och säker vård och omsorg.

Personalperspektiv

Äldrenämnden

Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.

Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.

Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.

Solbacken tar emot feriepraktikanter på sommaren och praoelever från årskurs 8 och 9 under resten av året. Många av de som varit feriepraktikanter under åren har återkommit som vikarier och flera har även utbildat sig inom vården.

Solbacken har en låg personalomsättning. De flesta som arbetar på Solbacken har en fast anställning och har jobbat på Solbacken minst 4 - 5 år. Ungefär 1/4 av personalen har arbetat på Solbacken sedan det öppnade 2008.

61% av omvårdnadspersonalen är undersköterskor, 11% är utbildade vårdbiträden och 28% har ingen formell kompetens. Den personal som inte har en formell kompetens har i genomsnitt jobbat ca 9 år inom äldreomsorgen. De som har jobbat längst har jobbat ca 24 år och de som har jobbat kortast tid har jobbat 3- 4 år. Av fast anställd personal så har ca 44% utomnordisk bakgrund.

En utmaning för de kommande åren är att nästan 20% av personalen är 62 -67 år. Under 2026 så kommer åtminstone 3 av personalen att gå i pension och eventuellt ännu fler.

Under hösten har en personal påbörjat utbildning till undersköterska via ÄO-lyftet.

I Solbackens nya intraprenadavtal finns utrymme för mer än en chef, men tillsammans med chef har Solbackens anställda valt att just nu använda pengarna till omvårdnadspersonal och rehabiliteringsassistent. Tanken med intraprenad är bland annat att det ska vara kortare beslutsvägar och lite mer frihet för chef och medarbetare att tillsammans fatta beslut som de bedömer är bra för verksamheten.

Chef ansvarar nu för ca 50 medarbetare. Det finns inget renodlat administrativt stöd på Solbacken, men rehabiliteringsassistenten har en allt-i-allo funktion. Hon sköter främst aktiviteter och träningar, men även lite administration och hjälper vid behov även till med omvårdnad av boende på Solbacken.

I och med att Solbacken är en intraprenad är det få möten m m utanför Solbacken. Chef är nästan alltid tillgänglig på arbetsplatsen.

På Solbacken är det ett mycket gott samarbete mellan SOL och HSL, vilket ger bra förutsättningar för att de som bor på Solbacken får en god vård- och omsorg. Det leder även till ett bra arbetsklimat och gemenskap. Vi jobbar som ett team där vi lär av varandra och löser problem tillsammans.

Solbacken har nått målvärdet för andelen heltidsanställda. Den totala sjukfrånvaron är högre 2025 än 2024. Det beror främst på flera långa sjukskrivningar under 2025 som ej har varit arbetsrelaterade t ex frakturer, cancer och psykisk ohälsa. Solbacken inledde 2025 med en övertalighet av tills vidare anställd personal. Under året har 5 personer slutat på egen begäran. Av dessa 5 personer var 3 personer redan innan tjänstlediga bland annat p g a studier

Tabell

Resultatmått	Målvärde 2025	Utfall jan–dec 2025			Utfall jan–dec 2024		
		kvinnor	män	totalt	kvinnor	män	totalt
Sjukfrånvaro, totalt i procent av anställdas sammanlagda ordinarie arbetstid	7,5%	11,2	3,7	9,5	7,6	5,0	7,0
Andel långtidsfriska (%)	60%	42	40	42	49	56	51
Andel heltidsanställda (%)	95%	96	95	96	91	91	91

Ekonomi

Under året har vi följt upp ekonomin varje månad på APT.

Vi fick möjlighet att ta del av äldrenämndens överskott. Efter godkännande från ekonomichef har Solbacken köpt in personalkläder, husgeråd, specialmuggar m m för måltider samt en ny tältduk till vårt partytält för totalt 63 000kr. Det gör att överskottet blir 0,2 miljoner i stället 0,1 miljoner.

Solbacken hade ett underskott på ca 0,6 miljoner efter 2024. Det totala underskottet har nu minskat till ca 0,4 miljoner efter 2025 års utgång.

Solbacken har inte längre övertalighet av fast anställd personal.

Resultat januari-december

(mnkr med en decimal)	Budget jan-dec 2025	Utfall jan-dec 2025	Budget avvikelse jan-dec 2025	Budget- avvikelse jan-dec 2024	Budget helår 2025	Prognos helår 2025	Årsprognos budget- avvikelse 2025
Verksamhetens intäkter		0,7	0,7	1,4	0	0,7	0,7
Verksamhetens kostnader	-30,4	-30,9	-0,5	-2,0	-30,4	-0,5	-0,5
Verksamhetens nettokostnad	-30,4	-30,2	0,2	-0,6	-30,4	0,2	0,2

Vidtagna/planerade åtgärder för budget i balans

Åtgärder:

- Tydlig instruktion och riktlinje för när vikarier får tas in. Restriktiv med att ersätta frånvaro. All frånvaro som inte är sjukdom ska sökas i god tid innan schemastart för att kunna planera in så stor del som möjligt av frånvaron i schemat.
- Regelbundna uppföljningar av ekonomin på APT
- Fortsätter med den schemaändring som gjordes i slutet av 2024. Den gjorde att antalet personal som behövs för att få täckning i schemat på helgerna minskade från 21 personer till 18 personer varje helg.

Kvalitet

Andel personer som upplever trygghet i boendet (Öppna jämförelser)	T3	88%			100% 2024
Andel personer som är nöjd med utbudet av sociala aktiviteter (Öppna jämförelser)	T3	57%			82% 2024
Andel personer som upplever att de är nöjda med personalens bemötande (Öppna jämförelser)	T3	100%			95% 2024
Andel personer som känner förtroende för personalen (Öppna jämförelser)	T3	94%			85% 2024
Andel anhöriga till personer på vård- och omsorgsboende som upplever att samarbetet fungerar bra (Öppna jämförelser)	T3	75%			Går inte att få det värdet på enhetsnivå 2024

Analys och kommentar kvalitet

Svarsfrekvens i årets brukarenkät var 40-60%. Det är samma svarsfrekvens som 2024.

Andelen som upplever sig nöjda med personalens bemötande och som känner förtroende för personalen har förbättrats sedan 2024.

Andelen som upplever trygghet i boendet har minskat. Det kan eventuellt bero på att vi under året har haft flera boende som under perioder har haft svår BPSD-problematik kopplat till sin demenssjukdom. Det har tidvis haft stor påverkan på de andra som har bott på samma enhet.

88% av de som svarat på enkäten tycker att personalen på Solbacken har den kunskap och kompetens som behövs för att göra sitt arbete.

Andelen personer som är nöjda med utbudet av sociala aktiviteter har minskat trots att utbudet varken har förändrats så mycket eller minskat i förhållande till föregående år.

Utbildningen för att Stjärnmärka Solbacken vis Svenskt Demenscentrum har påbörjats under hösten med att all personal gör webbutbildningarna Demens ABC och Demens ABC plus. Under våren 2026 påbörjas dialogträffarna.

Åsa Mattsson
Verksamhetschef Solbacken



Tjänsteskrivelse

2026-01-09

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2025/00002

Äldrenämndens årsbokslut och internkontrollrapport 2025

Förslag till beslut

Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen att godkänna nämndens årsbokslut och internkontrollrapport för 2025 och bedömer i och med det att den interna kontrollen och styrningen är tillräcklig.

Ärendebeskrivning

Äldrenämndens årsbokslut innefattar nämndens rapport till kommunstyrelsen utifrån kommungemensam anvisning samt en fördjupad verksamhetsuppföljning för samma period samt en ekonomisk redovisning för 2025

I samband med årsbokslutet görs också en uppföljning av nämndens internkontrollplan för 2025.

Beslutsunderlag

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen för perioden januari-december 2025

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Internkontrollrapport januari-december 2025

Beredningsansvariga

Pernilla Henriksson, äldreomsorgsdirektör

Sofia Westin, ekonomichef

Anna Karlander, kanslichef

Rebecca Andersson, HR-chef

Anna Bergström, kvalitetschef

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Anette Sjödin, controller

Kommunrevisionen

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef

Ekonomisk utveckling 2025 Januari – December

Information

Äldrenämnden

Innehåll:

Budgetavvikelse

Prognos

Volymutveckling

Ekonomichef: Sofia Westin

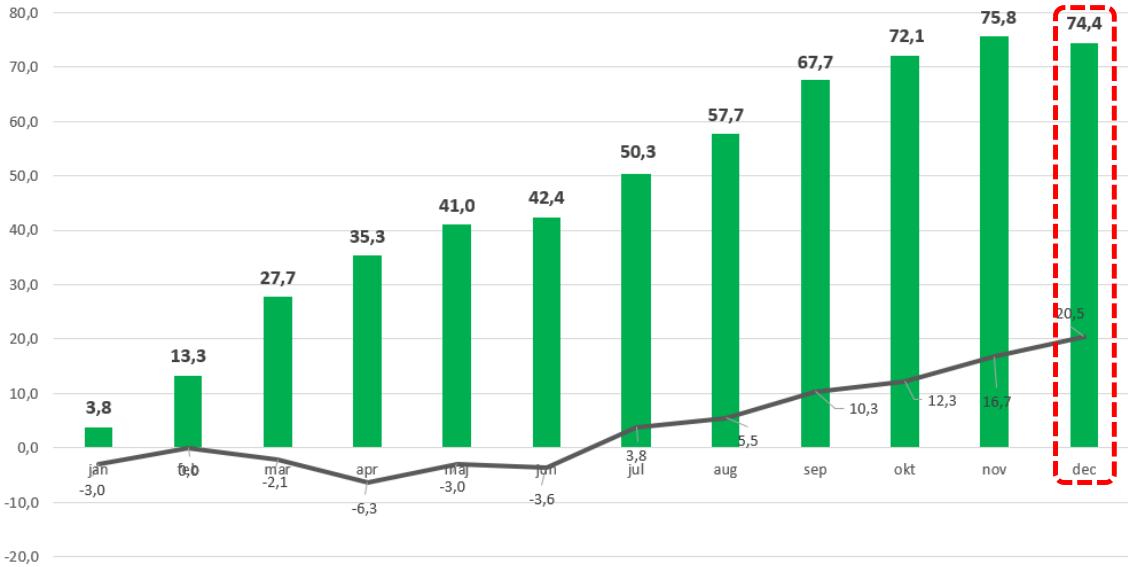


Äldrenämnden

Periodens ackumulerade budgetavvikelse (74,4 mnkr) innebär en förbättring i jämförelse med december 2024.

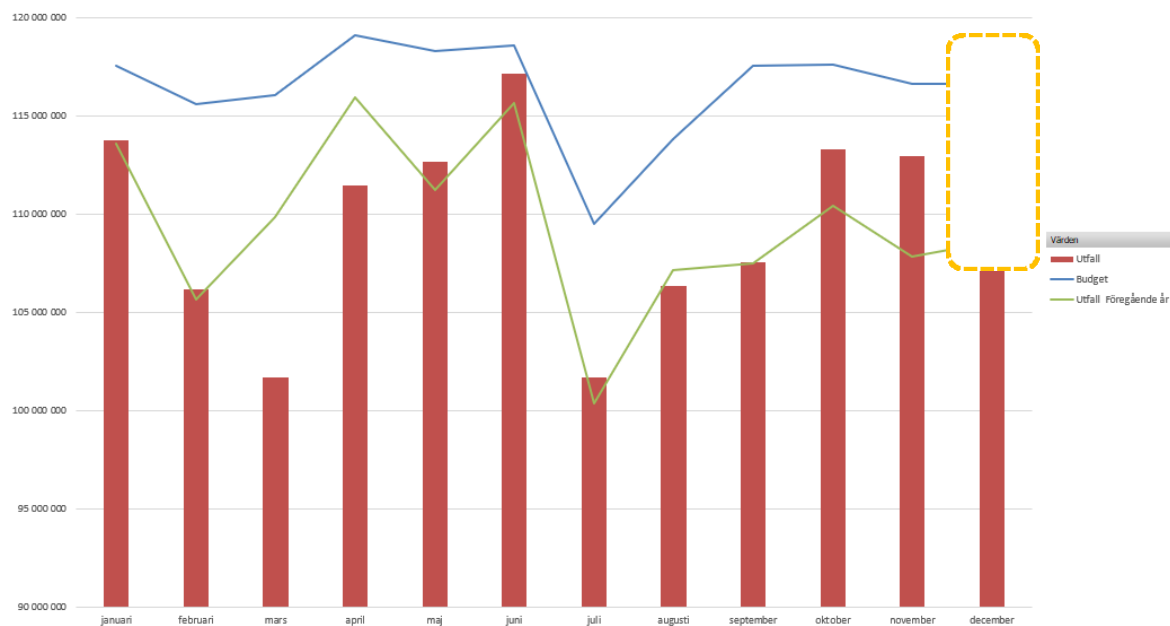
Orsak:
Minskat antal timmar hemtjänst 2025 jämfört med 2024.
Lägre kostnader än budgeterat inom vård- och omsorgsboenden, till följd av verksamhetsförändringar i samband med flytten från boendena på Tomtebo och Haga till Västteg.
Ökade volymer och kostnader för hemsjukvård beror på ett ökat antal ärenden.
Kvarstående hög kostnad för hygien- och sjukvårdsmaterial samt livsmedel.

Ackumulerad budgetavvikelse 2025



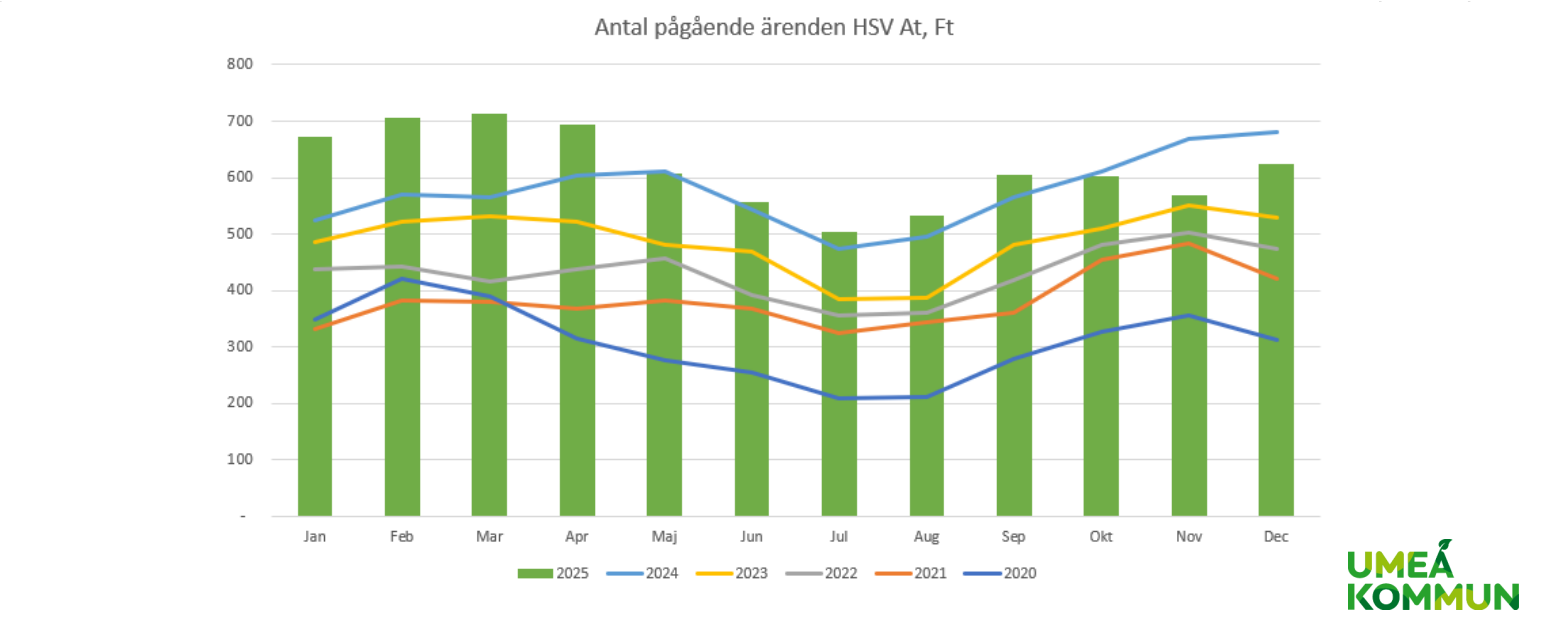
Månadsavvikelse (mnkr)	jan	feb	mar	apr	maj	juni	juli	aug	sep	okt	nov	dec
2025	3,8	13,3	27,7	35,3	41,0	42,4	50,3	57,7	67,7	72,1	75,8	74,4
2024	-3,0	0,0	-2,1	-6,3	-3,0	-3,6	3,8	5,5	10,3	12,3	16,7	20,5

Utfall i förhållande till budget 2025



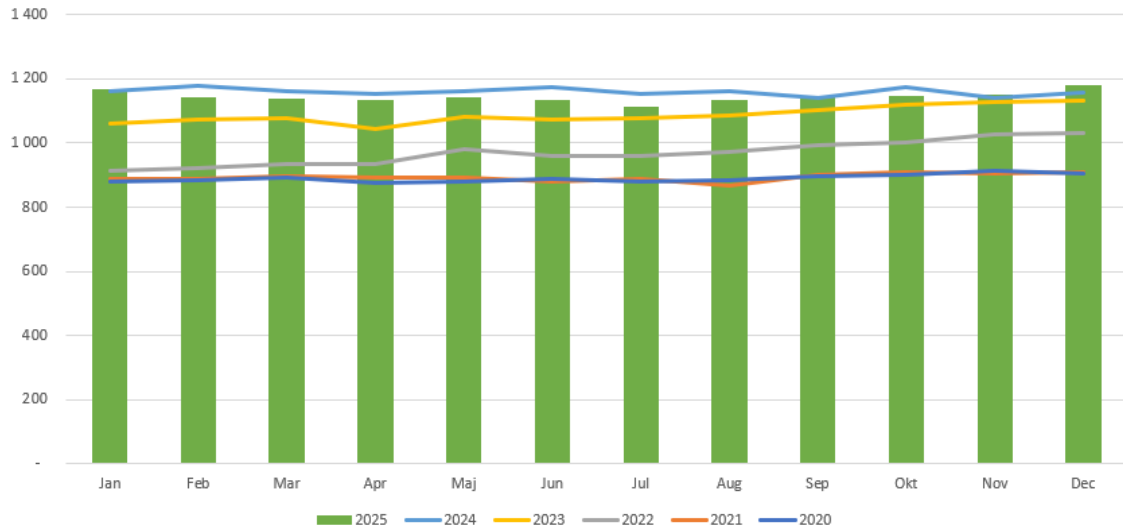
Akkumulerat resultat (mnkr)	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Prognos	Årsbudget	Verksamhetens andel % av total årsbudget
1. Nämnd- styrelseverksamhet	0,1	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,0	2,6	0%
2. Hemtjänst i ordinärt boende över/under 65 år	-0,3	2,3	6,0	11,1	13,7	14,8	17,8	20,7	24,7	27,3	27,5	29,3	31,0	524,1	38%
- varav dagverksamhet i ordinärt boende	-0,1	-0,1	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	0,5	0,5	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	12,2	
- varav hälso- och sjukvård i hemmet	-1,0	-1,8	-1,8	-1,5	-1,9	-3,4	-2,5	-3,4	-3,0	-3,9	-6,2	-7,9	-5,0	124,9	
3. Vård- och omsorgsboende inkl korttidsboende	0,9	4,0	12,3	12,7	14,7	14,3	16,2	17,7	21,8	24,3	25,2	24,9	30,0	739,9	53%
- varav korttidsboende inkl HSL	-0,2	-0,2	0,2	0,0	0,0	-0,3	-0,8	-0,7	-0,8	-0,5	-1,6	-2,0	0,0	67,4	
- varav hälso- och sjukvård särskilt boende	-1,1	-2,2	-2,1	-3,2	-4,2	-5,4	-4,1	-8,0	-7,7	-8,2	-8,9	-9,5	-9,0	113,4	
4. Öppen verksamhet ej bistånd	0,2	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,4	1,2	1,6	1,7	1,8	1,7	1,9	2,0	17,0	1%
5. Gemensamma kostnader och handläggare myndighet	2,9	6,9	9,1	11,1	12,0	12,7	14,7	17,1	18,9	18,1	20,7	17,7	22,0	113,5	8%
Akkumulerad budgetavvikelse 2025	3,8	13,3	27,7	35,3	41,0	42,4	50,3	57,7	67,7	72,1	75,8	74,4	85,0	1 397,1	100%
Akkumulerad budgetavvikelse 2024	-3,0	0,0	-2,1	-6,3	-3,0	-3,6	3,8	5,5	10,3	12,3	16,7	20,5	15,0		

Antal pågående ärenden HSV		Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Årssnitt
At, Ft														
2020		348	421	391	316	277	256	209	211	279	328	357	312	309
2021		333	383	381	369	383	369	326	343	361	455	484	421	384
2022		439	443	416	438	457	393	357	360	419	482	503	474	432
2023		486	521	531	523	480	469	385	387	480	511	552	529	488
2024		524	570	565	603	610	544	474	496	565	612	670	682	576
2025		673	706	713	695	608	557	504	534	606	603	570	625	616



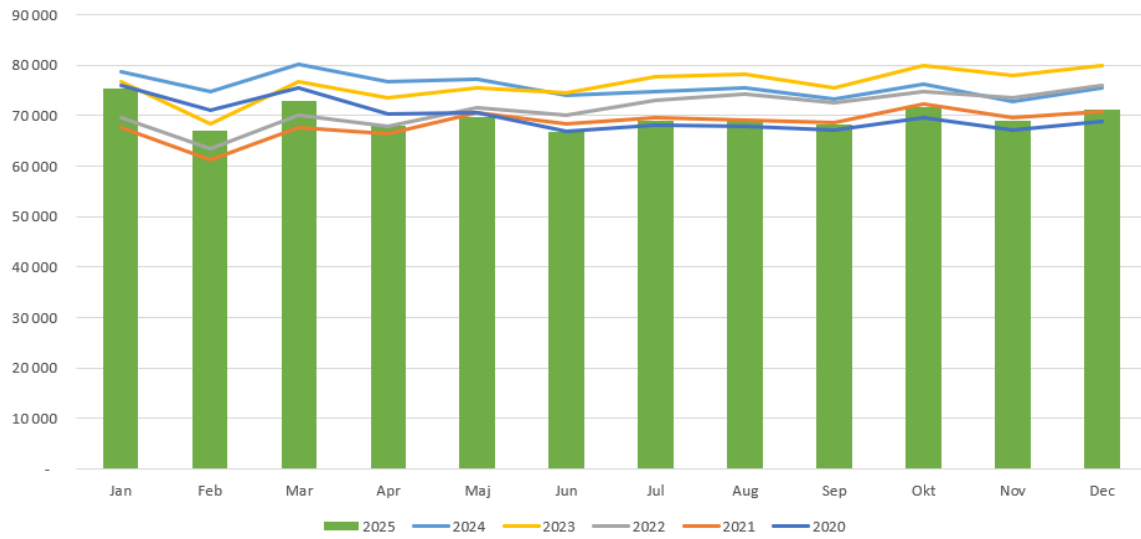
Antal pågående ärenden SSK	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Årssnitt
2020	879	886	893	874	879	889	881	885	895	900	913	906	890
2021	887	887	895	893	893	878	887	869	901	910	905	909	893
2022	915	920	933	933	980	959	962	973	993	1 000	1 026	1 033	969
2023	1 060	1 072	1 076	1 046	1 082	1 073	1 079	1 088	1 104	1 122	1 127	1 132	1 088
2024	1 160	1 179	1 164	1 155	1 163	1 173	1 154	1 160	1 142	1 176	1 143	1 156	1 160
2025	1 167	1 144	1 139	1 134	1 141	1 134	1 114	1 133	1 145	1 147	1 152	1 179	1 144

Antal pågående ärenden HSV SSK

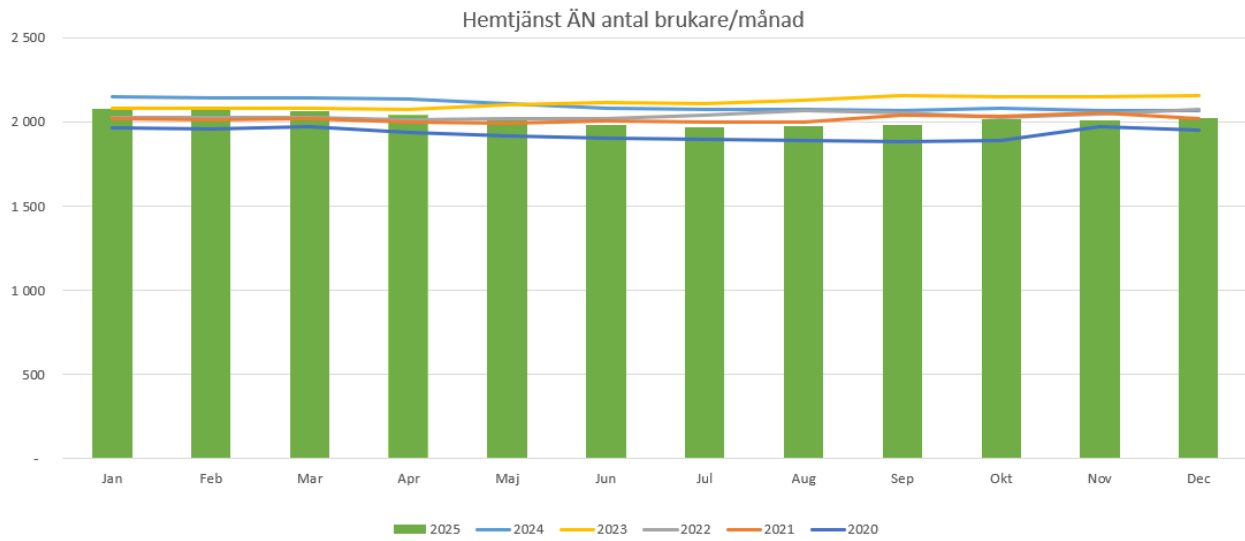


ÄN beviljade timmar/månad	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Årssnitt
2020	76 074	70 980	75 504	70 418	70 594	67 010	68 210	67 990	67 236	69 515	67 114	68 768	69 951
2021	67 674	61 215	67 751	66 290	70 592	68 355	69 684	69 166	68 542	72 210	69 508	70 849	68 486
2022	69 560	63 357	70 078	67 966	71 517	70 031	73 081	74 369	72 661	74 844	73 465	76 036	71 414
2023	76 812	68 362	76 674	73 491	75 565	74 591	77 835	78 141	75 465	79 820	78 001	79 806	76 213
2024	78 743	74 708	80 060	76 781	77 217	74 039	74 674	75 423	73 258	76 273	72 905	75 555	75 803
2025	75 379	66 938	72 963	68 111	69 670	66 866	68 867	69 310	68 328	71 578	69 054	71 128	69 849

Hemtjänst ÄN beviljade timmar/månad

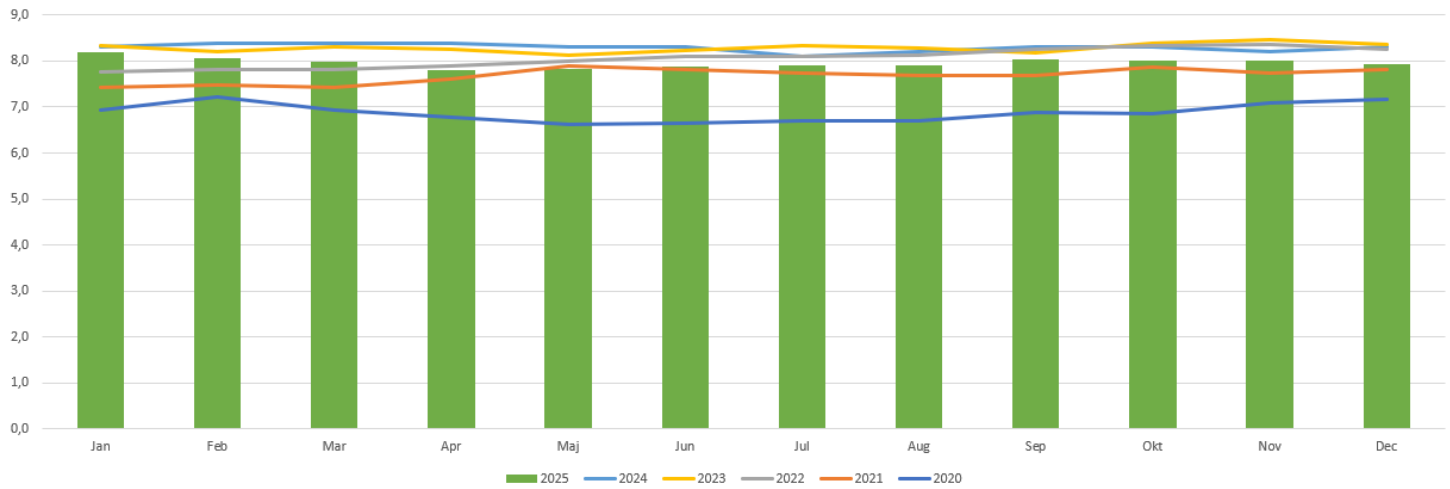


Antal brukare per månad	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Årssnitt
2020	1 965	1 954	1 974	1 940	1 916	1 905	1 893	1 887	1 885	1 891	1 973	1 950	1 928
2021	2 021	2 009	2 019	2 000	1 991	2 006	1 998	1 995	2 039	2 034	2 053	2 022	2 016
2022	2 026	2 024	2 026	2 009	2 016	2 016	2 036	2 065	2 056	2 028	2 048	2 076	2 036
2023	2 082	2 082	2 081	2 074	2 101	2 114	2 110	2 129	2 153	2 147	2 148	2 155	2 115
2024	2 151	2 141	2 144	2 136	2 108	2 083	2 072	2 075	2 070	2 079	2 067	2 064	2 099
2025	2 075	2 075	2 065	2 037	2 007	1 982	1 968	1 977	1 982	2 017	2 011	2 023	2 018

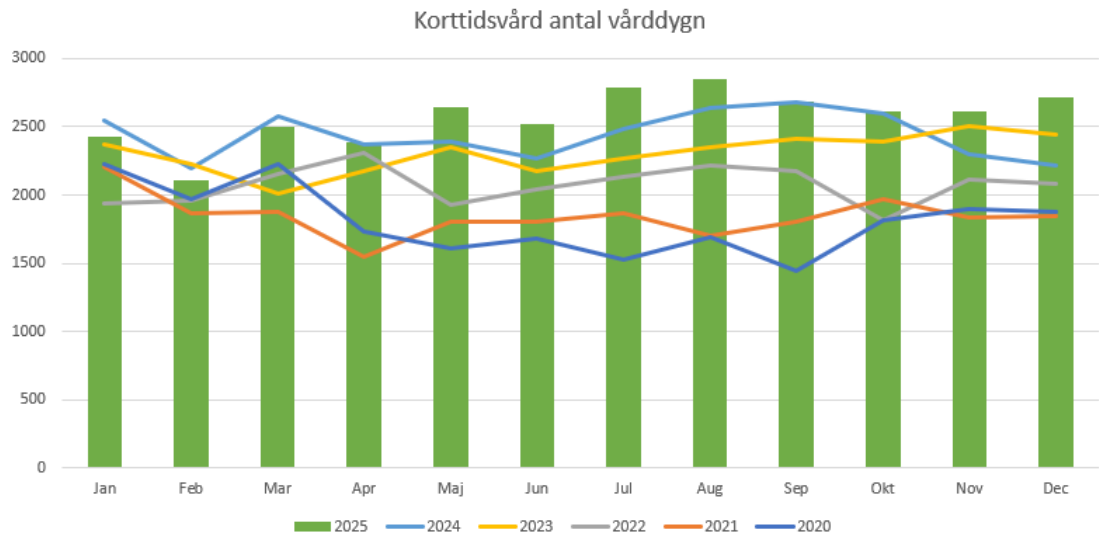


ÄN beviljade timmar/brukare och vecka	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Årssnitt
2020	6,9	7,2	6,9	6,8	6,6	6,7	6,7	6,7	6,9	6,8	7,1	7,2	6,9
2021	7,4	7,5	7,4	7,6	7,9	7,8	7,7	7,7	7,7	7,9	7,7	7,8	7,7
2022	7,8	7,8	7,8	7,9	8,0	8,1	8,1	8,1	8,2	8,3	8,4	8,3	8,1
2023	8,3	8,2	8,3	8,3	8,1	8,2	8,3	8,3	8,2	8,4	8,5	8,4	8,3
2024	8,3	8,4	8,4	8,4	8,3	8,3	8,1	8,2	8,3	8,3	8,2	8,3	8,3
2025	8,2	8,1	8,0	7,8	7,8	7,9	7,9	7,9	8,0	8,0	8,0	7,9	8,0

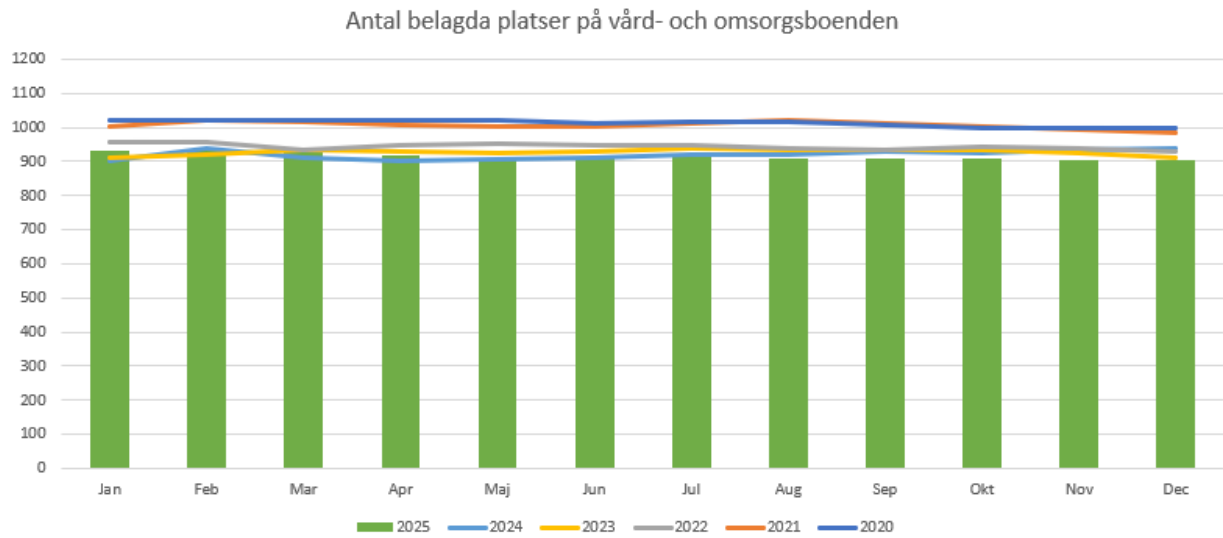
Antal timmar i hemtjänst i ordinärt boende per brukare och vecka



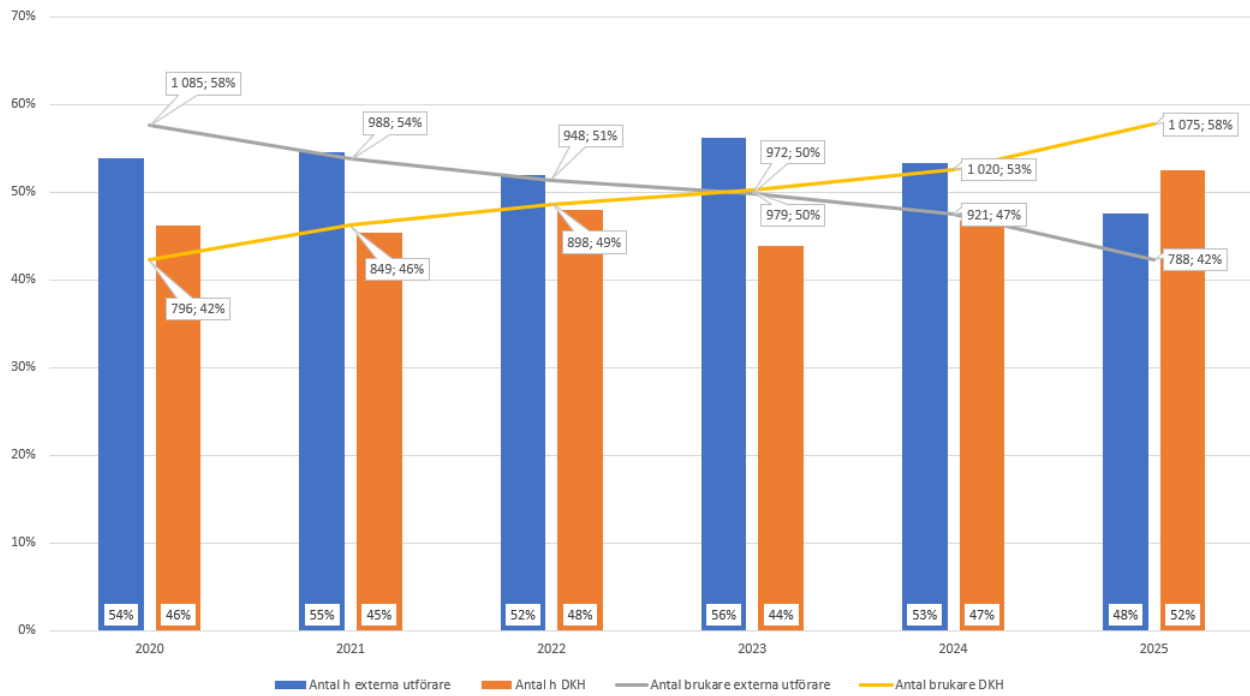
Korttidsvård antal vårddygn	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Årssnitt
2020	2223	1968	2227	1737	1605	1685	1527	1688	1448	1813	1898	1874	1808
2021	2204	1862	1876	1546	1802	1799	1868	1703	1801	1966	1833	1844	1842
2022	1938	1954	2151	2306	1932	2036	2130	2217	2180	1818	2115	2079	2071
2023	2370	2226	2013	2177	2354	2178	2263	2353	2414	2390	2509	2440	2307
2024	2549	2193	2577	2366	2390	2271	2485	2640	2675	2596	2303	2212	2438
2025	2432	2113	2501	2382	2647	2520	2789	2847	2685	2612	2612	2715	2571



Antal belagda platser på VoB	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Årssnitt
2020	1019	1020	1020	1020	1020	1011	1015	1015	1009	1000	1000	998	1012
2021	1005	1019	1016	1008	1003	1005	1011	1021	1014	1003	995	982	1007
2022	957	955	936	949	954	949	946	939	932	944	941	927	944
2023	911	922	936	928	925	927	937	936	933	934	925	911	927
2024	903	941	912	900	906	911	920	922	930	923	934	938	920
2025	933	934	928	919	903	907	914	909	909	908	904	905	914



Äldrenämnd - Fördelning timmar och brukare intern och extern hemtjänst 2020-2025



Hälso- och sjukvård i hemmet, ordinärt boende Väntetider, rehab

Väntetider

Från september 2022 har hemsjukvården fört statistik över antal ärenden som väntat över prioriteringsordningen inom varje prioriteringsgrupp. Statistik tas ut en dag i månaden för att få en överblick över väntetiderna.

Ett ärende räknas som påbörjad när en patient har fått en första kontakt med arbetsterapeut/fysioterapeut, ofta i form av inbokat hembesök.

Hemsjukvården prioriterar ärenden efter rutinen **Prioriteringsordning och beslutstöd rehabilitering/habilitering**. Det finns tre prioriteringsnivåer som bland annat bestämmer när i tid ärenden ska påbörjas. Majoriteten av ärenden som inkommer går under prioriteringsgrupp 1 och 2.

Prio 1 Ärenden som ska påbörjas inom 5 dagar

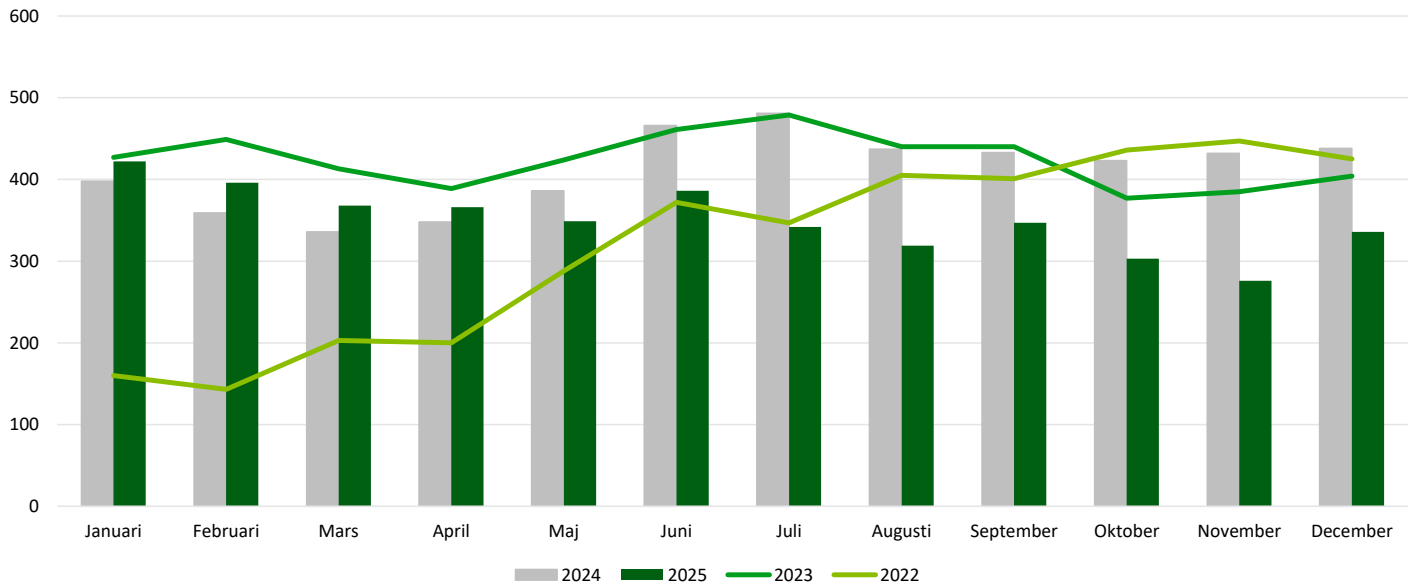
Prio 2 Ärenden som ska påbörjas inom 5 veckor

Prio 3 Ärenden som ska påbörjas inom 3 månader

Väntetider



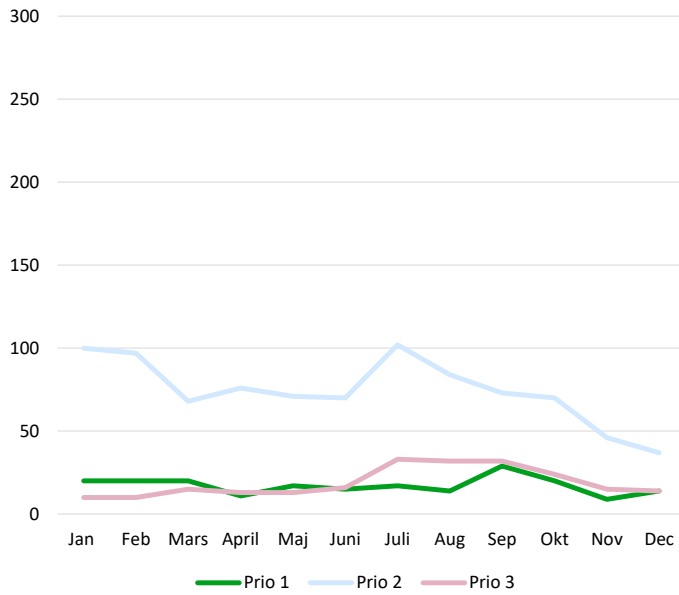
Väntetider, HSV, Ord bo



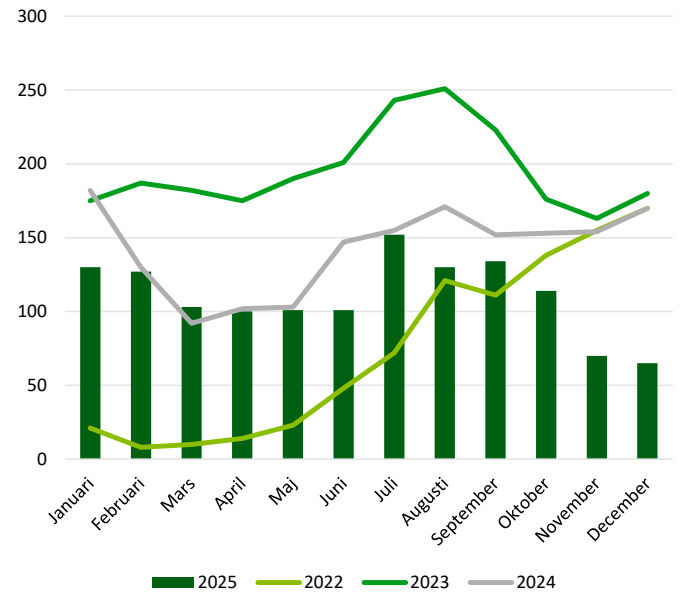
Väntat över prioriteringsordningen, At

VIRÅ
KOMMUN

Väntat över prioordningen, At HSV



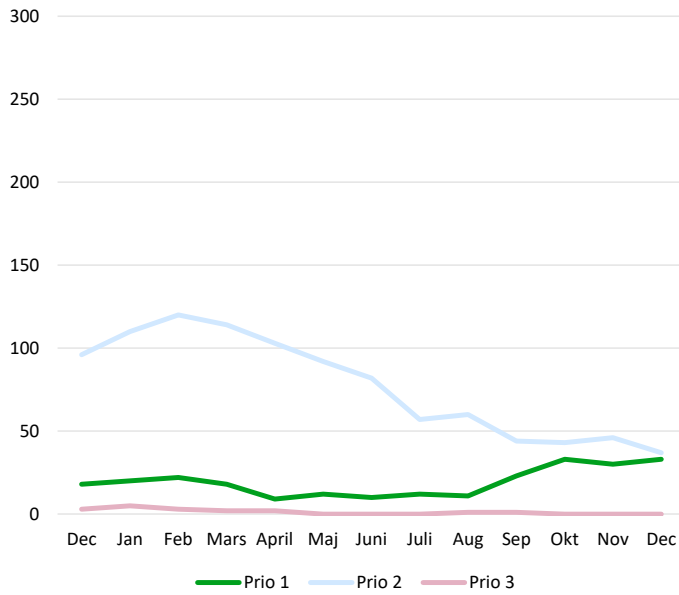
Väntat över prioordningen, totalt, At HSV



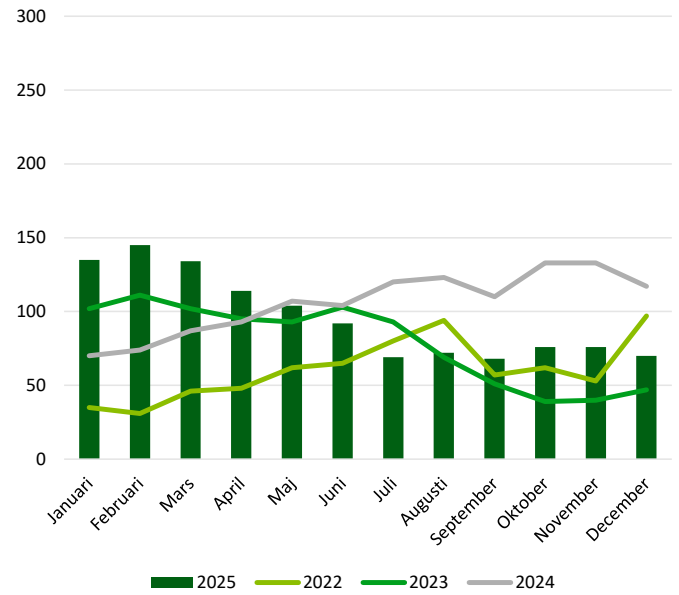
Väntat över prioordningen Ft



Väntat över prioordningen, Ft HSV



Väntat över prioordningen, totalt, Ft HSV



Sammanfattning

Totalt väntar: 336 ärenden – rensat för EVA-stöd: 270 (lägsta sedan apr 2022)

- Ft: 124 ärenden
- At: 212 ärenden

Trender:

- Minskning över året, decemberökning p.g.a. EVA-stöd.

De som väntar över fastställd prioritet minskar och ligger på den lägsta nivån sedan mätstart

- Ft: Ökad väntetid prio 1 sedan sommaren. Anledningen till längre väntetid beror dels på hur ärenden inkommit (exempelvis hemgångspatienter från sjukhus blir ibland fördröjda och därför står de som väntande på ärendelistan), nya arbetssätt och flytt till nya lokaler samt frånvaro i fysioterapeutgruppen.

De som får vänta är ärenden i priogrupp 2, framförallt uppföljning av träningsprogram.

- At: Minskade väntetider efter sommaren. Nya arbetssätt och ny fördelning av teamen kan vara anledningen till den positiva trenden.

Äldrenämnden – Ekonomirapport för 2025

Nämnden redovisar för 2025 en positiv budgetavvikelse på 74,4 mnkr. Utfallet är avsevärt bättre än föregående år. De tre största verksamhetsområdena – hemtjänst i ordinärt boende, vård- och omsorgsboenden samt gemensamma kostnader redovisar samtliga betydande överskott.

Årets positiva avvikelse mot budget förklaras främst av:

- Färre utförda hemtjänststimmar än budgeterat, vilket även innebär en tydlig minskning jämfört med föregående år.
- Lägre kostnader än budgeterat inom vård- och omsorgsboenden, till följd av verksamhetsförändringar i samband med flytten från boendena på Tomtebo och Haga till Västteg.
- Outnyttjad budget för vilande boendeplatser.
- Ej nyttjad budget för oförutsedda händelser inom omställningsarbetet.

Hemtjänstverksamheten redovisar ett överskott på 29,3 mnkr. Den främsta orsaken är att det totala antalet hemtjänststimmar har minskat kraftigt under året och ligger på en betydligt lägre nivå än föregående år. Minskningen är en följd av att antalet brukare har blivit färre samt att den genomsnittliga tiden per brukare har minskat. Budgeten för 2025 förstärktes för att kunna möta väntade volymökningar då de äldre blir fler i kommunen.

Verksamheten för vård- och omsorgsboenden redovisar 24,9 mnkr lägre nettokostnader än budget. De lägre kostnaderna beror till stor del på verksamhetsförändringar i samband med flytten från boendena på Tomtebo och Haga till Västtogs vård- och omsorgsboende. Därutöver har budgeterade medel för ökad volym och vilande platser inte använts under året.

För verksamhetsgemensamma kostnader redovisar nämnden ett överskott på 17,7 mnkr. Den största delen av avvikelsen beror på att budgeterade medel för oförutsedda kostnader inte nyttjats i någon större omfattning samt att mer statsbidrag än tidigare beräknat har kunnat nyttjas. Den tillfälliga pausen i upphandlingen av ett nytt verksamhetssystem har också bidragit till lägre kostnader än planerat. Även utbildningsbudgeten och praktikcentrum redovisar överskott.

Accumulerat resultat (mnkr)	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Prognos	Årsbudget	Verksamhetens andel % av total årsbudget
1. Nämnd- styrelseverksamhet	0,1	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,0	2,6	0%
2. Hemtjänst i ordinärt boende över/under 65 år	-0,3	2,3	6,0	11,1	13,7	14,8	17,8	20,7	24,7	27,3	27,5	29,3	31,0	524,1	38%
- varav dagverksamhet i ordinärt boende	-0,1	-0,1	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	0,5	0,5	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	12,2	
- varav hälso- och sjukvård i hemmet	-1,0	-1,8	-1,8	-1,5	-1,9	-3,4	-2,5	-3,4	-3,0	-3,9	-6,2	-7,9	-5,0	124,9	
3. Vård- och omsorgsboende inkl korttidsboende	0,9	4,0	12,3	12,7	14,7	14,3	16,2	17,7	21,8	24,3	25,2	24,9	30,0	739,9	53%
- varav korttidsboende inkl HSL	-0,2	-0,2	0,2	0,0	0,0	-0,3	-0,8	-0,7	-0,8	-0,5	-1,6	-2,0	0,0	67,4	
- varav hälso- och sjukvård särskilt boende	-1,1	-2,2	-2,1	-3,2	-4,2	-5,4	-4,1	-8,0	-7,7	-8,2	-8,9	-9,5	-9,0	113,4	
4. Öppen verksamhet ej bistånd	0,2	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,4	1,2	1,6	1,7	1,8	1,7	1,9	2,0	17,0	1%
5. Gemensamma kostnader och handläggare myndighet	2,9	6,9	9,1	11,1	12,0	12,7	14,7	17,1	18,9	18,1	20,7	17,7	22,0	113,5	8%
Accumulerad budgetavvikelse 2025	3,8	13,3	27,7	35,3	41,0	42,4	50,3	57,7	67,7	72,1	75,8	74,4	85,0	1 397,1	100%
Accumulerad budgetavvikelse 2024	-3,0	0,0	-2,1	-6,3	-3,0	-3,6	3,8	5,5	10,3	12,3	16,7	20,5	15,0		

Nämnd och styrelseverksamhet

Nämnd- och styrelseverksamheten redovisar en positiv budgetavvikelse om 0,7 mnkr vilket är i nivå med budgetavvikelsen 2024.

Hemtjänst i ordinärt boende

I hemtjänstens resultat ingår verksamheten *Din kommunala hemtjänst*, ersättning till privata hemtjänstutförare enligt LOV samt kostnader för anhörigvård, hemsjukvård och dagverksamhet. Den totala budgetavvikelsen för hemtjänsten uppgår till +29,3 mnkr. Årsprognosen från november för hemtjänst i ordinärt boende var 31 mnkr. Differensen mellan prognos och utfall för året beror främst på högre kostnader än prognosticerat för inköp genomförda för att stärka verksamhetens kvalitet och personalens arbetsmiljö.

Enbart hemtjänsten i ordinärt boende uppvisar en positiv avvikelse mot budget med 37,2 mnkr. Jämfört med föregående år syns en markant kostnadsminskning. Utfallet förklaras främst av att det totala antalet hemtjänsttimmar har minskat kraftigt samtidigt som budgeten för hemtjänstverksamheten 2025 förstärktes för att möta prognosticerade volymökningar. Antalet utförda hemtjänsttimmar är nu lägre än föregående år och motsvarar nivåerna före pandemin. Genomförda strukturella uppföljningar har gett avsedd effekt. Under året har även andelen beviljade hemtjänsttimmar som utförs av Din kommunala hemtjänst ökat. Detta i kombination med ett totalt lägre antal beslutade hemtjänsttimmar, har medfört att kostnaderna för externa hemtjänstutförare har minskat med 15 procent jämfört med föregående år.

Kostnaderna för "Din kommunala hemtjänst" har minskat löpande sedan senare delen av 2024 och fortsatt under år 2025. Detta som följd av att verksamheten har arbetat intensivt med kostnadseffektivitet och bemanningsekonomi. Din kommunala hemtjänst redovisar för året ett överskott på 3,9 mnkr vilket kan jämföras med ett underskott på 10,0 mnkr 2024.

Hälsö- och sjukvård i ordinärt boende (hemsjukvård) redovisar en negativ budgetavvikelse med 7,9 mnkr. Avvikelsen beror främst på högre driftkostnader än budgeterat.

Vård- och omsorgsboende

I verksamheten vård- och omsorgsboende (särskilt boende) ingår även korttidsboende samt hälso- och sjukvård inom vård- och omsorgsboenden. Verksamheten redovisar för perioden en positiv budgetavvikelse på 24,9 mnkr. Årsprognosen för vård- och omsorgsboende, inklusive korttidsboende och hälso- och sjukvård, var en positiv budgetavvikelse på 30,0 mnkr. Likt hemtjänstverksamheten beror differensen mellan prognos och utfall för året främst på högre kostnader än prognosticerat för inköp genomförda för att stärka verksamhetens kvalitet och personalens arbetsmiljö.

Av den totala avvikelsen mot budget avser 36,4 mnkr särskilt boende. Avvikelsen förklaras främst av lägre kostnader än budgeterat till följd av verksamhetsförändringar i samband med flytten från vård- och omsorgsboendena på Tomtebo och Haga till Västtogs vård- och omsorgsboende, samt att budget för ökad volym/vilande platser inte har nyttjats under året. Pausade boendeplatser förväntas öppna i januari 2026. Nettokostnaderna för verksamheten är något lägre än motsvarande period föregående år. De lägre nettokostnaderna förklaras främst av att fler platser på vård- och omsorgsboenden var i drift under samma period 2024.

Korttidsvården redovisar en negativ budgetavvikelse på 2 mnkr för perioden. Antal vård dygn inom korttids har ökat betydligt de senaste åren, jämfört med 2024 har det genomsnittliga antalet vård dygn per månad ökat med ca 133 dygn.

Inom hälso- och sjukvården på vård- och omsorgsboenden överstiger nettokostnaderna budget, vilket innebär en negativ budgetavvikelse på 9,5 mnkr för perioden. Underskottet avser främst verksamhetskostnader i form av övrig drift.

Gemensamma kostnader och handläggare myndighet

Överskottet mot budget för verksamhetsgemensamma kostnader och handläggare myndighet uppgår till 17,7 mnkr. Avvikelsen förklaras av flera faktorer, främst budgetramen för oförutsedda kostnader, även kostnader för licenser kopplade till nya digitala initiativ samt utvecklingen av nytt verksamhetssystem inte nått budgeterad nivå, vilket sammantaget genererar ett överskott. Vidare redovisar både utbildningsbudgeten och Praktikcentrum en positiv avvikelse mot budget. Årsprognosen per november var en positiv budgetavvikelse på 22,0 mnkr. Differensen 4,3 mnkr mot utfallet avser kostnader från avtalssamverkan, högre rekvisering av statsbidrag från de privata utförarna än beräknat, reservering av upplupna lönekostnader. Även i den verksamhetsgemensamma verksamheten har kostnader för inköp genomförda för att stärka verksamhetens kvalitet och personalens arbetsmiljö där framförallt utbildningsenheten kommit igång med sin verksamhet och gjort större inköp under årets sista månad.

Investeringar

Utfallet för investeringar 2025 är 20,6 mnkr, jämfört med en budget om 40,2 mnkr. Detta ger en budgetavvikelse på 19,6 mnkr. Avvikelsen är i linje med årsprognosen.

Avvikelsen mot budget beror främst på att teknik- och fastighetsförvaltningen inte har kunnat tillhandahålla de lokaler som planerats. Dessa projekt redovisar ett överskott på 14,6 mnkr. Reinvesteringar har inte heller genomförs enligt plan och redovisar 5 mnkr lägre investeringsutfall än budget.

(mnkr med en decimal)	Budget 31 dec	Utfall 31 dec	Budget-avvikelse	Utfall helår 2024	Budget helår 2025
Verksamhetens nettoinvesteringar	-40,2	-20,6	19,6	-30,3	-40,2

Internkontrollrapport äldrenämnden

Jan-dec 2025



Äldrenämndens internkontrollrapport, jan-dec 2025

Insatta åtgärder relaterade till medelhöga risker (gula= 4-11) anses tillräckliga för att reducera riskerna. Åtgärder relaterade till höga risker (röda =12-16) anses relevanta och bedöms ha haft effekt för att minimera riskerna, exempelvis det arbete som nämnden gjort i fråga om ekonomi för att ej överskrida ram. Myndighetsutövningens utökade kontroll bedöms ha begränsat risken att beviljade insatser ej genomförs. Satsningen på äldreomsorgslyftet fortsätter och andel undersköterskor har ökat. Åtgärder för att minska risken för långa väntetider till arbetsterapeuter- och fysioterapeuter i hemsjukvården har genomförts och viss minskning i kö kan ses. Nämnden behöver dock vara uppmärksam och följa upp åtgärder under året, och risker för att inte nå målet är fortsatt låg.						
Kontrollområde 2025	Identifierad risk	Sannolikhet	Konsekvens	Riskvärde	Åtgärder	Införande av nytt Uppföljning jan-dec 2025
SYSTEMATISKT KVALITETSARBETE	Brister i samarbete mellan vård- och omsorgspersonal kan leda till försämrad kvalitet för vård- och omsorgstagare	Möjlig	Kännbar	9	Införa en mötes- och samarbetsstruktur mellan HSL och SOL	Delvis genomfört –Ny mötesstruktur implementerad. Steg två planeras till våren – lokala kvalitetsråd
					Genomgå Socialstyrelsens utbildning i teambaserade arbetssätt	Genomfört
					Följa risker och avvikelser och införa strukturerad återkoppling	Delvis genomförd – struktur för det systematiska arbetet har identifierat behov av översyn av avvikelseprocessen. Översyn pågår
PATIENTSÄKERHET *	Långa väntetider till arbets- och fysioterapeuter i hemsjukvården innebär uteblivna/fördröjda rehabiliteringsinsatser	Sannolik	Kännbar	12	Genomföra processarbete med översyn av intern organisation	Genomfört. Ny chefsstruktur och nya roller. Samlokalisering av all rehabpersonal har lett till bättre samarbete och logistik. Tydligare arbete med ärendelista och prioriteringar.
MYNDIGHETSUTÖVNING	Beviljade insatser utifrån myndighetsbeslut genomförs inte	Sannolik	Kännbar	12	Samverka med regionen inför länsövergripande dialog om prioriteringar och avtal	Genomfört – Remissversion av gemensam primärvårdsplan planeras till tidig vår. Plan för fortsatt arbete tas fram. Lokal samverkan initierad.
					Strukturerad uppföljning av individbeslut	Genomfört -de strukturerade uppföljningarna har fortgått under hela året och genererat bättre kontroll och säkerhet för den enskilde.
INFORMATIONSSÄKERHET	Information och personuppgifter finns utanför våra verksamhetssystem	Möjlig	Lindrig	6	Dialog och samverkansträffar med samtliga utförare	Genomfört
					Fortsatt införande av planerings- och verksamhetssystem	Delvis genomfört pga opåverkbara faktorer. Planeringsverktyg implementerat i hemtjänst. Ny upphandling av verksamhetssystem inledd.
KOMPETENSFÖRSÖRJNING	Äldreomsorgen lyckas inte behålla nya medarbetare, vilket påverkar kompetensnivån i verksamheten	Sannolik	Allvarlig	16	Följa upprättade rutiner för konsekvensbedömningar, sharepointplatser och registerförteckningar för att minska sårbarheten	Genomfört: Löpande konsekvensbedömningar (10 st under 2025), 60 sharepointplatser, nytt system för registerförteckningar infört
					Rikta medel i utbildningsbudgeten till att stärka den grundläggande kompetensen, prioriterat processarbete, aktiviteter i kompetensförsörjningsplanen	Genomfört - Pilotverksamhet gällande sommar-introduktionsutbildning har lett till införande av basutbildning för alla nyanställda året om. Scenariarbetet har genomförts utifrån bl.a parametern kompetensförsörjning i syfte att kunna planera mer träffsäkert.
	Låg andel utbildade undersköterskor	Sannolik	Kännbar	12	Äldreomsorgslyftet, aktiviteter i kompetensförsörjningsplan	Genomfört- Andelen undersköterskor har ökat till 53 %.

Kontrollområde 2025	Identifierad risk	Sannolikhet	Konsekvens	Riskvärde	Åtgärder	Uppföljning jan-dec 2025
SYSTEMATISKT ARBETSMILJÖARBETE	Arbetsskador som orsakar frånvaro från arbetsplatsen (inklusive hot och våld)	Möjlig	Kännbar	9	Öka kunskap om vikten av att rapportera tillbud Förebygga arbetsskador genom fortsatt Resima-utbildning, Fortsatt införande av stjärnmärkning som en del i personcentrerat arbetssätt	Genomfört. Syfte, process och vikt av återkoppling har tydliggöras gällande arbetsmiljöhändelser, arbetet fortsätter nästkommande år. Genomfört. Utbildningskonceptet har reviderats för att bättre möta behov. Testutbildning under november och nystart av utbildning i dec Genomfört. Löper vidare enligt fastslagen plan 2026
	Ej förväntad effekt av införandet	Möjlig	Kännbar	9	Projektplan och nyttokalkyl för införandeprojekt	Genomfört. Upphandlingsprojektet avbröts under året. Ny upphandling initierad och projektplan fastställd. Samarbete sker med SKR inom ramen för Handslaget – Standardisering av verksamhetssystem för socialtjänsten.
	Ökad arbetsbelastning i verksamhet	Möjlig	Lindrig	6	Månatlig information - Chefsinfo, dialog om prioriteringar i äldreomsorgsdirektörens ledningsgrupp	Genomfört. Projektplan för upphandling är utformad för låg belastning på kärnverksamheternas resurser.
EKONOMI	Tilldelad budgetram överskrids	Sannolik	Kännbar	12	Återkommande information om det ekonomiska läget, månatlig uppföljning. Åtgärder vidtas vid behov	Genomfört – tillräckliga åtgärder för att minimera risk
KRISBEREDSKAP	Risk för cyberattacker	Möjlig	Kännbar	9	Öka kunskap kring hantering av mejl/länkar genom utbildning Kontinuitetsplaner för relevanta IT-stöd är upprättade, testade och kommunicerade för att minska risker att vård - och omsorgstagare drabbas	Delvis genomfört. Kommungemensam utbildning lanserad i slutet av året och löper vidare 2026. Kontinuitetsplaner finns och är genomgångna utifrån en IT-uppdatering som gjordes i slutet av året där det fanns risk för längre avbrott.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Inledning

Utöver äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen utifrån kommungemensam anvisning görs också en fördjupad verksamhetsuppföljning till äldrenämnden med nyckeltal och aktiviteter utifrån nämndens verksamhetsplan för året som en del av nämndens årsbokslut. Den fördjupade verksamhetsuppföljningen ger också nämnden ytterligare information för uppföljning av grunduppdraget.

Tabell

Nyckeltal	2023	2024	2025	
Andel beviljade ansökningar om särskilt boende (%)	86 (Antal: 460)	85 Kvinnor: 87 % Män: 83% (Antal: 514)	84 Kvinnor: 85% Män: 82% (Antal: 482)	
Andel personer som beviljas särskilt boende direkt från hemmet (ej via korttids elr sjukhus) %	43	45	47	Mål: 50%
Antal aktualiseringar utredning äldre	x	9354	9871	
Åhörare som tagit del av Seniortorgetts sändningar (siffran anger enheter, vid en enhet kan det finnas X antal åhörare)	870	2778	4585	Mål: 4000
NYTT 2025 Kösituation hemsjukvård	x	411	336	

Antal aktualiseringar har ökat på grund av förlängningar av korttids beslut i avvaktan på verkställighet av särskilt boende eftersom kön till särskilt boende under senare delen av året varit hög. Som mest väntade 75 personer. Det har också varit fler tidsbegränsade beslut avseende hemtjänst, bland annat som en följd av de trygghetspaket som beviljas när en person ska komma hem efter sjukhusvistelse och som följs upp och justeras samt renderar i ett nytt beslut.

Andelen personer som beviljas särskilt boende från det egna hemmet har ökat jämfört med föregående år men fortsatt är det många personer som beviljas beslut under korttidvistelse. Det arbete som påbörjats med att se över korttidsprocessen är nödvändig för att utveckla

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

ett rehabiliterande förhållningssätt under hela processen och teamarbete med inblandade professioner.

En minskning noteras avseende antal ansökningar om särskilt boende. Orsaken till minskning kan bero på en rad olika faktorer: det förebyggande arbetet, den nya insatsen flexibel korttidsavlösning, handläggare på akuten som kan fånga in behov tidigare och erbjuda stöd i det ordinära boendet, samt insatsen trygghetspaket i samband med hemgång från sjukhus och korttids som kan ha bidragit till ökad trygghet för den enskilde. Om det är en mer tillfällig nedgång eller en långsiktig sådan återstår att se.

Antalet digitala sändningar har ökat som en följd av en tydlig målsättning att sprida ut sändningarna till kringliggande byar och det har varit framgångsrikt, båda avseende antal enheter som kopplas upp och frekvens av sändningar.

Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?

Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?				
År	2022	2023	2024	2025
Nöjda brukare hemtjänst (övergripande)	89% <i>Kvinnor: 89% Män: 88 %</i>	90% <i>Kvinnor: 91 % Män: 88 %</i>	87 % <i>Kvinnor: 86 % Män: 87 %</i>	85% <i>Kvinnor: 86 % Män: 83 %</i>
Nöjda brukare särskilt boende (övergripande)	69% <i>Kvinnor: 69 % Män: 67 %</i>	69% <i>Kvinnor: 71 % Män: 67 %</i>	72% <i>Kvinnor: 71 % Män: 74 %</i>	73 % <i>Kvinnor: 71 % Män: 76 %</i>
Andel personer som upplever trygghet i boendet (Vård och omsorgsboende)	84 % <i>Kvinnor: 85 % Män: 84 %</i>	82 % <i>Kvinnor: 82 % Män: 81 %</i>	78% <i>Kvinnor: 76 % Män: 81 %</i>	79 % <i>Kvinnor: 77 % Män: 83 %</i>
Andel personer som är nöjd med möjligheten till utevistelse (Vård och omsorgsboende)	37 % <i>Kvinnor: 35 % Män: 41 %</i>	33 % <i>Kvinnor: 33 % Män: 33 %</i>	38 % <i>Kvinnor: 37% Män: 41%</i>	36 % <i>Kvinnor 34 % Män 38 %</i>
Andel personer som anser att de fått meddelande i förväg om tillfälliga förändringar (Hemtjänst)	Hemtjänst intern regi: 75 %	Hemtjänst intern regi: 71%	Hemtjänst intern regi: 65 %	Hemtjänst intern regi: 65 %
	Hemtjänst extern regi: 73 %	Hemtjänst extern regi: 74%	Hemtjänst extern regi: 68 %	Hemtjänst extern regi: 65 %
	Totalt: 74% <i>Kvinnor:73 % Män:75 %</i>	Totalt: 73% <i>Kvinnor:74 Män:72</i>	Totalt: 67% <i>Kvinnor: 65% Män: 69%</i>	Totalt: 65 % <i>Kvinnor: 65 % Män:65 %</i>
Andel personer som är nöjd med utbudet av sociala aktiviteter (Vård och omsorgsboende)	39 % <i>Kvinnor: 36 % Män: 45%</i>	41 % <i>Kvinnor: 42% Män: 39%</i>	50% <i>Kvinnor: 50% Män 49%</i>	47% <i>Kvinnor:48% Män: 43%</i>

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Andel personer som upplever måltiderna som en trevlig stund	59 % <i>Kvinnor: 57% Män: 61 %</i>	60 % <i>Kvinnor: 60 % Män: 60 %</i>	59 % <i>Kvinnor: 56 % Män 65 %</i>	59 % <i>Kvinnor: 60 % Män: 58 %</i>
Andel personer som upplever att de är nöjda med personalens bemötande	Hemtjänst intern regi: 97% Hemtjänst extern regi: 98 % Totalt: 98 % <i>Kvinnor: 97 % Män: 90 %</i> Vård- och omsorgsboende: 90% <i>Kvinnor: 90 % Män: 90%</i>	Hemtjänst intern regi: 98% Hemtjänst extern regi: 98 % Totalt: 98 % <i>Kvinnor: 98 % Män: 98%</i> Vård- och omsorgsboende: 91% <i>Kvinnor: 91 % Män: 91%</i>	Hemtjänst intern regi: 97% Hemtjänst extern regi: 96 % Totalt: 97 % <i>Kvinnor: 97 % Män: 97%</i> Vård- och omsorgsboende: 94% <i>Kvinnor: 95% Män 91%</i>	Hemtjänst intern regi: 98 % Hemtjänst extern regi: 96 % Totalt: 97% <i>Kvinnor: 98 % Män: 95 %</i> Vård- och omsorgsboende: 91% <i>Kvinnor: 89 % Män: 96 %</i>
Andel personer som känner förtroende för personalen	Hemtjänst intern regi: 91 % Hemtjänst extern regi: 91 % Totalt 91% <i>Kvinnor: 91% Män: 91 %</i> Vård- och omsorgsboende: 77% <i>Kvinnor: 76 % Män: 80 %</i>	Hemtjänst intern regi: 91% Hemtjänst extern regi: 91 % Totalt: 91% <i>Kvinnor: 90% Män: 94 %</i> Vård- och omsorgsboende: 78% <i>Kvinnor: 77 % Män: 79 %</i>	Hemtjänst intern regi: 91 % Hemtjänst extern regi: 89 % Totalt: 90 % <i>Kvinnor: 90 % Män: 91 %</i> Vård- och omsorgsboende: 74% <i>Kvinnor: 72% Män: 77%</i>	Hemtjänst intern regi: 91 % Hemtjänst extern regi: 88 % Totalt: 90% <i>Kvinnor: 91% Män: 88%</i> Vård- och omsorgsboende: 77% <i>Kvinnor: 74% Män: 82%</i>
Andel anhöriga till personer på vård- och omsorgsboende som upplever att samarbetet fungerar bra	77 %	75%	81 %	80 %

Nöjdhet–särskilt boende

I Umeå svarade totalt 288 personer som bor på vård och omsorgsboende, eller dess anhöriga, vilket är 37,2 % av de tillfrågade (*jmf 36,8% 2024 och 31,4% 2023*). 34 % av de svarande är män och 66 % är kvinnor. Årets enkätresultat visar på en fortsatt förbättring avseende den generella nöjdheten på vård- och omsorgsboende. Kvinnor upplevs något mindre nöjda än män (77% kontra 83 %). Förtroende för personalen på äldreboende har ökat i samband med att känslan av ensamhet har minskat, i jämförelse med tidigare år. Svaret på frågan om personalen pratar tillräckligt god svenska har ökat från 69 % 2024 till 75%.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Sämre grad av nöjdhet kan ses främst på upplevelsen av hur lätt det är att få kontakt med personalen, där svaren minskat som mest bland kvinnliga svaranden (-9%). Utifrån detta har svarstid på larm valts ut som ett förbättringsområde för alla verksamheter. Svarstid och lösningstid (tiden innan personal är på plats) ska följas och förbättras. Fortsatt analys över skillnader mellan kvinnor och män behövs för att kunna sätta in förbättringsåtgärder. Under 2026 blir fast omsorgskontakt ett lagkrav inom vård och omsorgsboende.

Sedan förra året sker en individuell uppföljning av resultatet. Det görs i samband med genomförandeplanering och uppföljning. I arbetssättet ingår också att beskriva hur den äldre vill bemötas för att känna sig trygg och hur behov av utevistelse kan tillgodoses.

Nöjdhet hemtjänst

I Umeå svarade 898 personer med hemtjänst, vilket motsvarar 55,8% (jämför 55% 2024). Majoriteten som svarat är kvinnor (62%). Av de som svarat uppger 85 % att man är nöjd/mycket nöjd med hemtjänsten i sin helhet, 80 % tycker att det är lätt att få kontakt med sin kontaktperson och 88 % upplever att personalen utför sina arbetsuppgifter på ett bra/mycket bra sätt, och 86 % uppger att personalen brukar komma på avtalad tid. Resultatet är dock generellt sett lägre än förra året.

Det område som framför allt har ett lägre resultat i förhållande till förra året är upplevelsen att personalen har tillräckligt med tid för arbetet (78% i jämförelse med 83%). Orsaken kan vara den offentliga debatt som funnits kopplat till schabloner och den enskildes beslut om insatser. Ett annat område som inte har förbättrats är upplevelsen att som enskild i förväg få vetskap om tillfälliga förändringar. Orsaken är att verksamheten vid extrema väderförhållanden eller stor sjukdom behöver använda prioriteringslistan och att det då kan missas att kontakta den enskilde. Detta är ett förbättringsområde där hemtjänsten arbetar på att såväl revidera och tydliggöra rutinen såväl som att informera och implementera den så att samtliga har kännedom om den.

Andel som svarar att de brukar träffa sin fasta omsorgskontakt har minskat. Inom hemtjänsten erbjuds alla en fast omsorgskontakt men utmaningen i verksamheten har varit att arbeta med att fastställa rutiner och ansvar. Detta är ett uppmärksammat utvecklingsområde nationellt i omsorgen och i hälso- och sjukvård som lokalt kräver fortsatt arbete med rutiner, information och samarbete med anhöriga. Nämnden har i verksamhetsplan 2026 ett nytt mått på andel äldre som erbjudits en fast omsorgskontakt i syfte att följa utvecklingsarbetet.

Nämnden får också en fördjupad presentation av hela resultatet av årets enkät i februari.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Omställning i fokus: Nära vård och socialtjänst för en hållbar välfärd

Omställningen till nära vård och den nya socialtjänstlagen har flera gemensamma mål och principer för att bättra möta befolkningens behov, exempelvis personcentrering, förebyggande arbete, tillgänglighet, kunskapsbaserat arbete samt samverkan och samarbete mellan olika aktörer. Umeå kommun står inför en växande andel äldre invånare, vilket ökar behovet av samordnade insatser mellan äldreomsorg, primärvård och regionens specialistvård. Det pågående omställningsarbetet har skapat en gemensam riktning med fokus på tidiga insatser, helhetssyn, samverkan, tillgänglighet och stärkt självbestämmande. Sammantaget har året lagt en grund för fortsatt utveckling mot en mer personcentrerad och samordnad vård och omsorg. Som exempel kan nämnas att utredning äldre har genomfört hälsosamtal mot ofrivillig ensamhet och pilotprojekt med handläggare på akuten för att minska onödiga sjukhusinläggningar. Hjärnträffen har erbjudit stöd till personer med demensdiagnos, med fokus på livsstilsförändringar och välbefinnande. Detta visar hur tidiga, individanpassade insatser kan förbättra livskvaliteten.

Hemsjukvårdsteam

Samma princip, att möta människor där de är och skapa trygghet i vardagen, är grunden för utvecklingen av hemsjukvårdsteamet i Umeå. Här arbetar läkare och sjuksköterskor i nära samverkan för att ge ett mer personcentrerat och sammanhållet omhändertagande i hemmet. Utvecklingsarbetet har sitt ursprung i tre fallstudier i länet, varav en handlade om mobila team. I Umeå länsdel blev det ett prioriterat arbete att utveckla nya arbetssätt för personer som behöver hälso- och sjukvård i hemmet – i nära samverkan mellan region och kommunen. I Umeå stad utvecklas nu äkta teamsamverkan med dedikerade hemsjukvårdsläkare tillsammans med sjuksköterskor i kommunens hemsjukvård. Bland annat görs fler gemensamma hembesök flera gånger i veckan, och antalet läkarbesök i hemmet har ökat. Det pågår även ett arbete där specialistvården ska arbeta närmare regionens och kommunens primärvård. Förändringsarbetet är en del av den nationella omställningen till nära vård och utgår från ett personcentrerat förhållningssätt, där patientens behov styr och inte organisationens struktur. Målet är att skapa hållbara och effektiva arbetssätt. Nationella exempel visar att ett förändrat arbetssätt kan ge väsentligt bättre hälso- och sjukvård och omsorg för personer med hemsjukvård till endast 10–15 % av dagens kostnader, samtidigt som kvaliteten i omhändertagandet ökar.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Arbetet fortsätter för att fördjupa samverkan och skapa förutsättningar för en enhetlig och jämlik hemsjukvård i Umeå, bland annat genom arbete med vårdflöden och diskussioner om hur teamen kan kompletteras med fler kompetenser. Utvecklingen styrs av gemensamt framtagna principer i samverkan, som ger riktning för arbetet framåt.

Mer från äldrenämndens verksamhetsområden och återkoppling utifrån verksamhetsplanen

Äldrenämndens särskilda uppdrag till förvaltningen

- Se över rutin för hur lex Sarah och lex Mariaanmälningar samt utredningar rapporteras till äldrenämnden
Status: Genomfört. Ny rutin framtagen. Nämnden får information om Lex Sarah-rapporter, Lex Sarah- anmälningar samt Lex Maria-anmälningar vid varje nämndsammanträde sedan augusti.
- Ta fram pilotprojekt där personalen får möjlighet att styra över planeringen av scheman utifrån lagar, avtal, budget och brukarnas behov
Status: Pågår. Tre verksamheter inom vård – och omsorgsboende har valts ut. Arbetet innefattar utbildning till personal och förändring av arbetssätt inklusive lokala schemaombud och möten som stöttar delaktighet i processen.
Modellen kommer utvärderas i slutet av 2026

Verksamhetsområde Utredning äldre och prevention

Samtliga enheter inom utredning äldre och prevention har under året blivit stjärnmärkta och har jobbat med förbättringar inom demensområdet. Nytt årshjul för handläggarträffar har införts med olika fördjupande teman kring handläggning och struktur för kompetensutveckling har införts. Under året har handläggarna gått utbildning kring att förebygga hot och våld. Under året har jämställdhetsarbetet hållits levande genom stående punkt på pulstavla och punkt på arbetsplatsträff 2 gånger per år med värderingsövningar. Samtliga har genomgått Socialstyrelsens webbutbildning om HBTQI i äldreomsorgen och jämställdhetsgruppen har gått utbildning i våld i nära relation samt sekretessbrytande bestämmelser.

Den största satsningen som gjorts var en workshop tillsammans med FOU Socialtjänst i individbaserad systematisk uppföljning av kvinnor och män som beviljats särskilt boende. Siffrorna visar framför allt skillnader i arvodering av kvinnor och män när de vårdar en partner samt i avlastande insatser och åtgärder tas nu fram för att minska skillnaderna och fortsätta arbetet utifrån analysen.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Fokusområden för **Seniortorget** har varit social gemenskap med aktiviteter för att hjälpa och stärka människor till sociala kontakter, sammanhang.

- Säg hej och må i Umeå - kampanjmånad både i februari och november för gemenskap, Herrafton, en stund för möten och samtal.
- Stark och säker (träningsprogram) – stor succe'!

Stark och säker finns på Utopia (anordnas av Seniortorgetts medarbetare) och av andra aktörer på Nolia Arena, Storsjöhallen, Hörnefors, 7:an, Täfteå, Tavelsjö, Botsmark, Holmön, Sörfors, Kroksjö.

Förbättra hjärnhälsan och förebygg kognitiv svikt

En programserie har under hösten genomförts utifrån FINGER-modellen. Totalt har ett hundratal personer tagit del av programserien- en möjlighet att minska risken för att drabbas av demenssjukdom genom ändrad livsstil. Fysisk aktivitet, hälsosam kost, mental träning, socialt engagemang och kontroll av hjärt- och kärlrelaterade värden kan förbättra hjärnans funktion och minska risken för demenssjukdom. Forskningen visar även på om en person har insjuknat så kan symptomen lindras och individen kan långt upp i åldern ha bibehållen livskvalitet.

Särskilda samarbeten/samverkan

- IT-hjälp i samverkan med BIT-studenter från Beteendevetenskapliga programmet med inriktning mot IT.
- Maja Beskows Restaurang- och livsmedelsprogrammet vid den sociala middagen i samband med "Säg-hej-kampanjen".
- Universitetets Dietist- och Gastronomiprogram där de examinerade sina studenter samtidigt som seniorer bjöds på kunskap och goda smakupplevelser.
- Aros Film, en daglig verksamhet inom Umeå Kommun, som möjliggör proffsiga livesändningar och filmer.
- Universitetsprojektet Aktiv 65+, har utvecklat ett samarbete med NSOE, Nätverket Stoppa Ofrivillig Ensamhet och deltagit i workshops om hälsa omsorg och service i landsbygder.

Utredning äldre

En pilot har genomförts under mars-juni samt oktober till januari 2026 med en handläggare på akutmottagningen måndag-fredag mellan 8–16. Syftet är att minska onödiga inläggningar, att få kontakt med personer i ett tidigt skede för att få in insatser i det ordinära boendet.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Arbets sättet har varit framgångsrikt främst för de äldre som kommer till akuten, men även båda huvudmännen har sett vinster med arbets sättet. Lönekostnaden har fördelats på kommun och region. Nämnden har tagit del av hur arbetet fortlöpt. Arbets sättet kommer föreslås att permanentas kommande år.

Ny insats flexibel avlösning på korttids har testats. Det föll väl ut och totalt har 45 beslut tagits under året. Anhöriga upplever insatsen väldigt värdefull och det förväntas möjliggöra kvarboende för den enskilde i det ordinära boendet. Insatsen permanentas from 26-01-01.

Strukturerat arbets sätt med tidsbegränsade beslut och hembesök

Under året har en arbetsgrupp på utredning äldre tagit fram ett förslag på strukturerat arbets sätt för hembesök och tidsbegränsning av beviljade insatser. Bakgrunden till detta är regeringens stärkta skyldighet för myndigheter och kommuner att förbättra kontrollen över välfärdsutbetalningar, medborgarnas efterfrågan att möta sin handläggare och behov att säkerställa att beviljade insatser motsvarar den enskildes behov över tid. Mot denna bakgrund initierades ett utvecklingsarbete inom enheten med syfte att öka andelen tidsbegränsade beslut och att genomföra fler hembesök. Dessa metoder stärker rättssäkerheten, möjliggör bättre uppföljning och ger en mer aktuell bild av individens situation. Samtidigt bidrar de till att förebygga och upptäcka välfärdsbrott, vilket är avgörande för att säkerställa att stödet når dem som verkligen är i behov.

Äldreomsorgens Mottagningsenhet har ett fortsatt högt tryck med närmare 1000 hanterade samtal per månad, fördelat på fyra årsarbetare. Medarbetarna fortsätter hjälpa personer vidare till ett självständigt liv, dels genom att hitta egna lösningar, dels genom kontakt med arbetsterapeut och sjukgymnast på utredning äldre. Fortbildning har hållits i bemötande i samtal samt kunskapsutveckling kring tandvårdsstöd och digitala insatser.

Uppföljningsgruppen har under första halvan av året jobbat främst med riktade fördjupade uppföljningar. Resultatet av detta blev framför allt omfattande återkrav mot ett externt företag. Under året har även flera kontrollpunkter identifierats, vilket har lett till utökade kontroller av ersättning som utgår till intern och extern hemtjänst, så att skattemedel används på ett ansvarsfullt sätt. Under hösten har arbetet med granskningar av inkomna genomförandeplaner samt utökade kontroller av uppehåll utvecklats.

Självständig med rätt träning och rätt hjälpmedel

Rehabmedarbetarna på utredning äldre har under året utökat sina områden men det har haft begränsat effekt. Det är fortsatt en utmaning att få rätt ärenden och att träna till

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

självständighet. En utvecklingspunkt som har identifierats till nästkommande år är att även fånga in ansökningar som enskilda inte behövde göra då man med träning eller hjälpmedel kunde vara självständig längre. Målet för 2025 var 55 självständiga individer totalt blev 49 personer helt eller delvis självständiga i sin vardag.

Hjärnträffen

Hjärnträffen är en tidig insats och ett komplement till dagverksamhet. Hjärnträffen syftar till att i tidigt skede av sjukdomsförloppet vid demensdiagnos väcka intresse hos personer för att delta i FINGER-inspirerade aktiviteter. Under 2025 har 15 personer deltagit i Hjärnträffen och fem av dessa ansökte sedan om dagverksamhet.

Sjukgymnast från utredning äldre träffar deltagarna i Hjärnträffen och utformar individuellt träningsprogram ifall enskild önskar detta.

Anhörigstöd

Anhörigkonsulenterna har fortsatt utveckla stödet till anhöriga med fokus på individuella behov, tidig kontakt och förebyggande insatser. Under året har arbetssättet kompletterats utifrån Cura-modellen för ökad kontroll vid arvoderad anhörigvård. Rutiner för anhörigkonsulenternas handläggning har förtydligats, fler hembesök genomförs och riktlinjer för upprättande och uppföljning av genomförandeplaner har klargjorts. Ett förtydligande i socialtjänstlagen som avser stärkt stöd till anhöriga förväntas träda i kraft 1 juli 2026. Utifrån det har ett arbete påbörjats för översyn av anhörigstödet organisatoriska tillhörighet. En utbildning har genomförts kring Samtalskonst steg 1 för anhörigstöd- en kurs som möter de svåra frågorna om livet, sjukdom, lidande och död.

Standardiserat insatsförlopp vid demenssjukdom

Under året har arbetet fortsatt med att implementera Socialstyrelsens nationella modell för Standardiserat insatsförlopp (SIF).

En handlingsplan har tagits fram för införandet av SIF inom äldreomsorgen. Målet är att personer med demenssjukdom ska få rätt stöd, vård och omsorg i rätt tid, anpassat efter individuella behov. Insatserna ska underlätta vardagen och bidra till god livskvalitet under sjukdomens förlopp.

Handlingsplanen omfattar åtgärder inom flera utvecklingsområden, organisation och struktur för införandet samt fokus på *Samarbete vid demenssjukdom* –

mångprofessionellt samarbete mellan olika aktörer inom äldreomsorgen. Handlingsplanen SIF är en viktig del för att höja kvaliteten och skapa en mer jämlik och trygg äldreomsorg för personer med demenssjukdom.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Det viktiga volontärskapet - Frivilligcentralen

Frivilligcentralen är en ideell organisation som drivs av fem medlemsorganisationer, med ekonomiskt och administrativt stöd från framför allt Umeå kommun.

På Frivilligcentralen har 210 volontärer varit engagerade under året (157 volontärer 2024). 147 personer har fått kontinuerliga besök av volontärer och 167 följeslagaruppdrag utfördes. Vidare har 78 hemfixuppdrag utförts och 68 IT-uppdrag. Pratcaféerna har fortsatt och har nu träffar på Parkgatan, Öbackavägen samt Ystarvägen. Aktiviteter har även riktats till vård och omsorgsboende, herrgrupper, promenadsällskap, samtalsgrupper och cykelturer. Under 2025 påbörjades även gemensamma visningar av Seniortorget torsdagssändningar och även Stark - och säker träningsprogrammet har kommit igång.

Din kommunala hemtjänst

Året har inneburit flera omställningar för den kommunala hemtjänsten. Mycket allvarliga händelser i form av sexuella övergrepp som hemtjänsttagare utsattes för under tidig vår krävde omfattande åtgärder och uppdatering av flera rutiner såväl som att öka kompetens och trygghet för att minimera risken att det händer igen. Verksamheten arbetar fortfarande med efterdyningarna av dessa händelser.

Under våren tog verksamheten tillsammans med övriga utförare av hemtjänst emot de ca 580 hemtjänsttagare som behövde göra ett nytt val då deras tidigare utförare avslutade sina avtal. För den kommunala hemtjänsten innebar det 166 nya hemtjänsttagare motsvarande ca 5 500 timmar. Det gick över lag väl med enbart några mindre incidenter.

Planeringsverktyg

Införandet av ett nytt planeringsverktyg inleddes under våren. Det har varit och är fortfarande en omfattande process med många personer som behöver utbildning, nya rutiner och arbetssätt som ska implementeras. Det upplevs positivt att det nu bättre går att följa utförda insatser och att det ingår ett AI-verktyg som planerar rutter för hemtjänstpersonalen på smartast sätt samt att all information nu finns i mobiltelefonen. Verktyget producerar också en hel del data som verksamheten kan använda i utveckling och kvalitetssäkring och vara till gagn både för hemtjänsttagare och personalens arbetsmiljö.

Under hösten startade planeringen för en pilot kring digitaliserade arbetssätt. Tillsammans med utredning äldre och äldreomsorgens digitaliseringsenhet ska gemensamt teamarbete göras för att se vad och vilka hjälpmedel som kan stötta hemtjänsttagarnas självständighet i hemmet. Piloten kommer att genomföras på Mariehem och Sandahöjd.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Stjärnmärkning av arbetsplats utefter Demenscentrums modell har fortsatt men behövde pausas under våren. En strukturerad plan finns med att två hemtjänstenheter / termin ska starta utbildningen.

Ökad andel undersköterskor

Din kommunala hemtjänst har under året sammanlagt haft 45 personer inom Äldreomsorgslyftet, varav fyra personer har utbildat sig till undersköterska och nio personer har utbildat sig till vårdbiträde. Fem personer har inte fullföljt utbildningen.

Hemtjänsten har fortsatt 36 personer kvar i lyftet. Utifrån att studie- och valideringsplaner följs förväntas ca 20–25 personer inom hemtjänsten som nu studerar inom ramen för ÄO-lyftet att utbildas till undersköterskor kommande år.

Nämnvärt är också att antalet avvikelser från studie- och/eller valideringsplan aldrig varit lägre och flera medarbetare blir klar snabbare eftersom de kan validera många kurser.

Satsningar har också gjorts på basutbildning för nya medarbetare. Andelen undersköterska/vårdbiträde som är tillsvidareanställda har andelen undersköterskor ökat i positiv riktning mot föregående år. Fördelningen är nu 54% undersköterskor och 46% vårdbiträde inom hemtjänsten (53% på totalen) vilket är en positiv trend. Medarbetare prioriteras för att kunna läsa via äldreomsorgslyftet, rekrytering direkt från vårdgymnasium eller Komvux är fortfarande låg.

Vård – och omsorgsboende

Det har varit ett utmanande år för verksamheten. Missförhållanden har hanterats och omfattande rapportering har gjorts i media. Enhetschefer beskriver både en generell oro bland anhöriga och en mer hotfull arbetsmiljö. Inrapporterade arbetsmiljöhändelser har ökat under året och så även händelser som anmälts till Arbetsmiljöverket. Arbetsbelastningen inom verksamhetsområdet har i perioder varit mycket ansträngd och insatser har gjorts bland annat genom grupphandledning med extern konsult. Coachande enhetschefer har påbörjat ett uppdrag för att stärka ledarförsörjningen, kontinuiteten och kompetensen. Ett skyddsombudsforum inom vård och omsorgsboende har inrättats och genomförts vid tre tillfällen under året. Verksamhetschef tillsammans med huvudskyddsombud träffar skyddsombud för de olika verksamheterna. En fördjupad dialog med kommunal har förts under året kring besök i verksamheten och hur samarbetet kan underlättas och stärkas. Under hösten har partsgemensam utbildning för skyddsombud och chefer genomförts, vilket efterfrågats både i skyddsombudsforum och fackligt samverkansforum, VSG, inom vård och omsorgsboende.

Kompetensutveckling

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Under året har 41 personer inom påbörjat studier till undersköterska via äldreomsorgslyftet, 15 personer har färdigställt studier på undersköterskenivå och 17 personer har utbildat sig till vårdbiträde. Tio personer har inte fullföljt sina studier. Vård och omsorgsboende har fortsatt 59 personer som studerar inom ramen för ÄO-lyftet.

Flertalet utbildningssatsningar utöver basutbildning har genomförts, dels deltagande på den nationella konferensen "Sikta mot stjärnorna" för utbildade stjärninstruktörer, samt en utbildning om den nya nationella demensstrategin och en föreläsning med Egon Rommedahl har genomförts för vårdnära personal. Flertalet undersköterskor deltog också på en nationell konferensen om sårvård.

Vård – och omsorgsboendet Eriksdal har slutfört alla steg i stjärnmärkningsprocessen och är därmed stjärnmärkta. De har fortsatt vara stöd och inspiration för andra verksamheter som fortsätter stjärnmärkningsarbetet enligt framtagna plan. Planering och tillhörande rekrytering för återöppnande av en enhet på Prästsjögårdens vård – och omsorgsboende startade under hösten för att tillgodose behov av boendeplatser och minska kön. Utifrån framtagna plan stängdes Haga vård och omsorgsboende under våren och Tomtebo vård -och omsorgsboende har flyttats till Väst- Teg under hösten.

Under hösten fattades beslut om att återöppna en enhet på Prästsjögårdens vård – och omsorgsboende. Planering och tillhörande rekrytering startades upp och inflytt kunde erbjudas i början av 2026.

Planeringsverktyg

Förstudie för planeringsverktyg inför vård och omsorgsboende har genomförts med positiva resultat, pilot och verksamheter för detta har beslutats och genomförs kommande år. Bedömningen är att det kommer underlätta den dagliga planeringen och säkra insatser som ges.

Samarbete med hälso-och sjukvård äldre

Risker har konstaterats i verksamheten och lyfts i nämndens internkontrollplan avseende samarbetet mellan olika yrkesroller inom vård – och omsorgsboende (SoL och HSL). Utifrån behov av bättre samordning och för att minska risker har workshops med intern hälso – och sjukvårdsledning genomförts flera gånger under året vilket resulterade i en beredningsgrupp och beslut om en ny gemensam mötesstruktur för professioner inom båda verksamhetsområden för att gagna vård – och omsorgstagarna.

Rehabiliterade insatser

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Nämndens uppdrag till verksamheten om ett breddinförande av Månadens goda exempel avseende följsamhet till ordinerade rehabiliteringsinsatser på Bruksbacken har påbörjats. Det har framkommit svårigheter i att implementera i direkt enlighet med Bruksbackens modell på verksamheter med låg andel tillgänglig resurstid, vilket kan komma ur hög sjukfrånvaro och/eller andra tidskrävande processer som stjärnmärkning. En pilot på alternativt arbetssätt för förbättrad följsamhet har genomförts på Holmsunds vård och omsorgsboende, där ordinerade rehabinsatser planeras in i ett specifikt arbetsflöde. Arbetssättet kräver ingen utökning av resurser och har gett resultat i form av ökad följsamhet, och föreslås därför som ett alternativt arbetssätt. Bedömningen är att det behöver finnas olika sätt att säkra att ordinerade insatser genomförs och ett breddinförande kommer att behöva se lite olika ut.

Hälso – och sjukvård äldre

Även inom hälso-och sjukvårdsverksamheten har året inneburit utmaningar. Genomlysning av verksamheten är genomförd och utvecklingsåtgärder har tagits fram. Detta för att skapa struktur och tydlighet i hela verksamheten. Verksamheten ser en utveckling där all frånvaro behöver ersättas, det går inte längre att gå kort enstaka perioder vilket tidigare varit möjligt. Detta på grund av allt sjukare patienter som kräver mer insatser och svårigheter att kunna delegera arbetsuppgifter till omvårdnadspersonal. Långtidspoolen är avvecklad och medarbetare är utplacerade på teamen för att öka bemanningen. Mer administrativa arbetsuppgifter tar också alltmer tid och ger mindre patientnära tid. Under året har verksamheten också infört flera olika nya system som både krävt merarbete, förändrade arbetssätt och utbildning. Under slutet av året beslutades om en utökning av antalet sjuksköterskor med sex årsarbetare.

En mängd förbättringsarbeten har pågått under året. Arbete har gjorts för att korta väntetiderna till arbetsterapeut och fysioterapeut vilket börjar ge resultat även om det fortfarande är en för lång kösituation. Inflyttningsbedömning av arbetsterapeut/fysioterapeut görs nu när en person flyttar in på vård – och omsorgsboende. Under hösten har en plan tagits fram för att hemsjukvården övertar patienterna på Sjöbackas vård – och omsorgsboende för att få en sammanhållen hälso- och sjukvård. Detta startar i januari 2026 då Sjöbacka också övergår till drift i intraprenadform tillsammans med hemtjänsten i Tavel sjö. Verksamheten lyfter också samverkan som ett genomgående tema för året där tidigare nämnda arbetet tillsammans med vård – och omsorgsboende är ett sådant men också hemtjänsten, samt regionen är viktiga i teamet kring en individ.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Kompetensutveckling

Utbildningsteamet har under året tagit fram flertal utbildningar för sjuksköterska och deltagit i introduktionsutbildning för omvårdnadspersonal. Diabetes, sårutbildningar, palliativ utbildning, nutrition, inkontinensutbildningar med mera. Sjuksköterskorna har fått vara med och påverka i vilken riktning verksamheten ska gå för att upprätthålla patientsäkerhet och bedriver ett arbetssätt att försöka sprida kunskap till omsorgspersonal genom microutbildningar ute på enheterna på exempelvis APT eller teamträffar.

Utveckling av kvalitetsarbetet i förvaltningen

Ett genomgripande kvalitetsarbete har initierats under året, och innefattar såväl genomlysning av avvikelseprocessen inom äldreomsorgen, samt övriga delar i det systematiska kvalitetsarbetet. Fokus har varit att definiera kvalitet och arbete med kvalitetsindikatorer och uppföljning på såväl verksamhets- som nämndsnivå. Arbetet har genererat några nya nyckeltal för kvalitetsområdet i nämndens verksamhetsplan, och arbetet kommer att fördjupas under 2026. Dialog kring verksamhetens kvalitet, vad som fungerar och vad som behöver förbättras behöver vara ständigt pågående på alla nivåer. I det ingår också att föra dialog med pensionärsorganisationerna via UPR men också på särskilda träffar kommande år.

Omställningsarbetet mot en mer förebyggande, lätt tillgänglig, kunskapsbaserad och jämställd vård och omsorg har fortsatt genom flertalet insatser inom ramen för scenarioarbete, nära vård och ny socialtjänstlag.

Samarbete och utveckling genom projekt

Värt att nämna är också några av de projekt som verksamheterna deltagit i under året för att öka kunskap och kompetens och för att utveckla evidensbaserad omsorg tillsammans med de äldre, med andra förvaltningar, med universitetet, andra kommuner, andra länder och föreningslivet.

- Tillsammans med Institutionen för Samhällsmedicin och Rehabilitering – Mot en jämlik hälsa. Syfte att motverka ojämlikheter i hälsa genom att samskapa hälsofrämjande insatser tillsammans med personer som bor i socioekonomiskt utsatta områden. Ett särskilt fokus ligger på sambandet mellan hälsa, platser och socialt deltagande. Projektet bedrivs i två områden i Umeå: Ersboda och Ålidhem.
- Tillsammans med pensionärer och Designhögskolan - Idéer för tjänster som stärker gemenskap och gör vardagen tryggare för äldre och deras nära - [Tjänstedesign för seniorer som upplever livsförändringar - Umeå kommun](#)

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

- Tillsammans med Samhällsmedicin och rehabilitering vid Umeå universitet - AKTIV65+ som syftar till att skapa samarbeten och initiativ mellan olika aktörer på i samhället som kan överbrygga svårigheter som identifierats för att stödja äldre personer att öka sin fysiska aktivitet och därigenom öka hälsa och livskvalitet.
[AKTIV65+: Alla i Kommunen Tillsammans I Vital träning för äldre personer](#)
- Tillsammans med Strategisk utveckling och Lantmäteriet – utveckling av en webbaserad karta som visar prognostiserade befolkningsförändringar de kommande tio åren. Verktöget ska stödja strategisk planering och bidra till en hållbar utveckling i hela kommunen - [Webbkarta befolkningsprognos - Umeå kommun](#)
- Tillsammans med RISE - Umeå lyfts fram som ett internationellt föredöme i klimatarbetet när RISE presenterar sin rapport vid FN:s klimatkonferens COP30 i Brasilien. Genom initiativet Seniorsorgeret visar kommunen hur en åldrande befolkning kan bli en drivkraft för innovation som både stärker livskvaliteten och bidrar till en hållbar framtid inom 1,5-gradersmålet [Win the future - Umeå kommun](#)
- Tillsammans med Strategisk utveckling i nära samarbete med Kiel samt tillsammans med flera länder och städer i Europa - [EU-projekt: Liveability – Designing Public Services for Resilient Neighbourhoods - Umeå kommun](#). Projektet utforskar hur offentliga förvaltningar kan engagera invånare på innovativa sätt för att skapa levande, inkluderande och anpassningsbara stadsmiljöer.
- Tillsammans med Umeå universitet, Luleå tekniska universitet, Region Västerbotten, Region Norrbotten, Skellefteå kommun, och Umeå universitet Holding AB - [EU-projekt "Support Office for Life Science & Health" - Umeå kommun](#). Projektet ska bidra till att fler idéer för hälsa, vård och omsorg genomförs samt att fler aktörer från Norrbotten och Västerbotten deltar i internationella projekt
- Tillsammans med med Vän i Umeå - [Aktiv vänskap över gränser - Umeå kommun](#)
- SKR projekt Liv till åren – vi var under 2025 inspirationskommun för 50 andra kommuner [Liv till åren – förebyggande initiativ för seniorhälsa - Umeå kommun](#)

Digitalisera

Inom strategin Digitalisera bedrivs det övergripande strategiska arbetet och styrningen primärt via Strategigrupp digitalisera som även utgör portföljråd för äldreomsorgens digitaliseringsportfölj.

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

Arbetet har under 2025 fokuserats på att implementera de processer och strukturer som togs fram under 2024, vilket främst omfattar behovsfångs, nyttoanalys, nyttoregister och effekthemtagning. Arbetet med dessa processer har uppmärksammats av SKR vilket resulterat i två samverkansprojekt gällande nyttoanalys och förändringsledning, båda med koppling till upprättandet av Digital vård och omsorg. Nyttoanalysen som tagits fram med SKR kan nu användas av Sveriges övriga kommuner när de vill beräkna nyttor inför implementering av digitala hembesök. Det andra samarbetet, som fortlöper under 2026, innebär att äldreomsorgen testar och utvärderar SKRs nya modell för förändringsledning. Under 2025 har följande projekt/initiativ bedrivits (utvalda exempel):

Processtöd – införandet av processtödet Viva (Cambio) avslutades genom ett ömsesidigt förtidigt avslutsavtal i mars. Planering och förarbete har genomförts inför en ny upphandling som kommer att genomföras utifrån det förfrågningsunderlag som SKR arbetet fram inom ramen för Handslaget. Enligt nuvarande tidplan ska ett nytt avtal vara klart i inledningen av 2027.

Planeringsverktyg – Intraphone har införts inom hemtjänsten vilket ger ett bättre anpassat systemstöd som skapar förutsättning för förbättrad kvalitet och verksamhetsuppföljning, samt ökar informationssäkerheten. Förberedande arbete har genomförts gällande vård- och omsorgsboende, vilka inleder ett pilotprojekt under 2026, samt inom hemsjukvården vilka inleder en förstudie våren 2026.

Digital vård och omsorg – planering och förberedelser har genomförts bland annat i form av anskaffning av vårdplattform Cuviva, utredning av processer och samverkansstrukturer, resursallokering och rekrytering samt förberedelser inför pilotprojektet som inleds i februari 2026 tillsammans med hemtjänstområde Mariehem. Breddinförandet är planerat till hösten 2026.

Pilot larmfunktioner vid nattillsyn – en pilot har genomförts där larmfunktioner i nuvarande sensorlösning används i syfte att undersöka om säkerheten och tryggheten under natten kan ökas ytterligare i jämförelse med digital tillsyn. Resultaten är positivt och erfarenheterna tas med till kommande upphandling av tillsynsteknik som sker under 2026.

Hälsoärende Treserva – införande av modulen Hälsoärende i Treserva (driftsättning sker i februari 2026) vilket ger hälso- och sjukvårdsverksamheten ett förbättrat systemstöd och är en förutsättning för fortsatt nyttjande av Treserva i väntan på nytt processtöd.

Hjälpmedelssystem – Driftsättning av systemet Myloc som skapar spårbarhet till hjälpmedel samt ökar kvalitet och effektivitet i hjälpmedelsprocessen har genomförts.

Trygghetsskapande teknik vård- och omsorgsboende – Implementeringen av systemet Sensio med tillhörande hårdvara har slutförts och arbetet har skiftat fokus från införandet till

Fördjupad verksamhetsuppföljning äldrenämnden 2025

effekthemtagning och förändring av arbetssätt i syfte att öka kvalitet och säkerhet för den enskilde.

Datadriven vård och omsorg – äldreomsorgsförvaltningen har under 2025 varit utsedd till fokusområde vilket bland annat inneburit att verksamheten tillsammans med kommunens IT-enhet genomfört kartläggningar av information samt initierat automatiserade sammanställningar av verksamhetsdata. Bland dessa finns exempelvis en dashboard i syfte att underlätta enhetschefers administration och uppföljning.

Medicingivare – pilotprojekt har genomförts för assisterat läge vilket innebär att medicingivaren används som ett stöd till personalen i samband med medicinering. Piloten utvärderas under 2026. Under 2025 har även arbete påbörjats inför den upphandling som genomförs under 2026.

Digitala lås – under året har fortsatt installation av Salto-lås skett för lägenhetsdörrar och medicinskåp inom vård- och omsorgsboende.

Visningslägenhet – Visningslägenheten har utrustats med ytterligare teknik och regelbundna visningar genomförs för olika intressenter.

Äldreomsorgens nyttoregister som visar resultatet av de implementerade digitala lösningarna visar för 2025 på ett resultat motsvarande en nettonytta om 29mnkr.

Benämning	Verksamhet	Status	Bedömning	Nettonytta vid införande (tkr)	Aktuell netto-nytta (tkr)	Nettonytta per investerad krona	2023	2024	2025
Medicingivare Evondos	Ordinärt boende	Förvaltning	✓	42 134	38 610	1,90	6 957	7 507	7 507
Trygghetssensor	Ordinärt boende	Förvaltning	✓	22 186	25 689	1,70	5 251	7 376	7 376
Tillsyn via videosamtal	Ordinärt boende	Utvärdering	✗	10 046	2 359	13,10	466	338	499
Digitala lås	Ordinärt boende	Utvärdering	✓	10 698	2 999	0,30	- 269	1 115	439
Inköp via beställning	Ordinärt boende	Utvärdering	✓	43 333	71 701	120,50	3 475	14 511	14 088
Trygghetssensor	Vård- & Omsorgsboende	Införande	✓	-3 529	-3 529	-0,10		237	698
Mobilt trygghetslarm	Ordinärt boende	Planering							
Digitala besök	Ordinärt boende	Planering			11 947	1,20			
Medicingivare Medimi	Ordinärt boende	Avbruten							
Intraphone									
MyLoc									
Summa				124 868	149 776		15 880	30 610	29 211

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen för perioden januari-december 2025

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

Äldrenämndens rapport till KS, januari–december 2025

Verksamhetsuppföljning

Nämndens grunduppdrag

Äldrenämnden ansvarar för kommunens insatser inom äldreomsorg samt hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå i den enskildes hem för personer 65 år och äldre. Äldreomsorgens insatser är frivilliga och ges efter en ansökan från den enskilde och utifrån en individuell bedömning.

Äldrenämndens övergripande uppdrag är att främja självständighet och kvarboende. Detta sker genom förebyggande verksamhet, information kring seniorlivet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den enskilde.

Äldrenämnden ger service, vård och omsorg i form av hemtjänst och hemsjukvård samt stöd i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga. Är den enskilde i behov av heldygnsomsorg och omfattande hälso- och sjukvård bedöms behov av plats på ett vård- och omsorgsboende.

Äldrenämnden	Bedömning – nämndens grunduppdrag
Vård – och omsorgsboende	I viss grad uppfyllt
Hemtjänst	I hög grad uppfyllt
Utredning äldre och prevention	I hög grad uppfyllt
Hälso – och sjukvård	I viss grad uppfyllt

Bedömning och motivering

Inom vård – och omsorgsboende har inte alla personer som fått beslut kunnat erbjudas boende inom tre månader. Situationen har stabiliserats och blivit mer hållbar i slutet av 2025 men sett över hela året och med anledning av flera icke-verkställda beslut bedöms detta påverka måluppfyllelsen negativt. Det har även varit ett ansträngt år utifrån kvalitetsbrister som uppmärksammats från olika håll och utmaningar kopplat till kompetensförsörjning.

Äldrenämnden följer månatligen aktuella ärenden inom hemsjukvården. Verksamheten har haft långa köer en längre period. Fler och mer sjuka patienter är en förklaring, en ytterligare är att personer som ska komma hem från slutenvården behöver prioriteras vilket medför att rehabiliterande åtgärder av mer förebyggande karaktär innebär långa väntetider för den enskilde vilket inte är i linje med att kunna ge tidiga insatser. Jämfört med föregående år syns dock en minskning av antal väntande ärenden utifrån åtgärder som

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

vidtagits. Samverkan med regionen fortsätter för att rätt huvudman ska ansvara för olika insatser utifrån den avtalade hemsjukvården.

För verksamhetsområde utredning äldre och prevention har utveckling av nya tidiga insatser så som flexibel korttidsavslösning och handläggare på akutmottagningen tillsammans med omfattande förebyggande arbete, förbättrad information och kontaktvägar och effektiv handläggning av ansökningar varit till grund för bedömningen. Hemtjänsten har utifrån uppdraget kunnat erbjuda insatser genom att snabbt verkställa beslut, säkerställa hemgång från slutenvården och dessutom hanterat ett stort antal tillkommande hemtjänsttagare samtidigt som förbättringsarbete genomförts.

Det finns etablerade processer för kvalitets- och patientsäkerhetsarbete inom äldreomsorgen som baseras på aktuell lagstiftning. Ett arbete startade under hösten kring utveckling av avvikelseprocessen. Både äldrenämnden och förvaltningsledningen har initierat granskningar och genomlysningar av händelser och hantering. Kommunrevisorerna genomför också två granskningar av nämndens kvalitetsarbete. Resultaten förväntas inkomma vid olika tillfällen under våren och kommer tas om hand för att fortsätta att stärka och utveckla verksamheten.

Den samlade bedömningen för året avseende uppfyllnad av grunduppdraget blir ”i viss grad”.

Verksamhetens utveckling och väsentliga händelser

Året inom äldrenämnden har till stor del präglats av förtroendekris utifrån allvarliga händelser som inträffat och hantering av dessa, internt och externt med tillhörande omfattande mediabevakning. Särskilda åtgärdsplaner, nya rutiner och arbetssätt har tagits fram för att minska risker och säkra trygghet, ett arbete som behöver fortsätta under kommande år. Fortsatta utmaningar ses med kompetensförsörjning och tillgång till utbildad personal.

Enligt framtagna plan har två vård – och omsorgsboenden stängts och en tidigare stängd enhet öppnats upp då flertalet boendebeslut inte kunde verkställas inom lagstadgad tid. Huruvida det var en mer tillfällig anhopning återstår att se.

Två leverantörer inom hemtjänsten avslutade sina avtal under våren vilket innebar att ca 580 personer behövde välja en ny hemtjänstutförare. Under hösten fattades beslut om att övergå till Lag om offentlig upphandling, LOU, som upphandlingsform för hemtjänst och arbete pågår med förberedelser för detta.

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

Trots ett ansträngt år och med delar av en problematik som också syns nationellt, har ordinarie verksamhet och förbättringsarbeten för en hållbar äldreomsorg utifrån nämndens verksamhetsplan fortlöpt och det finns flera positiva exempel som tas upp i rapporten.

Tabeller

Andel äldre personer med beslut om insats	2021	2022	2023	2024	2025
Andel äldre personer 65+ med beslut om hemtjänst	8,3	8,2(6,5)	8,4(6,8)	8,1(6,9)	Uppgift ännu ej publicerad
<i>Riket inom parentes</i>					
Andel äldre personer 65+ med beslut om särskilt boende	4,4	4,1(3,6)	4,0(3,8)	3,8(3,8)	Uppgift ännu ej publicerad
<i>Riket inom parentes</i>					

Umeå har fortfarande en något högre andel personer med hemtjänst jämfört med riket.

Både antal hemtjänsttagare och antal timmar har minskat under året. Nämnden följer utvecklingen i samband med månatlig ekonomirapport.

Andel äldre personer med beslut om särskilt boende är nu i paritet med övriga landet. En utmaning för nämnden är att lägga en träffsäker prognos framåt, hur kommer behoven se ut på längre sikt och i hur hög utsträckning kan nämndens övriga strategier med förebyggande insatser och kvarboende med rätt stöd påverka detta? Fakta är dock att andelen äldre drastiskt kommer öka kommande år. En grupp som ökat i storlek är gruppen äldre 90+, vi lever allt längre.

Trygg och säker vård-och omsorg	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nöjda brukare hemtjänst	93%	-	89%	90 %	87%	85%
Andel svarande: 56%						
Riket 2025: 85%						
Nöjda brukare särskilt boende	82 %	-	69%	69 %	72 %	73%
Andel svarande: 37%						
Riket 2025: 79%						
Antal Lex Maria-anmälningar IVO	3	1	4	3	5	6

Nöjdhet - hemtjänst och vård- och omsorgsboende

Andel nöjda äldre inom hemtjänst har minskat något och är nu i paritet med riket i stort. Det område som framför allt har ett lägre resultat i förhållande till förra året är upplevelsen att personalen har tillräckligt med tid för arbetet (78% i jämförelse med 83%). Orsaken kan vara den offentliga debatt som funnits kopplat till schabloner och den enskildes beslut om insatser.

Andel nöjda äldre i särskilt boende har i stället ökat något jämfört med föregående år. Förtroende för personalen på äldreboende har ökat i samband med att känslan av ensamhet har minskat, i jämförelse med tidigare år. Svaret på frågan om personalen pratar tillräckligt god svenska har ökat från 69 % 2024 till 75 % 2025.

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

Lex Maria

Rapportering av avvikelser är en del av det systematiska kvalitetsarbetet och ska utgöra underlag för förbättringar, för att kunna förebygga att liknande händelser sker igen samt för att undvika allvarliga vårdskador genom att tidigt uppmärksamma mindre allvarliga incidenter och hantera dessa. Allvarliga vårdskador och risk för allvarliga vårdskador anmäls till Inspektionen för vård och omsorg, IVO. Antal Lex Maria anmälningar var under året sex (6) st. Nämnden tar del av det samlade patientsäkerhetsarbetet och beslutar om fokusområden för kommande år i den årliga patientsäkerhetsberättelsen.

Nyckeltal produktion (Genomsnittliga årsvärden)	2021	2022	2023	2024	2025
Beslutade timmar hemtjänst	68447	71435	76227	75810	69849
Belagda lägenheter på vård - och omsorgsboende	1007	944	927	920	914
Andel externa utförare av hemtjänsttimmar	55%	52%	56%	53%	48%

Fortsatt minskning av hemtjänsttimmar relaterat till förbättrad uppföljning, färre hemtjänsttagare och lägre genomsnittlig tid.

Andelen timmar som utförs av externa utförare har minskat under året och kommunal utförare har nu den större omfattningen.

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

Nämndens arbete med inriktningsmål och program

Uppdrag	Status jan–december	Motivering/kommentar
<u>Inriktningsmål 3 – Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att utforma samhället såväl som sina egna liv</u>	Genomfört	Under året har äldreomsorgen förstärkt arbetet med jämställdhet och jämlikhet i verksamhet genom en kartläggning av utbildningsbehov kopplat till lagkrav, kunskap och politiska mål om jämställdhet och värdegrundsarbete. Detta tillsammans med en nybildad utbildningsenhet har resulterat i en tydligare inriktning av kommande utbildningsinsatser till all personal.
<u>Fokusområde 4 - Boende och bebyggelsemiljö</u> Särskilt åtagande: 4.2 Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer	Genomfört	Detta är en viktig del i äldrenämndens förebyggande strategi. Seniortorget aktiviteter och de digitala sändningarna når alla med ett tydligt fokus på landsbygd. Samarbeten finns med flera nämnder gällande bostadsfrågor, bland annat vid framväxt av nya bostadsområden och, nybyggnationer. Samarbeten finns även med externa parter för att tillsammans verka för att fler seniorer planerar för sitt kommande boende eller kvarboende. Äldreomsorgen erbjuder seniorer att ta del av olika smarta-hem lösningar som kan bidra till en mer självständig och trygg vardag i sitt hem.
<u>Fokusområde 5 – Arbete och försörjning</u> Särskilt åtagande: 5.1 Skapa förutsättningar för att stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden	Genomfört	Utifrån äldrenämndens mål om ökad självständighet i hemmet, och nämndens strategi att jobba förebyggande, så utgår merparten av strategiska utvecklingsarbeten och projekt ifrån att de ska stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv. Utvecklingsarbete kopplat till psykisk hälsa och ofrivillig ensamhet pågår bland annat genom kostnadsfria hälsosamtal. Nämnden utvecklar arbetet med att uppmärksamma våldsutsatta inom verksamheterna utifrån nyligen fastställd övergripande riktlinje. Utifrån kommungemensam handlingsplan arbetar äldreomsorgen med olika insatser för att öka kunskap och förebygga suicid. Äldreomsorgen har under året genomfört ett arbete för att ta fram scenarios utifrån parametrarna

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

		kompetensförsörjning och folkhälsa för att bli mer träffsäkra i planering framåt.
--	--	---

Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige

Uppdrag	Status, jan–december	Motivering/kommentar
<u>Tilläggsuppdrag 2023:1</u> KF ger KS och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar	Genomfört	Scenarioarbetet fortsätter enligt plan med kompetensförsörjningen i fokus. Fortsatt fokus på förebyggande arbete, bred samverkan med civilsamhället och fortsatt digitalisering. Enhet för digital vård -och omsorg under uppbyggnad – ett sätt att också nyttja personal på ett effektivt sätt samtidigt som det kan höja kvalitet för de äldre. Planerat arbete för året genomfört
<u>Tilläggsuppdrag 2023:2</u> KF ger KS och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndsgränser	Genomfört	Utöver sedan tidigare pågående samarbeten sker samarbete mellan alla nämnder kopplat till nya socialtjänstlagen. Samarbetsstruktur är etablerad och arbete fortskrider. Arbetet med Datadriven kommun fortlöper, flera förvaltningar deltar. Styrgrupp etablerades under våren.

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

Personaluppföljning

Nämndens arbete för att nå personalpolitiska mål

Äldrenämnden	Bedömning av nämndens arbete med personalpolitiska mål
Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.	Mer arbete krävs
Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.	Mer arbete krävs
Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.	Mer arbete krävs

Kompetensförsörjning och attraktiv arbetsgivare (mål 5)

Som grund för arbetet ligger äldrenämndens kompetensförsörjningsplan samt nämndens årliga utbildningsplan för kompetensutveckling. Arbetet med kompetensförsörjning har innefattat allt från att utbilda medarbetare till undersköterskor till att vara synliga på exempelvis Rally-VM. Äldrenämnden har som känt stora utmaningar när det gäller att rekrytera medarbetare med rätt kompetens till verksamheterna men rekryteringen till sommaren gick över förväntan.

Processarbetet kopplat till äldreomsorgens strategier har fortsättningsvis haft huvudfokuset att öka andelen undersköterskor i förvaltningen. Målet för året var att öka andelen undersköterskor till 55 % från tidigare 52 %. Målet uppnåddes inte utan landade på att 53 % av de tillsvidareanställda medarbetarna är utbildade undersköterskor. Det främsta verktyget för att jobba med att öka andelen undersköterskor är äldreomsorgslyftet. Tack vare satsningen så fick förvaltningen 25 nya undersköterskor under året.

Ledarskap (mål 6)

Riktvärdet på inte mer än 30 medarbetare per chef har inte varit prioriterat i budget vilket har inneburit att varje verksamhetsområde har arbetat med satsningen inom ram. Där det har funnits förutsättningar har förtätning av chefer genomförts. Vissa av rekryteringarna genomfördes dock i slutet av året vilket inte kommer ha genomslag på resultatet förrän nästa år. Medelvärdet på antal medarbetare per chef är för året 25 vilket är en medarbetare mer än tidigare. 72 % av cheferna har max 30 medarbetare vilket är en försämring av resultatet jämfört med året innan med tre procentenheter. Dock har medelvärdet på de chefer som har fler än 30 medarbetare minskat från 37 till 36 vilket visar på att vi har en jämnare fördelning än föregående år.

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

För att förbättra enhetscheferna förutsättningar inom vård- och omsorgsboendes trots medarbetarantalet har det införts en ny roll som coachande enhetschef. Införande planeras även inom hemtjänsten.

Friskfaktorer (mål 7)

Årets medarbetarenkät hade en lägre svarsfrekvens jämfört med föregående år: 70,4 % jämfört med 74,6 % 2024. Enkäten visade ett samlat OSA-index som är oförändrat från föregående och ligger kvar på 4,9 (max: 6). Arbetsbelastning och krav samt stöd visar på ett försämrat resultat med 0,1 enheter medan återhämtning samt lika rättigheter och möjligheter visar ett förbättrat resultat med 0,2 respektive 0,1 enheter.

Sjukfrånvaron är förbättrad med 0,1 enheter jämfört med föregående år och ligger på 8,5 % men är fortfarande långt ifrån målet och fortsatt arbete krävs. Andelen långtidsfriska har ökat till 54 % från tidigare 51 %. Nämnden följer sedan 2024 även korttidsfrånvaron för medarbetare under 30 år. Första mätningen låg gruppen på ett medelvärde på 5,8 % men efter att detta har synliggjorts bland enhetschefer och arbetet har påbörjats med att fånga upp denna kategori medarbetare har förvaltningens resultat förbättrats till 4,9 %. Frånvaron är fortfarande högre än andra ålderskategorier så fortsatt utrymme för förbättring finns. Medelvärdet för alla ålderskategorier gällande korttidsfrånvaro är 4,1 %

Arbetet med friskfaktorer ska vara inkluderat i alla processer och fortgår som en del i helheten för att det ska ge bäst effekt.

Resultatmätt	Målvärde 2025	Utfall 2025			Utfall 2024		
		Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Sjukfrånvaro, totalt i procent av anställdas sammanlagda ordinarie arbetstid	7,5	9,6	6,0	8,5	9,4	6,9	8,6
Andel långtidsfriska (%)	60	53	58	54	49	56	51
Andel heltidsanställda (%)	95	97	98	97	96	96	96
Andel skyddsombud som har genomgått introduktion (%)	90	47	61	50	63	61	63
Andel chefer med max 30 medarbetare (%)	75	69	83	72	73	85	75
Medarbetarenkäten, medelvärde	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

Ekonomiuppföljning

Händelser av väsentlig betydelse som har påverkat nämndens ekonomi

Det totala antalet hemtjänsttimmar har minskat under året trots att antalet äldre har ökat. Detta har haft en betydande påverkan på nämndens positiva resultat.

Därutöver har en verksamhetsförändring genomförts genom att nämnden har lämnat de tidigare lokalerna på Haga och Tomtebo, vilka bedömts som ej ändamålsenliga. Omställningen har genomförts tidigare än förväntat, vilket har bidragit positivt till nämndens resultat.

Budgetavvikelse, utfall i år och föregående år

Nämnden redovisar för året en positiv budgetavvikelse om 74,4 mnkr, vilket innebär ett väsentligt bättre resultat än föregående år. De tre största verksamhetsområdena, hemtjänst i ordinärt boende, vård- och omsorgsboenden samt gemensamma kostnader redovisar samtliga betydande överskott. Förklaringen är främst högre överskott inom de verksamhetsgemensamma kostnaderna, där medel avsatta för oförutsedda kostnader inte har utnyttjats i den omfattning som tidigare bedömts.

De totala intäkterna har minskat med 9 procent jämfört med föregående år. Minskningen beror främst på lägre generella statsbidrag, som har minskat med 27,2 mnkr.

Hemtjänstverksamheten redovisar ett överskott på 29,3 mnkr. Den främsta orsaken är att det totala antalet hemtjänsttimmar har minskat kraftigt under året och ligger på en avsevärt lägre nivå än föregående år, samtidigt som budgeten för 2025 förstärktes för att möta förväntade volymökningar till följd av en växande äldre befolkning. Minskningen förklaras av ett lägre antal brukare samt att genomsnittlig insatstid per brukare minskat. Andelen brukare som valt Din kommunala hemtjänst som utförare har ökat under året. I kombination med färre hemtjänsttimmar har detta medfört att kostnaderna för externa utförare har minskat med 15 procent jämfört med föregående år.

Verksamheten för vård- och omsorgsboenden redovisar 24,9 mnkr lägre nettokostnader än budget. De lägre kostnaderna beror till stor del på verksamhetsförändringar i samband med flytten från boendena på Tomtebo och Haga till Västtogs vård- och omsorgsboende. Därutöver har budgeterade medel för ökad volym/vilande platser inte tagits i anspråk under året. I augusti fattades beslut om att öppna ytterligare platser inom vård- och omsorgsboenden. Det tar dock tid att bemanna en ny enhet, och verksamheten planeras att starta i början av 2026.

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

För verksamhetsgemensamma kostnader redovisar nämnden ett överskott på 17,7 mnkr. Den huvudsakliga orsaken är att budgeterade medel för oförutsedda kostnader inte har behövt användas samt att statsbidrag i större omfattning än tidigare beräknat har kunnat nyttjas. Den tillfälliga pausen i upphandlingen av ett nytt verksamhetssystem har också bidragit till lägre kostnader än planerat. Även utbildningsbudgeten och praktikcentrum redovisar överskott.

(mnkr med en decimal)	Budget 2025	Utfall 2025	Budget-avvikelse 2025	Utfall 2024	Budget-avvikelse 2024	Prognos vid rapport jan–aug 2025	Prognos-avvikelse
Verksamhetens intäkter	198,2	281,6	83,4	308	106,8	293,5	-11,9
Verksamhetens kostnader	-1595,4	-1604,3	-9,0	-1621,8	-86,3	-1630,6	26,3
Verksamhetens nettokostnad	-1397,1	-1322,7	74,4	-1313,8	20,5	-1357,1	14,4

Investeringar

Utfallet för investeringar 2025 är 20,6 mnkr, jämfört med en budget om 40,2 mnkr. Detta ger en budgetavvikelse på 19,6 mnkr. Avvikelsen mot budget beror främst på att teknik- och fastighetsförvaltningen inte har kunnat tillhandahålla de lokaler som planerats. Dessa projekt redovisar ett överskott på 14,6 mnkr. Reinvesteringar har inte heller genomförts enligt plan och redovisar 5 mnkr lägre investeringsutfall än budget.

(mnkr med en decimal)	Budget 2025	Utfall 2025	Budget-avvikelse 2025	Utfall 2024	Prognos vid rapport jan–aug 2025	Prognosavvikelse
Verksamhetens nettoinvesteringar	-40,2	-20,6	19,6	-30,3	-20,4	-0,2

Ombudgetering av investeringar

Tekniska nämnden har inte kunnat genomföra förhyrningar av lokaler enligt plan, de är flyttade till år 2026. Följden blir att projektbudget för inventarier och utrustning i förhyrda lokaler för hemtjänst och hemsjukvård inte behövt nyttjas år 2025 och därför ger en positiv budgetavvikelse med ett överskott om 14,6 mnkr. Av överskottet har äldrenämnden behov att ombudgetera 7,5 mnkr till 2026 och 0,5 mnkr till 2027.

Äldrenämndens rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

Redovisning av privata utförare av väsentlig betydelse

Inga nya avtal har tillkommit under året. Två hemtjänstutförare har under 2025 sagt upp sina avtal. De externa utförarnas andel av de beslutade hemtjänsttimmarna har minskat under året från 53% till 48%. Arbete för att övergå till LOU-upphandlad hemtjänst under 2026 har påbörjats efter beslut i Kommunfullmäktige i september 2025.

Redovisning av avtalssamverkan av väsentlig betydelse

Inget att redovisa



Tjänsteskrivelse

2026-01-09

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2024/00158

Utredning socialsekreterare på akutmottagningen

Förslag till beslut

Äldrenämnden ställer sig bakom förvaltningens förslag att från och med 2026-02-02 stadigvarande placera en socialsekreterare vid akutmottagningen på Norrlands universitetssjukhus.

Ärendebeskrivning

I mars 2025 startade Umeå kommun och Region Västerbotten ett pilotprojekt där en socialsekreterare finns tillgänglig under kontorstid på akutmottagningen vid Norrlands universitetssjukhus. Syftet är att tidigt identifiera patienter som behöver information eller stöd från kommunen inför hemgång, samt att förebygga återbesök på akuten. Pilotprojektet genomförs i två etapper, 17 mars – juni 2025 samt 1 oktober 2025 – 31 januari 2026.

Målet med projektet var att minska onödiga inläggningar inom slutenvården, risken för återbesök på akutkliniken samt vårdtiden inom slutenvården för de äldre som är i behov av insatser enligt Socialtjänstlagen i det egna hemmet.

Utvärdering av projektet visar att syfte och mål har uppfyllts. Utvärdering är delvis baserad på statistik som förts under projektets gång och dels genom telefonintervjuer med 10 slumpmässigt utvalda personer som träffat biståndshandläggare på akuten. Arbetssättet föreslås nu permanentas.

Beslutsunderlag

Slutrapport - Utredning socialsekreterare på akutmottagningen

Protokollsutdrag äldrenämnden 2025-08-28 § 100

Protokollsutdrag äldrenämnden 2024-09-29 § 82

Beredningsansvariga

Susanna Stenlund, verksamhetschef Utredning äldre

Linnéa Andersson Due, socialsekreterare

Beslutet ska skickas till

Susanna Stenlund

Pernilla Henriksson

2 av 2

Tjänsteskrivelse

Dnr: ÄN-2024/00158

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Susanna Stenlund
Verksamhetschef



Slutrapport pilotprojekt Socialsekreterare (tidigare biståndshandläggare) på akutmottagningen

Bakgrund

Kommun och region står inför gemensamma utmaningar med anledning av att målgruppen äldre växer samtidigt som resurserna inom kommun och region är begränsade. Vikten av tidiga, preventiva insatser är tydliga. Det finns äldre personer som söker sig till akuten utan behov av akut sjukvård, där det i stället handlar om ett omvårdnadsbehov eller behov av anhörigstöd för att kunna trygga hemmiljön. Långa vårdtider på akuten och medicinskt omotiverade inläggningar inom slutenvården kan medföra onödigt lidande för sköra äldre. Samtidigt ser kommunen behov av att nå ut till de äldre i tid för att kunna erbjuda preventiva åtgärder som ökar den enskildes självständighet och möjligheter till kvarboende i ordinärt boende.

Med inspiration från Karlstad kommun inledde Umeå Kommun och Region Västerbotten ett pilotprojekt i mars 2025 där en socialsekreterare finns på plats under kontorstid på akutkliniken vid Norrlands universitetssjukhus för att tidigt kunna fånga upp patienterna i behov av information och insatser från kommunen för att stötta vid hemgång och förebygga återbesök på akuten. Pilotprojektet genomförs i två etapper, 17 mars – juni 2025 samt 1 oktober 2025 – 31 januari 2026.

Syfte

Projektet syftar till att genom ökad samverkan mellan kommun och region kunna ge rätt insatser, i rätt tid, från rätt huvudman. Syftet är även att verka för en mer tillgänglig socialtjänst, fånga upp personer som annars är svåra att nå och bidra till ökad kunskap om kommunens och välfärdssamhällets stöd för enskilda och anhöriga.

Mål

Målet med projektet är att kunna minska onödiga inläggningar inom slutenvården, risken för återbesök på akutkliniken samt vårdtiden inom slutenvården för de äldre som är i behov av insatser enligt socialtjänstlagen i det egna hemmet.

Målgruppen är personer över 65 år som är folkbokförda i Umeå kommun, i huvudsak följande kategorier:

1. "Mångbesökare" på akutkliniken, det vill säga personer som ofta söker sig till akuten utan några särskilda medicinska besvär.
2. Personer som inte behöver inläggande vård på en slutenvårdsavdelning men som kan vara i behov av stöd i hemmet/stöd till anhöriga.
3. Personer som behöver läggas in på slutenvårdsavdelning, där planering inför utskrivning med hjälp i hemmet kan påbörjas redan under vistelsen på akutkliniken för att korta vårdtiden.



4. Personer som befinner sig i ordinärt boende, som har kontakt med PrimÄr, där behovet av insatser i hemmet har förändrats.

Resultat

Utvärdering av projektet visar att syfte och mål har uppfyllts. Utvärdering är delvis baserad på statistik som förts under projektets gång och dels genom telefonintervjuer med 10 slumpmässigt utvalda personer som träffat biståndshandläggare på akuten.

Statistiken visar att:

- 28 inläggningar har kunnat undvikas (7,18%)
- 31 samverkan vid utskrivning påbörjas redan från akuten (7,95%)
- 58 ärenden har påbörjats till områdeshandläggare (15%)

Det finns ett visst mörkertal i antal inläggningar som kunnat undvikas och troligen är antalet större. Regionens utvärdering visar att socialsekreterares närvaro på akuten i sig medverkar till att vårdpersonal blir mindre benägen att lägga in personer utan medicinsk grund, då man med socialsekreterare på plats upplever att hemgången från akuten blir tryggare för den äldre.

Projektet har enligt statistik och intervjuer med deltagarna bidragit till:

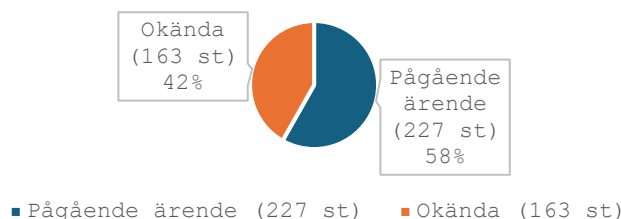
- Att personer som inte har behov av och inte skulle ha gynnats av inläggande vård har kunnat komma hem med utökade insatser.
- Att socialtjänsten upplevs mer lättillgänglig både av enskild och anhöriga
- Att de äldre i behov av stöd kunnat fångas upp i rätt tid och när de är mottagliga för information/stöd
- Att de äldre och anhöriga upplever ökad trygghet över att veta var man ska vända sig och vilket stöd som finns.
- Ökad förståelse för varandras roller, funktioner och arbetssätt mellan kommun och region. Bidrar till tryggare och säkrare hemplaneringar för den enskilde.
- Att samverkan vid utskrivning har underlättats för de personer som redan beviljats insatser, fått information och lämnat samtycken till socialsekreterare på akuten innan inläggning inom slutenvården.

Vad har socialsekreterares närvaro på akuten inneburit i praktiken?

Under projektet har socialsekreterare i projektet haft kontakt med 390 individer, varav 58 % hade pågående insatser hos utredning äldre (tex. Trygghetslarm, hemtjänst, dagverksamhet) och 42% inte hade någon pågående insats hos Utredning äldre.

UMEÅ KOMMUN

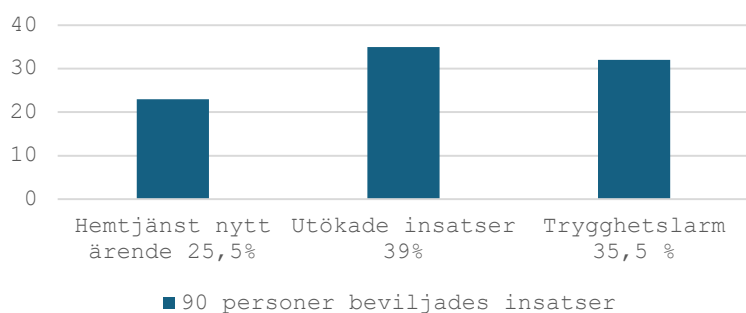
Tidigare kända eller nya ärenden för Utredning äldre



Kontakterna har främst skett genom fysiska möten på akuten tillsammans med den enskilde. Ibland har anhöriga närvarat vid mötena på akuten, ibland har kontakt tagits per telefon efter den enskildes önskemål.

Vissa kontakter med den enskilde har skett per telefon när behov påkallats av Primär eller ambulans från hemmet för att förhindra besök på akuten eller när vårdpersonal lämnat blankett för önskemål om kontakt med socialsekreterare för personer som vistats på akuten utanför socialsekreterares arbetstider.

90 personer beviljades insatser



Av de 390 personer som medverkat i projektet har 90 personer ansökt om och beviljats insatser. Det handlar bland annat om hemtjänst för personer som tidigare ej haft insatser, utökad hemtjänst i befintliga ärenden, avlösning av anhörig eller trygghetslarm. I projektet

har insatser i form av korttidsvistelse, dagverksamhet och särskilt boende exkluderats. Socialsekreterare på akuten har tagit emot ansökningar, men lämnat över till ansvarig områdeshandläggare att utreda vidare.

Socialsekreterare på akuten har även lämnat information om kommunens insatser, välfärdsorientering, inhämtat samtycken/kontaktuppgifter och påbörjat planering av insatser i hemmet för personer som av medicinska skäl behöver läggas in på vårdavdelning. Efter mötet med den enskilde har socialsekreterare, efter samtycke från den enskilde, informerat



vårdpersonal om befintliga insatser enligt socialtjänstlagen, eventuell utökning samt varit behjälplig i att planera en trygg och säker hemgång från akuten.

Utvecklingsområden

Kranskommuner

Till akutkliniken i Umeå söker sig personer från hela regionen. Vårdpersonal har i sin utvärdering lyft önskemål om att även kranskommuner till Umeå ska kunna ingå i arbetssättet. Då olika kommuner har olika riktlinjer, organiserar sin äldreomsorg på olika sätt och har sekretess sinsemellan finns i dagsläget hinder för Socialsekreterare från Umeå att hjälpa dessa personer. I Karlstad kommun har kranskommunerna gått in i ett samarbete med delfinansiering och kontaktvägar så att biståndshandläggare på akuten i Karlstad även kan arbeta med personer från kranskommuner. Detta är något som kan utvecklas vidare även i Umeå.

Under 65 år i Umeå

Socialsekreterare på akuten i Umeå ser möjligheter till att utöka samverkan med andra enheter inom kommunens socialtjänst, exempelvis personer under 65 som söker sig till akuten. Socialsekreterare på akuten skulle exempelvis kunna vara behjälplig med att kontakta ansvarig handläggare, söka insatser eller lämna information. Detta förutsätter att Socialsekreterare på akuten får ökad kunskap kring utredningsprocesser, insatser och kontaktvägar för handläggare under 65 år.

Förslag till beslut

- Att projektet övergår till en stadigvarande placering av socialsekreterare på akuten fr om 260201

Umeå, januari 2026

Linnea Andersson Due

Socialsekreterare Utredning äldre

Susanna Stenlund

Verksamhetschef Utredning äldre

Umeå kommun
Äldrenämnden

Sammanträdesprotokoll
2024-08-29

§ 82

Diariennr: ÄN-2024/00158 -/

Initiativärende – Biståndshandläggare på akutmottagningen

Beslut

Äldrenämnden remitterar ärendet till förvaltningen och ger förvaltningen i uppdrag att återkomma med information i frågan

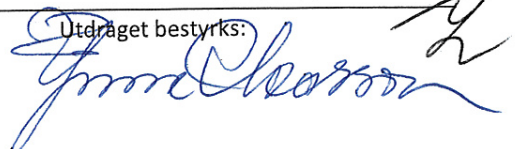
Ärendebeskrivning

Lotta Holmberg (M) har begärt ett initiativärende gällande biståndshandläggare på akutmottagningen på Norrlands universitetssjukhus (NUS).

Lotta Holmberg (M) föreslår att äldrenämnden placerar en biståndshandläggare på akutmottagningen på NUS.

Justerares sign:

2024-09-02
Utdraget bestyrks:



Umeå kommun
Äldrenämnden

Protokollsutdrag
2025-08-28

§ 100

Diariennr: ÄN-2024/00158

Återkoppling av nämndinitiativ - Biståndshandläggare på akuten

Beslut

Äldrenämnden har tagit del av informationen

Ärendebeskrivning

Susanna Stenlund, verksamhetschef utredning äldre och Linnea Andersson Due, biståndshandläggare föredrar i rubricerat ärende.

Äldrenämnden får en återkoppling i initiativärendet "Biståndshandläggare på akutmottagningen". Ärendet inkom till nämnden 2024-08-29 och initierades av Lotta Holmberg (M). Förslaget i ärendet var att äldrenämnden ska placera en biståndshandläggare på akutmottagningen på Norrlands universitetssjukhus (NUS).

Under nämndens sammanträde 2024-12-19 informerades det om den gemensamma samverkansstrukturen mellan äldreomsorgsförvaltningen och Regionen kallad "Arena 2". Inom ramen för detta arbete har uppdrag formulerats och en styrgrupp tillsatts med syfte att utreda insatser för att minska antalet äldre personer som söker sig till akutmottagningen utan medicinsk orsak, minska antalet inläggningar och se över möjligheten till att en biståndshandläggare stationeras på akutmottagningen.

Beslutsunderlag

Beslut äldrenämnden § 82

Beslut äldrenämnden § 133

Bildspel – Återkoppling äldrenämnden 2024-12-19

Uppdragsplan - styrgrupp Arena 2

Beredningsansvariga

Susanna Stenlund, verksamhetschef Utredning äldre

Sida 2 av 2

Umeå kommun
Äldrenämnden

Protokollsutdrag
2025-08-28

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:



Tjänsteskrivelse

2026-01-05

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2025/00240

Motion 36/2025 - Inrätta äldreombud i Umeå kommun

Förslag till beslut

Äldrenämnden yttrar sig till kommunstyrelsen i enlighet med yttrande 2026-01-29 och föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen.

Ärendebeskrivning

Liberalerna i Umeå har föreslagit att kommunfullmäktige beslutar:

1. Att Umeå kommun inrättar ett äldreombud med uppdrag att vara en lättillgänglig kontakt för äldre och anhöriga, samt att ha viss granskningsskyldighet av kommunens verksamheter inom äldreområdet.
2. Att äldreombudet årligen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till kommunfullmäktige.
3. Att äldreombudet ska komplettera pensionärsrådet och fungera som en länk mellan äldre, anhöriga och kommunen.

Äldreomsorgens satsning på en egen mottagningsenhet tillsammans med Seniortorget och andra tillgängliga stöd bedöms uppfylla motionens första punkt. Pågående ordinarie arbete och ett omfattande utvecklingsarbete genomförs inom äldreomsorgsförvaltningen för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet och tillvarata och omsätta äldres synpunkter i praktiken anses uppfylla stora delar av motionens övriga delar. Bedömningen är dock att det saknas motivering till att inrätta ytterligare granskande funktioner utöver befintliga tillsynsmyndigheter och interna funktioner inom kommunen och nämnden, varför motionen föreslås avslås.

Beslutsunderlag

Motion 23/2025 - Inrätta äldreombud

Yttrande 2026-01-29

Beredningsansvariga

Kevin Björnsdotter, verksamhetsutvecklare

2 av 2

Tjänsteskrivelse

Dnr: ÄN-2025/00240

Beslutet ska skickas till

Pernilla, Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Kevin Peters Björnsdotter
Verksamhetsutvecklare

2026-01-29

Dnr: ÄN-2025/00240

Kommunstyrelsen

Motion 36/2025 - Inrätta äldreombud i Umeå kommun

Liberalerna i Umeå har föreslagit att kommunfullmäktige beslutar:

1. Att Umeå kommun inrättar ett äldreombud med uppdrag att vara en lättillgänglig kontakt för äldre och anhöriga, samt att ha viss granskningsskyldighet av kommunens verksamheter inom äldreområdet.
2. Att äldreombudet årligen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till kommunfullmäktige.
3. Att äldreombudet ska komplettera pensionärsrådet och fungera som en länk mellan äldre, anhöriga och kommunen.

Översikt äldreombud

En omvärldsbevakning visar att det i femton större orter i Sverige finns äldreombud i dagsläget. Enskilda föreningar med seniorer som målgrupp rekommenderar kommuner att inrätta äldreombud. Befintliga äldreombud i Sverige har en bred variation i arbete och uppdrag och det finns inga utvärderingar av funktionen tillgängliga genom omvärldsbevakningen. Från statliga myndigheter eller SKR finns det inga rekommendationer eller förslag på utformning om äldreombudsfunktion. Funktionen har olika benämningar och utgår oftast från socialnämnd eller kommunstyrelse. Uppdragen är ofta utformade med en fristående ställning i åtanke för att företräda äldre kommuninvånares intressen. Rollen innefattar återkommande både strategiskt och operativt arbete. Arbetsuppgifter hos äldreombud kan exempelvis innefatta att ta emot synpunkter och klagomål, lyssna och förmedla äldres och anhörigas behov och erfarenheter till beslutsfattare och förtroendevalda, samverka, tillhandahålla individuell support inom frågor om avgifter, stöd med ansökningar, teknik, samt vägledning till rätt instans.

Pågående arbete

Umeå Kommun

Postadress 901 84 Umeå
Besöksadress Skolgatan 31A
Tel växel 090-16 10 00 (växel)

Äldrenämnden

Kevin Tornemar
kevin.tornemar@umea.se

Med anledning av uppmärksammade brister inom äldreomsorgen har en rad utvecklingsarbeten initierats som bland annat består av utformning av utbildningssegment, reviderade rutiner, nyetablerade samverkansformer m.m. Äldrenämnden har lagt ett uppdrag relaterat till äldres trygghet, värdighet och kvalitet som kommer att rapporteras av förvaltningen månatligen för att kunna se progress. Nämndens internkontrollplan är kompletterad med identifierade risker. En genomlysning genomförs av nämndens avvikelseprocess och kommer att generera ytterligare åtgärder under året. Nämnden får numera en månatlig rapport av antalet inkomna lex Sarah-rapporter samt samtliga anmälda lex Sarah och Lex Maria. Utifrån resultat av externa granskningar av nämndens systematiska kvalitetsarbete samt Dragonens vård - och omsorgsboende kommer ytterligare aktiviteter prioriteras. Arbete med kvalitetsindikatorer på såväl verksamhets- som nämndsnivå startade 2025 och har genererat några nya nyckeltal för kvalitetsområdet, Arbetet kommer att fördjupas under 2026. Dialog kring verksamhetens kvalitet, vad som fungerar och vad som behöver förbättras behöver vara ständigt pågående på alla nivåer. I det ingår också att föra dialog med pensionärsorganisationerna via UPR.

Motionen specificerar intentioner om äldreombudets funktion som en oberoende länk för stöd, information och vägledning. Äldreomsorgsförvaltningen har i nuläget inte indikationer till att det finns brister på tillgängligheten hos dessa kommunikationsvägar. Mottagningsenheten är en nystartad enhet (okt 2024) som tillkom med syftet att öka tillgängligheten och information samt att kunna ge förebyggande stöd till äldre och anhöriga. Befintliga ordinarie verksamheter samt stödfunktioner såsom Seniortorget, anhörigstöd och mottagningsenhet anses besvara motionens delsyfte om enskilda äldre och anhörigas rätt till och behov av lättillgängligt stöd, information och vägledning.

Sett till befintliga uppdragsbeskrivningar om äldreombud har beredningen inte funnit exempel på äldreombud med granskningsskyldighet.

Äldreomsorgsförvaltningen har i dagsläget inte identifierat en brist som motsvarar behov av en kompletterande form av granskning. Det finns idag tillsynsmyndigheter för äldreomsorgens verksamhet. Kommunal äldreomsorg har ett ordinarie granskningsarbete som bland annat innefattar systematiskt kvalitetsarbete, skyldighet att i verksamhet inom socialtjänst (SoL) anmäla allvarliga missförhållanden eller risker för det enligt Lex Sarah och vårdgivarens krav att utreda och anmäla händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada enligt Lex Maria. Tillsynsmyndighet är IVO. Äldreomsorgen har medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS), medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) och socialt ansvarig samordnare (SAS) som till viss del motsvarar en oberoende funktion genom deras ansvar att för nämndens räkning

rapportera ovanstående till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), samt att till nämnd rapportera i kvalitets och patientsäkerhetsberättelse årligen. Kommunrevisionens oberoende uppdrag innefattar bland annat att objektivt, opartiskt och sakligt, granska den verksamhet som styrelse, nämnder och beredningar bedriver. Att upprätthålla och stärka kvaliteten är ett viktigt område som kräver resurser för uppföljning, analys, utveckling och dialog. Tillsynsmyndigheterna tillsammans med kommunens och nämndens samlade granskningsfunktioner är ändamålsenliga och bedömningen fokus bör riktas på utveckling av det systematiska kvalitetsarbetet snarare än att inrätta ytterligare en granskande funktion.

Det finns exempel från andra kommuner på äldreombud som regelbundet lämnar iakttagelser till kommunfullmäktige eller annat kommunövergripande politiskt organ. Dessa iakttagelser uppfattas vara mycket allmänt hållna och tillför ofta en generell lägesbild av föreliggande behov och synpunkter hos kommunens seniorer utifrån seniorer och anhöriga som äldreombudet varit i kontakt med. Äldrenämnden är av uppfattning att den årliga dragningen i kommunfullmäktige från respektive förvaltning i tillräcklig utsträckning motsvarar en sådan rapportering, tillsammans med kommunrevisorernas och tillsynsmyndigheternas återkoppling. Äldrenämnden understryker att enskildas erfarenheter är mycket viktiga, men att äldreomsorgsförvaltningen i huvudsak behöver använda systematiska metoder för att samla in uppgifter som underlag för prioriteringar för att säkerställa kvalitet i arbetet med äldre. Resultatet från nationella brukarundersökningar och lokala folkhälsoundersökningen Jämlika liv används idag som viktiga källor för att få en bild över vad de äldre och deras anhöriga tycker om de insatser som ges från äldreomsorgen.

Dialog ska systematiseras genom en fördjupad samverkan med pensionärsorganisationerna som ingår i Umeå kommuns pensionärsråd (UPR) som ett beredande dialogforum till UPR gällande kvalitetsfrågor i äldreomsorgen. Detta forum är under implementering.

Slutsats

Äldreomsorgens satsning på en egen mottagningsenhet tillsammans med Seniortorget och andra tillgängliga stöd bedöms uppfylla motionens första punkt. Pågående ordinarie arbete och ett omfattande utvecklingsarbete genomförs inom äldreomsorgsförvaltningen för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet och tillvarata och omsätta äldres synpunkter i praktiken anses uppfylla stora delar av motionens övriga delar. Bedömningen är dock att det saknas motivering till att inrätta ytterligare granskande funktioner utöver befintliga tillsynsmyndigheter och

interna funktioner inom kommunen och nämnden, varför motionen föreslås avslås.

Kevin Björnsdotter
Verksamhetsutvecklare

Inrätta äldreombud i Umeå kommun

Äldreomsorgen står idag inför en allvarlig kris, både nationellt och lokalt i Umeå. Brist på personal, hög arbetsbelastning och svårigheter att rekrytera gör att kvaliteten i omsorgen riskerar att försämrast. Under senaste tiden har dessutom flera allvarliga brister uppmärksammats i Umeå, bland annat missförhållanden på vård- och omsorgsboenden, vanvård som lett till tragiska konsekvenser, misstänkta övergrepp inom hemtjänsten samt problem kopplade till kompetensförsörjningen.

Många äldre och deras anhöriga upplever oro och otrygghet, samtidigt som det ofta är svårt att veta vart man ska vända sig med frågor, synpunkter eller klagomål. Detta skapar en känsla av maktlöshet och bristande inflytande. Många kommuner i landet har inrättat en funktion som äldreombudsman eller äldreombud. Dessa kommuner varierar i hur de organiserar och benämner funktionen, men gemensamt är att de erbjuder äldre och deras anhöriga en oberoende kontaktpunkt för stöd och vägledning inom äldreomsorgen.

Ett äldreombud kan därtill:

- Vara en lättillgänglig och oberoende kontakt för äldre och deras anhöriga, dit man kan vända sig för stöd, information och vägledning.
- Ha viss granskningsskyldighet av kommunens verksamheter som rör äldre, för att uppmärksamma brister, bidra till förbättringar och värna äldres rättigheter.
- Fungera som en länk mellan äldre, anhöriga, kommunen och dess verksamheter.
- Komplettera pensionärsrådet genom att vara ett individuellt, oberoende stöd – medan rådet framförallt representerar föreningslivet. På så sätt kan kommunen både ta del av föreningarnas erfarenheter och fånga upp enskildas röster.
- Årligen rapportera till kommunfullmäktige om sina iakttagelser, rekommendationer och förslag till förbättringar.

För att stärka äldreombudets oberoende kan det med fördel organisatoriskt placeras under kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen, snarare än i den förvaltning som själv ansvarar för äldreomsorgen. Detta skulle ge ombudet en tydligare självständighet och öka förtroendet bland de äldre och deras anhöriga.

Mot bakgrund av detta föreslår Liberalerna fullmäktige:

1. Att Umeå kommun inrättar ett äldreombud med uppdrag att vara en lättillgänglig kontakt för äldre och anhöriga, samt att ha viss granskningsskyldighet av kommunens verksamheter inom äldreområdet.
2. Att äldreombudet årligen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till kommunfullmäktige.
3. Att äldreombudet ska komplettera pensionärsrådet och fungera som en länk mellan äldre, anhöriga och kommunen.

Hanna Lundin Jernberg (L)

2025-10-06



Tjänsteskrivelse

2025-12-01

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2025/00274

Revidering av äldrenämndens riktlinje för arbete mot våld i nära relationer

Förslag till beslut

Äldrenämnden antar den reviderade riktlinjen utifrån äldreomsorgsförvaltningens förslag.

Ärendebeskrivning

Den nya socialtjänstlagen trädde i kraft 2025-07-01. Den nya författningen har ny struktur som innebär att alla lagparagrafer är ersatta med nya, och begreppet *insatser* har ersatt ett flertal tidigare begrepp (såsom stöd, hjälp mfl.) Därav är en revidering av vissa styrande dokument nödvändig.

I Riktlinje för äldrenämndens arbete med våld i nära relation och hedersrelaterat våld har lagparagrafer ändrats och begreppet *insatser* har ersatt de tidigare begreppen. Innehållet har till viss del ändrats i ett par lagparagrafer i den nya lagen och nya har kommit till, vilket föranlett en reviderad skrivning i riktlinjen under avsnittet Socialtjänstens ansvar. Innehållet i riktlinjen är dock i stort oförändrat. Revideringarna framgår av underlag "Revideringar i riktlinje äldrenämndens arbete med våld i nära relation och hedersrelaterat våld".

Beslutsunderlag

Riktlinje - Äldrenämndens arbete mot våld i nära relation

Revideringar i riktlinje Äldrenämndens arbete med våld i nära relation

Beredningsansvariga

Kevin Peters Björnsdotter, verksamhetsutvecklare

Beslutet ska skickas till

Kevin Peters Björnsdotter, verksamhetsutvecklare

Anna Bergström, kvalitetschef

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef



Revideringar i riktlinje Äldrenämndens arbete med våld i nära relation

sida	Nuvarande skrivning	Reviderad skrivning
3	I socialtjänstens arbete med våld i nära relation är socialtjänstlagen grunden för arbetet. Socialtjänsten har ansvar för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta regleras i lag, 2 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Socialtjänstens arbete styrs också bland annat av föreskrifter och allmänna råd som Socialstyrelsen har tagit fram. Socialtjänstens ansvar för personer utsatta för våld i nära relation regleras i 5 kap. 11 §, SoL. Bestämmelsen lyfter särskilt fram brottsoffer, våldsutsatta kvinnor och barn som utsatts för brott samt våldsutövare. Ansvaret gäller enligt 3 kap. 1 § SoL bl.a. ansvar för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd såsom exempelvis tillfälligt boende och skydd. Dessutom finns ett ansvar att främja goda levnadsförhållanden genom exempelvis uppsökande verksamhet. Alla som utsätts för våld eller kränkningar av olika slag, har efter individuell prövning, rätt att få det stöd och den hjälp som de kan behöva i den mån de inte själva kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt enligt 4 kap. 1 § SoL.	I socialtjänstens arbete med våld i nära relation är socialtjänstlagen grunden för arbetet. Socialtjänsten har ansvar för att enskilda får de insatser som de behöver. Detta regleras i lag, 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, SoL. Socialtjänstens arbete styrs också bland annat av föreskrifter och allmänna råd som Socialstyrelsen har tagit fram. Socialtjänstens ansvar för personer utsatta för våld i nära relation regleras i 13 kap. 1 §, SoL. Bestämmelsen lyfter särskilt fram brottsoffer, våldsutsatta kvinnor, andra personer utsatta för våld i nära relation samt personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. I 18 kap. 7 § SoL framgår socialtjänstens ansvar för barn som utsatts för brott, samt att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är brottsoffer. Ansvaret gäller enligt 10 kap. 1 § SoL bl.a. ansvar för rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp såsom exempelvis tillfälligt boende och skydd. Dessutom finns ett ansvar att främja goda levnadsförhållanden genom exempelvis uppsökande verksamhet. Alla som utsätts för våld eller kränkningar av olika slag, har efter individuell prövning, rätt att få det stöd och den hjälp som de kan behöva i den mån de inte själva kan tillgodose sina behov eller få dem

		tillgodosedda på annat sätt enligt 11 kap 1 § SoL samt 12 kap. 1 § SoL.
4	Socialtjänsten har en skyldighet att uppmärksamma att den som söker stöd hos socialtjänsten eller har biståndsinsatser av något slag kan vara utsatt för brott. Skyldigheten att samverka gäller med beaktande av bestämmelserna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och tystnadsplikt i socialtjänstlagen (2001:453) samt patientsäkerhetslagen (2010:659).	Socialtjänsten har en skyldighet att uppmärksamma att den som söker stöd hos socialtjänsten eller har insatser av något slag kan vara utsatt för brott Skyldigheten att samverka gäller med beaktande av bestämmelserna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och tystnadsplikt i socialtjänstlagen samt patientsäkerhetslagen (2010:659).

Äldrenämndens arbete mot våld i nära relation

Fastställd av äldrenämnden xxxx-xx-xx

Definition av våld och våldet olika uttryck

Socialstyrelsens definition av våld och utsatthet i nära relationer:

Våld är ett mångtydigt begrepp som i både forskning och praktik kan definieras på olika sätt. Det kan handla om brottsliga gärningar som fysiskt våld och sexuella övergrepp. Våld kan också vara handlingar som enligt rådande lagstiftning inte definieras som brott, men som sammantaget kan skapa ett mönster av utsatthet. Exempel på det är nedsättande kommentarer, ekonomiskt utnyttjande, försummelse och isolering från vänner och familj.

Våldshandlingarna kan alltså ha olika karaktär och består ofta av en kombination av olika handlingar.

- Psykiskt våld kan handla om nedsättande kommentarer, förlöjliganden, glåpord, hot, tvång och trakasserier. Den våldsutsatta kan också utsättas för kontroll och social isolering.
- Fysiskt våld kan bestå av örfilar, knytnävsslag, slag med tillhyggen, knivstick, sparkar och stryptag.
- Sexuellt våld kan innebära olika former av sexuellt påtvingade handlingar. Det kan till exempel vara att tvinga den utsatta att se på pornografi, samlag utan samtycke, sexuella trakasserier och användning av ett sexuellt kränkande språk.

Utöver detta kan våldet även ta sig uttryck på andra sätt:

- Försummelse, till exempel genom att den utsatta inte får den hjälp med mat, medicin eller hygien som hen behöver.
- Digitalt våld som till exempel kan bestå av hotfulla eller kränkande sms eller kontroll av hur någon förflyttar sig via GPS.
- Materiellt våld som kan innebära förstörelse eller stöld av den utsattas personliga tillhörigheter, bohag, värdesaker med mera.
- Ekonomiskt våld som kan uttryckas genom ekonomiska hot, begränsningar av gemensamma ekonomiska tillgångar eller genom att tvinga någon att utföra ekonomiska olagligheter

Socialtjänstens ansvar

Generellt ska behov av skydd och stöd utredas inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg (Individ – och familjenämnden). Mottagningsenheten aktualiserar ärende hos ansvariga handläggare då den enskilde har ett pågående LSS- och/eller SoL ärende¹.

När det uppmärksammas att en person som har insatser inom äldreomsorg och funktionshinderområdet är våldsutsatt och önskar stöd och hjälp där behovet inte kan tillgodoses inom den egna verksamheten, kan det därför finnas anledning att hänvisa eller aktualisera personen till socialtjänstens individ- och familjeomsorg när det gäller:

- Skydd i form av tillfälligt boende, eller andra skydds- och stödåtgärder
- Ekonomiskt bistånd
- Barn som far illa

Behov av stöd och hjälp hos äldre våldsutsatta och våldsutsatta personer med funktionsnedsättning ska samverkas och tillgodoses ur ett helhetsperspektiv. I socialtjänstens arbete mot våld i nära relation är socialtjänstlagen grunden för arbetet. Socialtjänsten har ansvar för att enskilda får de insatser som de behöver. Detta regleras i lag, 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, SoL. Socialtjänstens arbete styrs också bland annat av föreskrifter och allmänna råd som Socialstyrelsen har tagit fram.

Socialtjänstens ansvar för personer utsatta för våld i nära relation regleras i 13 kap. 1 §, SoL. Bestämmelsen lyfter särskilt fram brottsoffer, andra personer utsatta för våld i nära relation samt personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. I 18 kap. 7 § SoL framgår socialtjänstens ansvar för barn som utsatts för brott, samt att barn. Ansvaret gäller enligt 10 kap. 1 § SoL bl.a. ansvar för rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp såsom exempelvis tillfälligt boende och skydd. Dessutom finns ett ansvar att främja goda levnadsförhållanden genom exempelvis uppsökande verksamhet. Alla som utsätts för våld eller kränkningar av olika slag, har efter individuell prövning, rätt att få det stöd och den hjälp som de kan behöva i den mån de inte själva kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt enligt 11 kap 1 § SoL samt 12 kap. 1 § SoL. Hur utredning av våldsutsatta vuxna samt våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld ska gå till regleras i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSL-FS 2022:39).

Socialtjänsten ska även verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. I detta arbete ska socialtjänsten särskilt

¹ Våld i nära relation (Gemensam rutin myndighetsutövning stöd- och omsorg samt Utredning äldre), 2022

beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående.

Socialtjänsten har en skyldighet att uppmärksamma att den som söker stöd hos socialtjänsten eller har insatser av något slag kan vara utsatt för brott. Åtgärder och insatser till skydd och stöd kan se olika ut beroende på den utsattes specifika behov och situation i stort.

Vid samordningen ska behovet av trygghet och säkerhet hos de våldsutsatta och de barn som bevittnat våld beaktas. Skyldigheten att samverka gäller med beaktande av bestämmelserna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och tystnadsplikt i socialtjänstlagen samt patientsäkerhetslagen (2010:659).

För att nämnden ska kunna ta sitt ansvar och ha beredskap för att bemöta, utreda och erbjuda rätt stöd och hjälp vid rätt tidpunkt är det viktigt att det i verksamheterna finns kunskap om frågor om våld i nära relation. Personalens kunskap är avgörande för att kunna upptäcka och förstå våldsproblematik samt på ett respektfullt sätt ta upp frågor om våld med den som är utsatt.

Nämndens ansvar som vårdgivare

Nämnden ansvarar för hälso- och sjukvård för personer i särskild boendeform inklusive korttidsboende, dagverksamhet, personer med hemsjukvård och/eller rehabiliterande insatser i ordinärt boende. Nämndens verksamhet som bedriver hälso- och sjukvård omfattas därför av föreskriftens sjunde kapitel gällande hälso- och sjukvårdens ansvar för våldsutsatta. Dessa krav fanns inte tidigare men tillkom 2022.

Syftet är att stärka kraven även på vårdgivare att arbeta för att upptäcka våldsutsatthet. Kravet innefattar att fastställa rutiner för när och hur personalen ska ställa frågor om våld.

Våld mot äldre

Äldre personer betraktas i många sammanhang som en homogen grupp där åldern är den utmärkande egenskapen. I stället behöver de ses som individer med olika förutsättningar, erfarenheter och behov. Både kvinnor och män kan utsättas för våld i nära relationer.

En omfattande enkätstudie utförd av Brottsoffermyndigheten år 2001 tillfrågade äldre i Umeå om våldsutsatthet. Resultatet visade att minst 16% av kvinnorna och 13% av männen varit utsatta för våld eller övergrepp någon gång efter att de fyllt 65 år.

I Umeås folkhälsoundersökning Jämlika liv 20 återger tio procent av åldersgruppen mellan 65 och 74 att de har bevittnat våld. Äldre återger i lägre utsträckning att man utsätts för våld

jämfört med yngre. Kunskapsläget föreslår att mörkertalet om våld mot äldre är stort och att våldet äldre utsätts för får starkare negativa konsekvenser för livsföringen.

Hög ålder innebär ofta ett ökat beroende av omgivningen, både av närstående och av personal. Det är en riskfaktor för att utsättas för våld och innebär också en risk för att våldet upprepas. Beroendet gör det särskilt svårt att ta sig ur en destruktiv relation.

Ansträngda vårdrelationer är ytterligare en riskfaktor för våld och övergrepp som även påverkar brukarsäkerhet såväl arbetsmiljö. Personer med demenssjukdom löper dubbelt så stor risk att utsättas för vanvård av personal och anhängigvårdare². Äldre löper risk för tvång- och begränsningsåtgärder av personal som utanför nödsituationer utgör institutionellt våld.

I nära relationer är kvinnor i högre grad än män utsatta för våld och begreppet mäns våld mot kvinnor används i olika sammanhang för att tydliggöra kvinnors särskilda utsatthet. Med nära relationer menas en närstående person. Det kan vara vilken person som helst som personen i fråga har en nära och förtroendefull relation till. Det är nästan enbart kvinnor som utsätts för sexuellt våld, och föreställningar om att äldre personer inte har sexuella relationer riskerar att leda till att sexuella övergrepp inte uppmärksammas.

Våld mot kvinnor kan även beskrivas som ett jämställdhetsproblem. Enligt FN:s deklaration om avskaffandet av våld mot kvinnor förhindrar våldet kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och våldet ses också som ett medel att upprätthålla en ojämställd maktstruktur mellan kvinnor och män. I begreppet mäns våld mot kvinnor ingår våld som utövas på olika arenor och av olika utövare, exempelvis partnervåld, sexuella övergrepp, hedersrelaterat våld och köp av sexuella tjänster.³

² kunskapsguiden.se Våld i nära relationer, särskild utsatthet.

³ "Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld. Ett utbildningsmaterial för dig som arbetar inom socialtjänsten", Socialstyrelsen 2021

Torontodeklarationens definition av våld mot äldre:

Våld mot äldre är en enstaka eller upprepade handling, eller frånvaro av önskvärd/lämplig handling, som utförs inom ett förhållande där det finns en förväntan på förtroende och som förorsakar skada eller smärta hos en äldre person [...] Denna handling kan vara fysisk, psykologisk/känslomässig, finansiell eller helt enkelt återspegla avsiktlig eller oavsiktlig försummelse.

- Världsförbundet (WHO), Universitetet i Toronto och International Network for the Prevention of Elder Abuse (INPEA), 2002

Hedersrelaterat våld

Hedersrelaterat våld och förtryck innefattas av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I en hederskultur har äldre familjemedlemmar ofta en högre status och större inflytande att påverka en hederskontext.

Det som framför allt skiljer hedersrelaterat våld och förtryck från annat våld i relation är att det utförs och/eller sanktioneras av flera personer, såsom familjemedlemmar och släktingar. Individens intressen är underordnade kollektivets och stort fokus läggs på att kontrollera flickors och kvinnors beteende och sexualitet. Gärningar som begås i syfte att upprätthålla kontrollen av individer kan ta många former, varav en del är kriminaliserade.⁴

Umeå kommuns mål

Kommunfullmäktige har antagit ett kommunövergripande mål som omfattar arbetet mot våld.

Mål 3: Umeå Kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

För att ytterligare stärka det kommunövergripande arbetet mot våld antog fullmäktige en kommunövergripande handlingsplan för perioden. Ett samhälle fritt från våld är målet för den kommungemensamma handlingsplanen mot våld. Handlingsplanen tydliggör nämndernas gemensamma och specifika ansvar kopplat till våld, där våld i nära relation och hedersrelaterat

⁴ "Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet. Att agera och ge stöd och skydd när barn och vuxna riskerar att bli eller har blivit bortförda till utlandet i syfte att utsättas för hedersrelaterad brottslighet", Länsstyrelsen Östergötland, 2022, s. 13.

våld är en viktig del, samt anger aktiviteter för att utveckla och förstärka arbetet mot våld i kommunen. Arbetet samordnas av UmeBrå.

Nämndens mål

Äldrenämndens verksamheter ska med tidig upptäckt verka för att personer som är våldsutsatta, som upplevt våld och som utövar våld får det stöd och den hjälp de behöver.

Äldrenämndens verksamheter ska ha god kompetens kring våld i nära relation och hur det påverkar den äldres livssituation.

Att följa förekomst av våld inom äldrenämndens verksamheter

Så långt det är möjligt ska förekomsten av våld i nära relation kunna följas inom verksamheterna. Idag saknas möjligheterna att följa statistik på ett tillförlitligt sätt men i samband med införandet av kommande processtöd inkluderas våld som sökbara term för att möjliggöra aggregerade data av våldsförekomst hos enskilda som tar del av äldrenämndens insatser.

Lokala uppgifter kan tillsammans med underlag från hälso- och sjukvården, myndigheter och organisationer användas till sammanställning och analys.

Ett utvecklingsarbete är att tillsammans med individ och familjenämnden definiera förekomst av våldsutsatta och våldsutövare inom verksamheterna.

Extern samverkan

Samverkan med Region Västerbotten, polismyndigheten, Länsstyrelsen, andra kommuner och ideella organisationer har länge varit en grundläggande del i arbetet mot våld i nära relation.

Länsstyrelsen är en myndighet med ansvar för kunskapsspridning för våld i nära relation samt heders relaterat våld. Länsstyrelsen i Västerbotten samordnar ett nätverk på regionnivå där Umeå kommun ingår.

Äldrenämnden har representanter i det kommungemensamma forumet som Umebrå samordnar.

Centrum mot våld drivs i samverkan med Region Västerbotten. Syftet med Centrum mot våld är att synliggöra och motverka våld i nära relationer i Umeå. Samverkan regleras genom ett samverkansavtal med berörda parter. Centrum mot våld består av fyra delar där samverkan mellan parterna sker i olika former: Barnahus, Mottagning för våldsutsatta, Mottagning för våldsutövare samt Kompetenscentrum. Kontakt kan tas med Centrum mot våld för att få stöd

och hjälp vid; utsatthet för våld i nära relation, våldsutövande i nära relation, stöd till barn som upplever våld, Mikamottagning, KAST-mottagning, hedersvåld, stöd vid misstanke om att någon far illa och förmedlande av stöd från andra aktörer⁵.

Samordningsförbundet i Umeåregionen, där Umeå kommun är en part, har lokalt samordnat det myndighetsgemensamma uppdraget om förbättrad upptäckt av våld sedan 2019.

Uppdraget innebär att ett systematiskt arbete för att upptäcka våld utvecklas med stöd av samordningsförbunden som är en etablerad organisation för samverkan mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i enskilda ärenden på lokal nivå. I uppdraget har Centrum mot våld agerat kunskapscentrum och bland annat utbildat anställda inom samverkande myndigheter.

Idéburet offentligt partnerskap

Kvinno- och tjejjouren i Umeå (KTJ) och Umeå Stadsmission samverkar med Umeå kommun genom Idéburet offentligt partnerskap (IOP). I samverkansavtalen beskrivs bland annat värdegrund för partnerskapet, struktur för samverkan, vad respektive part ansvarar för och hur länge avtalet gäller. Det är Individ – och familjenämnden som är Umeå Kommuns avtalspart.

Partnerskapet med KTJ syftar till att erbjuda ett tryggt och bra stöd till våldsutsatta kvinnor, ta vara på barns rättigheter och att sprida information om mäns våld mot kvinnor. Genom kvinno- och tjejjouren erbjuds bland annat samtalsstöd över telefon och vid besök, samtalsstöd till barn som upplevt våld i hemmet, juridisk rådgivning, stöd vid myndighetskontakter och skyddat boende.

Partnerskapet med Umeå Stadsmission vilar på en gemensam viljeriktning och önskan att i samverkan ta sig an samhällsutmaningen för att förbättra livsvillkoren för de mest utsatta i kommunen. All basverksamhet hos Umeå Stadsmission inkluderas i samverkansavtalet, däribland skyddat boende för våldsutsatta kvinnor i aktivt missbruk. Verksamheten välkomnar även våldsutsatta kvinnor med psykisk ohälsa, hedersrelaterat våld, prostitution, människohandel och olika funktionsvariationer.

⁵ Centrum mot våld, hämtat digitalt 2023-07-17 hos www.1177.se/Vasterbotten/hittavard/kontaktkort/centrum-mot-vald/

Interna samverkansforum

Individ- och familjenämnden ansvarar för två förvaltningsövergripande samverkansforum dit anställda inom vissa förvaltningar kan vända sig för råd och stöd: Konsultationsforum för hedersrelaterat våld samt dialogforum. Konsultationen sker oidentifierat.

Dialogforum – våld i nära relation

Personal inom stöd- och omsorgsförvaltningen och äldreomsorgsförvaltningen kan vända sig till Dialogforum för råd och stöd i handläggningen för ärenden som rör våld i nära relation. Den fasta dialoggruppen består av deltagare från utredningsenheten 0–17 år, Vuxenenheten, Kvinnofridsmottagningen samt bostadskonsulent.

Konsultationsforum hedersrelaterat våld

Till Konsultationsforum hedersrelaterat våld kan alla som i sitt yrke kommer i kontakt med hedersrelaterat våld vända sig för att få råd och stöd i hur de ska agera.

Konsultationsforumet består av representanter från för- och grundskola, gymnasie- och vuxenutbildningen, socialtjänsten samt polis, som har stor kompetens och erfarenhet av frågor som rör hedersrelaterat våld.

Rutiner

Äldre nämndens verksamheter ska med denna riktlinje som grund fortsätta arbeta med rutiner för att upptäcka våldsutsatta som behöver stöd och hjälp, samt våldsutövare som behöver insatser för att ändra sitt beteende.

Rutinerna ska utveckla och säkra kvalitet i arbetet samt ge vägledning för att underlätta för personal att ställa frågor om våld vid tecken på utsatthet för våld.

Respektive verksamhetsområdes verksamhetschef är ansvarig för att det finns framtagna rutiner och att dessa hålls uppdaterade.

Kompetens

Den personal som arbetar med handläggning och uppföljning av alla slags ärenden som gäller enskilda enligt socialtjänstlagen bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt ha förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet.

Den personal som genomför insatser enligt socialtjänstlagen bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående för att kunna uppmärksamma om en person är våldsutsatt och se till att denne får stöd och hjälp för sin våldsutsatthet.

Personal bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående för att kunna ge god vård samt har förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet.

Centrum mot våld är ett kompetenscentrum dit personal inom äldreomsorgen kan vända sig. Centrum mot våld kan både arrangera riktade utbildningar för personalgrupper och vara rådgivande genom konsultationssamtal.

Fördjupande läsning våld i nära relationer äldre

Socialstyrelsen (2022). *Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa m.m. HSL-FS 2022:39*, ISSN 2002–1054, Artikelnummer 2022-06-7967

Socialstyrelsen (2022). *Meddelandeblad nr 3/2022: Nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer* (HSL-FS 2022: 39)

Umeå kommun (2021). *Våldskartläggning 2021 En övergripande lägesbild över våldet i Umeå Ett underlag för det fortsatta arbetet framåt mot ett Umeå fritt från våld*

Brottsförebyggande rådet (2018). *Brott mot äldre Om utsatthet och otrygghet*, Rapport 2018:7 ISBN: 978-91-87335-99-0



Tjänsteskrivelse

2026-01-09

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2025/00283

Flexibel hemtjänst med ram

Förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner utredningen och ger förvaltningen följande uppdrag:

- utforma tillämpningsanvisningar för beslut om insatser och uppföljning av insatser utifrån styrmodell flexibel hemtjänst med ram
- utforma och inkludera styrmodell flexibel hemtjänst med ram och ersättningsmodell i framtagande av upphandlingsdokument för LOU hemtjänst.

Ärendebeskrivning

Umeå kommun kommunfullmäktige beslutade i juni 2025 att tilldela Äldrenämnden och Individ och familjenämnden ett tillskott med motiveringen; **Styrmodell hemtjänst** - för att utreda förutsättningarna för införande av så kallad ramtid inom hemtjänsten.

Syftet är att utreda förutsättningar och införa en styrmodell kring flexibel hemtjänst med ramtid, är att ge hemtjänsttagare och hemtjänstutförare bättre möjligheter att vara flexibla och tillsammans planera hur insatserna ska utföras för att närmare nå det individuella behovet och ge ökad kvalitet i stödet till hemtjänsttagaren.

Målet är att öka självbestämmandet och inflytandet samt anpassa stödet bättre till brukarens individuella behov, samtidigt som det skapar en bättre arbetsmiljö för personalen. Ett förändrat arbetssätt som strävar efter att ge hemtjänsttagaren möjlighet att utforma den beslutade insatsen i delaktighet med utföraren och att ge personalen större frihet att själva organisera arbetet, vilket bör minska stress och samtidigt höja kvaliteten för de enskilda hemtjänsttagarna och personalen.

Förutsättningarna för Umeå kommun att införa styrmodell flexibel hemtjänst med ramtid inom hemtjänsten, anses vara goda och genomförbara men ställer krav på några förändringar:

- Tillämpningsanvisningar för beslut om insatser och uppföljning av insatser för en flexibel hemtjänst med ram behöver utformas
- Ersättningsmodell för insatserna utifrån flexibel hemtjänst med ram behöver formuleras och inkluderas i upphandling av hemtjänstutförare (LOU)

Tjänsteskrivelse

Dnr: ÄN-2025/00283

Beslutsunderlag

Slutrapport om förutsättningar för införande av styrmodell "ramtid" i hemtjänsten

Bilaga 1 - Reviderade tillämpningsanvisningar för ramtid i Stockholms stad

Bilaga 2. Stockholm stad broschyr – ramtid

Bildspel - Ramtid inom hemtjänsten

Beredningsansvariga

Carina Nylander, ekonomichef

Beslutet ska skickas till

Pernilla Henriksson

Carina Nylander

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Carina Nylander
Ekonomichef



2026

Styrmodell – Ramtid i hemtjänster

Slutrapport om förutsättningar för införande av styrmodell "ramtid" i hemtjänsten

Utredare:
Carina
Nylander

2026-01-08



Innehållsförteckning

Inledning - Bakgrund	3
Uppdraget	3
Syfte & Mål med styrmodell ramtid	3
Definition på ramtid i Umeå kommun	4
Beskrivning	4
Omfattning & strategi	4
Tidplan	5
Organisation	5
Metod	5
Omvärlden, Invärlden och begrepp	5
Olika begrepp kring ram i hemtjänst	6
Flexibel hemtjänst	6
Total tid i hemtjänst	6
Ramtid i hemtjänst	6
Rambeslut för hemtjänst	6
Ny socialtjänstlag och dess påverkan på ramtid	7
Några viktiga inslag i lagstiftningen kopplat till ramtid	7
Individens Behov i Centrum (IBIC) och ramtid	7
Rättssäkerhet för hemtjänsttagaren och ramtid	7
Uppföljningen är viktig för rättssäkerheten	8
Rättssäkerhet - Sammanfattning	9
Risker för välfärds kriminalitet	9
De främsta riskerna	9
Kontroll och förebyggande åtgärder – några exempel	10
Exempel på ersättningsmodell för hemtjänst	10
Erfarenheter från omvärld- och invärld	11
Resultat	11
Förslag till beslut	12
Bilagor	12



Inledning - Bakgrund

Under de senaste åren har införande av beslut om ramtid inom hemtjänsten i Umeå kommun debatterats och i juni 2025 beslutade kommunfullmäktige att tilldela Äldrenämnden och Individ och familjenämnden ett budget tillskott för år 2026, med motiveringen; Styrmodell hemtjänst - Äldrenämndens budget förstärks med 5 mnkr och Individ och familjenämndens med 2 mnkr, för att utreda förutsättningarna för införande av så kallad ramtid inom hemtjänsten.

Vid en utblick i kommunsverige kan konstateras att ett antal kommuner har infört så kallad ramtid eller andra begrepp såsom som rambeslut, total tid, flexibel hemtjänst och fri tid inom hemtjänst. Samtliga har i huvudsak samma syfte och mål; att ge bättre möjligheter för hemtjänsttagare att, tillsammans med hemtjänstutföraren, vara delaktig i planering av hur och när insatserna ska utföras. Det bidrar till och möjliggör att höja kvaliteten på insatsen men även en ökad flexibilitet i att möta det individuella behovet hos hemtjänsttagare.

Uppdraget

Äldreomsorgsdirektören beslutade 2025-08-11 att delegera utredningsuppdraget till Carina Nylander, Ekonomichef Äldreomsorgsförvaltningen som huvudansvarig att samordna utredningsarbetet.

En arbets-/utredningsgrupp sattes samman med kompetenser från utredning äldreomsorg och utredning stöd- och omsorg samt från ekonomienheterna från båda förvaltningarna. Kompetenserna ska ge liv och kraft till utredningens innehåll och skapa rätt förutsättningar med styrmodell ramtid genom att sortera i utmaningar och möjligheter och slutligen lämna ett förslag för politiker att besluta utifrån.

Syfte & Mål med styrmodell ramtid

Syftet med att utreda förutsättningar och införa en styrmodell kring flexibel hemtjänst med ramtid, är att ge hemtjänsttagare och hemtjänstutförare bättre möjligheter att vara flexibla och tillsammans planera hur insatserna ska utföras för att närmare nå det individuella behovet och ge ökad kvalitet i stödet till hemtjänsttagaren. Den enskilde hemtjänsttagaren ska få större inflytande över sin vardag och hur insatserna ska utformas och möjlighet att påverka innehållet.

Målet är att öka självbestämmandet och inflytandet samt anpassa stödet bättre till den enskildes individuella behov, samtidigt som det skapar en bättre arbetsmiljö för personalen. Ett förändrat arbetssätt som strävar efter att ge hemtjänsttagaren möjlighet att utforma den beslutade insatsen i delaktighet med utföraren och att ge personalen större frihet att själva organisera arbetet, vilket bör minska stress och samtidigt höja kvaliteten för de enskilda hemtjänsttagarna och personalen.

Beslut om insatser och fler insatser av samma slag ska prövas individuellt om den enskilde uttrycker behov. Det blir en avgörande del i tillämpningsanvisningar och uppföljning.

Vision och mål för äldreomsorg i Umeå kommun ligger i linje med socialtjänstlagen;

Tillsammans för ett bättre liv – livet ut!

- Självständighet i hemmet
- Trygg och säker vård och omsorg

Detsamma gäller för de viktiga grundpelare inom stöd- och omsorg i detta arbete som är att;



- främja människors sociala och ekonomiska trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor samt verka för goda uppväxtförhållanden för barn och unga
- utföra verksamheterna med god kvalitet, vilket bland annat innebär respektfullt bemötande, tydlighet, lättillgänglighet och rättssäkerhet
- personal och ledning ska ha god kompetens och en välfungerande arbetsmiljö.

Definition på ramtid i Umeå kommun

Arbetsgruppens definition på ramtid är följande:

Hemtjänsttagaren ska erbjudas delaktighet och ges möjlighet att tillsammans med utföraren komma överens om hur och när insatsen som beviljats ska utföras.

En samling av insatser som bygger på att olika insatser ger en total tid som är att betrakta som flexibel hemtjänst med ramtid för utförandet.

Den tid man har till förfogande är en samlingstid som ger de båda parterna möjlighet att efter överenskommelse lägga mer tid på en insats i stället för en som behöver mindre tid, inom ramen för den totala tiden/ramtiden.

I samband med att insatsbeslut fattas så skickas ett uppdrag där det framkommer vad som ska genomföras och i vilken frekvens. Genomförandeplan ska skrivas tillsammans med den enskilde och ska utgå från de beviljade insatserna, det är av stor vikt att samtliga insatser utförs i enlighet med den nedtecknade genomförandeplanen. Tiden baseras på vad som står i uppdraget. Genomförandeplanen finns för att säkerställa att insatserna utformas utifrån individens behov och önskemål samt att insatserna följs upp och utvärderas.

Beskrivning

Utredningen om styrmodell ramtid i hemtjänst ska sätta fokus på förutsättningarna i Umeå kommun att införa en modell med ramtid i hemtjänst. Det finns många delar att ta hänsyn till vid införande av ny styrmodell inom ett område som ytterst ska hantera medborgarnas vardag och rättssäkerhet.

Socialtjänstlagen (SoL) reglerar hemtjänst och syftar till att säkerställa att personer i behov får den hjälp och stöd de behöver för att kunna bo kvar hemma. Lagen betonar att äldre personer ska kunna leva ett värdigt liv och få det stöd de behöver för att känna välbefinnande.

Hemtjänst enligt Socialtjänstlagen är en **punktinsats** som syftar till att ge stöd till enskilda personer i deras hem. Det kan inkludera stöd och hjälp med:

- **Personlig omvårdnad:** Hjälp med hygien, påklädning och andra dagliga behov.
- **Praktiska sysslor:** Städning, matlagning, inköp och andra hushållssysslor.

Kommunerna har ett ansvar att tillhandahålla hemtjänst enligt SoL. De ska säkerställa att insatserna är individanpassade och att personerna får det stöd de behöver.

En ny socialtjänstlag trädde i kraft den 1 juli 2025 som syftar till att göra socialtjänsten mer förebyggande, lättillgänglig och kunskapsbaserad, vilket påverkar hemtjänsten genom att bland annat möjliggöra snabbare och enklare insatser.

Omfattning & strategi

Utredningen har berört

- Utblick mot andra kommuner vad gäller beslut om ramtid eller liknande inom hemtjänst



- Beskrivning och fastställande av begreppet ramtid i hemtjänsten i Umeå kommun, som politiker och tjänstemän enas kring
- Fastställande av mål & syfte med införande av styrmodell ramtid, som politiker och tjänstemän enas kring
- Insatsbeslutet dess utformning och utförande i teori och praktik
- Uppföljning i teori och praktik av insatsbeslut och utförande
- Rättssäkerhet för hemtjänsttagaren
- Utformning av skydd för att förhindra kriminalitet i utförande
- Förslag till sammantagen utformning av ramtid inom hemtjänsten Umeå kommun
- Process- och planeringsstödet (verksamhetssystem) möjligheter att hantera förändringar i ex. insatsträd, tid på insatserna och ersättningar
- Individuell bedömning eller schabloner
- Utförd eller beslutad tid som grund i ersättningsmodell
- Ersättningar till utförare kopplad till ramtid och utformning
- Trygghetspaket (en form av rambeslut genom ett samlat paket av insatser under en avgränsad tid)
- Ny socialtjänstlag och dess påverkan på ramtid

Tidplan

2025-10-01 --- 2025-01-08 - Utredning pågår

Januari 2026 - Äldrenämnden och Individ- och familjenämnden beslutar om att godkänna utredning om styrmodell Ramtid i hemtjänst

Organisation

Arbets-/utredningsgrupp bestående av:

Carina Nylander - Ekonomichef, Äldreomsorgsförvaltningen, samordnare och huvudansvarig

Susanna Stenlund - Verksamhetschef, Utredning Äldreomsorgsförvaltningen

Jessica Atrakchi - Enhetschef, Utredning Äldreomsorgsförvaltningen

Jakob Claesson - Ekonom, Äldreomsorgsförvaltningen

Vivianne Dannelöv-Nilsson - Verksamhetschef Utredning Stöd- och omsorgsförvaltningen

Simon Blomberg - Ekonomichef Stöd- och omsorgsförvaltningen

Metod

- Studier av andra kommuners process och genomförande av ramtid/rambeslut
- Läs beslut och protokoll kring införande ramtid/rambeslut i andra kommuner
- Sammanställning av kommuner som infört ramtid/rambeslut eller liknande för en överblick av likheter och olikheter
- Utbyte/Dialog med ansvariga för införandet i andra kommuner
- Dialog med medborgare, hemtjänsttagare och hemtjänstutförare
- Regelbunden avstämning med uppdragsgivare tjänstemannaledning och politisk ledning
- Regelbundna avstämningar/dialog i den sammansatta arbetsgruppen

Omvärlden, Invärlden och begrepp

En genomgång av kommuner i landet som infört ramtid eller liknande visar på att några kommuner genomfört en förflyttning mot ramtid eller planerar att göra så. Det visar sig att en övergång till ramtid ger både utmaningar och möjligheter. Huvudorsaken för de alla är att ge större möjligheter till hemtjänsttagarna och hemtjänstutförarna att vara delaktiga i utförandet



av insatser som beslutats. Som nämnts i inledningen, finns en hel del begrepp som har samma syfte och mål.

Olika begrepp kring ram i hemtjänst

Det finns ett antal begrepp som används i samband med ramtid, de har liknande syfte och mål.

Flexibel hemtjänst

Kan betyda olika saker: antingen en hemtjänst som anpassas efter individuella behov och inte följer strikta minutscheman, eller en privat tjänst med flexibel prissättning och tidsbokning. Många kommuner arbetar också för att göra sin offentliga hemtjänst mer flexibel genom att minska minutstyrningen, vilket kan ge personalen mer tid att anpassa sig efter den enskildes situation.

Total tid i hemtjänst

Individuell och bestäms utifrån behov och hur och när insatserna ska genomföras i genomförandeplanen. Ramtid används ofta för att planera hur insatserna ska utföras. Den totala tiden varierar stort beroende på hur mycket stöd personen behöver, från enklare hjälp med vardagliga sysslor till mer omfattande omvårdnad.

Ramtid i hemtjänst

Ett arbetssätt där hemtjänstpersonalen, i samråd med den enskilde, bestämmer hur insatserna ska utföras för att bäst möta behoven inom en viss tidsram, istället för att följa ett detaljerat tidsschema. Det ersätter en strikt "minutstyrning" och strävar efter större flexibilitet, förbättra arbetsmiljön och höja kvaliteten på vården. Handläggaren beslutar om vilka insatser och hur ofta, medan utföraren och den enskilde sedan planerar hur och när de ska genomföras.

Det är ett flexiblere arbetssätt där hemtjänsten utgår från en samling insatser med ett bestämt tidsmätt för olika insatser, istället för strikta minutscheman. Det innebär att personalen tillsammans med den enskilde kan bestämma mer över hur och när hjälpen ska utföras, för att bättre möta behoven och höja kvaliteten.

Ramtid är den totala tiden (t.ex. 5 timmar per vecka) som en person har beviljats för hemtjänstinsatser. Inom den tiden planerar hemtjänsttagaren och hemtjänstutföraren tillsammans vilka uppgifter som ska utföras, när de ska ske och hur länge varje moment bör ta.

Rambeslut för hemtjänst

Begreppet "ramtid" används ofta inom ramen för ett "rambeslut" eller ett "ramtidsbaserat arbetssätt", där kommunen sätter upp vissa ramar för hur hemtjänsten ska utföras, medan personalen och brukarna har större frihet inom dessa ramar. Rambeslutet styr vilka tider och insatser som ingår och kan även innefatta beslut om ersättningar för hemtjänstutförarens uppdrag. Det är ett ramverk som definierar omfattningen av stödet och anger de specifika insatser som hemtjänsten ska utföra, som städning, omvårdnad eller inköp, och hur dessa ska fördelas över tid. Rambeslut innehåller ofta riktlinjer som både kommunens egna och privata utförare måste följa, vilket säkerställer enhetlig kvalitet.

Hemtjänsttagaren får ett rambeslut med en fastställd maxtid per månad för olika typer av insatser, till exempel omvårdnad eller service. Beslutet ger större flexibilitet och inflytande för den enskilde att själv bestämma vilka insatser som ska prioriteras inom den beviljade tidsramen.



Ny socialtjänstlagen och dess påverkan på ramtid

Den nya socialtjänstlagen (SFS 2025:400) reglerar inte direkt den så kallade "ramtiden" inom hemtjänsten på en nationell nivå, eftersom lagen är en målinriktad ramlag. I stället skapar lagen förutsättningar som kan påverka hur kommunerna hanterar och utformar sin hemtjänst, inklusive den lokala politiken kring ramtid.

Några viktiga inslag i lagstiftningen kopplat till ramtid

- **Personcentrerat arbetssätt:** Lagens fokus på individens behov och självbestämmande kan innebära att kommunerna behöver ompröva tidsstyrda insatser. En strikt ramtid kan stå i konflikt med principen om att anpassa insatserna efter varje enskild persons förutsättningar.
- **Ökad delaktighet:** Den enskilde ska ha större inflytande över hur hemtjänsten utformas. Detta kan utmana ett system där insatser tidsbegränsas av fasta ramar.
- **Förebyggande arbete:** Den nya lagen lyfter fram vikten av förebyggande insatser, vilket kan leda till att kommunerna ser över sina arbetssätt för att ge hemtjänsten större flexibilitet att arbeta proaktivt. Det kan till exempel handla om att ge stöd som stärker den enskildes förmåga att klara sig själv, snarare än att enbart erbjuda en begränsad tid för varje insats.

Individens Behov i Centrum (IBIC) och ramtid

Det går att samtidigt arbeta med IBIC (Individens Behov i Centrum) och ramtid i hemtjänsten, men det kräver ett tydligt ramverk och att ramtiden används för att styra arbetet utifrån individens behov, snarare än att begränsa det. IBIC är ett arbetssätt som betonar individens behov, resurser och mål och resultat. Ramtiden kan ses som en finansiell ram som kan hanteras inom ramen för detta arbetssätt. För att detta ska fungera krävs att den som utför insatsen har ett strukturerat arbetssätt och att det finns ett gott samarbete för att säkerställa att insatserna blir individanpassade.

Rättssäkerhet för hemtjänsttagaren och ramtid

Det krävs en tydlig process från behovsbedömning till uppföljning och dokumentation. Ett rambeslut får inte leda till att den enskilde i praktiken får sämre vård eller blir godtyckligt behandlad. Flera åtgärder är nödvändiga för att garantera att individens rättigheter och behov står i fokus.

Att bedöma om ramtid är helt rättssäkert är komplicerat. Ramtid syftar till att öka flexibiliteten för den äldre. Det har väckts frågor om ramtid kan leda till minskad rättssäkerhet och att insatserna kan bli mer godtyckliga.

För att ramtid ska vara rättssäker bör beslutet och genomförandet innehålla:

1. Tydlig motivering till vilka insatser som beviljats.
2. Vilka behov hjälpen ska täcka (t.ex. personlig omvårdnad, service, städ, måltider).
3. Vilka mål hjälpen ska uppnå (t.ex. kunna bo kvar hemma, känna trygghet).
4. Hur fördelningen ska ske (t.ex. att det ska göras i samråd med brukaren).
5. Att brukaren får en genomförandeplan som beskriver hur tiden används i praktiken.

Exempel på ett rättssäkert beslut med ramtid

Beslut: Du beviljas **hemtjänstinsatser** för att tillgodose dina behov av hjälp i det dagliga livet.

Hjälpen ska omfatta:

- Personlig omvårdnad: hjälp med dusch, på- och avklädning, hygien och förflyttning.
- Serviceinsatser: hjälp med städning, tvätt, inköp och enklare måltider.



- Trygghet och social samvaro: stöd för att bryta isolering och känna trygghet i hemmet.
- Beslutet gäller tills vidare.
- Beslutet kan överklagas till Förvaltningsrätten enligt 21 § förvaltningslagen.

Målet med insatsen: att du ska kunna bo kvar hemma med bibehållen trygghet och värdighet.

- Hur hjälpen fördelas inom ramtiden bestäms i samråd mellan dig och personalen i en genomförandeplan, som ska kunna ändras vid behov.

Varför det här är rättssäkert?

- Det anger vad hjälpen omfattar, hur mycket tid som beviljas, målet och hur genomförandet sker.
- Det finns en motivering och en överklagandehänvisning.
- Brukaren vet vad hen kan förvänta sig och vad som kan prövas rättsligt.

Exempel på ett rätts ny upphandlingsform LOU hemtjänst osäkert (bristfälligt) beslut

Beslut: Du beviljas **8 timmars hemtjänst per vecka (ramtid)**.

Varför det här inte är rättssäkert?

- Inget står om vad hjälpen ska bestå av.
- Ingen motivering eller mål anges.
- Ingen hänvisning till hur tiden ska användas eller att en genomförandeplan upprättas.
- Brukaren kan inte överklaga något konkret, eftersom innehållet inte är specificerat.

I praktiken blir det då verksamheten/personalgruppen som avgör vad som hinns med under 8 timmar — vilket betyder att beslutet inte styrs av myndighetsutövningen utan av organisationens resurser. Det är just det som hotar rättssäkerheten.

Uppföljningen är viktig för rättssäkerheten

- Den visar att beslutet inte blir statiskt – det följs upp efter brukarens verkliga behov.
- Brukaren får säga sin mening (delaktighet och inflytande).
- Handläggaren kontrollerar att beslutet efterlevs.
- Eventuella ändringar dokumenteras och motiveras.
- Allt blir spårbart – vilket är kärnan i rättssäker myndighetsutövning

Vad talar emot rättssäkerheten

Mindre detaljerade beslut: Ett beslut om ramtid kan vara mindre detaljerat än traditionella biståndsbeslut som anger exakta insatser och tidsåtgång. Kritiker menar att detta kan göra det svårare för den enskilde att överklaga eller att avgöra om de beviljade insatserna faktiskt har genomförts i tillräcklig omfattning.

Risk för godtycke: Beslutet om hur ramtiden används fattas i en dialog mellan den äldre och utföraren. Detta kan leda till att tolkningen av den äldres behov varierar mellan olika utförare och personal, vilket kan upplevas som godtyckligt.

Svårt att följa upp: Utan en tid per insats kan det vara svårare att följa upp exakt hur de beslutade insatserna och beviljade tiden har använts. Rutiner behövs för att följa upp de beslutade insatserna för att säkerställa att ramtiden används på ett korrekt sätt.

Värdering av behov: Det kan vara svårt att säkerställa att grundläggande behov, som till exempel städning, inte prioriteras bort till förmån för andra insatser som den äldre prioriterar för stunden. Vissa kommuner, som Stockholm, har därför beslutat om minimigarantier för vissa insatser, till exempel städning minst en gång varannan vecka.



Vad talar för rättssäkerheten

Ökad flexibilitet: För den enskilde kan flexibiliteten i ramtid upplevas som en förbättring, då insatserna kan anpassas efter det aktuella behovet och dagsformen. Detta kan leda till en högre kvalitet på omvårdnaden.

Förstärkt egenmakt: Ramtid ger den enskilde ett större inflytande över sin vardag och hur insatserna prioriteras inom den beviljade tidsramen.

Minskad stress för personal: Genom att hemtjänstpersonalen inte behöver jaga tid kan arbetsmiljön förbättras. Personalen kan bygga bättre relationer med den äldre, vilket i sin tur kan leda till högre kvalitet på insatserna.

Rättssäkerhet - Sammanfattning

Ramtid eller rambeslut är inte helt oproblematiskt ur ett rättssäkerhetsperspektiv, det är en balansgång mellan rättssäkerhet och flexibilitet. För att uppnå god rättssäkerhet är det avgörande att:

- Socialsekreteraren fattar ett tydligt och konkret beslut om insats som genererar en flexibel hemtjänst med ram.
- Det finns tydliga tillämpningsanvisningar från kommunen som styr hur ramen ska användas och vilka minimikrav som gäller för vissa insatser.
- Kommunen har rutiner för uppföljning för att säkerställa att den beviljade insatsen och den totala tiden används i enlighet med beslutet.

Risker för välfärds kriminalitet

Flexibel hemtjänst med ram ger ökad flexibilitet och kan skapa nya möjligheter för välfärdsbrottslighet jämfört med traditionell detaljstyrning. En mindre detaljerad uppföljning kan dock utnyttjas av oseriösa aktörer som manipulerar systemet för ekonomisk vinning.

De främsta riskerna

Överfakturering och bluffakturor: En utbredd risk är att utförare överfakturerar kommunen för tjänster som aldrig utförs eller för mer tid än vad som faktiskt levereras, vid ersättning för utförd tid. Ramtiden kan utnyttjas genom att rapportera att hela tidsramen har använts, oavsett om brukarens faktiska behov krävde det.

Manipulation av brukaren: Äldre eller personer med kognitiv svikt är särskilt sårbara. Kriminella utförare kan pressa brukare att godkänna utförda timmar som inte stämmer överens med verkligheten. Brukaren kan uppleva otrygghet och känna sig tvingad att skriva under falska dokument.

Kvalitetsbrister: Rambeslut kan leda till att utförare prioriterar kortsiktig lönsamhet framför god omsorg. Istället för att använda tiden till att möta brukarens behov och de beslutade insatserna, kan fokus flyttas till snabba besök med minimala insatser. Detta kan innebära att den enskilde inte får det stöd som är nödvändigt för en trygg och värdig tillvaro.

Oklara gränsdragningar: När gränserna för vad som ingår i ett beslut blir otydliga kan det uppstå utrymme för felaktig fakturering. Utförare kan debitera kommunen för insatser som inte har beviljats eller som egentligen ska bekostas av brukaren själv, som exempelvis hushållsnära tjänster.



Kontroll och förebyggande åtgärder – några exempel

Ökad transparens: För att minska riskerna krävs att kommunerna och de enskilda utförarna inför system för transparent dokumentation och tydlig uppföljning. Exempelvis kan digitala system för in- och utloggning hos brukaren bidra till att verifiera antalet utförda insatser.

Stärkt uppföljning: Kommunernas uppföljning och tillsyn av utförarna är avgörande. Detta inkluderar oanmälda kontroller hos brukare och granskning av hur insatsbeslutet faktiskt genomförs i praktiken.

Säkerställa personalens kompetens: Personal inom hemtjänsten måste ha god kunskap om etik, lagstiftning och dokumentationskrav för att kunna agera korrekt och rapportera misstänkta oegentligheter.

Stänga ute oseriösa aktörer: Kommunerna måste arbeta proaktivt med att kontrollera vilka aktörer som beviljas tillstånd att verka i hemtjänsten, till exempel genom att undersöka företagets historik, ekonomi och ägarförhållanden.

Exempel på ersättningsmodell för hemtjänst

Kommunen ersätter utförare för beviljade eller utförda insatser. Systemet varierar mellan kommuner, men ofta baseras ersättningen på schabloniserade belopp per insats/uppdrag istället för på tidmätning, vilket ska uppmuntra effektivitet och kvalitet. Vissa kommuner håller på att ändra sina modeller för att fokusera mer på behoven och insatserna hos den enskilde och genom det minska den administrativa bördan kopplad till tidsregistrering.

Hur fungerar ersättningen

- **Ersättning per insats:** Kommunen ersätter utföraren med förutbestämda belopp för specifika insatser, som städning eller personlig omvårdnad, istället för att ersätta per utförd tid.
- **Fokus på kvalitet:** Målet är att nya ersättningsmodeller ska uppmuntra utförare att prioritera kvalitet och den enskildes behov, istället för att enbart fokusera på att maximera antalet utförda timmar.
- **Inkluderar kostnader för planerad tid:** Modellen kan inkludera en schablonersättning för planerad tid som inte kan utföras (s.k. "bomtid") samt för restid och administration.
- **Anpassning till utförare:** Ersättningen kan differentieras baserat på faktorer som tidpunkt på dygnet eller hur många personal som krävs för en insats, vilket kan motivera utföraren att anpassa bemanningen efter uppdragets karaktär.

Systemstöd

Beslut om insats och uppföljning av densamma samt att koppla rätt ersättning till beslutad eller utförd insats, kräver ett system som kan hantera såväl planerings- som besluts- och uppföljningsprocessen. Inom Umeå kommuns samlade socialtjänstverksamheter pågår sedan några år en upphandling av ett nytt verksamhetssystem då nuvarande verksamhetssystem anses innehålla brister för att vara effektivt genom hela den samlade processen kring insatser till kommunens medborgare. I den fortsatta upphandlingen behöver möjligheterna för att hantera insatsbeslut med ramtid beaktas.

Nyligen har det hos "Din kommunala hemtjänst" implementerats ett nytt planeringssystem som ger utföraren möjlighet att följa utförd tid. Det ger verksamheten instrument för att följa upp totaltid hos en hemtjänsttagare.



Erfarenheter från omvärld- och invärld

En utblick och jämförelse med andra kommuner är alltid av stor vikt vid en förflyttning från ett läge till ett annat. Arbetsgruppens samlade erfarenheter har gett många infallsvinklar till den förestående förändringen. De erfarenheter vi tar med oss är att det är många beroenden när man ska genomföra en utredning och genomföra en förändring och förflyttning. I denna specifika utredning som handhar förutsättningar för införande av ramtid inom hemtjänsten, behöver ett flertal aspekter beaktas. Några viktiga aspekter som inte kan kringgåas är; den förändrade upphandlingsformen för hemtjänst, från LOV till LOU med tillhörande ersättningsmodell.

Vid en genomlysning av aktuell tillämpning och arbetssätt vid socialsekreterarnas insatsbeslut inom Umeå kommun, visar det sig att det inte nämnvärt skiljer sig från andra kommuner som genomfört ramtid eller liknade.

Det som framgår tydligt är tillämpning och arbetssätt i genomförandet och därmed uppföljningen behöver förändras. Genomförandet sker i stor utsträckning utifrån schabloner per insats men intentionen hos socialsekreteraren har alltid varit fokus på insatsen. Delaktigheten kring hur och när insatsen ska utföras har alltid varit mellan den enskilde och utföraren. Ställt i relation till förutsättningar för en förändrad styrmodell s.k. ramtid och jämfört med andra kommuner som genomfört ramtid eller liknande, visar det sig att det är inom detta område som förändringar i Umeå kommun behöver ske.

Resultat

Förutsättningarna för Umeå kommun att införa styrmodell flexibel hemtjänst med ram inom hemtjänsten, anses vara goda och genomförbara men ställer krav på några förändringar. De förändringar som listas nedan behöver tas fram och sammanfogas med övriga beslutade förändringar inom hemtjänst i Umeå kommun.

- Tillämpningsanvisningar för beslut om insatser och uppföljning av insatser för en flexibel hemtjänst med ram behöver utformas.
- Tillämpningsanvisningar som är tydliga och lätta att rättssäkert arbeta utifrån.
- Tydliga beslut behöver formuleras som den enskilde och dess närstående lätt kan förstå och som beskriver behovet och syftet med insatserna och ramen.
- Vem som omfattas av insatser och rambeslut måste tydligt framgå vid införandet.
- Flexibel hemtjänst med ram behöver fastställas kring vad som gäller avseende period dvs. om det är den totala tiden för beslutade insatser under en vecka eller en månad som gäller.
- Det behöver tydligt framgå möjligheterna för den enskilde att nyttja flexibel hemtjänst med ram för att byta en beslutad insats mot en som ännu inte beslutats, men ändå hålla sig inom ramen.
- Bevakningsgräns bör fastställas, som ska ge möjligheter till utökning om insatsen behöver utföras fler gånger eller ramen inte räcker under en enskild fastställd period.
- Systematisk uppföljning av insatsernas beslut och utförande med utgångspunkt från genomförandeplanen, behöver planläggas och regelbundet genomföras.
- Övergång från LOV till LOU - upphandlingsdokument enligt LOU behöver formuleras med villkor om inriktning styrmodell flexibel hemtjänst med ram.



- Ersättningsmodell för insatserna utifrån flexibel hemtjänst med ramtid behöver formuleras och inkluderas i upphandling av hemtjänstutförare (LOU)

Förslag till beslut

Nämnden godkänner utredningen och ger förvaltningen uppdrag att

- utforma tillämpningsanvisningar för beslut om insatser och uppföljning av insatser utifrån styrmodell flexibel hemtjänst med ram
- utforma och inkludera styrmodell flexibel hemtjänst med ram och ersättningsmodell i framtagna av upphandlingsdokument för LOU hemtjänst.

Bilagor

Bilaga 1. Tillämpningsanvisningar för ramtid i Stockholm stad

Bilaga 2. Stockholm stad Broschyr - ramtid



Stockholms
stad

Ramtid inom hemtjänsten

Tillämpningsanvisningar

Till stadsdelsnämndernas äldreomsorg

Sedan den 1 januari 2011 gäller följande bestämmelse i socialtjänstlagen (SoL):

‘Äldre personer ska, i den mån det är möjligt, ha möjlighet att välja när och hur stöd och hjälp i boendet samt annan lättåtkomlig service ska erbjudas.’

Enligt regeringens proposition, som låg till grund för bestämmelsen, är huvudsyftet att öka den äldres inflytande över de beslutade insatserna. Regeringen menade att detta innebär att biståndsbeslut om hemtjänst ska utformas med hänsyn till samlad tidsram för insatserna, baserat på redovisade behov och bedömning av skälig levnadsnivå.

Det är viktigt att insatserna genomförs i samråd mellan den äldre personen och personalen som utför dem. Det ger den äldre större kontroll över insatsernas innehåll och tidpunkt. För detaljerade beslut om när och hur insatser ska utföras kan begränsa den äldres rätt till självbestämmande och integritet. Det är också viktigt att vara flexibel och anpassa insatserna efter den äldres aktuella behov.

I september 2016 beslutade kommunfullmäktige om ‘Utveckling av hemtjänst’ (dnr 152-643/2016). I ärendet framgick bland annat att äldreförvaltningen skulle ta fram gemensamma tillämpningsanvisningar för beställning och genomförandeplan för hemtjänst vilket genomfördes under 2017.

Syftet med ramtid är att säkerställa att alla personer som beviljas hemtjänst i Stockholms stad, så långt som möjligt, ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i hemmet ska ges.

För att uppnå det behöver beställningar av hemtjänst skivas på ett likartat sätt inom staden och inte innehålla detaljer om hur och när de beviljade insatserna ska utföras. Detta ska, i enlighet med socialtjänstlagens intentioner och stadens värdegrund, istället överlåtas till hemtjänstutföraren och den enskilde att komma överens om i genomförandeplanen. Dessa tillämpningsanvisningar fungerar som ett stöd för biståndshandläggare och hemtjänstutförare i det arbetet.

En arbetsgrupp har under våren 2024 genomfört en översyn av tillämpningsanvisningar för beställning och genomförandeplan inom hemtjänsten från 2017, vilket resulterat i en dessa reviderade tillämpningsanvisningar som beslutades av äldrenämnden den 27 september 2024.

Samverkan mellan biståndshandläggare och hemtjänstutförare

För att möjliggöra ett arbetssätt där beställningar inte detaljstyr när och hur insatser ska utföras krävs en tät dialog och nära samverkan mellan biståndshandläggare och hemtjänstutförare. Det är angeläget att biståndshandläggare och hemtjänstutförare arbetar med fokus på varje individs behov och betraktar varandra som kollegor med ett gemensamt uppdrag att tillsammans tillgodose den enskildes behov av omsorg. Detta kräver kunskap om, och respekt för varandras uppdrag och professionella kompetenser.

Sekretess mellan verksamheter regleras av offentlighets- och sekretesslagstiftningen (OSL), Socialtjänstlagen och lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) . Både biståndshandläggarens och hemtjänstutförarens journalanteckningar omfattas av sekretess och är därför inte tillgängliga för den andra parten. Endast beställning och genomförandeplan är dokument som kan ses av båda parter. För att dela viktig information som inte finns i dessa dokument krävs annan kommunikation. Samverkan mellan biståndshandläggare och hemtjänstutförare kräver därför kontinuerlig dialog och tydliga rutiner för kommunikation mellan verksamheterna. Det behöver vara enkelt för båda parter att kontakta varandra och diskutera individärenden löpande.

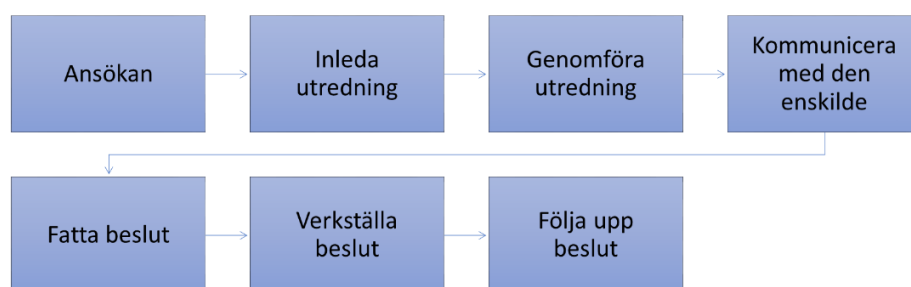
Utöver den kontinuerliga dialogen mellan hemtjänstutförare och biståndshandläggare avseende individärenden är det betydelsefullt att stadsdelarna upprättar en tydlig struktur för övergripande samverkan i syfte att skapa en samsyn kring ramtid som arbetssätt på en generell nivå och öka kunskapen kring varandras uppdrag och roller.

Tillämpningsanvisningarna för ramtid inom hemtjänsten utgör en grund för samverkan. De syftar till att skapa en stadsgemensam förståelse för hur arbetssättet kring ramtid ska fungera och därmed öka likställigheten och minska risken för egna tolkningar.

Beställning av hemtjänst

När den enskilde inkommer med en ansökan om hemtjänst inleder och genomför biståndshandläggaren en utredning för att kartlägga vilka behov den enskilde har och vilka insatser den enskilde har rätt till enligt Socialtjänstlagen. Ett beslut fattas utifrån den enskildes behov och vad den har rätt till för att uppnå en skälig levnadsnivå i enlighet med lagstiftningen. Stadens riktlinjer för handläggning utgör vägledning för vad som ska anses som skälig levnadsnivå. Ramtid som arbetssätt påverkar inte myndighetsutövningen.

Biståndshandläggarens handläggningsprocess



Beräkningsunderlag och schablontider

När beslut fattats om vilka hemtjänstinsatser som ska utföras och med vilken frekvens, ska tid beräknas för utförandet. Det ska göras utifrån de stadsgemensamma schablontider i beräkningsunderlaget som finns i stadens verksamhetssystem (Paraplysystemet).

Schablonerna utgår från ett genomsnitt, vilket innebär att tiden i det individuella fallet kan behöva justeras både uppåt och nedåt. I detta moment finns en rad faktorer för biståndshandläggaren att ta hänsyn till, såsom hur bostaden är utformad eller huruvida den enskilde har någon form av kognitiv svikt och/eller andra funktionsnedsättningar m.m.

Beräknad tid påverkas av om det bara är en insats som ska utföras vid en tidpunkt eller om det är flera insatser som ska utföras samtidigt. Det finns stadsgemensamma tidsschabloner för insatser som utförs var för sig och flera insatser vid samma tillfälle. För serviceinsatser finns i regel ingen anledning att frånga schablontiden.

Utgångspunkten är att beställda insatser ska utföras med den frekvens som framgår av beställningen och beräkningsunderlaget. Frågan om när och hur de beviljade insatserna ska utföras, ska överlåtas till hemtjänstutföraren och den enskilde att komma överens om i genomförandeplanen.

Undantag är insatser nattetid. Det ska framgå av beställningen om en insats ska utföras efter klockan 22.00 eller innan klockan 07.00. Om det inte framgår av beställningen men den

enskilde önskar få hjälp efter 22.00 eller före 07.00 behöver hemtjänstutföraren meddela biståndshandläggaren detta.

Ramtid

Ibland går vissa insatser fortare att utföra och andra gånger tar samma insatser lite längre tid, utifrån den enskildes dagsaktuella behov. Ibland kan också någon insats behöva utföras fler gånger än beräknat. Då det är den totalt utförda tiden per månad som är relevant har detta ingen betydelse så länge som den utförda tiden för hela månaden landar inom ramen för de regler som finns inom ersättningssystemet. Regeln om bevakningsgränsen på 110 % möjliggör också ytterligare flexibilitet i de fall det råkat inträffa något som gör att den beviljade tiden inte räckt till vid en specifik månad.¹

Den tidsberäkning som biståndshandläggaren gör ska ses som en prognos som fortlöpande behöver jämföras med utfallet. Med ledning av flera olika rapporter kan biståndshandläggaren följa upp beslutet och tidsberäkningen i förhållande till den utförda tiden. Målet är att den beviljade tiden hamnar så rätt som möjligt i jämförelse med utförd tid.

Det är viktigt, för både biståndshandläggare och hemtjänstutförare, att i första hand fokusera på syftet med de beviljade hemtjänstinsatserna, d.v.s. att de ska utföras på bästa sätt så att den enskildes behov tillgodoses.

Frekvens av insatser

För att tidsberäkna total tid per månad behöver biståndshandläggaren ange frekvens för samtliga beviljade insatser. Genomförandet ska följa de frekvenser som framgår av beställning och beräkningsunderlag. Undantagsvis kan det uppstå situationer där frekvensen tillfälligt behöver utökas, det föranleder ingen ändring av beställningen. Om det utökade behovet är bestående över tid behöver beställningen eventuellt justeras, det är viktigt att hemtjänstutförare och biståndshandläggare har en dialog kring ärendet. Insatser som är beviljade ex. var 14:e dag kan vissa månader utföras vid fler tillfällen än den beställda frekvensen. Det beror på när i månaden som insatsen utförs, och föranleder ingen ändring av beställningen.

Beställning av hemtjänst

Efter att biståndshandläggaren tidsberäknat alla beviljade hemtjänstinsatser, upprättas en beställning som skickas till hemtjänstutföraren. Av beställningen ska den enskildes behov tydligt framgå. Biståndshandläggaren ska beskriva vad den enskilde klarar själv respektive vad den behöver stöd eller hjälp med.

¹ Beräkningsgränsen på 110 % gäller upp till 100 timmar, därefter gäller max 10 timmar.

Av beställningen ska det även framgå vilken typ av insatser som den enskilde behöver hjälp med samt frekvens² för dessa. Beställningen ska formuleras så att utformningen av de beviljade insatserna, samt när och hur dessa ska utföras, överläts till hemtjänstutföraren och den enskilde att komma överens om i genomförandeplanen. En beställning av hemtjänst ska därför inte precisera varje insats på detaljnivå.

Utifrån beställningen, ska hemtjänstutföraren därefter upprätta en genomförandeplan tillsammans med den enskilde som beskriver när och hur de beviljade insatserna ska utföras. Biståndshandläggaren behöver bevaka att genomförandeplanen inkommer och säkerställa att den enskilde får den hjälpsom den bedöms vara i behov av. Biståndshandläggarens uppföljning kan innebära att genomförandeplanen behöver revideras.

Rubriker i beställningen och vad som ska skrivas under respektive rubrik
I mallen för beställning som finns i Paraplysystemet behöver handläggaren gå igenom ett antal steg och skriva in text under vissa fasta huvudrubriker.

- Externa kontakter
- Aktuell situation
- Insatsens syfte och önskade uppnådda mål
- Information

Under rubriken **Aktuell situation** finns även följande valbara underrubriker:

- Varför behövs hjälpen
- Vad ska göras
- Sammanfattning

Under rubriken **Externa kontakter** ska kontaktuppgifter till närstående och andra viktiga personer i den enskildes närhet framgå.

Text som skrivs under **Aktuell situation** ska vara så aktuell som möjligt. Det är viktigt att biståndshandläggaren inte skriver mer information än vad som är relevant för utförandet av insatserna. Underrubrikerna utgör ett stöd för att beskriva den aktuella situationen, välj de som behövs för att beskriva den enskildes behov. Vid förändringar i beställning behöver det som är nytt tydligt framgå under denna rubrik. Biståndshandläggaren ska även ta kontakt med hemtjänstutföraren inför att den förändrade beställningen ska skickas.

Under rubriken **Insatsens syfte och önskade uppnådda mål** ska syftet med de beviljade insatserna framgå. Detta är en viktig beskrivning för utföraren då det är här det ska framgå om t.ex. en promenad är beviljad för att den enskilde har ett behov av att röra på sig eller om

² I tidigare version av tillämpningsanvisningarna har det varit fritt att välja om frekvensen ska framgå i beställningens löptext. Nu är detta reglerat utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv.

insatsen främst har som syfte att den enskilde ska komma ut och få frisk luft. Att syftet tydligt framgår underlättar även för hemtjänstutföraren att tillsammans med den enskilde utforma när och hur insatsen ska utföras samt hur ett specifikt behov skulle kunna tillgodoses på ett alternativt sätt utifrån den enskildes dagsaktuella behov och/eller uppkomna situationer.

Beroende på hur omfattande beställningen är kan underrubriken **Sammanfattning** användas för att sammanfatta det viktigaste i en beställning.

Under rubriken **Information** kan biståndshandläggaren informera hemtjänstutföraren om sådant som kan vara bra att känna till om den enskilde eller de beviljade insatserna och som av någon anledning inte passat in under de andra rubrikerna.

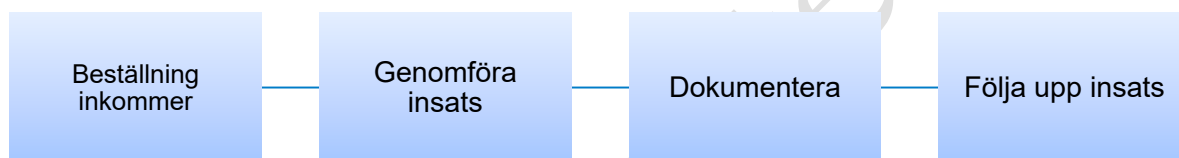
En beställning av hemtjänst ska hålla över tid. Att t.ex. ändra en beställning flera gånger under en månad försvårar jämförelsen av prognosen i förhållande till utfallet och innebär också en hel del administration för både biståndshandläggare och hemtjänstutförare. Av samma anledning ska det undvikas att beställningar löper ut mitt i en månad.

Genomförandeplan

Genomförandeplanen syftar till att säkerställa att den enskilde ges möjlighet att vara delaktig i planeringen av hur och när de beviljade hemtjänstinsatserna ska utföras. Genomförandeplanen ska vara ett levande dokument som speglar den aktuella planeringen. Genomförandeplanen är den enda dokumentationen, skriven av hemtjänstutföraren, som biståndshandläggaren kan läsa.

Alla omsorgstagare har rätt att få en genomförandeplan och att vara delaktig i upprättandet av den. I detta arbete spelar fast omsorgskontakt en viktig roll. Det är den fasta omsorgskontakten som i första hand ska vara den som utför insatserna hos den enskilde. Den fasta omsorgskontakten ska ha god kännedom om den enskildes behov och eventuella önskemål samt ansvara för att hålla i kontakten med närstående och andra viktiga personer.

Utförarens verkställighetsprocess



Ta emot beställning

När beställningen inkommer läser hemtjänstutföraren den för att sätta sig in i den enskildes behov och syftet med insatserna. Fast omsorgskontakt har en central roll i planeringen av insatser och ska i så stor utsträckning som möjligt vara den som utför insatserna hos den enskilde.

Tanken med en rambeställning är att minimera detaljplaneringen av hemtjänst i beställningen för att överlåta åt hemtjänsten och den enskilde att komma överens om planeringen av beställda insatser. Hemtjänsten får därmed större frihet i planeringen tillsammans med den enskilde. Det är därför viktigt att hemtjänsten sätter sig in i den enskildes behov och beställda insatser så som de formuleras i beställningen och ha det som utgångspunkt för planeringen med den enskilde.

Beräkningsunderlag och tid per månad

Som bilaga till beställningen följer beräkningsunderlaget med som redovisar hur biståndshandläggaren beräknat tiden per månad. Detta ska ses som en prognos för hur mycket tid som beräknats gå åt för att utföra de beställda insatserna. Beräkningsunderlaget bygger på schabloner och ska inte vara styrande för hur hemtjänsten fördelar tiden mellan olika insatser. Självklart kan beräkningsunderlaget vara en bra utgångspunkt för planeringen till dess hemtjänstutföraren har bättre egen kunskap. Om någon insats tar längre tid kanske en annan insats tar lite kortare tid och det kan hemtjänstutföraren justera utan särskild kontakt med biståndshandläggaren. Utgångspunkten är att den beställda tiden ska överensstämma med utförd tid.

Det finns en flexibilitet för att hantera tillfälligt förändrade behov genom att tillåta variation i rapporteringen om +/-10 % ³ under en månad utan särskild uppföljning. Hemtjänstutförare och biståndshandläggare behöver ha en dialog om den enskildes utförda tid skiftar mer än så.

Skriva genomförandeplan

Syftet med genomförandeplanen är att skapa delaktighet genom att ta hänsyn till önskemål i planeringen och föra en dialog med den enskilde. Genomförandeplanen ska följas upp regelbundet samt vid behov.

Planeringstid

I tidsplaneringen behöver det säkerställas att tid avsätts för att skriva genomförandeplan i delaktighet med den enskilde någon av de första dagarna efter att insatserna påbörjats. Den tid det tar för fast omsorgskontakt att förankra genomförandeplan hos den enskilde ska ingå i den registrerade tiden för besöket. Hur mycket tid som behöver avsättas går inte att säga generellt utan beror bland annat på omfattningen av beställningen och om personen är känd för hemtjänstutföraren sedan tidigare.

Syftet med genomförandeplan

Utgångspunkten är att den enskildes ska vara delaktig i planeringen av sina insatser. Genomförandeplanen ska, så långt möjligt, skrivas under av den enskilde. I de fall den enskilde inte kan eller vill delta i planeringen behöver orsaken till detta tydligt framgå i den sociala dokumentationen.

Mall för genomförandeplan

Genomförandeplanen ska beskriva när och hur beställda insatser ska utföras. Den ska formuleras så att den enskilde och hemtjänstkollegor får nödvändig information för att förstå planeringen. Genomförandeplanen ska ha sådan kvalitet att en vikarierande hemtjänstpersonal som inte är insatt i ärendet ska kunna ge god omsorg utifrån underlaget. Den ska vara skriven på ett sätt som gör det enkelt att hitta insatser utifrån exempelvis en dygnsrytm (t.ex. morgonbesök, lunchbesök, kvällsbesök o.s.v.).

Genomförandeplanen ska innehålla information om:

- Insats:** Den insats som finns beskriven i beställningen.
- Vad:** Vilka moment som ingår i insatsen.
- När:** När i tid som insatsen ska utföras.
- Hur:** Detaljer kring hur insatsen ska utföras.

Godkänna genomförandeplan

Genomförandeplanen ska godkännas i ParaSoL om den är:

³ +/-10 % gäller upp till 100 timmar, därefter gäller max 10 timmars avvikelse från beställning.

Preliminär

Har påbörjats i dialog med den enskilde och den är tillräckligt utförlig för att en vikarie ska kunna se vilka besök som ska göras och kunna utföra rätt insatser. Biståndshandläggaren ser då att arbete med genomförandeplanen har påbörjats.

Godkänd

När den enskilde har skrivit under genomförandeplanen ska den godkännas i ParaSoL. Om den enskilde inte vill eller kan skriva under ska den ändå godkännas men anledningen till det behöver journalföras. När genomförandeplanen är godkänd kan biståndshandläggaren läsa den. Genomförandeplanen ska godkännas inom 15 dagar enligt avtal och riktlinjer.

Kompletterad eller justerad

När kunskapen om den enskilde ökar kan mindre kompletteringar och justeringar göras i genomförandeplanen. Det kan handla om att den enskilde vill ändra tidpunkt för en insats. Justeringar av detta slag kräver inte en ny underskrift av den enskilde, men ska dokumenteras med en journalanteckning. Biståndshandläggaren kan läsa justeringen i genomförandeplanen men behöver få kännedom om att den gjorts via ex. mejl.

Genomförandeplanen ska vara ett levande dokument

Genomförandeplanen ska ses som ett levande dokument som när som helst kan kompletteras och justeras inom ramen för den aktuella beställningen. Det kan ske vid hemtjänstutförarens egen uppföljning med den enskilde eller efter önskemål från den enskilde.

Genomförandeplanen ska alltid spegla när och hur insatser normalt ska utföras hos den enskilde.

Uppföljning för biståndshandläggare och hemtjänstutförare

En systematisk uppföljning är en förutsättning för att kunna säkerställa att den enskildes behov tillgodoses, att beviljade insatser utförs som planerat samt att såväl lagstiftning som kvalitetskrav efterföljs.

Biståndshandläggaren kan se tid för besök men inte vilka insatser som utförts med undantag för kollektiva insatser. Då det är sekretess mellan hemtjänstutförare och biståndshandläggare kan biståndshandläggaren inte se hemtjänstutförarens journalanteckningar. För att underlätta uppföljningen finns ett antal rapporter som är anpassade utifrån vilken form av uppföljning som ska genomföras.

Biståndshandläggare

Uppföljning av beställning

När biståndshandläggaren får tillgång till genomförandeplanen ska den läsas för att på så sätt säkerställa att hemtjänstutföraren har uppfattat beställningen samt målet och syftet med insatserna rätt. Planeringen i genomförandeplanen ska motsvara beställningen. I genomförandeplanen kan biståndshandläggaren även ta del av hur och när insatserna är planerade att utföras. Detta utgör en viktig återkoppling på beställningen för biståndshandläggaren.

En annan viktig del av uppföljningen är att följa utförd tid i förhållande till beställd tid. Uppföljningen ska fokusera på de ärenden där tiden överstiger eller understiger bevakningsgränsen på 10 %. Biståndshandläggaren behöver följa upp orsakerna till detta och vid behov skicka en ny beställning. Om hemtjänstutföraren systematiskt överskrider bevakningsgränsen på flertalet omsorgstagare behöver orsaken till detta också följas upp. I de allra flesta fall bör dock insatser som tagit längre tid att utföra och insatser som gått fortare, eller inte blivit utförda, jämnas ut sig, vilket gör att den totalt utförda tiden för hela månaden ändå hamnar inom ramen för beställd tid. Det kan uppstå situationer under månaden som gör att tiden överskrider beställd tid med över 10 %. Hemtjänstutföraren ska i dessa fall förklara orsakerna till all överskriden tid inkl. 10 %, biståndshandläggaren ska som huvudregel godkänna det. När dessa situationer uppkommer är det viktigt att hemtjänstutföraren kommunicerar förändringarna kontinuerligt under månaden med biståndshandläggaren.

Uppföljning/ Nyprövning

Biståndshandläggaren ska även säkerställa att den enskilde får sina behov tillgodosedda genom att kontinuerligt följa upp ärendet. Detta ska göras minst en gång per år eller oftare i de fall biståndshandläggaren får kännedom om förändrat behov. När biståndshandläggaren ska följa upp beslutet kan det vara bra om fast omsorgskontakt, som har god kännedom om hur insatserna har fungerat, är med vid hembesöket. Detta förutsätter att den enskilde gett samtycke till det.

Uppmärksammar biståndshandläggaren i samband med individuppföljning att en hemtjänstutförare inte följer anvisningarna eller inte använder verksamhetssystemet korrekt,

ska ansvarig förvaltning meddelas. När det gäller privata hemtjänstutförare är äldreförvaltningen avtalsansvarig. För de kommunala utförarna är stadelsnämnderna ytterst ansvariga.

Hemtjänstutförare

Uppföljning av genomförandeplan

Efter att genomförandeplanen är skapad utifrån beställningen är det hemtjänstutförarens uppdrag att säkerställa att insatserna utförs som planerat inom ramen för den beställda tiden. Detta görs bl.a. genom att löpande godkänna arbetspass i ParaGå.

Uppföljning av utförd tid

Hemtjänstutföraren ska löpande under månaden följa utförd tid i förhållande till beställd tid. Uppmärksammar hemtjänstutföraren att den enskildes behov förändrats och att detta verkar vara bestående, ska det snarast meddelas till biståndshandläggaren. Detta gäller oavsett om behoven har minskat eller ökat.

Överskriden tid

Hemtjänstutföraren ska senast den 20:e varje månad förklara den tid som överskridit bevakningsgränsen månaden innan. Denna hantering har med ersättningssystemet att göra men ger också viktiga signaler om att beslutet kan behöva följas upp av biståndshandläggaren.

Beskrivning av hemtjänstinsatser och tidsberäkning

Syftet med de stadsgemensamma schablontiderna är att samtliga stadsdelsförvaltningar ska ha en gemensam syn på vilken tid som normalt behövs för att utföra olika hemtjänstinsatser samt att dessa beräkningar görs på ett likvärdigt sätt inom staden.

De schabloner som framgår av beräkningsunderlaget är framtagna av äldreförvaltningen. De utgår från genomsnittlig tidsåtgång per insats. Utifrån den enskildes bedömda behov och andra relevanta faktorer ska en individuell bedömning av tidsåtgången alltid göras vilket innebär att tiden i det individuella fallet både kan behöva ökas och minskas. Den beräknade tiden ligger till grund både för ersättningen till hemtjänstutförare och för den enskildes hemtjänstavgift.

Det är inte tillåtet för en stadsdelsförvaltning att ha generella lokala schablontider som avviker från de stadsgemensamma.

Kollektiva insatser

När insatser utförs åt flera kunder samtidigt så kallas de för kollektiva insatser. Det gäller för insatserna tvätt, inköp, ärenden och matdistribution (leverans av matlåda). Om insatserna utförs individuellt registreras de som vanligt. Matdistribution registreras dock alltid som en kollektiv insats och registreringen görs vid varje leveranstillfälle (oberoende av hur många matlådor som levereras). Vid kollektiva insatser är det schablontid som gäller.

Definitioner av hemtjänstinsatser i Paraplysystemets beräkningsunderlag

Nedan återges samtliga insatser som finns i beräkningsunderlaget med en beskrivning av vad dessa avser samt aktuell schablontid. För några insatser har kommunfullmäktige genom beslut om riktlinjer angett en frekvens som ska utgöra skäligen levnadsnivå inom staden. Det betyder att den frekvens som anges ska vara ett minimum i det fall en enskild beviljas insatsen.

Service

Städning

- 60 minuter per tillfälle (1 rum och kök)
- 75 minuter per tillfälle (2 rum och kök)
- 90 minuter per tillfälle (3 rum och kök)

I städinsatsen ingår normalt dammsugning, våttorkning av golv, dammtorkning av öppna ytor, rengöring av kök och badrum.

I Stockholms stad har kommunfullmäktige beslutat att alla som beviljats hjälp med städning ska ha rätt att få sin bostad städad minst en gång varannan vecka.

Vid behov, högst två tillfällen per år ska skåpluckor, dörrar och lister torkas av, kyl, spis och spisfläkt ska rengöras och frys avfrostas. Inför dessa tillfällen är det viktigt att utföraren har en dialog med biståndshandläggaren då det kan medföra överskriden tid.

Fönsterputs

- 75 minuter per tillfälle

Avser 2 rum och kök. I begreppet fönsterputs ingår också rengöring av fönsterkarmar och lister.

I Stockholms stad har kommunfullmäktige beslutat att alla som beviljats hjälp med fönsterputs ska få sina fönster putsade minst en gång per år.

Tvätt

- 75 minuter per tillfälle

Avser tvätt motsvarande två maskiner inklusive att samla ihop och sortera tvätt, boka tvättstuga, hänga tvätt och vika ren tvätt. I insatsen ingår inte grovtvätt (ex. mattor) och fintvätt (handtvätt och ylle)

Inköp

- 45 minuter per tillfälle

Avser veckoinköp för en person som utförs av personal i närmsta affär med fullgott sortiment. I hjälpen ingår att vid behov vara behjälplig ned att upprätta inköpslista, handla, ställa in varor i kylskåp, frys och skafferi.

I Stockholms stad har kommunfullmäktige beslutat att alla som beviljats hjälp med inköp har rätt att få denna hjälp utförd vid minst ett tillfälle per vecka.

Ärenden

- 50 minuter per tillfälle

Avser olika typer av ärenden som den enskilde behöver hjälp med att få utförda.

Matdistribution

- 15 minuter per tillfälle

Avser leverans av matlådor.

Tillaga måltider (huvudmål)

- 30 minuter per tillfälle

Avser enklare tillagning av lunch eller middag i bostaden.

Tillreda måltider (mellanmål)

- 15 minuter per tillfälle

Avser tillredning av frukost, mellanmål eller kvällsmål

Förbereda, servering av måltid (samtliga måltider)

- 15 minuter per tillfälle

Avser uppvärmning och servering av matlåda, alternativt att förbereda en måltid t.ex. skala potatis och öppna förpackningar.

Övriga insatser i hemmet

- Ingen schablontid

Avser hjälp, tillsammans med annan insats, med t.ex. klädvård, ta hand om sopor, disk, vattna blommor, planering av matinköp.

Personlig omvårdnad

Promenad

- 45 minuter per tillfälle

Avser promenad i närområdet och hjälp att komma ut. Om den enskilde behöver hjälp med på- och avklädning av ytterkläder och/eller motiveras ska även tid för detta beaktas.

Följeslagare

- Ingen schablontid

Avser följeslagare exempelvis till och från läkare, frisör eller fot- vård. Insatsen genererar ofta överskriden tid vilket medför att utföraren behöver ha en dialog med biståndshandläggaren.

Kommunikation – telefon, post, läsning

- Ingen schablontid

Avser administration och att t.ex. hjälpa den enskilde med telefonsamtal samt att tillsammans med den enskilde gå igenom post, räkningar, beställa färdtjänst m.m.

Det är viktigt att biståndshandläggaren utreder vad insatsen ska innefatta och utifrån detta bedömer hur lång tid det tar.

Social samvaro

- 30 minuter per tillfälle

Avser social samvaro i den enskildes hem tillsammans med hemtjänstpersonal.

Dusch

- 30 minuter per tillfälle

Avser enbart hjälp med dusch, hårtvätt och att torka sig.

Hygien

- 15 minuter per tillfälle

Avser hjälp med övre och nedre hygien. I insatsen ingår munvård.

Tilläggstid (t.ex., nagelvård, hårvård, rakning, kontroll av syn-hörselhjälpmedel och annat)

- Ingen schablontid

Avser hjälp i samband med annan insats.

Klädsel (på- och avklädning)

- 10 minuter per tillfälle.

Toalettbesök

- 15 minuter per tillfälle

Avser hjälp i samband med toalettbesök, t.ex. tvätta händer, hjälp med att ta av och på underkläder, byte av eventuellt inkontinens- skydd samt viss hjälp med nedre hygien.

Förflyttning (till och från samt i och ur)

- 10 minuter per tillfälle

Avser hjälp i samband med annan insats.

Sällskap vid måltid, matning

- 15 minuter per tillfälle

Avser stöd och hjälp i samband med annan insats (måltid) i form av att t.ex. skära upp mat, mata och/eller sitta med vid måltid.

Sammanlagda insatser

Om den enskilde har behov av mer än en insats vid samma tillfälle utgår handläggaren från nedanstående tidschabloner. Det är dock viktigt att göra en individuell bedömning av tidsåtgången och lägga till tid om den enskilde ex. är i behov av dubbelbemanning eller stöd vid måltid.

- | | |
|---|--------------------------|
| • Toalettbesök, förflyttningar | 15 minuter per tillfälle |
| • Måltid och toalettbesök | 20 minuter per tillfälle |
| • Måltid, toalettbesök och förflyttningar | 25 minuter per tillfälle |
| • Måltid, hygien, på-/avklädning och toalettbesök | 25 minuter per tillfälle |
| • Måltid, hygien, på-/avklädning, toalettbesök och förflyttningar | 30 minuter per tillfälle |

Tillsyn

Säkerställa att den enskilde mår bra och ev. hjälpa den enskilde utifrån behov.

- Ingen schablontid

Trygghetsringning

- 5 minuter per tillfälle

Avser att hemtjänstpersonal ringer upp den enskilde för att höra att allt är bra. Det är viktigt att hemtjänstutföraren har en rutin för hur ej besvarade samtal ska hanteras.

Renbäddning

- 10 minuter per tillfälle

Kompletterande tillsynsstädning

Avser delar av bostad som behöver ytterligare städning utifrån behov, ex. sopa upp grus i hallen, torka spill i köket eller städa toalett.

- Ingen schablontid

Egenvård

Biståndshandläggaren behöver skicka egenvårdsintyget till utföraren. Om de insatser som framgår av intyget inte beviljats i sin helhet behöver detta tydlig framgå i beställningen.

- Ingen schablontid

Förbättrat arbetssätt för beställare och utförare av hemtjänst i Stockholms stad



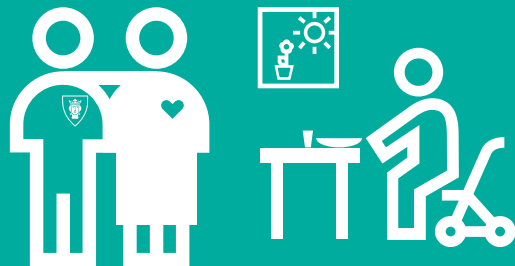
Nytt förbättrat arbetssätt för hemtjänsten

Nu inför vi ett nytt förbättrat arbetssätt för hemtjänsten i Stockholms stad. Det främsta syftet är att ge ett större inflytande till den enskilde. Förhoppningen är att det också ska leda till ett bättre samarbete mellan olika roller. Det nya arbetssättet ska införas under 2017 och gäller för all hemtjänst.

De nya anvisningarna har arbetats fram av medarbetare inom hemtjänsten, biståndshandläggare, samordare och chefer. En förändring är att vi nu får ett gemensamt sätt att skriva beställningar på i hela staden i form av en så kallad rambeställning.

En beställning av hemtjänst ska beskriva behov och syfte med de beviljade insatserna. Detaljplaneringen om hur och när insatserna ska genomföras gör sedan utföraren upp tillsammans med den enskilde i genomförandeplanen.

Det nya arbetssättet möjliggör en större flexibilitet, där var och ens kompetens och erfarenhet kommer till bäst användning och där vi samverkar runt den enskildes behov.



Mer inflytande till den enskilde

Varför inför Stockholms stad ett nytt förbättrat arbetssätt?

Det allra viktigaste är att ge den enskilde mer inflytande. Han eller hon ska få större möjlighet att vara delaktig i när och hur de beviljade insatserna ska utföras.

Tanken är också att få ett närmare och bättre samarbete mellan dig som beställer hemtjänst och dig som jobbar inom hemtjänsten.

Det nya arbetssättet ligger helt i linje med **Socialtjänstlagen** som säger att **personen ska, så långt det är möjligt, själv kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.**

Det är också i linje med **Stockholms stads värdegrund för äldreomsorgen.**

Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av **självbestämmande, individualisering** och **valfrihet.**

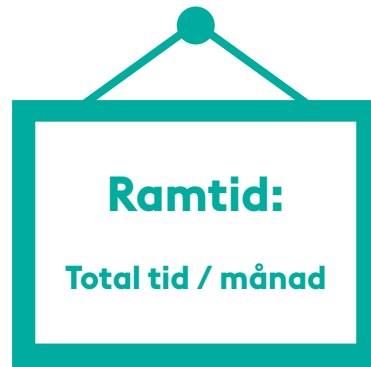
Mer information, tips och exempel på hur anvisningarna påverkar det nya arbetssättet finns i **"Anvisningar för beställning och genomförandeplan för hemtjänst"**.

Sammanfattning av det nya arbetssättet

- När du som handläggare beställer hemtjänst ska du tydligt beskriva den enskilde och dennes behov och syftet med de beviljade insatserna
- Beställningen ska omfatta en ramtid med totalt antal timmar per månad för de insatser som beviljats
- När och hur de beviljade insatserna ska genomföras gör du som arbetar inom hemtjänsten upp tillsammans med den enskilde
- Tillsammans ska ni skriva en genomförandeplan, i den enskildes hem
- Genomförandeplanen ger den enskilde inflytande och delaktighet i planeringen
- Genomförandeplanen ska stämmas av mot beställningen och läggas in i ParaSoL så fort den är påbörjad
- Då kan den person som är i tjänst enkelt se i sin telefon vilka behov som ska tillgodoses och hur
- Genomförandeplanen är ett "levande" dokument och kan vid behov justeras inom ramen för beställningen
- Du som handläggare ska följa upp att utföraren uppfattat beställningen och syftet med insatserna på rätt sätt

Rambeställning ger större flexibilitet

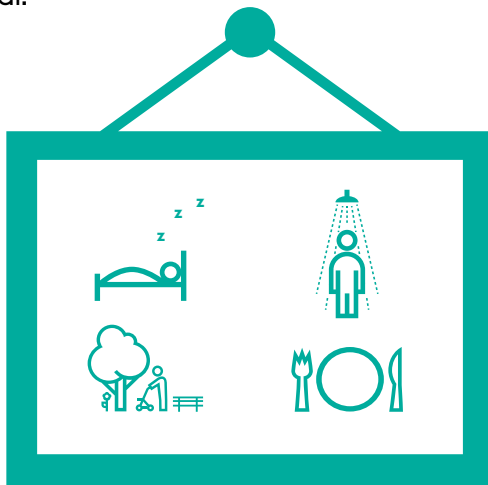
Det nya arbetssättet utgår från en rambeställning av insatser.



Ramtid är den totala tid per månad som det beräknas att de beställda insatserna kommer att ta för att ge stödet på ett bra sätt.

En rambeställning anger därför det antal timmar som du som utförare har till ditt förfogande, men går inte in på detaljer om när och hur insatserna ska genomföras.

Med en rambeställning får du som utförare större flexibilitet att tillsammans med den enskilde lägga upp detaljplaneringen. Ibland går vissa insatser fortare att utföra och ibland tar de lite längre tid – beroende på den enskildes dagsaktuella behov och önskemål.





TILL DIG SOM HANDLÄGGARE

Så här skriver du en beställning



En beställning av hemtjänst ska fokusera på behov och syfte. Du som handläggare ska därför beskriva de behov som den enskilde har och vilka insatser som behövs för att möta behoven.

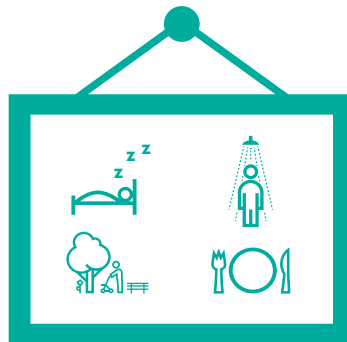
Ett sätt att uppnå detta är att tydligt beskriva den enskilde och vad denne klarar själv eller behöver stöd och hjälp med, så att man kan se den enskilde och dennes behov framför sig.

Ett ytterligare sätt är att gruppera insatserna efter huvudområden som till exempel serviceinsatser, måltider och personlig omvårdnad.

I beställningen anges som tidigare hur många timmar per månad som beräknats för att kunna ge stödet på ett bra sätt – det vill säga en ramtid.

Detaljplaneringen gör sedan utföraren upp tillsammans med den enskilde.

En beställning ska skrivas så att den håller över en längre tidsperiod och bara behöver justeras om den enskildes behov ändras.



Fokus på behov och syfte

Så här detaljerad kunde en beställning av stöd vid måltider för Lisa se ut tidigare:

Förr



Istället ska du beskriva Lisas situation, behov och syftet med de beviljade insatserna. Till exempel att hon har problem med minnet och behöver få måltiderna lagade och serverade. Och att hemtjänsten måste se till att hon verkligen får i sig maten och inte glömmer bort att äta.

Själva beställningen kan då skrivas som att Lisa behöver stöd och handräckning vid samtliga måltider.

Nu





TILL DIG SOM UTFÖRARE

Så här tar du fram en genomförandeplan



Genomförandeplanen ska skapas tillsammans med den enskilde och beskriva **när och hur** beställda insatser ska utföras.

Med det nya arbetssättet får du som kontaktman en ännu viktigare roll. Som kontaktman ska du gå igenom beställningen och sätta dig in i vilka behov som den enskilde har och hur du och dina kollegor ska möta dem.

Som kontaktman ansvarar du för att samtala med den enskilde om dennes önskemål och upprätta en genomförandeplan. I genomförandeplanen går du och den enskilde tillsammans igenom och bestämmer hur och när stödet ska utföras. Det innebär att ni till exempel bestämmer vilken tid måltider ska serveras och hur detta ska gå till.



För att säkerställa delaktighet ska du som kontaktman diskutera och ta fram genomförandeplanen på plats hemma hos den enskilde.

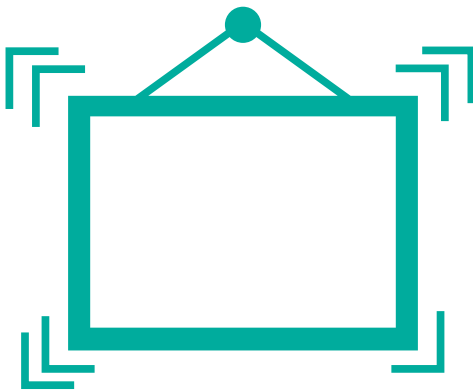
Så fort planen är påbörjad ska den läggas in i ParaSoL – även om den inte är helt klar. Då kan den person som är i tjänst enkelt se i sin telefon vilka behov som ska tillgodoses och hur.

När du som utförare och den enskilde anser att planen är tillräckligt klar, ska den skrivas under. Det ska ske inom 15 dagar.

Genomförandeplanen är ett "levande" dokument och kan justeras allt eftersom, inom ramen för beställningen.

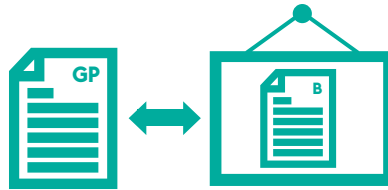


Det är helt ok att fördela tiden mellan olika beviljade insatser så länge den totala tiden håller sig inom ramtiden. Målet är att den beviljade tiden ska hamna så rätt som möjligt i jämförelse med utförd tid. Det viktigaste är dock alltid att den enskildes behov tillgodoses.





Så följer ni upp



Det är viktigt att beställningen följs upp för att kunna säkerställa att den enskildes behov tillgodoses.

Du som utförare ska kvalitetssäkra genom att stämma av genomförandeplanen mot rambeställningen. Du ska också meddela handläggaren om den enskildes behov ändras – både om behovet ökar eller minskar.



För dig som handläggare blir det enkelt att följa upp när genomförandeplanen finns i systemet. Här ser du tydligt om utföraren uppfattat beställningen och syftet med insatserna på rätt sätt. Du kan se hur

stödet ges och känna trygghet i att utföraren möter både din beställning och den enskildes önskemål på bästa sätt.

Som handläggare ska du också stämma av utförd tid i jämförelse med beställd tid varje månad. Om utförd tid avviker mer än +/-10% flera månader behöver du kanske göra en individuppföljning.



Sammanfattning av roller och ansvar



Som beställare/handläggare ansvarar du för:

- Behovsutredning och biståndsbeslut
- Att skriva en rambeställning med beskrivning av behov, syfte, insatser och beräknad tidsåtgång
- Individuppföljning, där genomförandeplanen ligger till grund för uppföljning av beställningen
- Att stämma av utförd tid mot beställd tid



Som utförare ansvarar du för att:

- Kvalitetssäkra genomförandeplanen mot beställningen
- Säkra att Paraplysystemet innehåller aktuella, godkända genomförandeplaner
- Följa upp utförd tid
- Meddela förändrat behov till handläggaren



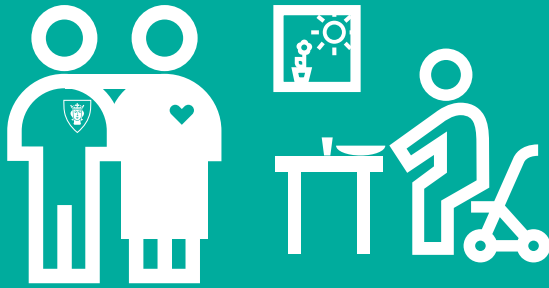
Som kontaktman ansvarar du för att:

- Ha god kännedom om den enskildes behov och eventuella önskemål
- Upprätta en genomförandeplan tillsammans med den enskilde i dennes hem
- Löpande införa justeringar och kompletteringar i genomförandeplanen



Den enskilde:

- Samverkar genom ett aktivt deltagande i utformningen av genomförandeplanen



Nu inför vi ett nytt förbättrat arbetssätt för hemtjänsten i Stockholms stad. Det nya arbetssättet gäller för all hemtjänst.

Det allra viktigaste är att ge den enskilde mer inflytande över när och hur insatserna ska utföras. Därför utgår arbetssättet ifrån ramtid och rambeställning. Det gör det enklare för dig som beställare och mer flexibelt för dig som utförare inom hemtjänsten.

Tillsammans skapar vi en omsorg där var och ens erfarenhet och kompetens kommer till bäst användning. Och där vi samarbetar för att tillgodose den enskildes behov på bästa sätt.

Mer information finns på stockholm.se/ramtid

Styrmodell hemtjänst - Förutsättningar för införande av så kallad ramtid i hemtjänsten

Utredningsgrupp:

Susanna Stenlund - Verksamhetschef, Utredning Äldreomsorgsförvaltningen

Jessica Atrakchi - Enhetschef, Utredning Äldreomsorgsförvaltningen

Jakob Claesson - Ekonom, Äldreomsorgsförvaltningen

Vivianne Dannelöv-Nilsson - Verksamhetschef Utredning Stöd- och omsorgsförvaltningen

Simon Blomberg - Ekonomichef Stöd- och omsorgsförvaltningen

Sammanställande & Ansvarig för utredningen:

Carina Nylander

Det här har vi inkluderat i utredningen

- Syfte & mål med styrmodell ramtid
- Definition ramtid i Umeå
- Beskrivning av utredningens fokus, omfattning, strategi, tidplan, organisation & metod
- Omvärld & invärld och begrepp kring ram i hemtjänst
- Ny socialtjänstlag och ramtid samt Individens behov i centrum
- Rättssäkerhet och förebyggande åtgärder för motverkande av risker för välfärds kriminalitet
- Ersättningsmodell och systemstöd för insatsbeslut och planering



Syfte och mål med styrmodell flexibel hemtjänst med ram



Syftet med att utreda förutsättningar och införa en styrmodell kring flexibel hemtjänst med ram, är att ge hemtjänsttagare och hemtjänstutförare bättre möjligheter att vara flexibla och tillsammans planera hur insatserna ska utföras för att närmare nå det individuella behovet och ge ökad kvalitet i stödet till hemtjänsttagaren.

Den enskilde **hemtjänsttagaren ska få större inflytande över sin vardag och hur insatserna ska utformas och möjlighet att påverka innehållet.**

Målet är att öka självbestämmandet och inflytandet samt anpassa stödet bättre till brukarens individuella behov, samtidigt som det skapar en bättre arbetsmiljö för personalen.

Ett **förändrat arbetssätt** som strävar efter att ge **hemtjänsttagaren** möjlighet att **utforma** den beslutade **insatsen i delaktighet med utföraren och att ge personalen större frihet att själva organisera arbetet**, vilket bör minska stress och samtidigt höja kvaliteten för de enskilda hemtjänsttagarna och personalen.

Resultat – Förslag till beslut

Förutsättningarna för Umeå kommun att införa styrmodell flexibel hemtjänst med ram inom hemtjänsten, anses vara goda och genomförbara men ställer krav på några förändringar:

- Tillämpningsanvisningar för beslut om insatser och uppföljning av insatser för en flexibel hemtjänst med ramtid behöver utformas
- Ersättningsmodell för insatserna utifrån flexibel hemtjänst med ramtid behöver formuleras och inkluderas i upphandling av hemtjänstutförare (LOU)



Förslag till beslut

Nämnden godkänner utredningen och ger förvaltningen uppdrag att

- utforma tillämpningsanvisningar för beslut om insatser och uppföljning av insatser utifrån styrmodell flexibel hemtjänst med ram
- utforma och inkludera styrmodell flexibel hemtjänst med ram och ersättningsmodell i framtagande av upphandlingsdokument för LOU hemtjänst.



Tjänsteskrivelse

2025-12-29

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2025/00248

Remissvar - Umeå kommuns konstpolicy

Förslag till beslut

Äldrenämnden antar förvaltningens förslag till remissvar över Umeå kommuns konstpolicy.

Ärendebeskrivning

Umeå kommuns konstpolicy är ett styrdokument som syftar till att stärka konstens roll i samhällsbyggandet och bidra till en hållbar, inkluderande och estetiskt rik livsmiljö. Policyn utgår från nationella kulturpolitiska mål, FN:s deklaration om mänskliga rättigheter samt Agenda 2030, och är en del av kommunens arbete med att förverkliga översiktsplanens visioner.

Äldrenämnden anser att Umeå kommuns konstpolicy är ett ambitiöst dokument som tydligt visar viljan att integrera konst i samhällsbyggandet. Den lyfter fram konstens betydelse för identitet, välbefinnande, dialog och demokrati, samt betonar tillgänglighet och mångfald – något som är positivt ur ett äldreperspektiv. Nämnden ser också positivt på att policyn öppnar för samverkan mellan olika förvaltningar, vilket är avgörande för att konst ska kunna bidra till äldres livskvalitet.

Samtidigt pekar nämnden på att äldre inte nämns som en specifik målgrupp i något av de sex principområdena, och att det saknas strategier eller åtgärder riktade till äldre. Det efterlyses en tydligare analys av hur den offentliga konsten faktiskt görs tillgänglig. Äldrenämnden ser även ett behov av ytterligare vägledning för hur konstnärliga gestaltningar kan utformas med hänsyn till äldres perspektiv, exempelvis genom medskapande eller genom samarbete med äldreomsorgsförvaltningen.

Beslutsunderlag

Remissvar - Umeå kommuns konstpolicy

Beredningsansvariga

Kevin Tornemar, nämndsekreterare

Beslutet ska skickas till

Kulturnämnden

2 av 2

Tjänsteskrivelse

Dnr: ÄN-2025/00248

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef

2025-12-29

Dnr: ÄN-2025/00248

Kulturnämnden

Dnr: KU-2024/00013

Remissvar - Umeå kommuns konstpolicy

Umeå kommuns konstpolicy är ett styrdokument som syftar till att stärka konstens roll i samhällsbyggandet och bidra till en hållbar, inkluderande och estetiskt rik livsmiljö. Policyn utgår från nationella kulturpolitiska mål, FN:s deklaration om mänskliga rättigheter samt Agenda 2030, och är en del av kommunens arbete med att förverkliga översiktsplanens visioner.

Policyn bygger på sex principer:

1. Gestaltad livsmiljö
2. Kulturell välfärd
3. Professionellt kulturliv
4. Konstnärlig frihet
5. Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar
6. Kulturarv och kulturmiljö

Äldrenämnden konstaterar att konstpolicyn är ett ambitiöst och välformulerat dokument som tydligt visar Umeå kommuns vilja att integrera konst i samhällsbyggandet. Policyn lyfter fram konstens betydelse för identitet, välbefinnande, dialog och demokrati. Den betonar tillgänglighet och mångfald, vilket är positivt ur ett äldreperspektiv.

Dock saknas ett tydligt fokus på äldre som målgrupp. Policyn nämner inte äldre specifikt i något av sina sex principområden, och det finns inga särskilda strategier eller åtgärder som riktar sig till äldre invånare. Detta är en brist, särskilt med tanke på konstens potential att utgöra en spännande samlingsplats som berikar äldres livskvalitet genom samtal och möten.

Policyns betoning på tillgänglighet är viktig, men bör kompletteras med en mer konkret analys av hur den offentliga konsten faktiskt görs tillgänglig. Placeringen spelar en avgörande roll för vilka grupper som har möjlighet att ta del av konsten. För att säkerställa att även äldre får tillgång behöver man prioritera platser där de vistas, exempelvis vid vård- och omsorgsboenden. Vidare behöver mottagaren kunna se, nå och förstå det estetiska i konsten för att den ska uppfattas som relevant och engagerande. Här finns ett behov av ytterligare vägledning för hur konstnärliga gestaltningar kan utformas med hänsyn till äldres perspektiv,

exempelvis genom medskapande, anpassade konstprogram eller dialog, förslagsvis genom Seniortorget verksamhet.

Äldrenämnden ser positivt på att konstpolicyn öppnar för samverkan mellan olika förvaltningar. För att konst ska kunna bidra till äldres välbefinnande krävs samarbete mellan kulturförvaltningen, äldreomsorgen och samhällsbyggnadsförvaltningen. Det vore önskvärt att konstpolicyn tydligare uppmuntrade sådana samarbeten och lyfte fram äldre som en prioriterad målgrupp i kommunens konststrategi.

Umeå. Mer konst.

6 principer för konst i Umeå kommun

Umeå kommuns konstpolicy har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av Konstverksamheten samt genom remissrundor med representanter för strategisk utveckling, mark- och exploatering, detaljplanering, bygglov, byggnadsantikvarie, gator och parker, fastighet och stadsarkitekt.

Innehåll

Varför en konstpolicy?	4
Umeå. Mer konst.....	5
6 principer för konst i Umeå.....	7
1 Gestaltad livsmiljö	8
2 Kulturell välfärd	11
3 Professionellt kulturliv.....	13
4 Konstnärlig frihet.....	15
5 Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar	16
6 Kulturarv och Kulturmiljö	18
Hur gör vi? - verktyg för goda livsmiljöer	20
Finansiering	20
Konstprogram.....	20
Gemensamt ansvar.....	21
Referenser	24

Inledning

Umeå har en stark identitet. Vi är kulturstaden, universitetsstaden, idrottsstaden, den nordliga storstaden, en del av Sápmi, kommunen utan utsatta områden och en plats för många röster, åsikter och uttryck. Umeås identitet är också landskapet, älven, den stora slätten och skogarna. De många årstiderna och den årliga rytmen av sommarljus och vintermörker skapar förutsättningar som få stora städer har.

Umeå kommun växer och förtätas mot målet 200 000 invånare år 2050. Översiktsplanens strategier syftar till att tillväxten ska ske på ett socialt, kulturell, ekologiskt och ekonomiskt hållbart sätt. Fokus ska vara att säkerställa en god livsmiljö. En attraktiv, trygg och upplevelserik livsmiljö är en förutsättning för att Umeå ska kunna nå sina tillväxtmål och gå från en stor stad till en storstad.

Vi utvecklar tätort och landsbygd, bygger vidare på historien, lägger till nya årsringar och lämnar samtidigt plats för framtida generationer. Umeå blir aldrig färdigt. Den offentliga konsten är en viktig del i denna stora helhet, för Umeå idag och imorgon.



Detalj av konstverket "Listen!", 2019
©Camilla Akraka/Bildupphovsrätt
2025

Fotograf Fredrik Larsson

Varför en konstpolicy?

Konstpolicyen uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning i kommunkoncernens arbete med konst i Umeå kommun och utvecklingen av Umeå som konststad. Konst knyter an till flera områden inom samhällsplaneringen som demokrati, hållbar tillväxt, lärande, bildning, stadsplanering, näringslivsutveckling, miljö, klimat och folkhälsa. Rörande utvecklingen av det offentliga rummet reglerar **Översiktsplanen** Umeås samlade ambitioner och strategier. Konstpolicyen är ett av många styrdokument som syftar till att genomföra översiktsplanens visioner. Med sitt fokus på konstnärlig gestaltning i det offentliga rummet kompletterar den övriga styrdokument.

Policyen bidrar även till att realisera **Umeå kommuns kulturpolitiska program**. Det kulturpolitiska programmet tar i sin tur sin utgångspunkt i de nationella målen för kulturpolitik, FN:s deklaration om de mänskliga fri- och rättigheter samt Agenda 2030 med dess globala mål för hållbar utveckling. Programmet syftar till att genom kulturlivets utveckling ge umeborna en hög livskvalitet, stärka invånarnas engagemang och platsen Umeås attraktivitet. Konstpolicyen beskriver hur dessa mål relaterar till konstområdet och tydliggör därmed Umeå kommuns vilja.

Policyen utgör även en grund för **ökad samsyn och bättre samverkan** inom kommunens olika förvaltningar och externa aktörer. Den bidrar till en bättre förståelse för offentlig konst, inspirerar till ett ökat engagemang och därmed bättre dialog.

- Konstpolicyen har tagits fram på uppdrag av kommunstyrelsen.
- Konstpolicyen ersätter Umeås offentliga rum som antogs av Kommunfullmäktige 2007.
- Konstpolicyen för offentlig konst i Umeå kommun gäller för samtliga kommunala förvaltningar och kommunala bolag.

Kompletterande dokument

Konstpolicyen redogör för **vad** som ska göras och behöver genom riktlinjer och rutiner kompletteras med beskrivningar av **hur** detta arbete skall utföras i det löpande arbetet vid förvaltningarna.

Riktlinjer och rutiner skall utgå från policyen och säkerställer att arbetet med offentlig konst sker transparent och konsekvent.

- Konstpolicy bereds av kulturnämnden och beslutas sedan i kommunfullmäktige.
- Riktlinjer bereds i kulturnämnden och antas av kommunstyrelsen.
- Rutiner antas av respektive förvaltningschef i samverkan med andra berörda förvaltningschefer.



Umeå. Mer konst.

Konst är en rättighet

Konst är en demokratisk rättighet, vilket framgår tydligt av de kulturpolitiska mål som antagits nationellt. De framhåller att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och en obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och kreativitet, mångfald samt konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

Konst skapar identitet

Den offentliga konsten är ett betydelsefullt inslag i vår gemensamma miljö. Offentlig konst skapar upplevelser för oss som bor och verkar i kommunen eller kommer på besök. Konst skapar förutsättningar för trygga allmänna platser, orienterbarhet och platstillhörighet. Konsten kan ge identitet och särprägel till en plats och kan komma att bli landmärken i staden. Den bidrar till att stärka kommunens identitet, attraktionskraft och människors trivsel och välbefinnande.

Konst är en del av gestaltad livsmiljö

Umeås samhällsplanering sätter människan i centrum. Umeås konstpolicy tar sin utgångspunkt i Umeå kommuns övergripande mål och i det nationella målet för gestaltad livsmiljö där konst är en central del i samhällsbyggandet: *"Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön". (regeringsbeslut 2019)*

Det nationella målet ska uppnås genom att:

- *hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden,*
- *kunskap om arkitektur, form, design och konst utvecklas och sprids,*
- *det offentliga agerar förebildligt,*
- *estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas,*
- *miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla,*
- *samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.*

Konst skapar dialog

Konst kan beröra och utmana oss på olika sätt. Konst i stadsrummet möter oss i vår vardag oavsett vilka vi är och hur våra liv ser ut. Det som en gång var kritiserat kan idag utgöra ett uppskattat och naturligt inslag i stadsbilden. Konsten har förmåga att skapa perspektiv, reflektion och gemenskaper i samhället. Den fria konsten är en del av det offentliga samtalet och våra demokratiska processer.

Konst bidrar till innovation

Konst kan och ska ta många olika uttryck och därigenom berika både stadsplaneringsprocessen och den specifika platsen där konsten finns. Konsten kan vara målningen på väggen på den lokala förskolan eller skulpturen på torget. Det kan även vara stenläggningen på samma torg, ljusinstallationen eller fasaden på byggnaden bredvid. Det kan vara lekplatsen där en konstnärlig blick och konstens kreativa process skapar nya värden och ingångar i platsutvecklingen och berikar därmed både plats och funktion.

Offentlig konst

Offentlig konst är konstnärliga uttryck som är placerad i offentliga miljöer. Offentlig konst är konstverk som ägs av staten, regionen eller kommunen och har bekostats av skattemedel.

Den offentliga konsten tillhör alla.

Den offentliga konsten är producerad på beställning och integrerad i arkitekturen i en byggnad eller inköpt för placering i en offentlig miljö.

Offentliga byggnader och miljöer är platser dit allmänheten har tillträde. Dit räknas bland annat offentliga byggnader, gator, torg, parker, natur- och friluftsområden.

Detalj av konstverket "Feliz" 2016,

© Mattias Olofsson/Bildupphovsrätt
2025

6 principer för konst i Umeå

Med konstpolicyn tydliggörs hur konst kan bidra till att Umeå växer hållbart och kan möta kommande utmaningar och möjligheter. För att kunna jobba mot målet presenteras här 6 principer för konst i Umeå.

Principerna är hämtade från det kulturpolitiska programmet 2020–2030, vilka formulerar en tydlig vision för Umeå kommuns kulturpolitiska ansatser och är framtaget som ett uppdrag till Kulturnämnden från Umeå kommunfullmäktige. Programmet utgör ett av kommunens långsiktiga styrdokument och syftar till att genom kulturlivets utveckling ge umeborna hög livskvalitet, stärka invånarnas engagemang och platsen Umeås attraktivitet.

Av det kulturpolitiska programmets 12 punkter har sex punkter en särskild tydlig koppling till konst. Principerna är följande:

1. Gestaltad livsmiljö
2. Kulturell välfärd
3. Professionellt kulturliv
4. Konstnärlig frihet
5. Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar
6. Kulturarv och kulturmiljö

Nedan presenteras ett antal förtydliganden som klargör principerna för Umeå kommuns förhållningssätt i relation till konstområdet. Där närliggande eller överlappande innehåll avhandlas under flera punkter har förtydligande text placerats under den mest relevanta punkten.

1 Gestaltad livsmiljö

Det kulturpolitiska programmet understryker Umeå kommuns förhållningssätt till det styrande målet kopplat till gestaltad livsmiljö: *”Detta förhållningssätt bör genomsyra allt kommunalt förändringsarbete i det offentliga rummets inre och yttre miljöer. De kommunala insatserna syftar till att, genom inköp eller beställningar av yrkesutövande konstnärer, berika den offentliga miljön med samtida konst av bestående konstnärligt värde.”*

Därför ska Umeå kommun:

- utveckla Umeås offentliga rum genom att initiera och genomföra konstnärliga gestaltningar för att bidra till stadsutveckling utifrån ett estetiskt perspektiv
- verka för att attraktiva stads- och kulturmiljöer skapas och bevaras
- i tillämpliga delar implementera fastställt Kulturpolitiskt program vid kommunala planeringsprocesser
- fästa stort avseende vid pedagogiska initiativ i syfte att förklara den idébaserade konsten, för att därigenom öka legitimiteten för genomförda kommunala satsningar inom bildkonstområdet

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Gestaltad livsmiljö omfattar en helhetssyn på utformningen av våra livsmiljöer, inklusive arkitektur, design, konst och kulturarv där dessa perspektiv samspelar och berikar varandra. Det handlar om hur planeringen och utformningen av städer och platser påverkar vårt vardagsliv och välbefinnande. När kommunen planerar, bygger och förvaltar i egen regi ska det ske föredömligt. Med planmonopol och rådighet över allmän plats har kommunen stor möjlighet att påverka livsmiljöernas utformning. Som mark- och fastighetsägare bygger, bygger om och förvaltar kommunen dessutom egna verksamhetslokaler och offentliga miljöer (till exempel skolor, förskolor, parker och torg), och ska där visa gott exempel i konstnärlig gestaltning.

Gestaltad livsmiljö handlar om att använda konst som verktyg för att forma goda livsmiljöer för människan och bygga ett hållbart samhälle. Konst kan vara verkningsfull i sig själv, men när den uppförs för att samverka med det byggda och dess omgivning blir helheten rikare. Konst bör integreras i kommunens sociala hållbarhetsarbete genom att bidra till platsers identitet och utforma allmänna platser med hög kvalitet.

Strategisk planering

För att lyckas med arbetet med gestaltad livsmiljö ska satsningar på konst ska göras strategiskt, långsiktigt och hållbart. Arbetet med offentlig konst ska integreras i stadsutveckling och samhällsbyggnadsprocessen. Detta möjliggörs bland annat genom att konstnärlig gestaltning planeras i tidiga skeden av byggprojekten. På så sätt säkerställs att viktig konstnärlig kompetens tas tillvara vid kritiska planeringsfaser, att nödvändig finansiering avsätts och att korrekt upphandlingsförfarande för konstnärer kan utföras i linje med projektets tidsplan och gällande regelverk.

Samarbete

Samarbete är avgörande för det hållbara samhällsbygget, där kommunens olika delar samverkar för att gestalta vår livsmiljö. Det krävs ett förvaltningsövergripande och transparent samarbete för att säkerställa att arbetet med konst implementeras i utformningen av kommunens gemensamma miljöer. Detta sker genom regelbundna möten mellan kultur- och samhällsbyggnadsförvaltning samt att berörda parter bjuds in för information om kommande och pågående planer för kommunen. En strategisk styrgrupp för Gestaltad livsmiljö (Stadsbyggnadsförvaltningen, Stadsledningskontoret, Teknik- och fastighetsförvaltningen samt Kulturförvaltningen) ses regelbundet för att implementera Umeå kommuns vision för konst i enlighet med översiktsplanen och rådande konstpolicy.

Förankra och tillgängliggöra konsten

Utvecklingen av stadsrummet och förändringar i den offentliga miljön ska mötas genom att använda konsten innovativt, där dialog, informationsinsatser och samverkan med medborgarna är centralt. Även utanför stadsplaneringssammanhang har kommunen uppgiften att förmedla och förankra konstens vikt och bjuda in till delaktighet och kunskapsförmedlande i andra sammanhang.

Detta sker i olika skalor från såväl fysiska skyltar eller digitala lösningar för att ge information om konstverken till skapandet av pedagogiska/publika program samt aktiviteter tillägnade olika målgrupper.

Umeå kommun ska:

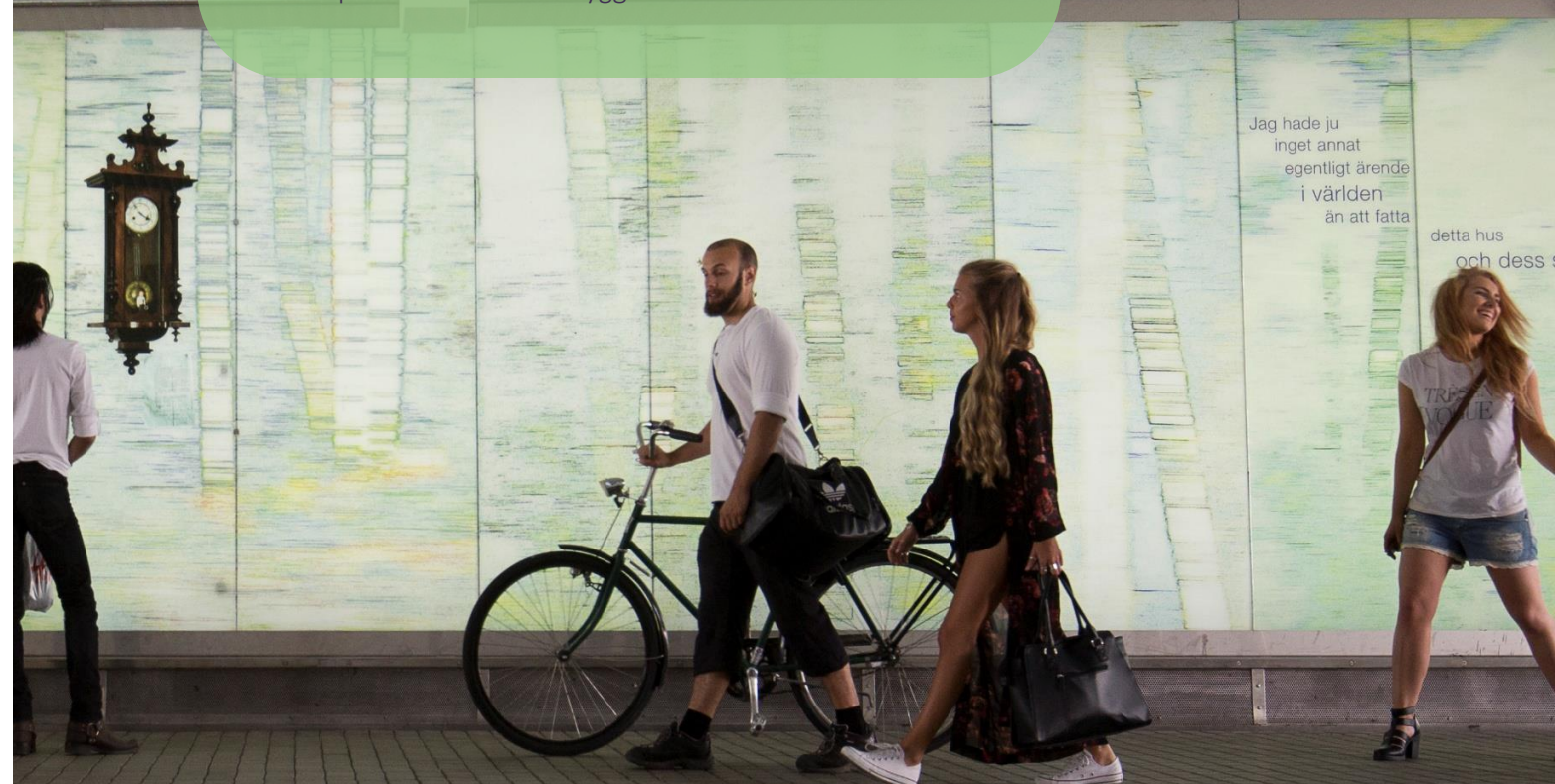
- arbeta i linje med de nationella målen i Gestaltad livsmiljö.
- beakta den offentliga konsten och konstnärliga processerna i ett tidigt skede i samhällsbyggnadsprocessen.
- säkra delaktighet och inflytande i arbetet med konst och konstnärliga processer och att arbetet med offentlig konst kännetecknas av öppenhet och dialog.
- genom pedagogiska initiativ förankra och tillgängliggöra konsten i det offentliga rummet.

Fast konst

Platsbunden konstnärlig miljögestaltning som är beställd och skapad för en offentlig plats eller en särskild byggnad.

Det kan vara:

- Byggnadsintegrerade verk som är direkt monterade i väggar, tak, golv, fönster eller integrerad i byggnaden.
- Platsintegrerade verk som är monterade och placerade utanför byggnaden.



Permanent konst har oftast **skapats specifikt för sin plats** och konstverket är en del av sin byggnad eller fastighet.

Det gäller oavsett om konsten, som i sin enklaste form är en skulptur på ett podium, eller om konstverket är så integrerat i sin miljö att det **omöjligt kan frigöras från sin plats utan att både konsten och platsen förändras**.

Detalj av konstverket "Lev!", 2012

©FA+/Bildupphovsrätt 2025

2 Kulturell välfärd

”Ett omfattande, fritt och aktivt konst- och kulturliv, en bred folkbildning och en rik amatörkultur ökar människors engagemang, kunskap och möjligheter att komma till tals. Kulturens djupa förankring och breda representation i lokalsamhället utgör en stark förnyelsekraft och bidrar till att etablera nya demokratiska arenor och ickekommersiella kulturella mötesplatser”¹

Därför ska Umeå kommun:

- satsa på ett kulturliv som är öppet och tillgängligt för alla över hela kommunen
- utveckla ickekommersiella kulturella mötesplatser
- aktivt söka nå nya målgrupper

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Konst i våra livsmiljöer är en fråga om demokrati utifrån allas rätt till konstupplevelser. Konst skapar mervärden för samhället och berikar kommunen med varierade och intressanta platser som kan väcka nya tankar och perspektiv. Bredden av konstnärliga uttryck och dess tillgänglighet bidrar till mångfald, inkludering och vår kulturella välfärd.

Tillgänglighet

Den offentliga konsten ska placeras ut så att den tillgängliggörs för den breda allmänheten. Våra livsmiljöer ska gestaltas konstnärligt i både inom- och utomhusmiljöer i stadskärnan, stadsdelar, mindre tätorter och landsbygd. Kommunen ska stötta utvecklandet av ickekommersiella mötesplatser för kulturupplevelser vilket inom konsten bland annat tar sig uttryck genom **Umeå Konsthall** som arena för samtidskonst.

Kvalitet och bredd

För att uppnå de kulturpolitiska målen ska det offentliga bland annat främja kvalitet och konstnärlig förnyelse. Umeå kommun förvaltar en samling med verk från 40-talet till nutid. Nya inköp av offentlig konst, oavsett skala, ska hålla hög kvalitet och representera en bredd av uttryck, tekniker och konstnärskap så att en mångfald uppnås i kommunens konstsamling. Det möjliggör att tillgängliggöra både lös konst och fasta gestaltningar i offentlig miljö som visar konst ur ett brett och komplext perspektiv. Såväl lokala som nationella och om möjligt internationella konstnärskap ska finnas representerade.

Umeå kommun ska:

- möjliggöra för alla invånare att få uppleva och möta konst i sin vardag
- placera/ integrera offentlig konst i kommunens lokaler och i offentliga miljöer i stadskärnan, stadsdelar, mindre tätorter och landsbygd
- främja att konsten medverkar till att skapa nya möten mellan invånare och stimulera till nya intryck och samtal
- främja konstnärlig kvalitet och förnyelse samt en mångfald av konstnärliga uttryck och metoder

Lös konst

Lös konst och fristående verk betyder att verken **går att flytta**. De är inte bundna till en plats eller lokal och utan byggteknisk påverkan. Det kan verk som köps in till stadens konstsamling.

Exempelvis: målningar, textila bilder och mindre skulpturer.

Temporär konst

Viss konst kan och ska ibland existera endast vid en specifik tidpunkt eller begränsad tidsperiod. Tillfälliga och nyskapande konsthändelser får ta plats i stadsrummet och konstnärer provar nya former för att skapa engagemang och oväntade möten.

Detta kan berika det offentliga rummet som därigenom kan vara en arena för olika uttryck och bidra till vitalitet. Till detta räknas bland annat performance och tillfälliga skulpturala installationer.

Ljusfestivalen Höstljus i Umeå centrum, november 2024.
Ljuskonstverket Fyren, skapad av elever i årskurs 4-6 på Mariehemsskolan. Ett initiativ av BRIS och Kulturskolan.

©Umeå kommun

3 Professionellt kulturliv

”Umeå som kulturkommun strävar efter en gränsöverskridande samverkan, både konstnärligt och organisatoriskt mellan de ideella och institutionella kulturarrangörerna och de professionella kulturutövarna. Genom att främja samverkan och uppträda förebildligt skapas goda förutsättningar för utveckling av kulturlivet på så väl amatör- som professionell nivå.”

Därför ska Umeå kommun

- *tillhandahålla goda villkor för kommunens yrkesverksamma kulturarbetare*
- *uppträda förebildligt i sina relationer till kulturlivets aktörer*
- *nyttja professionella konstnärers yrkeskompetens vid konstnärliga gestaltningar i det offentliga rummet*

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Uppdrag och konstexpertis

Kommunen ska främja konstnärers roll och arbetsvillkor och uppträda föredömligt i samarbete med dem och tillämpa deras specifika kompetens i relevanta sammanhang. Genom respekterandet av konstnärer och konstkompetens säkras både konstnärlig kvalitet och kommunens förtroende för profession och kunskap. Konstnärer kan kontrakteras genom konstinköp, gestaltningsuppdrag, utställningar och pedagogisk verksamhet. Kommunen främjar även det fria kulturlivet och konstnärers praktik genom anslag och stipendier.

Vid behov kan extern konstkonsult upphandlas som process/projektledare vid konstnärliga gestaltningar. Extern expertis används även vid exempelvis urval av skissuppdrag vid konstinköp för riktad komplettering av den kommunala konstsamlingen.

Branschenliga ersättningar och transparenta processer

MU-avtalet kallas ramavtalet för konstnärers ersättning för medverkan vid utställningar, föreläsningar och pedagogisk verksamhet. Avtalets syfte är att skapa bättre förutsättningar för bild- och formkonstnärer att få betalt för utfört arbete, främja konstnärers roll i samhället och tillämpa branschenliga avtal och ersättningar. Upphandlingsärenden ska ske i enlighet med Lagen om offentlig upphandling för transparens och rättvisa konkurrensvillkor.

Umeå kommun ska:

- **nyttja professionella konstnärers yrkeskompetens**
- **förvärva konst från samtida, yrkesverksamma, lokala, regionala och nationella och internationella konstnärer via gallerier, museum och konsthallar eller annan offentlig visning.**
- **förvärva offentlig konst i enlighet LOU (Lagen om offentlig upphandling).**
- **främja konstnärers roll i samhället och tillämpa branschenliga avtal och ersättningar (MU-avtalet och KRO:s (Konstnärernas Riksorganisation) riktlinjer)**

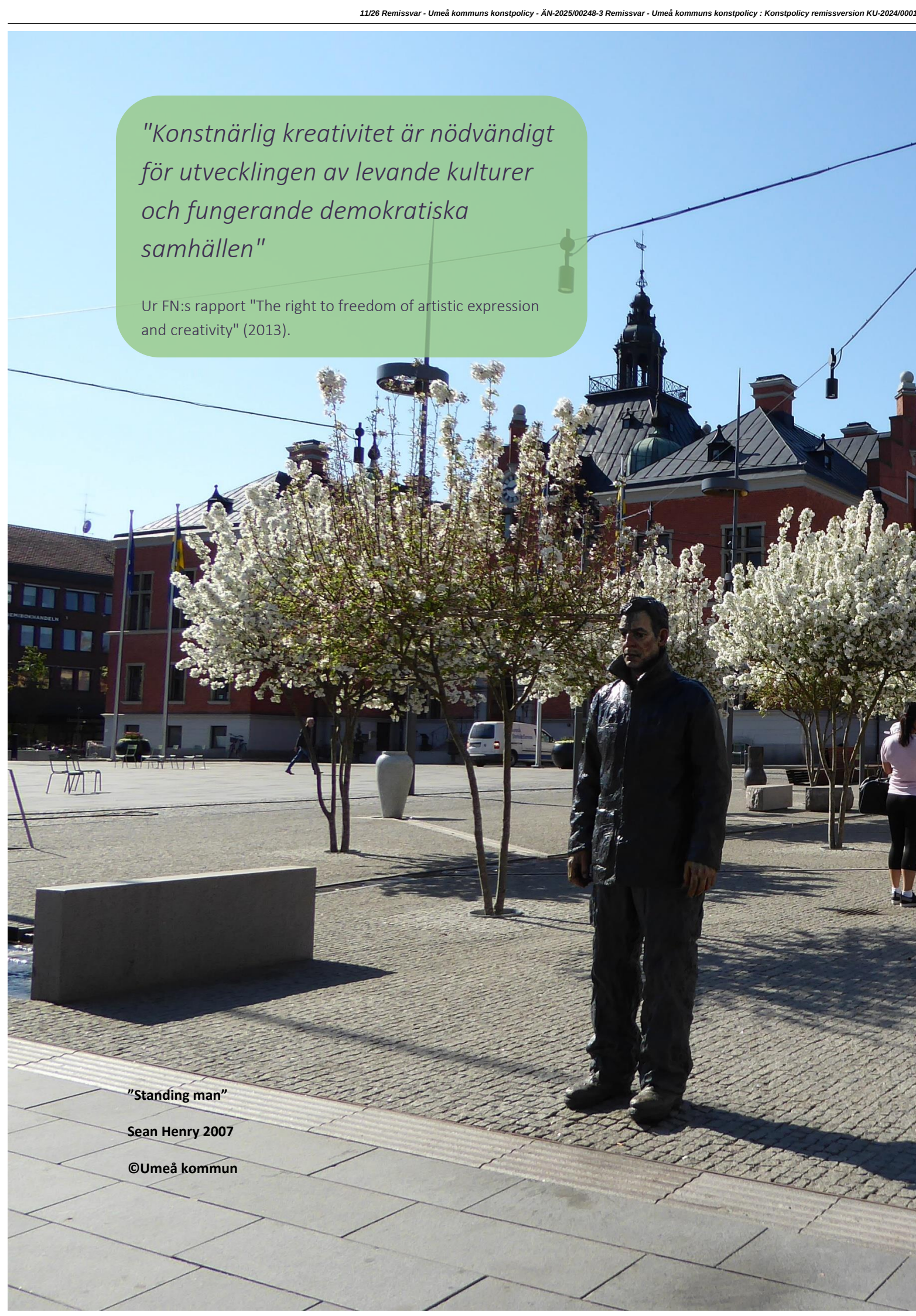
*"Konstnärlig kreativitet är nödvändigt
för utvecklingen av levande kulturer
och fungerande demokratiska
samhällen"*

Ur FN:s rapport "The right to freedom of artistic expression
and creativity" (2013).

"Standing man"

Sean Henry 2007

©Umeå kommun



4 Konstnärlig frihet

”Principen om armlängds avstånd innebär förutom demokrati och yttrandefrihetsaspekterna en stark tilltro till den konstnärliga kompetensen. Det är sakkunniga som ska göra de bedömningar som ligger till grund för politiska beslut om offentligt finansierad kultur”

Därför ska Umeå kommun

- tillämpa principen om armlängds avstånd

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Yttrandefrihet

I linje med FN:s hållning fastslår Sverige i sitt mål för kulturpolitiken att ”Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.” Vid inköp av offentlig konst inom Umeå kommun ska alltid den konstnärliga friheten värnas.

Armlängds avstånd

Principen om armlängds avstånd är viktigt för att säkra konstnärlig frihet i kommunen. Det innebär att den politiska organisationen beslutar om mål och ekonomiska ramar men överläter konstnärliga och kvalitativa bedömningar åt sakkunniga tjänstepersoner med god kännedom inom konstområdet, om konst, nu levande konstnärer och dess praktiker. Politiken ska inte besluta, eller försöka påverka beslut, som rör vilka konstnärer eller vilka enskilda verk som ska köpas in.

Delegation

Delegation för inköp av Umeå kommunens offentliga konst till tjänsteperson med konstkompeten (Konstintendent) till en marknadsrelevant summa är ett av verktygen för att realisera armlängds avstånd och säkrandet av en kvalitativ och effektiv konstansknaffningsprocess.

Upphovsrätt

Ägare och förvaltare av offentlig konst har också att ta hänsyn till upphovsrättslagen, Lag (1960:729). Denna lag ger konstnären ensamrätt att tillåta eller förbjuda vissa åtgärder med avseende på verket samt verkets tillgängliggörande för allmänheten under sin livstid och 70 år efter dödsåret. Upphovsrätten regleras i avtal och förvaltningsavtal med respektive konstnär.

Umeå kommun ska:

- tillämpa principen om armlängds avstånd och främja konstnärlig frihet.
- säkra att inköp konst och konstnärliga tjänster utförs av sakkunniga med konstkompetens
- nedteckna konstnärers upphovsrätt i avtalsskrivning.

5 Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar

”I Sverige är barnkonventionen lag. I artikel 31 stipuleras ”att konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Konventionsstaterna ska även respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreations- och fritidsverksamhet”

Därför ska Umeå kommun

- verka för att alla barn och ungdomar ska få lika möjligheter att under läsår och skollov möta många olika kulturella upplevelser och konstnärliga verksamheter samt utveckla eget skapande
- utveckla och samordna de kulturpedagogiska resurserna för att stärka för-, grund-, och gymnasieskolans pedagoger genom en bred och varierad kompetensutveckling inom det kulturella fältet
- genom fortsatt dialog mellan skol- och kulturförvaltning och berörda intressenter erbjuda barn och unga möjlighet att aktivt delta och påverka kulturaktiviteter som riktar sig till den egna målgruppen
- aktivt söka nå nya målgrupper.

(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Kunskap och eget skapande

Konstpedagogisk verksamhet riktad till skola är en betydande del av tillgängliggörandet av konstupplevelser och eget skapande för målgruppen barn och unga. Konstpedagogik erbjuds i anslutning till Umeå konsthall och den offentliga konsten i vårt offentliga rum och kulturpedagogiska program och projekt sker genom bland annat Skapande skola, respektive öppen bildverkstad.

Umeå kommun ska:

- vara en katalysator för kreativitet, ny kunskap och stärka barns egna deltagande i kulturlivet som såväl utövare, mottagare och producent inom konstområdet.

Kulturarv

"Kulturarv är alla materiella och immateriella uttryck för mänsklig påverkan, till exempel lämningar, föremål, miljöer, verksamheter eller traditioner. Avser såväl materiella som immateriella uttryck. Kulturarv omfattar traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturmiljöer och kulturlandskap som överförs från generation till generation.

Vad som betraktas som kulturarv förändras med tiden och är ett uttryck för samhällets skiftande värderingar"

(Riksantikvarieämbetet U.Å, Statens konstråd 2014, Statens konstråd 2019).

Detalj av konstverket "Grön eld", 1970.

© Vicke Lindstrand/Bildupphovsrätt 2025.

Umeå kommun



6 Kulturarv och Kulturmiljö

” Kulturarv omfattar alla materiella och immateriella uttryck av mänsklig aktivitet genom tiderna. Uttrycken kan vara historiska spår, objekt eller företeelser. Kulturarv kan också beskrivas som förutsättningar för eller resultatet av dynamiska samtal eller förhandlingar om samhällets utveckling”

Därför ska Umeå kommun

- *Främja att kulturarv och kulturmiljöer värnas, vårdas, tillgängliggörs och utvecklas.*
(Kulturpolitiskt program 2020-2030)

Tillväxt och förändring är inte något nytt i Umeå. Kommunen har vuxit under en lång tid och har formats av olika tiders planerings- och visuella ideal. Umeå är i ständig förändring, förutsättningarna förändras och för varje nytt tillägg fylls berättelsen på. Kulturmiljön bär på berättelser om utvecklingen av en plats och konsten är både ett verktyg för att synliggöra och vidareutveckla dessa värden och utgör en framtida årsring i det kulturarv som lämnas vidare. Policyn säkerställer att den konstnärliga utvecklingen sker med en medvetenhet om de dubbla målen att ha respekt för befintliga kulturmiljöer och att ge utrymme för nya konstnärliga uttryck. Detta innebär särskilda överväganden gällande konstområdet.

Hållbarhet

Konsten i vårt offentliga rum skall förvaltas och underhållas så att kommande generationer kan uppleva dem och konsten ska betraktas som en del av vårt kulturarv. Hållbara material och arbetsmetoder är av stor vikt. Verken ska hålla under lång tid och därför är det viktigt att den konstnärliga kvalitén, uttrycket och tekniken är av hög kvalitet.

Registrering och bevarande

Den offentliga konstsamlingen registreras (både fast och lös konst), tillses och underhålls. Vid fasta gestaltningar skall en underhållsplan klargöra framtida underhållsbehov samt ansvarsfördelningen för dess utförande nedtecknas. För att korrekt tillsyn skall kunna ske är inskrivning av konsten i kommunens konstsamling avgörande.

Konst eller kulturhistoriskt bevarandeintresse?

I Umeå kommuns konstpolicy görs följande principiella åtskillnad mellan konstnärliga skulpturer och kulturhistoriska monument.

- **Konstnärlig skulptur:** Ett tredimensionellt konstverk skapat med konstnärlig avsikt, oftast av en namngiven konstnär. Verket är unikt, estetiskt motiverat. Dessa verk bedöms, hanteras och underhålls inom ramen för den offentliga konsten.
- **Kulturhistoriskt monument:** En fysisk struktur eller installation som främst har minnesfunktion eller historisk betydelse, t.ex. minnesstenar, krigsmonument eller platsspecifika minnesmärken. Dessa har ofta upprättats av ideella föreningar, staten eller kommunen för att hedra historiska händelser eller personer, och saknar ofta en namngiven

konstnärlig upphovsman. Fokus ligger på kulturarvets bevarandevärde snarare än det konstnärliga uttrycket.

Det är dock viktigt att förstå att gränsen mellan dessa kategorier inte alltid är skarp. Vissa verk uppfyller kriterier för både konstnärligt uttryck och kulturhistoriskt värde.

- Om monumentet har en tydlig estetisk gestaltning, skapats av en konstnär och uttrycker konstnärliga intentioner, kan det betraktas som ett konstverk.
- Om monumentet främst fyller en ceremoniell eller dokumenterande funktion (t.ex. en enkel sten med inskription, rest av en förening), betraktas det i första hand som ett kulturhistoriskt minnesmärke.

Vid övervägande av inskrivning i kommunens konstsamling behövs bägge perspektiv: konstnärlig sakkunskap vid bevarande, men även kulturmiljökompetens vid värdering och restaurering. Kommunen avgör från fall till fall – men som huvudprincip bör monument utan konstnärlig upphovsman hanteras inom ramen för kulturmiljöansvar, inte konstsamlingen. Kommunen bär likväl ett underhållsansvar för dessa objekt men detta omfattas ej av konstpolicyns ramar.

Nya årsringar

Umeå kommun välkomnar hållbar utveckling och tillväxt. Vid förändringar skall redan befintliga konstnärliga eller kulturhistoriska värden undersökas och tas hänsyn till för att kvalitén och verkens integritet inte skall riskera att försvagas. Konsten kan skapa nya uttryck samtidigt som vi utgår från det befintliga där identitet, karaktär och kulturmiljö är viktiga utgångspunkter. Konst och nya gestaltningar kan skapa spännande kontraster mellan nytt och gammalt.

Umeå kommun ska:

- hantera offentlig konst som ett kulturarv som förvaltas och underhålls som sådant.
- registrera sitt konstinnehav i kommunens databas och upprätta underhållsplaner för fasta gestaltningar som en del av gestaltungsprocessen,
- säkra att fastighetsägaren ska avsätta medel för underhåll och renovering av byggnadsanknuten konst enligt en underhållsplan.
- utföra tillsyn och underhåll av offentlig konst regelbundet.
- använda samtida konst för att tolka, aktivera och komplettera historiska miljöer och berättelser.

Hur gör vi? - verktyg för goda livsmiljöer

Finansiering

Umeå kommun ska ha en hållbar finansiering som möjliggör att kommunen lever upp till visionen för arbetet med offentlig konst i denna policy, både gällande investering och underhåll. Umeå Kommun ska ha ett finansieringssystem för konstinvestering som följer stadens tillväxt, samtidigt som långsiktigt underhåll och hög konstnärlig kvalitet säkras.

Enprocentregeln är en ekonomisk princip för offentlig konst som innebär att cirka en procent av den totala budgeten avsätts för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad. Umeå kommun har sedan 2008 valt inte att arbeta med en "en-procents-regel" för offentlig konst. I stället finns ett kommungemensamt investeringsanslag för konsten (basanslag) som beslutas av kommunfullmäktige samt kompletteras av avsatta konstinvesteringsmedel inom ramen för större kommunala byggprojekt (projektbudget).

Konstprogram

När konst ska integreras i ett plan- eller byggprojekt ska ett konstprogram tas fram. Det säkerställer konstnärlig kvalitet, tydliggör förutsättningar och fungerar som grund för upphandling av konstnär.

Konstprogrammet tas fram i samverkan mellan kulturförvaltning, projektägare, berörda brukare och sakkunniga. Det beskriver förutsättningar, teman, tekniker, platser, budget, urvalsprocess och tidsplan. Konstprogrammet är ett levande dokument och stöd för alla parter genom hela projektet – från planering till förvaltning – och omfattar även befintlig konst som påverkas.

Programmet är ett verktyg för samordning mellan kommunens förvaltningar och ska finnas med i samhällsbyggnadsförvaltningens checklista för utredning och förstudie. I projekt där konst ingår ska konstprogram tas fram i samband med planläggning, och konstkostnader ska inkluderas i investerings- eller exploateringskalkylen.

Det finns två nivåer:

- **Översiktligt konstprogram** – vid större områden i flera etapper
- **Enskilt konstprogram** – inför produktion av ett specifikt konstverk

Gemensamt ansvar

Umeå kommun har ett övergripande ansvar att långsiktigt säkra hållbara konstnärliga värden i kommunen. Detta ansvar innebär att bevaka och främja stadens gemensamma intressen samt att utveckla Umeå enligt översiktsplanens mål. Kommunen tar fram översiktsplaner, detaljplaner och beslutar om bygglov – alla med stor påverkan på den byggda miljön. Även projektens budgetering och finansiering påverkar hur vår livsmiljö utformas. Det kan vara en utmaning att skapa samsyn, gemensamma mål och gemensamma prioriteringar mellan olika intressenter.

Umeå kommun har ett övergripande ansvar att säkra långsiktigt hållbara konstnärliga värden. Alla aktörer i samhällsbyggnadsprocessen behöver därför ta ett gemensamt ansvar för utvecklingen av våra livsmiljöer.

Arbetet är långsiktigt och förutsätter helhetssyn samt samarbete mellan många parter. Genom en tydlig ansvarsfördelning och tidig samverkan säkerställs att offentlig konst integreras på ett kvalitativt och hållbart sätt i Umeå kommuns stadsutveckling. Detta arbetssätt främjar en gestaltad livsmiljö där arkitektur, form och konst samverkar till gagn för alla kommuninvånare. Tidig samverkan mellan kultur-, byggnads- och teknik/fastighetsförvaltningen är avgörande för att offentlig konst integreras med god kvalitet och hållbarhet.

Kulturförvaltningen har det huvudsakliga ansvaret för kommunens konstverksamhet. I samhällsbyggnadsprojekt bidrar kulturförvaltningen med konstnärlig kompetens och leder arbetet med konstnärlig gestaltning. Konkret ansvarar kulturförvaltningen för att:

- **Bidra med konstkompetens:** Säkerställa att projekt får tillgång till professionell konstnärlig expertis.
- **Utforma konstprogram:** Ta fram ett konstprogram för projektet i samråd med en referensgrupp med relevanta kompetenser.
- **Upphandling och urval:** Förbereda upphandlingsunderlag, anlita extern konstprojektledare eller konsult vid behov, samt leda urvalsprocesser för konstnärliga uppdrag i enlighet med LOU.
- **Dokumentation:** Registrera nyinköpt konst i kommunens konstsamling.
- **Underhållsplanering:** Planera för skötsel och underhåll av ny upphandlad offentlig konst i samverkan med berörda enheter (Teknik- och fastighetsförvaltningen).

Stadsbyggnadsförvaltningen har huvudansvaret för kommunens fysiska planering. I konstsammanhang ansvarar stadsbyggnadsförvaltningen för integrering och praktisk hantering av den offentliga konsten i stadsutvecklingen. Konkret ansvarar stadsbyggnadsförvaltningen för att:

- **Samarbeta från start:** Bjuda in kulturförvaltningens representant till samverkan i tidiga skeden av planering för nya projekt, så att konstperspektivet beaktas från början.
- **Lovprövning:** Beaktar konstperspektivet i översikts- och detaljplanering samt vid lovprövning. Handlägger bygglov och fattar PBL-beslut som kan påverka konstnärliga inslag (t.ex. fasader, ljus, skyltning).

Teknik- och fastighetsförvaltningen ansvarar för kommunens anläggningar. I konstsammanhang är förvaltningen beställare/byggherre i kommunens bygg- och anläggningsprojekt samt ansvarig för drift och skötsel av byggnadsanknuten konst. Konkret ansvarar teknik- och fastighetsförvaltningen för att:

- Avsätter och följer upp **projektmedel** för konst i investeringskalkyler.
- **Beställer vid behov konstprogram/konstutredning** av kulturförvaltningen.
- **Samordnar** bygg- och installationsfrågor så att konst byggs in/placeras korrekt i tidplan.
- Säkerställer **tekniska förutsättningar** i projektering/produktion (fundament, infästningar, el, markarbete).
- **Ansvarar för basdrift/underhåll** (ex. snöröjning, rengöring, vegetation).

Ansvar i olika skeden

För att lyckas med konstnärlig gestaltning krävs att **förvaltningarna samverkar i varje skede** av samhällsbyggnadsprocessen. Ansvarsrollerna kan sammanfattas per projektfas enligt nedan:

Planering (idé- och förstudiefas):

- *Kulturförvaltningen*: Tillför konstnärlig kompetens tidigt. Identifierar tillsammans med projektägare var konst kan bidra och börjar planera för eventuella konstinsatser.
- *Stadsbyggnadsförvaltningen*: Integrerar konstperspektivet i utredningar/planmål, bjuder in kulturförvaltningens representant till samverkan i tidiga skeden av planering av nya projekt, så att konstperspektivet beaktas från början.
- *Teknik- och fastighetsförvaltningen*: Säkerställer budgetutrymme och praktiska/tekniska förutsättningar för konst i projektplaneringen.

Programskede (planering/detaljplan):

- *Kulturförvaltningen*: Utarbetar ett konstprogram i samråd med projektets övriga aktörer. Konstprogrammet samordnas med övrigt gestaltungsprogram och beskriver hur och var konstnärliga inslag ska utformas.
- *Stadsbyggnadsförvaltningen*: Integrerar konstnärliga riktlinjer från konstprogrammet i planeringsdokument och detaljplaner.
- *Teknik- och fastighetsförvaltningen*: Säkerställer att konstprogram tas fram genom att formellt beställa konstprogrammet av kulturförvaltningen.

Projektering och byggskede:

- *Kulturförvaltningen:* Leder konstprojektets genomförande. Genomför upphandling eller urval av konstnär(er) enligt konstprogrammet och följer upp att den konstnärliga gestaltningen genomförs enligt plan.
- *Stadsbyggnadsförvaltningen:* Prövar lov/tekniska frågor enligt PBL, fastställer kontrollplaner och utövar tillsyn under byggprocessen.
- *Teknik- och fastighetsförvaltningen:* Genomför och samordnar tekniska lösningar enligt överenskommelse av konstnärlig gestaltning (tex fundament, markberedning, infästningar, installationer).

Förvaltning (drift- och underhållsskede):

- *Kulturförvaltningen:* Övertar förvaltningsansvaret för det färdiga konstverket som del av kommunens konstsamling. Följer upp verkets skick och ser till att det finns en underhållsplan eller skötselanvisningar för konstverket.
- *Stadsbyggnadsförvaltningen:* Bedriver PBL-tillsyn i relevanta delar (t.ex. byggnaders underhåll) – separat från konstsamlingens vård.
- *Teknik- och fastighetsförvaltningen:* Utför löpande skötsel och yttre underhåll enligt överenskommen underhållsplan (Fastighet för byggnadsanknuten konst; Gator och parker för utomhusverk).

Referenser

Översiktsplan Umeå kommun

Planeringsstrategi 2024. Umeå kommun

<https://www.umea.se/byggaboochmiljo/>

Kulturpolitisk Program

[Kulturpolitiskt program för Umeå kommun 2020–2030](#)

Om gestaltad livsmiljö

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/gestaltad-livsmiljo/>

Remissvar – Umeå kommuns konstpolicy

Handläggare: Kevin Tornemar,
nämndsekreterare



Umeå kommuns konstpolicy



- Syfte: Stärka konstens roll i samhällsbyggandet och bidra till en hållbar, inkluderande och estetiskt rik livsmiljö.
- Sex principområden
 1. Gestaltad livsmiljö
 2. Kulturell välfärd
 3. Professionellt kulturliv
 4. Konstnärlig frihet
 5. Goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar
 6. Kulturarv och kulturmiljö

Äldrenämndens synpunkter



Äldre som målgrupp saknas

- Policyn behöver ett tydligare fokus på äldre.

Tillgänglighet och konstnärlig utformning

- Policyn bör kompletteras med en analys av hur den offentliga konsten kan tillgängliggöras för kommunens äldre samt ytterligare vägledning för hur konstnärliga gestaltningar kan utformas med hänsyn till äldres perspektiv.

Samverkan med äldreomsorgen

- Policyn bör uppmana till samarbete med äldreomsorgsförvaltningen och klargöra dess ansvar för den offentliga konsten.



Tjänsteskrivelse

2025-12-30

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2025/00257

Yttrande över remiss - mobilitetsnorm för Umeå kommun

Förslag till beslut

Äldrenämnden yttrar sig i enlighet med förvaltningens förslag.

Ärendebeskrivning

Umeå kommun vill genom mobilitetsnormen skapa en stad med människan i centrum, där korta resvägar och hållbara färd sätt prioriteras. Normen kopplar parkeringstal till tillgänglighet: områden med god kollektivtrafik och närhet till service och arbetsplatser får lägre parkeringstal för att minska bilberoendet.

Äldrenämnden stödjer målen men betonar att en växande äldre befolkning kräver särskild hänsyn. Minskad bilägande förutsätter kollektivtrafik som är anpassad för äldre, med korta avstånd till hållplatser, trygg gångmiljö och närhet till service och sociala mötesplatser. För många äldre är 400–500 meter till en hållplats för långt, vilket riskerar att begränsa självständighet och öka behovet av färdtjänst och hemtjänst. Höga parkeringskostnader kan dessutom skapa ekonomisk stress för dem som fortfarande är bilberoende.

Servicetjänster som hemleveranser och färdtjänst behöver korttidsparkering nära bostäder. Hemtjänst och hemsjukvård är bilberoende för att nå många brukare effektivt och säkert, särskilt vid transport av skrymmande sjukvårdsmaterial. Långa avstånd till parkering försämrar verksamhetens kvalitet. Cykel fungerar i tätare områden och används redan där det är möjligt, men inte för hemsjukvård.

För äldre som cyklar är trygga cykelbanor och bra förvaringslösningar viktiga, särskilt för elcyklar som kräver laddning och skydd mot väder. Kommunen bör också informera tydligt om hur mobilitetsnormen påverkar anställda och verksamheter. Sammanfattningsvis är normen ett viktigt steg mot hållbar stadsutveckling, men den måste kompletteras med lösningar som säkerställer tillgänglighet för äldre, korttidsparkering för leveranser och stöd för bilberoende verksamheter.

Tjänsteskrivelse

Dnr: ÄN-2025/00257

Beslutsunderlag

Remissvar - mobilitetsnorm för Umeå kommun

Mobilitetsnorm Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

Beredningsansvariga

Åsa Jernbom, lokalstrateg

Anna Karlander, kanslichef

Beslutet ska skickas till

Elin Lindqvist, administratör strategisk utveckling

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef

Kommunstyrelsen

Remiss angående förslag till mobilitetsnorm för Umeå kommun

Umeå kommun arbetar för en stadsutveckling med människan i centrum där korta resvägar, levande stadsmiljöer och närhet till vardagliga funktioner är centrala element. Översiktsplanens strategier sätter ramarna för denna utveckling där komplettering av befintlig bebyggelse och en ökad täthet är bärande principer.

Parkering är en central fråga i samhällsbyggnadsprocessen och ett styrmedel där kommunen har rådighet. Genom att arbeta för att behövsanpassa antalet parkeringsplatser samtidigt som hållbara färdssätt premieras kan Umeåbornas behov av att äga egen bil minska. På så vis ges förutsättningar för en hög tillväxttakt samtidigt som gröna transportslag främjas.

Mobilitetsnormen bygger utifrån ovanstående resonemang på en sammanvägning av tillgängligheten i Umeås stadsdelar som utgår från följande:

- Tillgång till kollektivtrafik
- Närhet till arbetsplatser
- Närhet till service (dagligvaruhandel)
- Närhet till centrum

Parkeringstalet blir lägre i de områden där dessa faktorer samlat visar på god tillgänglighet till vardagliga funktioner.

Äldrenämndens yttrande

Äldrenämnden ser positivt på stadens utveckling, levande stadsmiljöer och människan i centrum. Med en tydlig mobilitetsnorm tillsammans med en välfungerande lokaltrafik och praktiskt utformad cykelkultur skapas goda förutsättningar till färre bilar och därmed minskat behov av parkering. En mobilitetsnorm med behövsanpassade parkeringsförutsättningar ger

möjlighet att förbättra men det finns aspekter som kan vara av vikt att reflektera över utifrån ett äldreperspektiv.

En åldersvänlig stad där människan är i fokus

Med en åldrande befolkning möter Umeå kommun under många år framåt ett ökat antal äldre. Denna grupp i behov av att uppleva en hög grad självständighet länge. Vid minskat biläggande och i stället högre nyttjande kollektivtrafik finns aspekter att ta hänsyn till för att skapa hållbarhet för alla. Många av de aspekter som äldreomsorgen uttrycker passar ofta många fler umebor i andra åldersgrupper eller livssituationer.

Tillsammans för ett bättre liv-livet ut

Äldreomsorgens mål är att äldre ska uppleva hög grad självständighet så länge som möjligt vilket innebär att vi tillsammans behöver ge goda förutsättningar till tillgänglighet i staden.

Med människan i centrum i ett äldreperspektiv finns behov av att påtala vikten av att med minskat biläggande behöver lokaltrafik möta upp med närhet till busshållplats från bostad, att busshållplatser finns i direkt närhet till service som livsmedel, apotek, sjukvård men även till sociala mötesplatser, kultur och aktiviteter.

Kollektivtrafiken behöver möjliggöra att så många äldre som möjligt med enkelhet kan nyttja den för att kunna främja gröna transportslag då bil idag ett tryggt sätt att nå dit man ska utan att möta långa gångavstånd eller tex behöver bära tungt längre sträckor.

För en äldre person kan ett avstånd mellan bostad och hållplats om 400–500 meter vara för långt och därmed ges inte möjlighet till nyttjande av kollektivtrafik. Vägen till och från hållplatser behöver ha hög tillgänglighet och trygghet då gånghjälpmedel är ett frekvent stöd för många äldre vid utevistelse.

Ett minskat bilberoende utan väl fungerande kollektivtrafik kan resultera i ökat behov av färdtjänst eller hemtjänst/hemsjukvård för att klara vardagen.

Det är av vikt att kollektivtrafiken underlättar vardagen men det är också viktigt att äldre i beroende av bil inte får en ekonomisk ohållbar situation kring parkeringskostnader eller tillgång till parkeringsplats. Om tillgänglighet inskränker självständighet belastas inte enbart samhällets resurser, det kan också skapa ensamhet och ökad sjuklighet.

Tjänster och leveranser

Det utvecklas allt fler servicetjänster som möter upp som stöd för äldre. Många av dessa tjänster består av leveranser till den ordinarie bostaden. Att beställa mat med hemkörning, leverans av hjälpmedel av olika slag eller sjukvårdsmaterial kräver möjlighet för transportfordon att kunna parkera nära leveransadress. Till detta kommer färdtjänst. Dessa tjänster stannar inte längre tid utan det skulle vara en fördel med korttidsparkering för att underlätta för servicetjänsternas leverantörer.

Hemtjänst- och hemsjukvård är verksamheter som är bilberoende

Att arbeta i hemtjänst innebär att dagligen nå flera personer under ett arbetspass där insatserna varierar i tid. För att nå så många personer som möjligt är bilen en nödvändighet som transportmedel. Att skyndsamt nå en person med hemtjänst innebär behov av att nå nära bostaden med bil. Ju längre ifrån bostaden en parkering är placerad ju längre tid tar alla insatser och därmed minskar antalet möjliga besök och verksamhetens effektivitet. Att cykla kan fungera väl i bostadsområden där det finns flertalet personer med hemtjänst i närhet till varandra. Hemtjänst har en stor andel cyklande medarbetare redan idag där geografiska förutsättningar finns.

Hemsjukvård är äldreomsorgens verksamhet för hälso- och sjukvårdsinsatser. De bistår med insatser där det finns säkerhetskrav att nå bostaden med bil. De har ofta skrymmande förpackningar med sig av tex sjukvårdsmaterial eller andra medicinska produkter som inte är möjliga att bära/transportera längre sträckor till fots. Att cykla är inte ett alternativ.

Ur ett arbetsmiljöperspektiv behöver också säkerhet beaktas – att arbeta ensam nattetid och ha längre sträckor att ta sig till fots från parkering för att nå vård – och omsorgstagarna är inte att rekommendera.

Att cykla i staden som äldre

För de äldre som har förmåga att nyttja cykel finns behov, som för alla andra cyklister, av trygga och säkra cykel- och gångbanor året runt. Gällande förvaring och smarta lösningar bör uttryckas att el cyklar kommer att vara ett bra komplement hela-eller delar av året för de äldre som har förmågan att cykla. Detta innebär att det ska var enkelt och smidigt att ha cykeln säkert förvarad, enkel att hämta och eller lämna och en laddnings-lösning som underlättar att hen inte behöver bära batteriet till laddning tex till den egna bostaden. Behov finns av en förvaring som klarar alla årstider då det finns erfarenhet inom kommunala verksamheter som idag frekvent nyttjar elcyklar att de är mycket känsliga för fukt- och kyla.

Viktigt med tydlig information

En förändrad mobilitetsnorm kommer således att påverka arbetsmiljö och arbetssätt inom äldreomsorgens verksamheter.

Efter fattat beslut om mobilitetsnorm finns behov att Umeå kommun som arbetsgivare skapar tydlig rutin och information kring mobilitetsnormens förutsättningar för anställda inom Umeå kommun. Det är av vikt att kommunens anställda förstår stadsutvecklingens intentioner så att förändringen blir enklare att förhålla sig till.

Åsa Jernbom, lokalstrateg

Mobilitetsnorm för Umeå kommun

Remissversion 2025-10-24

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

Innehåll

Bakgrund	3
Mål och syfte	3
Ansvarsfördelning	3
Status	3
Från bilparkering till hållbar mobilitet	5
Parkeringsstal för bil	5
Utgångspunkter för bilparkering	5
Bilparkering för bostäder	6
Bilparkering för verksamheter	8
Friköp	9
Samnyttjande av parkering	9
Acceptabla gångavstånd	10
Angöringsplats och parkering för personer med nedsatt rörelseförmåga	10
Parkeringsstal för cykel	11
Cykelparkering för bostäder	11
Cykelparkering för verksamheter	11
Mobilitetsåtgärder	12
Mobilitetsavtal	12
Mobilitetsåtgärder för bostäder	13
Steg 1: Baståtgärder	14
Steg 2: Poängåtgärder	14
Mobilitetsåtgärder för verksamheter	14
Uppföljning och revidering	15

Medverkande:
 Strategisk utveckling
 Detaljplan
 Bygglov
 Gator och parker
 UPAB

Bakgrund

Umeå kommun arbetar för en stadsutveckling med människan i centrum där korta resvägar, levande stadsmiljöer och närhet till vardagliga funktioner är centrala element. Översiktsplanens strategier sätter ramarna för denna utveckling där komplettering av befintlig bebyggelse och en ökad täthet är bärande principer. Parkering är en central fråga i samhällsbyggnadsprocessen och ett styrmedel där kommunen har rådighet. Genom att arbeta för att behovsanpassa antalet parkeringsplatser samtidigt som hållbara färd sätt premieras kan Umeåbornas behov av att äga egen bil minska. På så vis ges förutsättningar för en hög tillväxttakt samtidigt som gröna transportslag främjas.

Mål och syfte

Genom riktlinjer för parkering anger kommunen det lägsta antal parkeringsplatser som ska tillföras en fastighet vid ny- och tillbyggnad av bostäder, verksamheter samt vid ändrad användning.

Mobilitetsnormen ska vara flexibel för revideringar samt:

- Arbeta för Umeås hållbara tillväxt
- Främja omställning till hållbara transportslag
- Stödja handläggning av detaljplaner och bygglov
- Säkerställa att parkering ordnas i skälig utsträckning med hänsyn till lagstiftning och kommunala målsättningar
- Vara transparent och enkel att kommunicera

Ansvarsfördelning

Enligt plan- och bygglagen bär fastighetsägaren ansvar för att anordna parkering för sin fastighet. Kommunen har ingen skyldighet att tillhandahålla parkering. Däremot har kommunen ett övergripande ansvar för parkeringsplaneringen och ska därmed ange vilket parkeringsbehov fastighetsägaren/byggherren ska tillgodose. Som stöd för bedömning av parkeringsbehovet tar kommunen fram riktlinjer för vilka krav som ska ställas på byggaktörer för att uppnå en rimlig mängd parkering för respektive fastighet.

Status

- Parkeringsnormen ska tillämpas som riktlinjer vid detaljplaneläggning samt som krav vid bygglovsprövning.
- Parkeringsnormen antas av kommunstyrelsens planeringsutskott. Byggnadsnämnden är beslutande instans vid prövning mot parkeringsnormen.
- Likställighetsprincipen ska tillämpas för att säkerställa att byggaktörer behandlas lika.

8 kap i plan och bygglagen (2010:900), PBL, anger följande om parkering:

- ”9 § En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Tomten ska ordnas så att...”
 - ”... 4. det på tomten eller i närheten av den i skälig utsträckning finns lämpligt utrymme för parkering, lastning och lossning av fordon...”
 - ”...Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering enligt första stycket 4, ska man i första hand ordna friyta.”
- ”10 § Det som gäller i fråga om utrymme och parkering, lastning och lossning och om friyta i 9 § första stycket 4 och andra stycket ska i skälig utsträckning också tillämpas om tomten är bebyggd.”

Från bilparkering till hållbar mobilitet

Utgångspunkten i detta dokument är att se till den samlade tillgängligheten till en plats i stället för att fokusera på parkering som en separat del av trafiksystemet. Genom detta skifte synliggörs de hållbara färdmedlen och kommunens ambition om en långsiktigt hållbar stadsutveckling med människan i centrum. Det sammanlagda behovet av mobilitet kan illustreras enligt figuren nedan.



Figur 1.

Parkeringsstal för bil

Utgångspunkter för bilparkering

Eftersom tillgänglighet till en fastighet är beroende av flera samverkande aspekter behöver parkeringstalet vara avhängigt den samlade bilden av möjligheten att röra sig till och från olika delar av staden. Genom att sätta antal parkeringsplatser i relation till fastighetens läge och tillgängliga mobilitetstjänster bedöms vad som kan betraktas som skälig miniminivå av parkeringsplatser som ska tillföras en fastighet. Parkeringstalet beräknas utifrån bebyggelsens totala area (BTA) för flerbostadshus och verksamheter samt utifrån antal enheter för småhus.

Lägesbedömning

Mobilitetsnormen bygger utifrån ovanstående resonemang på en sammanvägning av tillgängligheten i Umeås stadsdelar som utgår från följande:

- Tillgång till kollektivtrafik
- Närhet till arbetsplatser
- Närhet till service (dagligvaruhandel)
- Närhet till centrum

Parkeringstalet blir lägre i de områden där dessa faktorer samlat visar på god tillgänglighet till vardagliga funktioner (se figur 1).

Mobilitetsåtgärder och mobilitetsavtal

Utöver den lägesbestämda variationen kan det sammanlagda behovet av parkeringsplatser minska i de fall fastighetsägaren åtar sig att tillhandahålla mobilitetstjänster till boende och verksamma (se avsnitt om mobilitetsåtgärder). Detta regleras i mobilitetsavtal som tecknas mellan Umeå kommun och byggaktör.

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

Bilparkering för bostäder

Vid beräkning av parkeringstal för bostäder ska säkerställas:

- Att fastighetens behov av parkeringsplatser inryms inom egna fastigheten, i samlad- eller gemensam anläggning alternativt på närliggande fastighet genom servitut (se tabell 5 för acceptabelt gångavstånd till parkering)
- Att yta avsätts för besöksparkering
- Att yta avsätts för parkeringsplatser för personer med nedsatt rörelseförmåga

Flerbostadshus

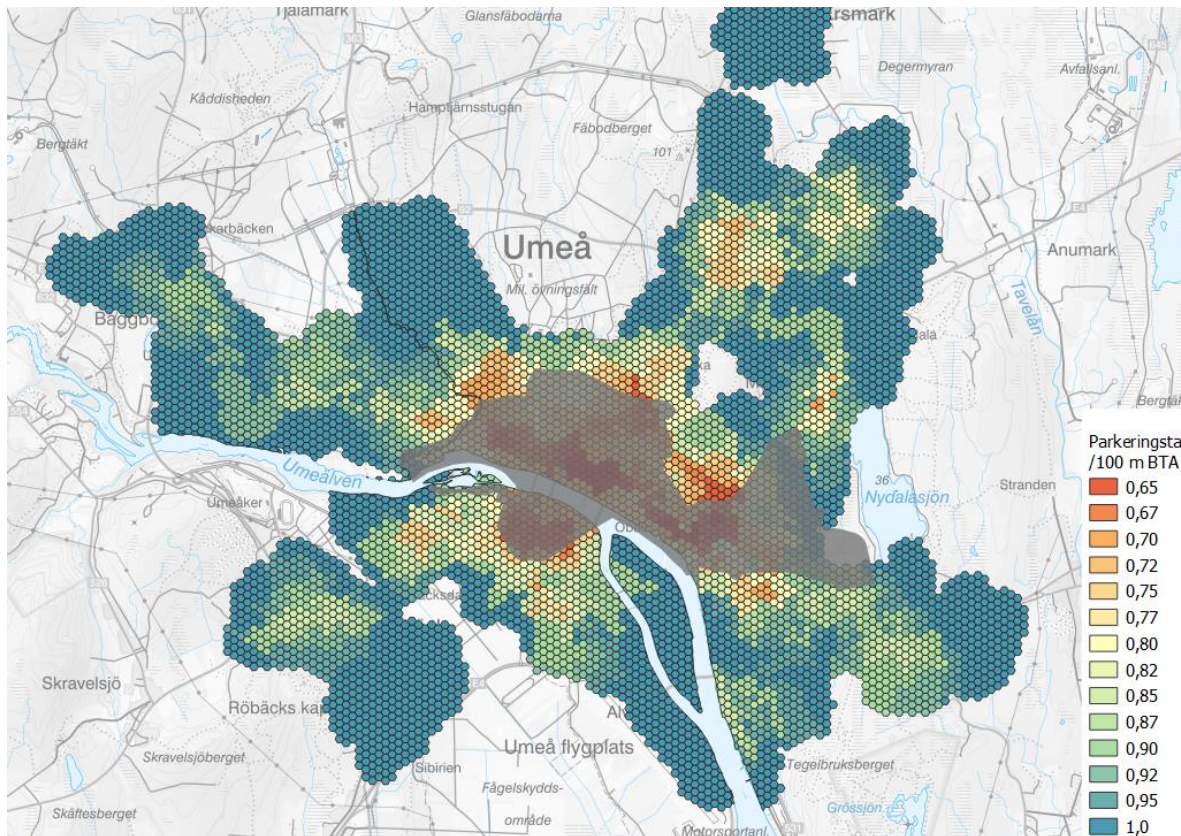
Utgångspunkten är att 1 parkeringsplats per 100 m² BTA bostadsbebyggelse ska tillhandahållas vid ny-, till- eller ombyggnation. Från detta görs avdrag utifrån den sammanlagda tillgängligheten för respektive fastighet enligt nedanstående tabell.

Tabell 1. Beräkningsgrund för lägesbaserade parkeringstal. Se bilaga 1 för karta över hållplatskategorier

Övriga områden inom Umeå tätort, grundtal 1 parkeringsplats/100 m ² BTA		
Aspekt	Avstånd [m]	Reduktion
Närhet till centrum	2500	0,05
Närhet till arbetsställen (antal 1000 inom 1500 m)	1500	0,1
Närhet till livsmedelsbutik	1000	0,05
	750	0,075
	500	0,1
Närhet till hållplats med god trafikering		
Närhet till hållplats med ≥ 44 000 avgångar/år	300	0,1
Närhet till hållplats med 31000 - 43999 avgångar/år	300	0,075
Närhet till hållplats med 17000 - 30999 avgångar/år	300	0,05

Nedanstående karta illustrerar parkeringstal i Umeå tätort utifrån en sammanvägning av faktorerna i tabellen ovan. Kartan visas i remisskede men planeras sedan ligga till grund för webblösning som byggaktörer och handläggare kan använda sig av för att studera förutsättningarna för respektive fastighet.

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24



Figur 2. Parkeringstal i Umeå tätort för bostäder i flerbostadshus, baserat på en sammanvägning av parametrar från tabell 1.

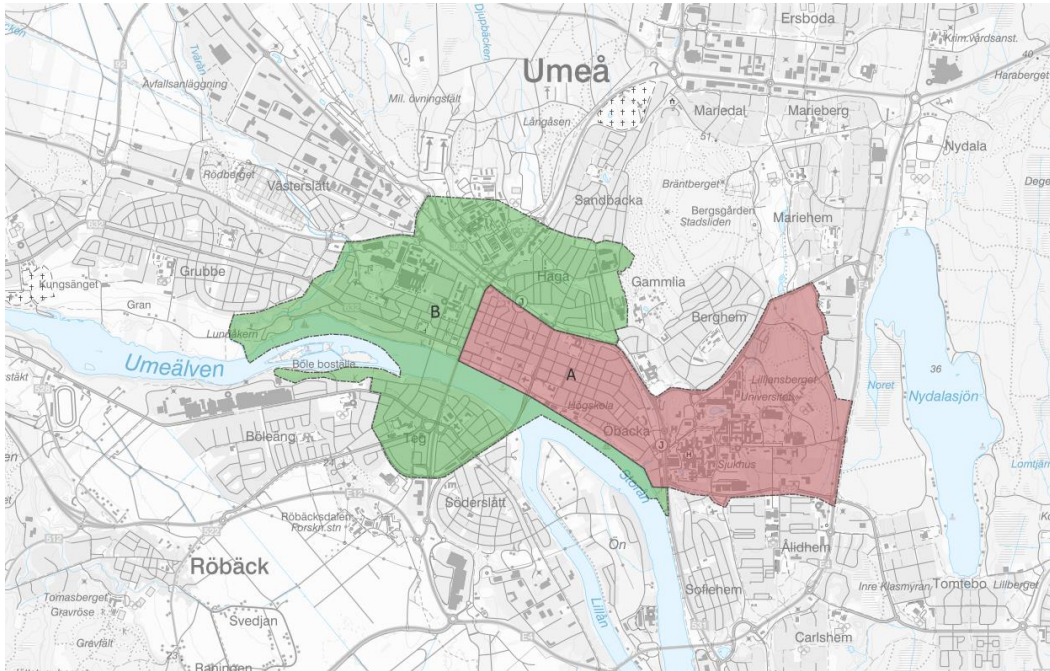
Kartan visas i remisskede men planeras sedan ligga till grund för webblösning som byggaktörer och handläggare kan använda sig av för att studera förutsättningarna för respektive fastighet.

För centrumfyrkanten, centrala staden, universitetsstaden samt kommundelar utanför Umeå tätort gäller fasta parkeringstal enligt tabell 2. Möjlighet till reduktion genom mobilitetsavtal finns för alla områden inom Umeå tätort.

Tabell 2. Zoner där fasta parkeringstal är gällande

Zon	Parkeringsplatser/100 m ² BTA
A	0,6
B	0,7
Utanför Umeå tätort	1

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24



Figur 3 Karta över zoner där fasta parkeringstal är gällande.

Småhus

För småhus gäller att varje enhet ska tillhandahålla minst 1 parkeringsplats. Utöver detta ska besöksparkering säkerställas med 0.2 platser per enhet. Detta gäller både inom Umeå tätort och i övriga kommundelar.

Tabell 3. Parkeringstal för småhus

Område	Antal parkeringsplatser/enhet	Antal besöksparkeringar/enhet
Umeå tätort	1	0,2
Övriga tätorter och kommundelar	1	0,2

Besöksparkering

För besöksparkering gäller att 0.15 parkeringsplatser per 100 m² BTA ska tillföras respektive fastighet. Möjlighet till reduktion på besöksparkering finns i de fall platserna ingår i samlad anläggning med möjlighet till samnyttjande, se avsnitt om samnyttjande av parkering.

Bilparkering för verksamheter

Beräkning av parkeringsbehovet för verksamheter baseras på samma lägesparametrar som för bostäder. Det vill säga det samvarierar med var i Umeå tätort det finns goda förutsättningar för hållbara resmönster. Utöver detta så baseras parkeringstalet för respektive fastighet på en kategorisering av olika verksamhetstyper (Se tabell 4).

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

Vid beräkning av parkeringstal för verksamheter gäller följande:

- Bilparkering ordnas inom egna fastigheten, i samlad- eller gemensam anläggning alternativt på närliggande fastighet genom exempelvis servitut (se tabell 5 för acceptabelt gångavstånd till parkering)
- En särskild parkeringsutredning ska tas fram i projekt där för verksamheter som inte specificeras i tabell 4.
- Verksamheter upp till 200 kvm regleras inte i mobilitetsnormen.
- Nödvändigt underlag för bedömning av parkeringsbehov tas fram av exploatör i samråd med Umeå kommun.

Tabell 4. Parkeringstal för verksamheter, fördelat efter kategori

Funktion	Planbestämmelse	Parkeringstal/100 m ² BTA
Centrum, handel, restaurang*	C, H	2,0
Kontor	K	1.5
Industri	J	0.5
Verksamhet	Z	1.0
Tillfällig vistelse (ex. hotell)	O	Särskild utredning
Vård	D	Särskild utredning
Skola/förskola	S	Särskild utredning
Övrigt		Särskild utredning

*Exklusive externhandel/större anläggningar i bilorienterade lägen, här krävs särskild utredning

För verksamhetsparkering finns möjlighet till avsteg från normen i de fall byggaktören kan påvisa att behovet av parkering avviker från vad kommunen bedömt vara gällande. För detta krävs särskild parkeringsutredning och samsyn mellan aktör och kommun.

Friköp

Parkeringsköp (friköp av parkering) innebär en möjlighet för byggaktör att köpa sig fri från ansvaret att anlägga parkering inom den egna fastigheten. Umeå kommun erbjuder möjlighet till friköp där förutsättningar finns. Parkeringsköp för verksamheter är ett krav inom centrumfyrkanten, området mellan Västra Esplanaden, Östra Kyrkogatan, Järnvägsallén och Västra Strandgatan.

Samnyttjande av parkering

Samnyttjande innebär att bilplatserna används för flera ändamål under olika tider på dygnet. Samnyttjande av bilparkeringsplatser bör i första hand tillämpas på parkeringar vid arbetsplatser som kan nyttjas i kombination med bostäder, handel eller serviceändamål utanför kontorstid. En beläggningsstudie avgör lämpligheten i att använda samnyttjande som verktyg vid parkeringsköp.

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

För boendeparkering i samlad anläggning kan reduktion på besöksparkering beviljas. Detta förutsätter att boende ej har fasta platser¹ samt att antalet parkeringar i den samlade anläggningen uppgår till minst 50. Uppfylls detta medges reduktion på 0.05 platser/100 m² BTA.

Acceptabla gångavstånd

Umeå kommuns rekommenderade acceptabla gångavstånd redovisas i tabell 5.

Tabell 5. Acceptabla gångavstånd mellan parkeringsanläggning och målpunkt

Parkeringskategori	Acceptabla gångavstånd
Bostäder (besökande och boende)	400 m
Bostäder centrumfyrkanten (besökande och boende)	600 m
Verksamheter	400 m
Verksamheter centrumfyrkanten	600 m
Angöring	75 m
Parkering för rörelsehindrade	25 m

Angöringsplats och parkering för personer med nedsatt rörelseförmåga

Tillgång till angöringsplats och parkeringsplatser anpassade för personer med nedsatt rörelseförmåga säkerställs och redovisas under planläggning/bygglov.

På eller i nära anslutning till en tomt som ska vara tillgänglig och användbar, ska det finnas minst en angöringsplats för fordon inom 25 meters gångavstånd från en tillgänglig och användbar entré.

Angöringsplatsen ska utformas och placeras så att det är möjligt för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda angöringsplatsen (BFS 2024:13 - 2 kap. 5 §).

På eller i nära anslutning till en tomt som ska vara tillgänglig och användbar, ska det kunna ordnas minst en tillgänglig och användbar parkeringsplats för fordon. Parkeringsplatsen ska utformas och placeras så att det är möjligt för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att självständigt använda parkeringsplatsen (BFS 2024:13 - 2 kap. 6 §).

Gångvägar mellan entré till byggnad och parkerings- och angöringsplatser ska utformas och dimensioneras för den avsedda användningen så att det går att använda dem på ett säkert sätt (BFS 2024:13 - 4 kap. 1 §).

Kraven gäller vid nybyggnad av en byggnad på en obebyggd tomt. Om det är en bebyggd tomt, så gäller kraven bara under vissa förutsättningar. I de fallen ska tomtkraven bara tillämpas i den utsträckning som är skälig med hänsyn till kostnaderna för arbetet och tomtens särskilda egenskaper.

¹ Innebär att boende inte har tillgång till en egen fast parkering utan i stället hänvisas till var det för parkeringstillfället finns ledigt utrymme i anläggningen.

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

Tabell 6. Parkering för rörelsehindrade

Antal parkeringsplatser	Reserverade platser för rörelsehindrade
> 10	1
> 50	2
> 100	3
> 200	4

Vid fler än 200 platser ska 6+1 plats anordnas för varje tillkommande 100 platser.

Parkeringstal för cykel

Cykelparkeringar ska placeras och utformas så att de blir lätt tillgängliga och upplevs trygga och säkra.

Cykelparkering för bostäder

För bostäder är cykelparkeringstalen samma oavsett var i kommunen fastigheten är lokaliserad. Besöksparkering ingår i parkeringstalet. I flerbostadshus ska minst fem procent av platserna rymma mer platskrävande cyklar, till exempel lådcyklar.

För särskilda boendeformer (gruppboende, äldreboende med flera) kan behovet variera stort. Antal cykelplatser behöver därför utredas från fall till fall utifrån typ av boendeform, antal boende och förväntad personaltäthet.

Tabell 7. Cykelparkeringstal flerfamiljshus

Typ	Cykelplatser/100 m ² BTA
Flerbostadshus	3*
Studentrum	4
Särskilda boendeformer	Särskild utredning

*Varav 5 % för mer platskrävande cyklar.

För småhus anges parkeringstalen per enhet i stället för per BTA.

Tabell 8. Cykelparkeringstal småhus

Typ	Cykelplatser/enhet
Småhus	4

Cykelparkering för verksamheter

För verksamheter kan parkeringsbehovet variera beroende på var i kommunen de är lokaliserade vilket innebär att även parkeringstalet varierar.

För vissa typer av verksamheter är det svårt att sätta generella parkeringstal utan där får det utredas från fall till fall.

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

Tabell 9. Cykelparkeringstal verksamheter

Verksamhet	Cykelplatser/elev eller cykelplatser/100 m2 BTA		
	Zon A-B	Övriga Umeå tätort	Övriga kommunen
Förskola	0,3 cpl + plats för 0,1 cykelvagn/elev	0,3 cpl + plats för 0,1 cykelvagn/elev	0,2 cpl + plats för 0,1 cykelvagn/elev
Grundskola	0,6 (0,3-0,7) cpl/elev*	0,6 (0,3-0,7) cpl/elev*	0,6 (0,3-0,7) cpl/elev*
Gymnasium	0,6 cpl/elev	0,6 cpl/elev	Särskild utredning
Högskola	Särskild utredning		
Centrum, handel, restaurang	1,5 cpl/100 m2 BTA	1,5 cpl/100 m2 BTA	1 cpl/100 m2 BTA
Kontor	2,2 cpl/100 m2 BTA	1,8 cpl/100 m2 BTA	1 cpl/100 m2 BTA
Industri	-	0,6 cpl/100 m2 BTA	0,3 cpl/100 m2 BTA
Verksamhet	Särskild utredning		
Vård	Särskild utredning		

*Endast lågstadium lägre intervallet, endast högstadium högre intervallet.

Mobilitetsåtgärder

En andel av fastighetens mobilitetsbehov kan i många fall ordnas genom andra åtgärder än parkeringsplatser för bil, så kallade mobilitetsåtgärder. Där förutsättningarna för detta finns är det upp till varje fastighetsägare att själv välja om fastigheten ska ha färre bilparkeringar i kombination med ett antal mobilitetsåtgärder eller om antalet bilparkeringar ska vara enligt avsnitt Parkeringstal för bil. Upp till 40 % av bilparkeringsplatserna för boende och verksamma kan ersättas med mobilitetsåtgärder. Antalet besöksparkeringar och parkeringsplatser för personer med nedsatt rörelseförmåga påverkas inte av eventuella mobilitetsåtgärder.

Mobilitetsavtal

Fastighetsägare som väljer att göra mobilitetsåtgärder ska teckna ett mobilitetsavtal med kommunen. I avtalet ska det framgå vilka mobilitetsåtgärder som fastighetsägaren förbinder sig att tillhandahålla under avtalstiden. Avtalet gäller i tio år från inflytt i fastigheten. Avtalet gäller mellan fastigheten och kommunen, dvs om fastigheten säljs under avtalsperioden är den nya fastighetsägaren skyldig att uppfylla mobilitetsavtalet under de kvarvarande åren.

Mobilitetsavtal kan tecknas för fastigheter med bostäder likväl som fastigheter med verksamheter. Vilka mobilitetsåtgärder som kan väljas skiljer sig däremot åt beroende på om de riktar sig till boende eller verksamheter.

Till avtalet ska en genomförandebeskrivning bifogas där fastighetsägaren beskriver mer i detalj hur åtgärderna ska ordnas. Det kan till exempel vara var bilpool lokaliseras samt vilken bilpoolsleverantör som fastighetsägaren har tecknat avtal med. Genomförandebeskrivningen skrivs i en mall som kommunen tillhandahåller och ska godkännas av kommunen innan avtal kan tecknas.

Det går att teckna mobilitetsavtal även för äldre fastigheter, till exempel om fastighetsägaren vill använda en yta som idag används till parkering till något annat och i stället genomföra

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

mobilitetsåtgärder. Parkeringsbehovet behöver då först räknas om utifrån avsnitt Parkeringstal för bil och sedan väljer fastighetsägaren mobilitetsåtgärder och tecknar avtal med kommunen på samma sätt som för nya fastigheter.

Geografiska förutsättningar

Mobilitetsavtal för bostäder kan tecknas för fastigheter som ligger inom Umeå tätort.

För verksamheter gäller utöver ovanstående även kravet att fastigheten får ha högst 500 m gångväg (faktisk gångväg, ej fågelvägen) till busshållplats med minst en avgång var 15:e minut under dagtid.

Besöksparkeringar bil (påverkas ej)

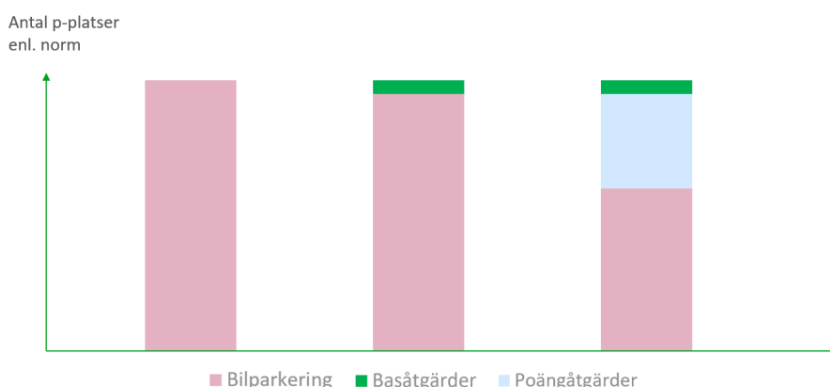
Eftersom mobilitetsåtgärderna främst är inriktade på de boende/verksamma i fastigheten så påverkas inte antalet besöksparkeringar av åtgärderna. Detta innebär att fastighetsägare som tecknar mobilitetsavtal förbinder sig att tillhandahålla samma antal besöksparkeringar som om de inte skulle ha mobilitetsavtal. Dessa platser får inte hyras ut eller på annat sätt upplåtas till boende eller verksamma i fastigheten utan ska vara tillgängliga för fastighetens besökare.

Parkering för personer med nedsatt rörelseförmåga (påverkas ej)

Antal parkeringsplatser för personer med nedsatt rörelseförmåga påverkas inte av eventuella mobilitetsåtgärder. Detta innebär att fastighetsägare som tecknar mobilitetsavtal förbinder sig att tillhandahålla samma antal parkeringar för personer med nedsatt rörelseförmåga som om fastigheten inte skulle ha mobilitetsavtal. Dessa platser ska alltid lokaliseras på den egna fastigheten oavsett var övriga bilparkeringsplatser lokaliseras.

Mobilitetsåtgärder för bostäder

För bostäder kan mobilitetsåtgärder göras i två steg; basåtgärder och poängåtgärder. Reduktion för poängåtgärder kan endast fås på fastigheter där även basåtgärderna genomförs. Åtgärderna har som syfte att minska de boendes behov av att äga en egen bil utan att deras mobilitet försämras. För att uppnå detta krävs en kombination av flera åtgärder.



Figur 3. Byggaktörens alternativ för fördelning mellan antal bilparkeringsplatser för boende och antal mobilitetsåtgärder.

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

Steg 1: Baståtgärder

I det första steget ingår två basåtgärder som tillsammans ger 5 % reduktion på antalet bilparkeringsplatser för boende. De två åtgärderna, som båda måste genomföras för att kunna erhålla reduktionen är:

- Avgift bilparkering
- Attraktiv cykelparkering (väderskydd och ramlåsmöjlighet på minst 75 % av cykelparkeringsplatserna)

Åtgärderna beskrivs mer utförligt i bilaga 2 Beskrivning av mobilitetsåtgärder.

Steg 2: Poängåtgärder

Fastighetsägare som väljer att genomföra basåtgärderna kan även välja att gå vidare till andra steget för att erhålla totalt 40 % reduktion på antal bilparkeringsplatser för boende (inklusive de 5 % som basåtgärderna ger). Fastighetsägaren kan då välja bland de mobilitetsåtgärder som listas i tabell 10, så att totalt minst tio mobilitetspoäng uppnås. Utöver de valda åtgärderna ska fastigheten också ha en mobilitetssamordnare som ansvarar för att informera boende om åtgärderna samt vara kontaktperson för Umeå kommun. En mer utförlig beskrivning mobilitetssamordnarens roll samt av de olika mobilitetsåtgärderna finns i bilaga 2 Beskrivning av mobilitetsåtgärder.

Observera att poängåtgärder ger reduktion enbart om även basåtgärderna genomförs.

Tabell 10. Poängåtgärder

Mobilitetsåtgärd	Mobilitetspoäng
Bilpool inklusive prova på-erbjudande	6
Cykelpool inklusive prova på-erbjudande	4
Bilparkeringsplatser lokaliseras i samlad anläggning	4
Cykelrum inomhus	3
Erbjudande om årlig cykelservice	3
Erbjudande periodkort kollektivtrafik 120 dagar till alla nyinflyttade	3
Erbjudande periodkort kollektivtrafik 60 dagar till alla nyinflyttade	2
Cykelservicestation	2
Leveransskåp livsmedel/kylda varor inklusive prova på-erbjudande	1
Servicelösning för grovsopor	1
Fastighetsägarens egna förslag	1-6

Mobilitetsåtgärder för verksamheter

För verksamheter finns ett färdigt paket med mobilitetsåtgärder där samtliga åtgärder måste genomföras om fastighetsägaren väljer att teckna mobilitetsavtal. Åtgärderna för verksamheter är

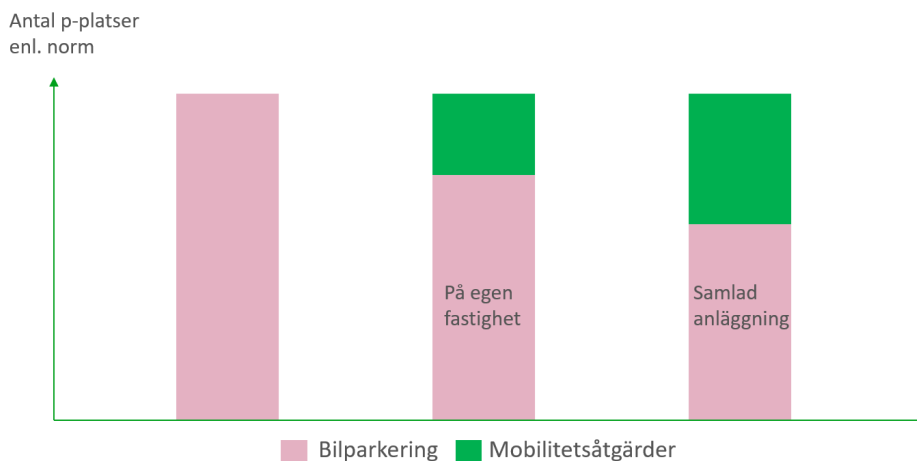
Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

inriktade på att minska personalens behov att ta bilen till arbetet och skiljer sig därför åt från mobilitetsåtgärderna för bostäder:

- Attraktiv cykelparkering
- Avgiftsbelagd bilparkering (marknadsmässig hyra)
- Ej personliga parkeringsplatser för bil
- Erbjudande om kollektivtrafikkort 30 dagar eller presentkort på ett däckbyte cykel

En mer utförlig beskrivning av åtgärderna finns i bilaga 2 Beskrivning av mobilitetsåtgärder. Utöver åtgärderna ska fastigheten också ha en mobilitetssamordnare som ansvarar för att informera boende om åtgärderna samt vara kontaktperson för Umeå kommun, även mobilitetssamordnarens roll finns beskriven i samma bilaga.

Hur stor reduktionen på antal bilparkeringsplatser blir beror på var dessa är lokaliserade. Mobilitetsåtgärderna ger 25 % reduktion om bilparkering lokaliseras på egen fastighet och 40 % reduktion om bilparkering lokaliseras i en samlad anläggning, till exempel via friköp.



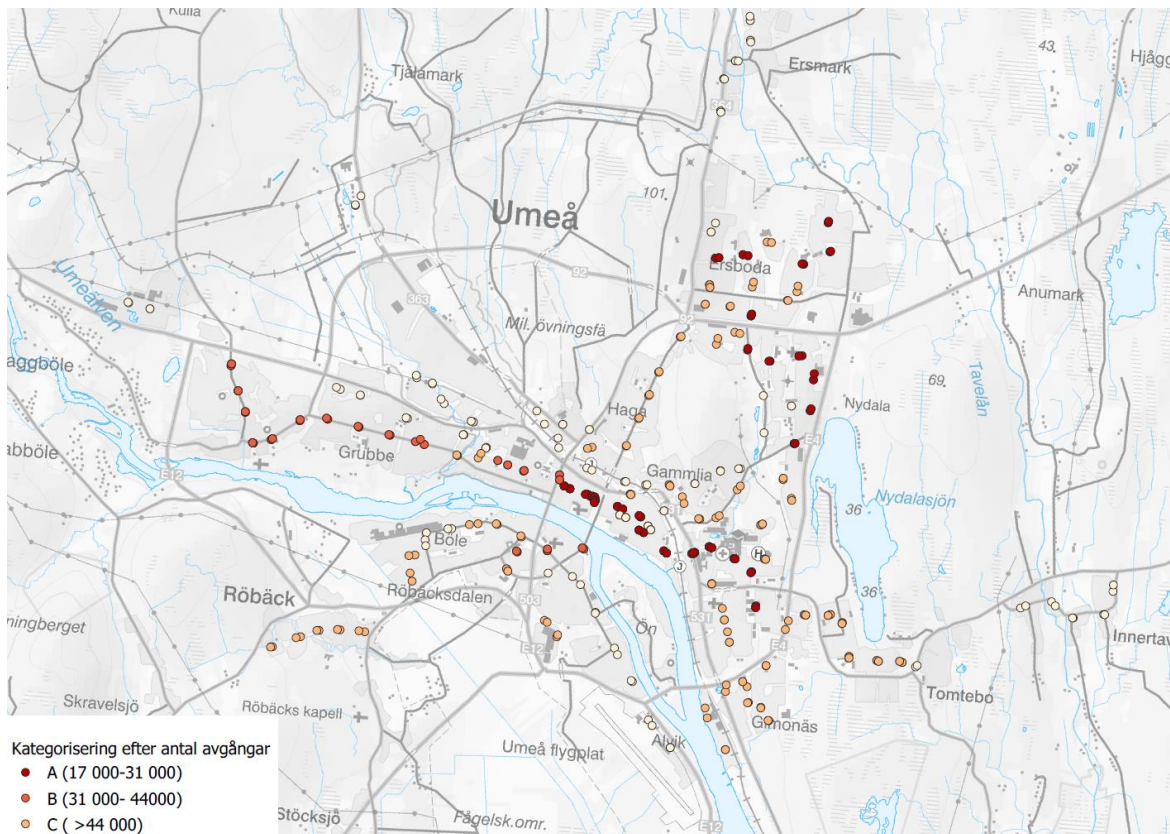
Figur 4. Byggaktörens alternativ för fördelning mellan antal bilparkeringsplatser för verksamma och antal mobilitetsåtgärder.

Uppföljning och revidering

Mobilitetsnormen ska kontinuerligt utvärderas för att följa upp effekt så väl som efterlevnad av mobilitetsåtgärder.

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

Bilaga 1



Karta över hållplatslägen, klassificerat efter antal avgångar

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24

Mobilitetsnorm för Umeå kommun, remissversion 2025-10-24



Tjänsteskrivelse

2025-12-29

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2022/00062

Revidering av reglemente 2023 - 2026 för äldrenämnden

Förslag till beslut

Äldrenämnden föreslår till kommunfullmäktige att genom justeringar i nämndens reglemente och grunduppdrag

- tydliggöra att äldrenämnden har i uppgift att för individ-och familjenämnden utföra insatsen hemtjänst för personer under 65 år
- tydliggöra äldrenämndens ansvar för den avtalade hemsjukvården för personer 18 år och uppåt

Ärendebeskrivning

Vid äldrenämndens sammanträde 2025-12-18 samt Individ – och familjenämndens sammanträde 2025-12-17 beslutades att verkställighet av insatsen hemtjänst för personer över 18 år ska utföras inom äldrenämnden, och att föreslå kommunfullmäktige att reglementet revideras i enlighet med detta beslut.

Ett tydliggörande föreslås också avseende äldrenämndens ansvar för den avtalade hemsjukvården i sin helhet för att stämma överens med hur verksamheten bedrivs idag och har gjort sedan hemsjukvården övertogs 2013. Det innebär en justering avseende ålder i nämndens grunduppdrag i den delen

Beslutsunderlag

- Förslag till revidering av äldrenämndens reglemente och grunduppdrag (2025-12-30)
- Uppföljning av organisation av hemtjänst kommunal utförare
- Protokollsutdrag äldrenämnden 2025-12-18 § 172

Beredningsansvariga

Anna Karlander
Kristina Larsson
Petra Nylander
Maria Sydlen

2 av 2

Tjänsteskrivelse

Dnr: ÄN-2022/00062

Beslutet ska skickas till
Kommunstyrelsen

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef



Förslag revidering av reglemente för äldrenämnden

Förslag revidering av reglemente för äldrenämnden	
Dokumentansvarig: Anna Karlander, kanslichef	Beslutsdatum: 2026-01-29
Beslutad av: Äldrenämnden	DNR: 2022/00062

Bakgrund

Hemtjänst för vuxna

Vid äldrenämndens sammanträde 2025-12-18 och individ – och familjenämndens sammanträde 2025-12-17 beslutades att verkställighet av insatsen hemtjänst för personer över 18 år ska utföras inom äldrenämnden, och att föreslå att reglementet revideras i enlighet med detta beslut. Beslutet har föregåtts av en utredning avseende hemtjänstens hemvist 2024 samt en uppföljning 2025.

Det föreslagna tillägget anger att äldrenämnden, förutom att utföra insatsen hemtjänst för personer 65 år och äldre, också har i uppgift att för individ- och familjenämnden utföra insatsen hemtjänst för personer över 18 år.

Tilläggas kan också att individ – och familjenämnden föreslås få i uppgift att utföra insatsen boendestöd för äldrenämndens räkning vilket är ett tydliggörande av hur det fungerat i praktiken sedan denna insats infördes.

Respektive nämnd har kvarvarande ansvar för utredning, beslut och uppföljning av beslut för personer över 65 år (äldrenämnden) och under 65 år (individ – och familjenämnden) för insatserna hemtjänst och boendestöd.

Hälsa – och sjukvård i hemmet (hemsjukvård)

En revidering föreslås också avseende äldrenämndens ansvar för den kommunala hemsjukvården. I samband med att ansvaret för att utföra den avtalade hemsjukvården övergick till kommunerna (1 januari 2013) gjordes en skatteväxling till dåvarande socialnämnden i Umeå kommun. Hemsjukvården i Umeå kommun organiserades inom äldreomsorgen som också var den verksamhet som tilldelades de resurser som följde med övergången.

År 2014 beslutades om en ny nämndsorganisation där socialnämnden kom att ersättas av två nya nämnder; individ- och familjenämnden samt äldrenämnden. I samband med att nämnderna inrättades fick vardera nämnd ansvar för att utöva ledning av den kommunala hälso- och sjukvården som nämnderna enligt lag är skyldiga att erbjuda sina respektive målgrupper. I den nya nämndsorganisation har äldrenämnden fortsatt att utföra hemsjukvården, även för de individer som är 18–64 år. Individ- och familjenämnden har således aldrig varit utförare av hemsjukvård. Det är oklart varför ansvaret för hemsjukvård överfördes till individ- och familjenämnden i samband med att socialnämnden delades, då någon omfördelning av resurser aldrig har

aktualiserats. Enligt nu gällande reglemente har både individ- och familjenämnden och äldrenämnden ett ansvar för den avtalade hemsjukvården trots att den resurstilldelning som gjordes i samband med skatteväxlingen 2013 inte har delats. Inte heller framgår av reglementet att kommunfullmäktige i frågan för den avtalade hemsjukvården avsett att inrätta en beställar-utförarorganisation. Att individ- och familjenämnden genom reglemente tillskrivits ansvar för den avtalade hemsjukvård synes vara ett förbiseende fel som uppstått vid revidering av reglemente i samband den förändrade nämndsorganisation som genomfördes.

Syftet med nu förestående revidering är således är att uppdatera reglementet i enlighet med hur den avtalade hemsjukvården i praktiken har bedrivits sedan den övergick till kommunens ansvar år 2013. Behovet av att klargöra ansvarsfördelningen har uppkommit genom att individ- och familjenämnden under de senaste åren utvecklat uppföljningen av sitt grunduppdrag.

Någon risk – och konsekvensanalys ur verksamhetsperspektiv samt arbetsmiljöperspektiv har inte gjorts utifrån att förändringen inte synes medföra några verksamhetsmässiga eller ekonomiska konsekvenser, utan blir en harmonisering av hur verksamheten bedrivs.

Revideringen avser enbart ansvarsfördelningen för den avtalade hemsjukvården i Umeå kommun. Ansvar för andra befintliga uppgifter enligt hälso- och sjukvårdslagen för respektive nämnds målgrupper berörs inte.

Slutligen tas hänvisning till 5 kapitlet i socialtjänstlagen bort då det är felaktigt. Kapitel 5 avser verksamhetens kvalitet, ej ansvar för olika grupper.

Föreslagna revideringar

Äldrenämndens grunduppdrag	Äldrenämndens grunduppdrag, reviderat
Äldrenämnden ansvarar för kommunens insatser inom äldreomsorg samt hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå i den enskildes hem för personer 65 år och äldre. Äldreomsorgens insatser är frivilliga och ges efter en ansökan från den enskilde och utifrån en individuell bedömning. Äldrenämndens övergripande uppdrag är att främja självständighet och kvarboende. Detta sker genom förebyggande verksamhet, information kring seniorlivet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den	Äldrenämnden ansvarar för kommunens insatser inom äldreomsorg, samt hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå i den enskildes hem för personer 65 år och äldre . Äldreomsorgens insatser är frivilliga och ges efter en ansökan från den enskilde och utifrån en individuell bedömning. Äldrenämndens övergripande uppdrag är att främja självständighet och kvarboende. Detta sker genom förebyggande verksamhet, information

enskilde. Äldrenämnden ger service, vård och omsorg i form av hemtjänst och hemsjukvård samt stöd i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga. Är den enskilde i behov av heldygnsoomsorg och omfattande hälso- och sjukvård bedöms behov av plats på ett vård- och omsorgsboende.	kring seniorlivet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den enskilde. Äldrenämnden ger service, vård och omsorg i form av hemtjänst och hemsjukvård samt stöd i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga. Är den enskilde i behov av heldygnsoomsorg och omfattande hälso- och sjukvård bedöms behov av plats på ett vård- och omsorgsboende.
Äldrenämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter Nämnden ansvarar för de uppgifter som åläggs kommunens socialnämnd enligt Socialtjänstlagens (2025:400) särskilda bestämmelser för olika grupper enligt 5 kapitlet rörande äldre människor, människor med funktionshinder samt personer som vårdar eller stödjer närstående inom dessa målgrupper. Nämndens ansvar gäller för personer 65 år och äldre.	Äldrenämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter Nämnden ansvarar för de uppgifter som åläggs kommunens socialnämnd enligt Socialtjänstlagens (2025:400) särskilda bestämmelser för olika grupper enligt 5 kapitlet rörande äldre människor, människor med funktionshinder samt personer som vårdar eller stödjer närstående inom dessa målgrupper. Nämndens ansvar gäller för personer 65 år och äldre.
Nämnden ansvarar för de uppgifter som åläggs kommunen som huvudman enligt Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) rörande personer inom särskilt boende för äldre samt personer som bor i ordinärt boende (hemsjukvård). Nämndens ansvar gäller för personer 65 år och äldre.	Nämnden ansvarar för de uppgifter som åläggs kommunen som huvudman enligt Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) rörande personer inom särskilt boende för äldre samt personer som bor i ordinärt boende (hemsjukvård). Nämndens ansvar gäller för personer 65 år och äldre. Nämnden ansvarar för ledningen och verkställigheten av den kommunala

	hälso- och sjukvården för nämndens målgrupper som kommunen enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) är skyldig att erbjuda. Ansvaret omfattar även hemsjukvård för personer 18 och äldre till följd av avtalet om övertagande av hälso- och sjukvård i ordinärt boende mellan Västerbottens läns landsting och kommunerna i Västerbottens län.
Nämnden ansvarar för de uppgifter som en patientnämnd åläggs enligt lag om stöd vid klagomål vid hälso- och sjukvården (2017:372)	Oförändrat Nämnden ansvarar för de uppgifter som en patientnämnd åläggs enligt lag om stöd vid klagomål vid hälso- och sjukvården (2017:372)
Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med den lagstiftning som reglerar vård och omsorg	Oförändrat Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med den lagstiftning som reglerar vård och omsorg
Nämnden ansvarar för samordning av Umeå kommuns pensionärsråd	Oförändrat Nämnden ansvarar för samordning av Umeå kommuns pensionärsråd
Nämnden ansvarar för de uppgifter som åligger kommunen enligt Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, gällande servicetjänster till äldre.	Oförändrat Nämnden ansvarar för de uppgifter som åligger kommunen enligt Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, gällande servicetjänster till äldre.
	Nytt Nämnden har i uppgift att för individ-och familjenämnden utföra insatsen hemtjänst för personer under 65 år.



Uppföljning organisation av hemtjänst, kommunal utförare

Innehåll

Uppföljning organisation av hemtjänst, kommunal utförare	1
Innehåll	2
Inledning.....	3
Bakgrund	3
Verkställighet.....	3
Ekonomi.....	4
Förändrad upphandlingsform av hemtjänst	4
Verksamheternas bedömning	4
Reglementet	5

Inledning

Bakgrund

På uppdrag av äldrenämnden och individ- och familjenämnden i Umeå kommun genomfördes 2024 en utredning för att bedöma om det vore gynnsamt ur ett brukar-, personal-, och ekonomiskt perspektiv med en övergång av den kommunala hemtjänsten för personer under 65 år från individ- och familjenämnden till äldrenämndens verksamhet. Utredningen behandlades i nämnderna i oktober 2024.

Sammanfattningsvis gjordes bedömningen att det då inte var gynnsamt att äldrenämnden tar över all hemtjänst, vare sig myndighetsutövning eller verkställighet utifrån de perspektiv som utredningen tittat på. Bedömningen var att insatsen boendestöd, som infördes i oktober 2024 skulle vara implementerad innan någon eventuell förändring genomförs avseende verkställighet. Detta för att få en bild över hur många personer under 65 år som efter införandet av boendestöd kvarstår med insatsen hemtjänst så att mottagande verksamhet kan bedöma behov av bemanning, kompetens och organisation.

Beslutet blev att förvaltningarna skulle återkomma till nämnderna för nytt ställningstagande avseende övertagande av verkställighet av hemtjänst i slutet av 2025 när insatsen boendestöd implementerats. En uppföljning har genomförts och aktuella uppgifter tagits fram

Verkställighet

I oktober 2025 utförde Din kommunala hemtjänstinsatser hemtjänst åt 99 personer under 65 år. Ytterligare 12 personer under 65 år har beslut om hemtjänst som utförs av stöd- och omsorgsförvaltningen.

Utförare	Antal timmar	Antal personer
Kommunal hemtjänst	1798	111
<i>Varav verkställighet ordinärt boende stöd och omsorg</i>	129	12
Privat utförare	3518	198
Summa	5316	309

Ekonomi

Budget för hemtjänstbeslut som tas avseende personer under 65 år och som verkställs av Din kommunala hemtjänst ligger under äldrenämnden. Å-pris utgår till Din kommunala hemtjänst. Detta utifrån en reglering som gjordes när socialnämnden upphörde och verksamheten för hemtjänst delades upp med ansvar både inom individ – och familjenämnden och äldrenämnden. Nivån på budget inom ÄN för personer under 65 år utgår från den bedömning av volymer som gjordes vid delning till två nämnder.

Budget för hemtjänstbeslut för personer under 65 år som verkställs av extern utförare finns inom individ-och familjenämnden och betalas ut som å-pris.

Budget för boendestöd finns inom individ- och familjenämnden. All verkställighet sker inom stöd - och omsorgsförvaltningen. Ingen debitering görs mellan äldrenämnden och individ- och familjenämnden för verkställighet av boendestödsbeslut för personer över 65 år. Nivån på budget inom individ – och familjenämnden för personer över 65 år, dåvarande socialpsykiatri, utgår från den bedömning av volymer som gjordes vid delning till två nämnder.

Förändrad upphandlingsform av hemtjänst

Kommunfullmäktige beslutade 250926 att Umeå Kommun ska övergå till Lag om offentlig upphandling, LOU, som upphandlingsform för hemtjänst och lämna Lag om valfrihet, LOV. Innevarande avtal sas upp 251031, uppsägningstiden är 12 månader. Nämnderna ska gemensamt fatta beslut om vägledande principer och upphandlingsdokument såväl som tilldelning av nya avtal som ska vara på plats 261101.

När ny upphandling ska konstrueras bedöms det vara en fördel med en gemensam kommunal utförare av hemtjänst

Verksamheternas bedömning

Uppföljning har gjorts i dialog med biträdande verksamhetschef inom verkställighet av boendestöd och hemtjänst inom respektive förvaltning samt med enhetschefer för myndighetsutövningen inom respektive förvaltning.

De farhågor som Din kommunala hemtjänst såg inför ett eventuellt övertagande då utredningen genomfördes 2024 baserades till stor del på osäkerhet kring volymer och behov. Utifrån att verksamheten redan idag utför hemtjänst till ett hundratal individer under

65 år och att behov av kompetensutveckling finns oavsett ålder på hemtjänsttagare är de risker som noteras avseende kompetensutvecklingsbehov generella risker för verksamheten i stort.

Sedan oktober 2024 är boendestödet en egen insats som erbjuds personer över och under 65 år. I september 2025 hade 550 personer beslut om boendestöd, 21 av dessa personer har fått beslut om boendestöd via äldre nämndens myndighetsutövning. Totalt utförs hemtjänst för 12 personer under 65 år inom Stöd- och omsorgsförvaltningen genom boendestödet. Som utredningen lyfte fram finns risken att utförande av boendestöd och hemtjänst inom samma organisation kan vara otydligt för medborgaren. Stöd- och omsorgsförvaltningen ser också att en renodlad hemtjänstenhet för personer under 65 år skulle vara sårbar och logistiskt utmanande då det rör sig om ett mindre antal personer.

Myndighetsutövning

Gällande myndighetsutövningens hemvist föreslås ingen förändring nu. Det innebär att utredning, beslut och uppföljning av verkställighet görs inom respektive förvaltning utifrån åldersuppdelningen. Fortsatt utredning görs för att utreda konsekvenser av ett nästa steg i att renodla även myndighetsutövningen så att äldreomsorgsförvaltningen beslutar om hemtjänst och stöd- och omsorgsförvaltningen om boendestöd oavsett ålder. Det skulle innebära att vardera nämnd blir ansvarig för både beslut och verkställighet för respektive insats.

Fortsatt utredning ska följa upp de risker/konsekvenser som tidigare utredning påvisat och föreslå lösningar som kan undanröja de riskerna. En av riskerna som identifierades i utredningen 2024 var att helhetsperspektivet för en person i behov av stöd försämrades om en insats lyfts från individ- och familjenämndens myndighetsutövning till äldre nämndens myndighetsutövning.

I samband med denna utredning ses också principer för budgetfördelning till respektive nämnd över.

Reglementet

Justeringar behövs i båda nämnders reglementen utifrån föreslagen förändring om ansvar för verkställighet av insatsen hemtjänst för vuxna. Den exakta formuleringen ses över och blir ett eget ärende i respektive nämnd i januari 2026.

Umeå kommun
Äldrenämnden

Protokollsutdrag
2025-12-18

§ 172

Diariennr: ÄN-2024/00174

Organisation kring hemtjänst Umeå kommun

Beslut

Äldrenämnden beslutar att verkställighet av insatsen hemtjänst för vuxna görs inom äldrenämnden och att reglementet revideras i enlighet med denna förändring.

Förvaltningen ska återkomma under hösten 2026 avseende ställningstagande myndighetsutövning av insatserna hemtjänst och boendestöd.

Ärendebeskrivning

På uppdrag av äldrenämnden och individ- och familjenämnden i Umeå kommun genomfördes 2024 en utredning för att bedöma om det vore gynnsamt ur ett brukar-, personal-, och ekonomiskt perspektiv med en övergång av den kommunala hemtjänsten för personer under 65 år från individ- och familjenämnden till äldrenämndens verksamhet. Utredningen behandlades i nämnderna i oktober 2024.

Beslutet blev att förvaltningarna skulle återkomma till nämnderna för nytt ställningstagande avseende övertagande av verkställighet av hemtjänst i slutet av 2025 när insatsen boendestöd implementerats.

En uppföljning har nu genomförts och redovisas till nämnden.

Beslutsunderlag

Uppföljning organisation av hemtjänst Umeå Kommun

Utredning avseende organisation kring insats hemtjänst enligt SoL Umeå kommun – myndighetsutövning samt verkställighet kommunal utförare (2024)

Beredningsansvariga

Kristina Larsson, processledare

Anna Karlander, kanslichef

Umeå kommun
Äldrenämnden

Protokollsutdrag
2025-12-18

Beslutet ska skickas till

Pernilla Henriksson, äldreomsorgsdirektör

Karolina Lundqvist, socialdirektör

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:



Tjänsteskrivelse

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2025/00015

Revidering av äldrenämndens sammanträdestider 2026

Förslag till beslut

Äldrenämnden reviderar sammanträdesplanen för 2026 i enlighet med äldreomsorgsförvaltningens förslag.

Ärendebeskrivning

Äldreomsorgsförvaltningen föreslår att äldrenämndens sammanträdesplan 2026 revideras enligt följande tabell:

Presidieberedning Tid: 08.30-10.30 (om inget annat anges) Lokal: Sekretessen (om inget annat anges)	Nämndsammanträde Tid: 08.30-12.00 (om inget annat anges) Lokal: Esplanaden (om inget annat anges)
15 januari	29 januari
12 februari	26 februari Tid: 08:30-15:00 Lokal: Fullmäktigesalen Individ-och familjenämnden deltar vid första ärendet avseende upphandling av hemtjänst
19 februari Tid:08.30 – 09.30 Lokal: Baskern Gemensam presidieberedning med Individ- och familjenämnden	
12 mars	26 mars
9 april	23 april
15 april Tid: 08.30-09.30 Lokal: Ryttagången	

Tjänsteskrivelse

Dnr: ÄN-2025/00015

Gemensam presidieberedning med Individ- och familjenämnden	
7 maj	21 maj
11 juni (studiebesök)	
16 juni Tid: 14:00-15:30 Lokal: Hornet Gemensam presidieberedning med Individ- och familjenämnden	17 juni Tid: 08:30-09:30 Lokal: Fullmäktigesalen Individ-och familjenämndens ordinarie sammanträde. Äldrenämnden deltar vid första ärendet avseende upphandling av hemtjänst.
13 augusti	27 augusti
10 september	24 september (08.30-15.00)
8 oktober	22 oktober
5 november	19 november (08.30-15.00)
3 december	17 december

*Rödmarkerad text är nya datum/tider

Beredningsansvariga

Kevin Tornemar, nämndsekreterare

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Äldrenämndens ledamöter och ersättare

Äldreomsorgens ledningsgrupp

Inspektionen för vård – och omsorg

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef

3 av 3

Tjänsteskrivelse

Dnr: ÄN-2025/00015



Tjänsteskrivelse

2026-01-20

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2026/00011

Anmälan av delegerade beslut/anmälningssärenden

Förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner redovisningen av delegationsbeslut samt av anmälningssärenden.

Ärendebeskrivning

Äldrenämnden har beslutat att samtliga delegationsbeslut som fattas av presidiet, ordförande/vice ordförande samt äldreomsorgsdirektören ska redovisas vid nästkommande nämnd.

Redovisningen innebär inte att det ankommer på nämnden att ompröva eller fastställa delegationsbesluten. Däremot får nämnden återta lämnad delegering eller föregripa ett beslut i ett enskilt ärende av den som fått beslutsrätten genom att själva ta över ärendet och fatta beslut.

Anmälningssärenden

Ärendetitel	Ärendenummer	Dokumentrubrik
Hjälpmedelsrådet 2025	ÄN-2025/00038	Hjälpmedelsrådet 2025 - Protokoll Hjälpmedelsrådet 2025-12-08
Samråd vård och omsorg 2025 - Länssamverkansgruppen	ÄN-2025/00040	Samråd vård och omsorg 2025 - Länssamverkansgruppen - Protokoll extra möte 2025-12-05
Umeå kommuns pensionärsråd 2025	ÄN-2025/00041	Umeå kommuns pensionärsråd 2025 - Minnesanteckningar med bilagor 2025-12-12
lex Maria 3.1.1-21542/2025	ÄN-2025/00175	lex Maria 3.1.1-21542/2025 - Beslut om avslut av ärende Inspektionen för vård och omsorg 3.1.1-21542/2025 -5
lex Sarah 3.1.2-29446/2025	ÄN-2025/00178	Beslut från Inspektionen för vård och omsorg 3.1.2-29446/2025-3
Motion 24/2025 - Testa innan du köper – välfärdsteknik för en tryggare vardag; Veronica Kerr (KD)	ÄN-2025/00199	Beslut kommunfullmäktige 2025- 12-15 § 285 - Omtag för hemtjänstens avgiftsmodell
lex Maria - 3.1.1- 36018/2025	ÄN-2025/00268	lex Maria - 3.1.1-36018/2025 - Beslut om avslut av ärende

Tjänsteskrivelse

Dnr: ÄN-2026/00011

		Inspektionen för vård och omsorg 3.1.1-36018/2025-3
Planeringsdirektiv äldrenämnden 2027	ÄN-2025/00281	Planeringsdirektiv äldrenämnden 2027
Förstudie av äldrenämndens korttidsverksamhet	ÄN-2025/00285	Förstudie av äldrenämndens korttidsverksamhet
Överenskommelse om samverkansregler ärende SKR 2025/02945 - Meddelande 12/2025 från styrelsen Sveriges kommuner och regioner dnr SKR2025/00003	ÄN-2026/00053	Överenskommelse om samverkansregler ärende SKR 2025/02945 - Meddelande 12/2025 från styrelsen Sveriges kommuner och regioner dnr SKR2025/00003

Beredningsansvariga

Kevin Tornemar, nämndsekreterare

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef

Regional samverkan
Länssamverkansgruppen

Ett samarbete mellan kommunerna
i Västerbotten och Region Västerbotten

Protokoll Länssamverkansgruppen

Dnr: HSN 129-2025

Datum och tid: den 5 december 2025 kl. 15.00-16.00

Plats: Teams

Ärenden: 63-67

Närvaro

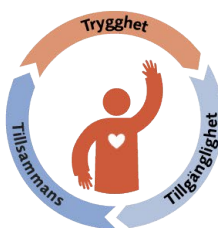
Pernilla Henriksson, ordförande
Isabell Zemré, vice ordförande
Gaby Bisping
Ann Björklund
Jhonas Nilsson
Hanna Matsson
Katarzyna Wikström
Jim Lindberg
Jenny Örnberg
Ulrica Westerlund
Eva-Lena Johansson
Yvonne Norlander
Camilla Andersson
Ida Lestander
Fredrick Berglund-Steigert
Kerstin Olla-Grahn
Sandra Scherman
Magnus Rudehäll
Elena Jacobsson

Umeå kommun
Region Västerbotten
Dorotea kommun
Bjurholms kommun
Lycksele kommun
Norsjö kommun
Skellefteå kommun
Vindelns kommun
Vilhelmina kommun
Vännäs kommun
Åsele kommun
Åsele kommun
Region Västerbotten
Region Västerbotten
Nordmalings kommun
Lycksele kommun
Hjälpmedelsrådet ordf.
Digitalisering av välfärdstjänster ordf.
Beredning vuxna/äldre ordf.

Frånvarande

John Olsson
Anna Sundén
Karolina Lundqvist
Anna-Maria Stenlund Berglund

Malå kommun
Region Västerbotten
Umeå kommun
Region Västerbotten



Regional samverkan
Länssamverkansgruppen

Ett samarbete mellan kommunerna
i Västerbotten och Region Västerbotten

David Eriksson
Erik Lindblom
Sara Johansson
Helena Steen

Skellefteå Kommun
Malå kommun
Sorsele kommun
Storuman kommun

Adjungerade

Monica Wahlström
Helena Bogseth

FOU- socialtjänst
Region Västerbotten

Övriga

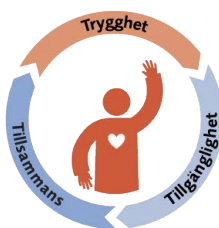
Maria Sterner, protokollförare
Sara Hjalmarsson

Regional samverkanskoordinator
Regional samverkanskoordinator

63. [Mötet öppnas](#) Beslut
Val av justerare

Beslut
Vice ordförande justerar protokollet tillsammans med ordförande.
64. [Fastställande av föredragningslista](#) Beslut

Beslut
Föredragningslista fastställs enligt upprättat förslag.



Regional samverkan
Länssamverkansgruppen

Ett samarbete mellan kommunerna
i Västerbotten och Region Västerbotten

65. Förslag till struktur för gemensam förvaltning och utveckling i samverkan av Lifecare SP – reviderat förslag Beslut

Informerar Sara Hjalmarsson och Maria Sterner, regionala samverkanskoordinatorer, om reviderat förslag till struktur för gemensam förvaltning och utveckling av Life care SP. Vid LSG sammanträde 14 november beslutades om inrättade av styrgrupp och representation av funktioner i styrgruppen. Resterande del av förslaget återremitterades. Ytterligare beredning rörande arbetsgrupp och representationen av funktioner i arbetsgruppen har genomförts. I beredningen har delar av nuvarande projektstyrgrupp medverkat samt utvecklingsledare, verksamhetsutvecklare och strateg. Av förslaget framgår funktioner och representation i arbetsgrupp.

Beslut

Struktur för gemensam förvaltning och utveckling i samverkan av Lifecare SP avseende arbetsgrupp fastställs enligt förslag.

Bilagor

- bildspel
- reviderat förslag

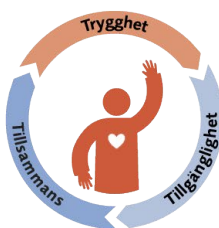
66. Budget för Lifecare SP 2026 Information

Vid LSG sammanträde den 14 november informerades om pågående beredning av budget för Lifecare SP avseende 2026. LSG beslutade återkomma till ärendet då färdigställt förslag till budget upprättats. Förslag till budget är vid sammanträdesdatum inte färdigställt.

Beslut

Budget för Lifecare SP tas upp som en information vid sammanträde i februari.

67. Sammanträdet avslutas



UNDERSKRIFTSSIDA



**Detta dokument har undertecknats med avancerade elektroniska
underskrifter:**

**BESLUT**

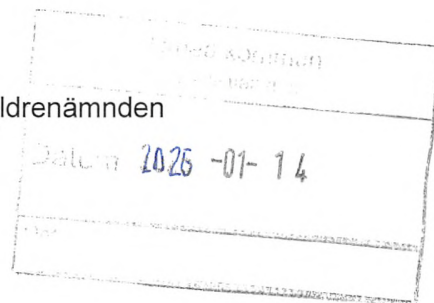
2026-01-13

Dnr 3.1.2-29446/2025-3

1(2)

Ert dnr ÄN-2025/00178

Umeå kommun, Äldrenämnden
901 84 UMEÅ

**Ärendet**

Anmälan enligt lex Sarah från äldrenämnden i Umeå kommun avseende ett allvarligt missförhållande vid Dragonens vård- och omsorgsboende i Umeå.

Anmälan handlar om att en enskild inte har fått insatser verkställda.

Beslut

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) avslutar ärendet och kommer inte att vidta några ytterligare åtgärder.

Skälen för beslutet

IVO bedömer att har fullgjort sin utrednings- och anmälningsskyldighet i enlighet med 27 kap. 5-6 §§ socialtjänstlagen (2025:400), SoL.

Enligt IVO:s bedömning innehåller nämndens utredning de uppgifter som ska dokumenteras enligt 5 kap. 2-3 och 5 §§ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5) om lex Sarah. Utredningen visar att nämnden har

- vidtagit åtgärder för att utan dröjsmål avhjälpa eller undanröja missförhållandet,
- identifierat bakomliggande orsaker till det inträffade, och
- vidtagit och planerat att vidta åtgärder för att förhindra att något liknande inträffar igen.

Underlag

- Anmälan
- Utredning

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen Lars Rahm. Inspektören Pernilla Wiklund har deltagit i den slutliga handläggningen. Inspektören Cecilia Marklund har varit föredragande.

Information om IVO:s uppdrag i hanteringen av anmälningar enligt lex Sarah

Nämnden är skyldig att utreda missförhållanden eller risker för missförhållanden i verksamheten. Syftet med en sådan utredning ska vara att så långt det är möjligt ta reda på vilka bakomliggande orsaker i verksamheten som bidragit till missförhållandet eller risken för ett missförhållande.

Nämnden ska även vidta åtgärder för att förhindra att liknande missförhållanden eller risker för sådana inträffar igen. Om ett missförhållande är allvarligt eller det finns en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande ska nämnden anmäla detta till IVO.

IVO:s ansvar när det gäller anmälningar enligt lex Sarah är att granska nämndens utredning. Om IVO bedömer att utredningen följer gällande bestämmelser och att åtgärder har vidtagits för att förhindra att liknande allvarliga missförhållanden eller påtagliga risker för ett missförhållande inträffar igen, avslutar IVO ärendet.



Sveriges
Kommuner
och Regioner

**MEDDELANDE FRÅN
STYRELSEN NR 12/2025**

Vårt dnr:
SKR2025/00003

2025-12-19

Avdelningen för vård och omsorg
Mikael Svensson

Kommunstyrelserna
Regionstyrelserna

Revidering av samverkansreglerna för vård och industri

Ärendenr: SKR2025/02945

Förbundsstyrelsens beslut

Styrelsen för Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har vid sammanträde 2025-11-21 beslutat

att godkänna överenskommelsen om samverkansregler för den offentligt finansierade hälso- och sjukvården, läkemedelsindustrin, medicintekniska industrin, laboratorietekniska industrin och Life science industrin.

att rekommendera regioner och kommuner att för sin del anta överenskommelsen, samt

att informera regioner och kommuner om beslutet.

Sammanfattning

En partsgemensam arbetsgrupp har tagit fram en reviderad version av de samverkansregler som sedan lång tid finns etablerade mellan den offentligt finansierade sjukvården och industrin. Sedan tidigare har överenskommelsen tecknats av SKR, Läkemedelsindustriföreningen, Swedish Labtech och Swedish Medtech. Vid denna revision har även Sweden Bio, The Swedish Life Science Industry Organization, anslutit.

Överenskommelsen består av två delar. En gemensamt överenskommen policy med bärande principer och regler av långsiktig karaktär, vilka utgör grunden för samverkan. Som stöd för samverkan finns även en bilaga med specificerade samverkanssituationer, vilken parterna uppdaterar mer löpande för största möjliga aktualitet. Både överenskommelse och bilaga är styrande för samverkan.

Överenskommelsen redovisas i **bilaga 1**

Specificerade samverkanssituationer i **bilaga 2**.



Vårt dnr:
SKR2025/00003

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande



ÖVERENSKOMMELSE OM SAMVERKANSREGLER

FÖR DEN OFFENTLIGT FINANSIERADE HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN, LÄKEMEDELS-INDUSTRI, MEDICINTEKNISKA INDUSTRI OCH LABORATORIETEKNISKA INDUSTRI

Sveriges Kommuner och Regioner, Läkemedelsindustriföreningen, Swedish Medtech, Swedish Labtech och SwedenBIO har kommit överens om gemensamma regler för hur medarbetare och chefer inom hälso- och sjukvård och industri ska samverka och interagera med varandra. Parterna anser att samverkan mellan hälso- och sjukvård och industri är en viktig del för utvecklingen av såväl hälso- och sjukvård som näringsliv och vill med denna överenskommelse värna om att samarbetet kan fortsätta att utvecklas på ett förtroendefullt sätt.

Överenskommelsen är gemensamt framtagen utifrån omvärldens krav på transparens, måttfullhet i samverkan och behovet av tydlig ansvarsfördelning mellan hälso- och sjukvård och industri, t.ex. att sjukvårdshuvudmannen ansvarar för fortbildningen av hälso- och sjukvårdspersonal.

Överenskommelsen om samverkansregler består av två delar:

- En del, överenskommelsen, består av bärande principer och regler av långsiktig karaktär, vilka utgör grundförutsättningarna för samverkan. En insiktsfull tillämpning av dessa kan vara fullt tillräcklig för att samverkan sker på ett förtroendefullt sätt.
- Den andra delen, specifikationen, består av konkreta samverkanssituationer, som ska vara ett stöd till samverkan, vilken parterna kan uppdatera mer kontinuerligt för största möjliga aktualitet.

Båda delarna är styrande för att kunna genomföra förtroendefull samverkan. Parterna är överens om att gemensamt följa upp reglerna en gång per år. Ansaret för uppföljningen ligger hos den partsgemensamma förhandlingsgruppen avseende samverkansreglerna, som gemensamt bedömer behovet av eventuella revideringar. Det åligger parterna att verka för att respektive parts medlemmar har ett väl fungerande egenåtgärdssystem för att kunna upprätthålla en god följsamhet till samverkansreglerna och att deras medarbetare och chefer har god kunskap om dem.

Denna överenskommelse gäller fr.o.m. 1 februari 2026 tills vidare och ersätter tidigare överenskomna samverkansregler. Dokumentet har undertecknats digitalt av följande personer:

Anders Henriksson
Sveriges Kommuner och Regioner

Emelie Antoni
Läkemedelsindustriföreningen

Tove Christiansson
Swedish Medtech

Mattias Bengtsson
Swedish Labtech

Jessica Martinsson
SwedenBIO

Allmänna förutsättningar

I Sverige har samverkan mellan hälso- och sjukvården, forskningen och industrin länge varit viktig för utvecklingen av nya metoder och behandlingar. För att effektivt utveckla produkter krävs en nära och förtroendefull samverkan mellan industrin och hälso- och sjukvården. Samverkan kan se ut på olika sätt och ha olika syften.

En god samverkan skapar ömsesidigt engagemang som ger snabbare kunskapsinsamling, utvärdering och introduktion av nya behandlingsmetoder samt utfasning av äldre behandlingsmetoder. Målet är att ge patienterna en ändamålsenlig, evidensbaserad, kostnadseffektiv och säker vård samt att kontinuerligt förbättra hälso- och sjukvården som är av stor vikt för samhället.

Samverkan med industrin kan utgöra ett viktigt led i hälso- och sjukvårdspersonalens fortbildning och kompetensutveckling, vilket i sig är nödvändigt för att kunna förbättra metoder och behandling samt för att säkerställa en hög patient- och användarsäkerhet.

Hälso- och sjukvården står under kontinuerlig förändring samtidigt som efterfrågan på säkrare och effektivare behandlingar ökar. Parterna måste därför uppdatera samverkansreglerna återkommande så att de är anpassade till sin samtid.

Vården ska flytta närmare patienterna vilket innebär att den i större omfattning ska ske i primärvården, i hemmet eller på distans. Hälso- och sjukvården digitaliseras också i snabb takt. Nya sätt att möta eller monitorera patienten utvecklas. Läkemedel, medicin- och laboratorieteknik blir också alltmer integrerade, bland annat genom utveckling av nya diagnostiska metoder, mjukvaror och appar som stöd för den medicinska behandlingen.

Hälso- och sjukvårdens behov av kompetensförsörjning och kunskapsstöd ställer krav på nya arbetssätt där digitaliseringen och kunskapsstyrningen ger möjligheter till andra typer av mötesplatser. Där tid eller ekonomi utgör ett hinder kan digitala möten på distans möjliggöra kunskapsinhämtning eller dialog. Regioner och kommuners gemensamma system för kunskapsstyrning kan medverka till informationsspridning.

Oavsett samverkansform är det av största vikt att hälso- och sjukvårdens medarbetare och representanter för industrin upprätthåller ett oberoende förhållningssätt gentemot varandra och i enlighet med gällande regelverk, exempelvis vid upphandling.

Samverkansreglernas omfattning

- Dessa regler gäller för alla medarbetare och chefer inom både hälso- och sjukvården och industrin (inklusive moderbolag och systerbolag i samverkan med svensk hälso- och sjukvård).
- Oavsett om företag tillhör en branschorganisation eller inte ska hälso- och sjukvården tillämpa reglerna vid samverkan med företag inom branscherna läkemedel, medicinteknik och laboratorieteknik som verkar på den svenska marknaden.
- Utöver detta ska medarbetare och chefer inom hälso- och sjukvården och industrin även följa sina arbetsgivares regler för resor, representation, bisysslor samt övriga policys och koder.

Bärande principer och regler

Utgångspunkten är att all samverkan ska vara dokumenterad, öppen för granskning, rimlig och tillföra alla berörda parter nytta.

Följande principer gäller vid all form av samverkan

<i>Förtroendepincipen</i>	Förutsättningen för en sund samverkan är en god följsamhet till gällande lagstiftning, exempelvis avseende mutor, upphandling och beskattning. Detta säkerställer att skattemedel används korrekt, att patienter och användare får bästa möjliga hälso- och sjukvård, samt att allmänhetens förtroende upprätthålls. Samverkan ska tåla granskning och prövning utan risk att förtroendet äventyras. Samverkan mellan hälso- och sjukvård och industri ska inte innebära otillbörlig påverkan och får inte äventyra eller uppfattas äventyra, hälso- och sjukvårdens oberoende.
<i>Nyttoprincipen</i>	Samverkan mellan hälso- och sjukvård och industri ska utgå från hälso- och sjukvårdens verksamhet och patientens behov och vara tydligt kopplad till företagets verksamhet. Det ska alltså finnas ett ömsesidigt nyttoperspektiv.
<i>Transparensprincipen</i>	Samverkan mellan hälso- och sjukvård och industri ska vara öppen och transparent samt i enlighet med dessa regler, författningar, affärs- och uppförandekoder samt policys. Se mer om öppen rapportering av värdeöverföring från läkemedelsföretag under avsnitt 4 i specifikationen.
<i>Proportionalitetsprincipen</i>	Vid samverkan mellan hälso- och sjukvården och industrin ska parternas åtaganden stå i rimlig proportion till varandra. Ingen part ska gynnas otillbörligt i förhållande till den andra. All form av ersättning ska vara skälig, stå i proportion till uppdragets omfattning och motsvara marknadsvärdet av den utförda tjänsten.
<i>Måttfullhetsprincipen</i>	Arrangemang som på något sätt stöds eller arrangeras av industrin ska genomsyras av måttfullhet och får inte framstå som beteendepåverkande för mottagaren.

Dokumentationsprincipen All samverkan mellan hälso- och sjukvård och industri, oavsett ersättning eller kostnadstäckning, ska dokumenteras skriftligt, t.ex. via avtal eller annan typ av överenskommelse. Relevant dokumentation, som t.ex. avtal och fakturor, måste sparas i minst 3 år efter att samverkan har genomförts. Detta gäller både individuella medarbetare och verksamheter.

Följande regler gäller vid all form av samverkan

Grundregel Industrin får inte lämna, utlova eller erbjuda och medarbetare och chefer inom hälso- och sjukvården får inte ta emot, godta ett löfte om eller begära förmåner eller ersättningar som bryter mot dessa regler.

Godkännande av deltagande Deltagare i en sammankomst ansvarar själva för att inhämta arbetsgivarens godkännande.

Måltider Vid sammankomster arrangerade av eller i samarbete med industrin får industrin erbjuda en måttfull måltid i anslutning till sammankomsten. Vid distansdeltagande får måltid inte erbjudas. Fri måltid kan, beroende på sammankomstens karaktär och frekvens, innebära en skattepliktig förmån.

Alkohol Får endast erbjudas måttligt och enbart i samband med måltid. Sprit får aldrig erbjudas och alkoholfria alternativ ska alltid finnas.

Sociala aktiviteter Får inte finansieras av industrin eller efterfrågas av medarbetare inom hälso- och sjukvården, vare sig vid sammankomster eller i andra sammanhang.

Resor Ska planeras så att ankomst och avresa sker i så nära anslutning till uppdraget som praktiskt möjligt. Vid flygresor ska ekonomiklass väljas, välmotiverade undantag kan göras för resor (> 6h) utanför Europa.

Medföljande Endast personer som bjudits in till ett arrangemang har rätt att delta. Medföljande till inbjudna deltagare får inte delta.

Sponsring Industrin kan, mot en rimlig motprestation, sponsra yrkesmässiga delar av specifika sammankomsten som har koppling till det egna verksamhetsområdet. Sponsring får endast avse faktiska kostnader för en specifik och tydligt definierad sammankomst/aktivitet. Sponsring av ordinarie verksamhet, deltagaravgifter, resor och logi etc. är inte tillåtet.

Val av ort och lokal Industrin får endast arrangera eller sponsra sammankomster utanför Sverige eller Öresundsregionen om majoriteten av deltagarna inte är från Sverige eller om motsvarande kunskap eller erfarenhet inte kan inhämtas här.

Valet av ort och lokal för arrangemangs genomförande ska vara rimligt i relation till syftet med arrangemanget. Fritidsorter under säsong och platser som är kända för sin exklusivitet, som till exempel vintersportorter under skidsäsong, ska undvikas.

Samma gäller för orter där större internationella evenemang pågår samtidigt eller i anslutning till arrangemanget, exempelvis idrottstävlingar.

Definitioner

<i>Bisyssla</i>	En syssla, tillfällig eller stadigvarande, som utövas vid sidan av anställningen och som inte är hänförlig till privatlivet.
<i>Hälso- och sjukvård</i>	All offentligt finansierad hälso- och sjukvård i regioner och kommuner samt privat verksamhet med vårdavtal eller enligt LOV (Lagen om Valfrihetssystem).
<i>Industri</i>	Alla företag inom branscherna läkemedel, medicinteknik och laboratorieteknik som agerar på eller riktar sig mot den svenska marknaden.
<i>Medarbetare</i>	Anställd, student under utbildning eller praktik, uppdragstagare eller konsult.
<i>Ordinarie verksamhet</i>	Avser de befintliga arbetssätt, arbetsuppgifter och aktiviteter som utgör en del av den löpande verksamheten inom en enhet i hälso- och sjukvården, och som enheten har beslutat att utföra. Begreppet omfattar även författningsreglerade uppgifter, men avgränsas mot sådana aktiviteter som faller utanför det som normalt ingår i vårdgivarens beslutade uppdrag eller åtaganden.
<i>Sjukvårdshuvudman</i>	Region eller kommun med ansvar för hälso- och sjukvård.
<i>Verksamhetschef</i>	Alla verksamheter i hälso- och sjukvården ska ha en verksamhetschef. Verksamhetschefen är den som har det övergripande ansvaret för verksamheten.
<i>Produktinformation</i>	Sammankomst som anordnas i marknadsföringssyfte för att informera om en produkts egenskaper och handhavande.
<i>Sponsring</i>	Ekonomiskt eller annat stöd för en aktivitet/sammankomst/material som innefattar en marknadsmässig motprestation. En sådan motprestation kan exempelvis bestå av utställningsplats, möjlighet till produktdemonstrering eller annan form av exponering av företaget/produkten. Sponsring skiljer sig från en donation, där ingen motprestation ges.
<i>Sammankomst</i>	Alla former av möten där medarbetare och chefer inom hälso- och sjukvården och industrin interagerar med varandra. En sammankomst kan även ske på distans.
<i>Konsultuppdrag</i>	Hälso- och sjukvårdspersonal som anlitas av företag för olika uppdrag. Dessa kan omfatta uppdrag inom t.ex. forskning, utbildning, konferenser, produktutveckling eller deltagande i s.k. advisory boards (rådgivande grupper).



SPECIFIKATION AV SAMVERKANSSITUATIONER

BILAGA TILL ÖVERENSKOMMELSEN OM SAMVERKANSSREGLER FÖR DEN OFFENTLIGT FINANSIERADE HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN, LÄKEMEDELSINDUSTRIN, MEDICINTEKNISKA INDUSTRIN OCH LABORATORIETEKNISKA INDUSTRIN

Som stöd för mer löpande samverkan har parterna utarbetat denna specifikation, vilken parterna uppdaterar mer kontinuerligt, vid behov, för största möjliga aktualitet. Ansvar för en eventuell revidering ligger hos partsgemensam förhandlingsgrupp avseende samverkansreglerna. Aktuell version publiceras på respektive parts webbplats och integreras i förekommande fall i egna etiska regelverk.

Både överenskommelse och specifikationen är styrande för samverkan mellan hälso- och sjukvården och industrin.

Innehållsförteckning

1	Service- och riskminimeringsinformation	2
2	Produktinformation	3
3	Övriga sammankomster	4
4	Konsultuppdrag för industrin	7
5	Stipendier	8
6	Donationer	9
7	Utvecklingsprojekt mellan hälso- och sjukvården och läkemedelsföretag	10
8	Patientstödsprogram.....	11
9	Referenskund.....	11
10	Marknadsundersökningar.....	11

1 Service- och riskminimeringsinformation

1.1 Serviceinformation för Medicinteknik- och IVD-företag

- 1.1.1 Med serviceinformation avser parterna den genom EU:s förordning för medicintekniska produkter, (MDR 2017/745 och IVDR 2017/746), stadgade skyldigheten att tillhandahålla information där en produktspecialist instruerar om patientsäkert och korrekt handhavande av produkten, samt följer upp på produktens användning.
- 1.1.2 Informationen ges på produkter som redan är upphandlade eller på annat sätt inköpts av hälso- och sjukvården och gäller även för produktuppdateringar och ersättningsprodukter.
- 1.1.3 Serviceinformation avser instruktion och rådgivning om daglig drift och hantering av medicintekniska produkter, samt uppföljningen av dessa, på den enhet där de används eller ska användas.
- 1.1.4 Informationen ska ges till de medarbetare som av säkerhets- eller handhavandeskäl behöver ta del av den.
- 1.1.5 Informationen ges under arbetstid och på arbetsplatsen och ska utgå från lagkrav samt hälso- och sjukvårdens behov och efterfrågan. Avsteg från detta ska vara välmotiverat och kunna redovisas, t.ex. för tung utrustning som inte kan flyttas, simulatorverksamhet eller träning hos speciellt utbildningscenter eller liknande situationer som omöjliggör adekvat träning på den normala arbetsplatsen.
- 1.1.6 Serviceinformationen och uppföljningen av denna ska tillföra medarbetarna i hälso- och sjukvården nytta i den dagliga yrkesutövningen.
- 1.1.7 Företag får inte benämna information eller besök serviceinformation i syfte att marknadsföra andra produkter än de redan införskaffade. Den får heller inte användas för att möjliggöra finansiering av annan samverkan eller sammankomst. Detta är särskilt viktigt att beakta om serviceinformationen ges utanför arbetsplatsen.
- 1.1.8 Utöver vad som anges i upphandlingskontraktet kan den som tillhandahåller serviceinformation stå för samtliga relevanta kostnader för att serviceinformationen ska kunna genomföras. Detta ska i sådana fall dock ske i enlighet med de bärande principerna i samverkansreglerna.
- 1.1.9 Tillhandahållande av serviceinformation påverkas inte av pågående inköpsprocess.

1.2 Riskminimeringsinformation (RMI) för läkemedelsföretag

- 1.2.1 Med riskminimeringsinformation (RMI) avses den information som innehavare av marknadsföringstillstånd är ålagd att kommunicera till hälso- och sjukvårdspersonal (eller till patient via hälso- och sjukvårdspersonal) enligt särskilda villkor i produktens godkännande (2001/83/EG) eller som ålagts efter godkännande på grund av uppkommen säkerhetssignal.

- 1.2.2 RMI är avsedd att säkerställa korrekt och säker användning av ett läkemedel och är beskriven i produktens riskhanteringsplan.
- 1.2.3 RMI utgår från patientsäkerhetsaspekter och ges till de medarbetare som av säkerhets- eller handhavandeskäl behöver ta del av den. Informationen ges under arbetstid och på arbetsplatsen. Avsteg från detta ska vara välmotiverat och kunna redovisas.
- 1.2.4 Företag får inte i samband med besök eller sammankomst rubricerad som RMI marknadsföra berörd produkt och/eller andra produkter. RMI får inte heller innebära finansiering av annan samverkan eller sammankomst. Detta är särskilt viktigt att beakta om informationen ges utanför arbetsplatsen.
- 1.2.5 Utöver vad som anges i eventuella upphandlingskontrakt kan den som tillhandahåller informationen stå för samtliga relevanta kostnader för att RMI ska kunna genomföras, dock i enlighet med de bärande principerna i detta regelverk.
- 1.2.6 Tillhandahållande av RMI påverkas inte av pågående inköpsprocess.

2 Produktinformation

- 2.1 En sammankomst avseende produktinformation ska ge deltagarna aktuell och relevant information om egenskaper, funktioner och handhavande av specifika läkemedel eller medicin- och laboratorietekniska produkter.
- 2.2 För medicin- och laboratorietekniska produkter ges produktinformation när det avser produkter som inte är upphandlade eller finns upptagna i läkemedelsförmånen och som ännu inte används i hälso- och sjukvården, det vill säga en aktivitet i marknadsföringssyfte.
- 2.3 Produktinformation ska företrädesvis ske till grupp av medarbetare på mottagarens arbetsplats och under arbetstid.
- 2.4 Följande ska framgå av inbjudan:
 - Syfte och innehåll
 - Målgrupp
 - Tidsmässig omfattning
 - Om möjligt, tid och plats

I rubriken ska det anges att det handlar om produktinformation.
- 2.5 Inbjudan skickas till relevanta medarbetare, det vill säga den huvudsakliga målgruppen för sammankomsten, med kopia till verksamhetschef eller den person denne utsett alternativt verksamhetens funktionsbrevlåda (e-post).
- 2.6 Verksamhetschefen beslutar om vilka som får delta vid produktinformationstillfället. Deltagandet ska dock begränsas till de som är direkt berörda/de som har direkt nytta av informationen i sitt dagliga arbete.

3 Övriga sammankomster

3.1 Generellt för alla möteskategorier

- 3.1.1 Övriga sammankomster avser olika former av kompetensutveckling, t.ex. terapiinriktad utbildning, seminarier, vetenskaplig sammankomst, kongresser och symposier.
- 3.1.2 Arbetsgivaren har ansvar för medarbetarnas fortbildning och kompetensutveckling och ska stå för eventuella kostnader för deltagande i sådana aktiviteter.
- 3.1.3 Industrin får endast erbjuda sammankomster och sponsring av event som har en koppling till företagets egna verksamhetsområden. Det vetenskapliga och yrkesinriktade programmet ska utgöra den dominerande delen av och vara syftet med den aktuella sammankomsten.
- 3.1.4 Industrin får bidra till kostnader för lokal, föredragshållare, studiematerial, måttfulla måltider och liknande som är nödvändigt för sammankomstens genomförande.
- 3.1.5 Resor får inte bekostas av industrin eller begäras av enskilda deltagare. Undantaget är kortare gemensam marktransport för deltagare mellan punkt A och B till exempel från en uppsamlingsplats till möteslokalen vilken får ombesörjas och bekostas av industrin av praktiska, logistiska skäl. Detta gäller möten enligt 3.2 och 3.3 nedan.
- 3.1.6 Logi och eventuella registreringsavgifter får inte bekostas av industrin eller begäras av enskilda deltagare i sammankomster.
- 3.1.7 Bokning av resa och logi får endast ombesörjas av industrin för möten enligt 3.2 och 3.3 nedan. Om bokning och betalning görs av industrin ska företagen fakturera deltagarna fullt ut.
- 3.1.8 Deltagare i sammankomster får inte erbjudas arvode av företag och deltagare har inte rätt att motta eller begära arvode för sitt deltagande.
- 3.1.9 Deltagare i en sammankomst ansvarar själva för att inhämta arbetsgivarens godkännande.
- 3.1.10 Nedan beskrivs de tre huvudtyperna av sammankomster samt vilka regler som gäller för var och en av dem (se 3.2, 3.3 och 3.4).

3.2 Sammankomster arrangerade av industrin

- 3.2.1 Industrin kan själva arrangera, bekosta och stå som avsändare för sammankomster riktade till i huvudsak medarbetare i hälso- och sjukvården.
- 3.2.2 Sammankomsten ska normalt hållas på eller så nära deltagarens arbetsplats som möjligt, om inte särskilda skäl föreligger.

3.2.3 Följande ska framgå av inbjudan:

- Syfte och innehåll
- Målgrupp
- Tidsmässig omfattning
- Plats
- Kostnader som täcks av industrin

Om produktinformation förekommer ska det framgå av inbjudan eller program.

3.2.4 Inbjudan skickas till relevanta medarbetare, det vill säga den huvudsakliga målgruppen för sammankomsten med kopia till verksamhetschef alternativt till en funktionsbrevlåda (e-post). Ytterligare kopior ska skickas till berörda läkemedelskommittéer för kännedom, alternativt till en funktionsbrevlåda (e-post). Medicintekniska företag ska, om relevant, skicka kopia till berörda medicintekniska chefer.

3.2.5 Vid öppen annonsering av sammankomster i tryckt eller webbaserad media riktad till majoriteten av en specifik målgrupp, behöver inbjudningsförfarande enligt ovan, 3.2.4, inte följas. Samma gäller deltagande på distans för sådana sammankomster eller distansdeltagande för andra sammankomster som riktar sig till en specifik målgrupp. Detta kan till exempel användas vid större utbildningstillfällen, kongresser eller symposium som annonseras i medicinsk facktidskrift och som majoriteten av alla berörda kan förutsättas ha åtkomst till.

3.3 Sammankomster gemensamt arrangerade av hälso- och sjukvården och industrin

3.3.1 Industrin kan i samarbete med hälso- och sjukvården dela på ansvaret, stå som avsändare samt delbekosta sammankomster riktade till i huvudsak medarbetare i hälso- och sjukvården.

3.3.2 Alla parter förväntas bidra till sammankomstens genomförande, exempelvis genom att täcka kostnader för sammankomsten eller för material och/eller bidra med arbetstid. Sammankomsten och hur man bidrar genomförs på det sätt parterna kommer överens om. Hälso- och sjukvården står för kostnader för egen personal, som exempelvis föreläsare, kurssekreterare eller liknande.

3.3.3 Sammankomsten ska normalt hållas på eller så nära deltagarens arbetsplats som möjligt, om inte särskilda skäl föreligger.

3.3.4 I inbjudan till sammankomsten ska åtminstone följande framgå:

- Syfte och innehåll
- Målgrupp
- Tidsmässig omfattning
- Plats
- Kostnader som täcks av industrin

Om produktinformation förekommer ska det framgå av inbjudan eller program.

- 3.3.5 Inbjudan skickas till relevanta medarbetare, det vill säga den huvudsakliga mål-gruppen för sammankomsten med kopia till verksamhetschef alternativt till en funktions-brevlåda (e-post). Ytterligare kopior ska skickas till berörda läkemedelskommittéer för kännedom, alternativt till en funktionsbrevlåda (e-post). Medicintekniska företag ska, om relevant, skicka kopia till berörda medicintekniska chefer.
- 3.3.6 Vid öppen annonsering av sammankomster i tryckt eller webbaserad media riktad till majoriteten av en specifik målgrupp, behöver inbjudningsförfarande enligt ovan, 3.3.5, inte följas. Samma gäller deltagande på distans för sådana sammankomster eller distansdeltagande för andra sammankomster som riktar sig till en specifik målgrupp. Detta kan till exempel användas vid större utbildningstillfällen, kongresser eller symposium som annonseras i medicinsk facktidskrift och som majoriteten av alla berörda kan förutsättas ha åtkomst till.
- 3.3.7 Ingen sponsringssituation föreligger eftersom alla parterna är arrangörer.

3.4 Sammankomster arrangerade av hälso- och sjukvården eller tredje part

- 3.4.1 Hälso- och sjukvården eller en intresseförening som organiserar medarbetare inom hälso- och sjukvården kan själva arrangera och stå som avsändare för sammankomster riktade till i huvudsak medarbetare i hälso- och sjukvården där industrin kan vara sponsor.
- 3.4.2 Med sponsring menas ekonomiskt eller annat stöd som innefattar en rimlig motprestation, motsvarande marknadsvärdet, såsom t.ex. utställningsplats, möjlighet till produkt demonstration, tid i programmet eller annan form av exponering av företaget/produkten.
- 3.4.3 Vid förfrågan om sponsring ska arrangören tillhandahålla en fullständig budget för aktiviteten som beslutsunderlag, där samtliga intäkter och kostnader preciseras.
- 3.4.4 Intäkter från sponsringen får enbart täcka faktiska, dokumenterade, skäliga och direkta kostnader. Vilka som är sponsorer ska kommuniceras i god tid innan sammankomsten.
- 3.4.5 Sponsring av sammankomster där måltiden utgör den enda faktiska kostnaden får inte begäras eller erbjudas.
- 3.4.6 Sponsring av hälso- och sjukvårdens interna aktiviteter får inte förekomma till exempel enskild verksamhets utbildning, planeringskonferens eller personalfest. Inte heller får sådan sponsring begäras eller erbjudas.
- 3.4.7 Hälso- och sjukvården står för kostnader för egen personal, som exempelvis föreläsare, kurssekreterare eller liknande.
- 3.4.8 Inom tre månader efter avslutad aktivitet ska uppföljning av budgeten ske där det ekonomiska utfallet redovisas för berörda sponsorer. När sponsorintäkterna går jämnt upp med kostnaderna så räcker en enkel skriftlig kommunikation att så är fallet. Om sponsorintäkterna genererar ett överskott ska återbetalning som huvudregel ske till sponsorer.

4 Konsultuppdrag för industrin

- 4.1 Medarbetare och chefer inom hälso- och sjukvården utgör många gånger ett viktigt inslag i olika aktiviteter, till exempel forskning, utbildning, konferenser, produktutveckling och så kallade advisory boards (rådgivande grupper).
- 4.2 Det är alltid arbetsgivaren som avgör om uppdraget är en bisyssla eller om det är uppdrag i tjänsten. Uppdrag bör normalt utföras i tjänsten. Det är medarbetaren inom hälso- och sjukvården (konsulten) som ansvarar för att informera och komma överens med arbetsgivaren om uppdraget ska utföras som ett uppdrag i tjänsten eller om det är en bisyssla
- 4.3 Ersättning för utfört arbete ska vara skälig i förhållande till arbetets innehåll och nedlagd tid. Utöver ersättning för utfört arbete och eventuell kostnadstäckning för resor, kost och logi får inga andra ersättningar, förmåner eller gåvor förekomma.
- 4.4 För uppdrag i tjänsten upprättas en skriftlig överenskommelse mellan medarbetaren (konsulten), medarbetarens arbetsgivare och företaget. Hos en offentlig arbetsgivare utgör överenskommelsen allmän handling. Ersättning för uppdrag i tjänsten ska utbetalas till arbets-givaren.
- 4.5 Om uppdraget utförs utom tjänsten ska det betraktas som bisyssla och gällande bestämmelser om bisysslor i lagen om offentlig anställning (LOA) samt kollektivavtal ska tillämpas.
 - 4.5.1 För uppdrag som utgör bisyssla upprättas en skriftlig överenskommelse mellan medarbetaren (konsulten) och företaget.
 - 4.5.2 Medarbetaren (konsulten) ska alltid informera sin arbetsgivare om uppdragets art, tidsomfattning och ersättning för att kunna säkerställa att det följer arbetsgivarens bisyssleregler. Det är arbetsgivaren som bedömer om bisysslan kan vara förtroendeskadlig, arbetshindrande eller konkurrerande, i enlighet med LOA och gällande kollektivavtal.
- 4.6 Samverkan mellan företag och hälso- och sjukvården ska vara öppen och transparent i enlighet med transparensprincipen. Det innebär bland annat att:
 - 4.6.1 Medarbetare och chefer inom hälso- och sjukvården ska vara öppna med uppdrag för industrin. Det gäller exempelvis vid uppdrag för myndigheter eller expertorgan samt vid kontakt med media i relevanta situationer. Uppdrag ska alltid inkluderas i aktuell jävsdeklaration för att möjliggöra bedömning av eventuella jävsförhållanden.

4.6.2 Värdeöverföringar i form av exempelvis konsultarvoden från läkemedelsföretag till hälso- och sjukvårdspersonal eller övrig hälso- och sjukvård ska vara publika och publiceras i Läkemedelsindustriföreningens samarbetsdatabas (gäller enbart Lifs medlemmar). Publiceringen av uppgifter om värdeöverföringar innebär behandling av personuppgifter. Företag kan stödja denna behandling antingen på intresseavvägning som rättslig grund eller på samtycke från den enskilda konsulten. Om samtycke används som rättslig grund ska både arbetsgivare och företag uppmana konsulter att lämna sådant samtycke. Notera dock att ett sådant samtycke alltid måste ges frivilligt och kan aldrig vara tvingande från företagets sida. Konsulter som inte lämnar samtycke bör inte anlitas.

4.7 Advisory board (rådgivande grupp)

- 4.7.1 Att medverka i ett advisory board är ett uppdrag där industrin engagerar och arvoderar medarbetare i hälso- och sjukvården för att ge oberoende råd och bidra med kunskap inom ett särskilt område där kunskapen inte kan erhållas inom företaget. Företaget avser att vidta åtgärder utifrån den information som inhämtats
- 4.7.2 Ett advisory board ska utgöra en mindre grupp, och antalet medarbetare som anlitas får inte överstiga vad som är nödvändigt för att uppnå det fastställda syftet.
- 4.7.3 Urvalskriterierna vid val av medarbetare ska vara baserade på det identifierade behovet och ansvariga personer från industrin ska ha den erfarenhet som krävs för att kunna utvärdera om en viss person inom hälso- och sjukvården uppfyller dessa krav.
- 4.7.4 Ett advisory board får inte syfta till att påverka deltagarna.

5 Stipendier

- 5.1 Industrin får finansiera stipendium som riktas till hälso- och sjukvården.
- 5.2 Ett stipendium delas ut efter nominering till personer för att främja ett visst ändamål.
- 5.3 Företag får endast ge stipendium inom ett område som har koppling till företagets egna verksamhetsområden.
- 5.4 Stipendiet ska vara av yrkesförkovrande natur, till exempel framtida utbildning och forskning eller liknande och ska ge mervärde till hälso- och sjukvården. Urvalskriterier, ändamål, stipendiekommitté, motiv till val av stipendiat samt stipendiegivare ska vara offentligt och transparent.
- 5.5 Givaren av stipendiet ska inhämta godkännande av stipendiats arbetsgivare. Stipendium får inte utgöra ersättning för arbete för arbetsgivarens räkning.
- 5.6 Stipendium där det enda syftet är att finansiera resa, logi och/eller deltagaravgift till t.ex. utbildning eller kongress är inte tillåtet.

6 Donationer

- 6.1 Donationer till hälso- och sjukvården får enbart ges om syftet är forskning och utveckling (FoU).
- 6.2 Donationer till hälso- och sjukvården får inte ges om syftet är att finansiera:
- Interna aktiviteter
 - Ordinarie verksamhet
 - Sociala aktiviteter
- 6.3 Donationer ska vara transparenta, väldokumenterade, samt i enlighet med överenskommelsen om samverkan och dess intentioner.
- 6.4 Donationer ska vara transparenta, väldokumenterade, samt i enlighet med överenskommelsen om samverkan och dess intentioner.
- 6.5 Donationer får inte på något sätt kopplas till tidigare, nuvarande eller potentiellt framtida användning, rekommendation, försäljning eller förskrivning av givarens produkter eller tjänster.
- 6.6 Donationer ska vara transparenta, väldokumenterade, samt i enlighet med överenskommelsen om samverkan och dess intentioner.
- 6.7 Donationer ska vara transparenta, väldokumenterade, samt i enlighet med överenskommelsen om samverkan och dess intentioner.
- 6.8 Donationer får inte på något sätt kopplas till tidigare, nuvarande eller potentiellt framtida användning, rekommendation, försäljning eller förskrivning av givarens produkter eller tjänster.

7 Utvecklingsprojekt mellan hälso- och sjukvården och läkemedelsföretag

- 7.1 Med utvecklingsprojekt avses samverkan i projektform kring områden och ämnen med naturlig koppling till de ingående parternas verksamhetsområden.
- 7.2 Utvecklingsprojekt får inte startas i syfte att finansiera eller på annat sätt stödja hälso- och sjukvårdens befintliga arbetssätt i ordinarie verksamhet.
- 7.3 Det ska finnas en detaljerad projektplan som ska reglera projektets syfte och mål, hur projektet ska utvärderas och erfarenheterna ska tillvaratas samt spridas/offentliggöras. En budget ska också alltid biläggas.
- 7.4 Projektförslag avseende utvecklingsprojekt ska skickas till verksamhetschefen som informerar eventuella relevanta instanser. Ett avtal ska alltid tecknas som reglerar projektets innehåll och omfattning.
- 7.5 Ett utvecklingsprojekt får inte utgöra ett personligt uppdrag med en enskild medarbetare, utan avtal ska tecknas mellan läkemedelsföretaget och en enhet inom hälso- och sjukvården.
- 7.6 Avtalet får inte innebära exklusivitet för läkemedelsföretaget att träffa avtal om samarbeten med en eller flera enheter inom hälso- och sjukvården. Avtalet skall tydliggöra sjukvårdens respektive industrins roller och ansvar t.ex. beträffande hantering av personuppgifter, patientansvar och hur resultaten från ett utvecklingsprojekt får användas.
- 7.7 Såväl hälso- och sjukvården som företaget ska bidra till projektet med resurser såsom ekonomiska medel, material och/eller arbetstid. Fördelningen mellan parternas bidrag ska uppfattas som rimlig av alla parter samt redovisas i projektplanen. Hälso- och sjukvården ska alltid bära sina egna administrativa kostnader förknippade med projektet, t.ex. medarbetares tid eller resor som utförs inom ramen för utvecklingsprojektet.
- 7.8 Projektet skall vara avgränsat i tid utifrån vad som är rimligt i förhållande till målsättningarna för projektet och ska inte vara längre eller mer omfattande än vad som är motiverat för att uppnå syftet med projektet. Projektet skall avslutas efter projekttiden.
- 7.9 Projektet ska redovisas öppet, för läkemedelsföretag innebär det att de ska tillhandahållas i Läkemedelsindustriföreningens samarbetsdatabas.
- 7.10 Aktiviteter som inte definieras som utvecklingsprojekt i dessa regler är:
 - 7.10.1 Samverkan för att utveckla kommersiella produkter åt företag, sådana projekt ska utföras inom ramen för konsultavtal.
 - 7.10.2 Erbjudanden till vården kopplade till ett företags läkemedel genom avtal eller upphandling som regleras inom ramen för sedvanlig affärsverksamhet. Exempel på områden som kan vara aktuella är ordnat införande och exempel på produkter och tjänster som kan omfattas är tester, diagnostik eller patientstödsprogram.

8 Patientstödsprogram

- 8.1 Patientstödsprogram (PSP) är aktiviteter eller erbjudanden som är utformade för att stödja patienter i deras behandling och/eller hanteringen av deras sjukdom.
- 8.2 Ett patientstödsprogram ska alltid erbjudas via hälso- och sjukvården och inte direkt från ett företag.
- 8.3 Efter det att patienten har erhållit information om ett patientstödsprogram från hälso- och sjukvården kan ytterligare information tillhandhållas patienten från företaget.

9 Referenskund

- 9.1 Med referenskund avses en enhet inom hälso- och sjukvården där medicintekniska produkter, tjänster och behandlingsmetoder görs tillgängliga för kunder och intressenter i syfte att utveckla och sprida kunskap om produkter eller tjänsters funktion i daglig drift.
- 9.2 För att ett företag ska kunna ange en enhet som referenskund ska ett avtal som reglerar alla delar av relationen upprättas mellan parterna. I avtalet ska det anges på vilket sätt företaget får använda referenskunden i marknadsföringssyfte.

10 Marknadsundersökningar

- 10.1 Marknadsundersökningar är enkäter, intervjuer och fokusgrupper med olika mål och upplägg och får endast ha som syfte att inhämta information, åsikter och attityder.
- 10.2 Undersökningar får inte syfta till att påverka respondent eller förmedla säljbefrämjande kontakter.
- 10.3 När företag som omfattas av dessa samverkansregler låter genomföra marknadsundersökningar ska den som utför undersökningen följa de etiska riktlinjerna för marknadsundersökningar enligt ICC/ESOMAR.
- 10.4 Förfrågan om deltagande i marknadsundersökning får endast ske via e-post eller brev om inte annat överenskommit i det enskilda fallet.
- 10.5 Andelen respondenter får inte överskrida det antal som är nödvändigt för att uppnå rimlig säkerhet i resultatet.
- 10.6 Respondenters svar ska behandlas strikt konfidentiellt och i enlighet med vid var tid gällande dataskyddslag.
- 10.7 Ersättning för deltagande får inte överskrida vad som är rimligt i förhållande till tidsinsatsen. För snabbt genomförda marknadsundersökningar via telefon eller enkät ska ingen eller endast en symbolisk ersättning utgå. För mer tidsomfattande marknadsundersökning, till exempel med djupintervju, kan en ersättning utgå som motsvarar tidsåtgången, dock högst 2,5 procent av gällande prisbasbelopp/KPI.
- 10.8 Respondenten ansvarar för att vid behov inhämta arbetsgivarens samtycke. Vid ekonomisk ersättning för deltagande i marknadsundersökning som har koppling till yrkesutövningen, bör alltid arbetsgivarens samtycke inhämtas.

Förstudie: Hantering av korttidsboenden inom äldre nämnden

Umeå kommun



Building a better
working world



Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
1. Inledning.....	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Syfte och frågor att kartlägga	3
1.3. Ansvariga nämnder/styrelser	4
1.4. Metod.....	4
2. Nuvarande korttidsvård.....	5
2.1. Politisk styrning (mål och medel).....	5
2.2. Organisation	8
2.3. Kunskap och kompetens	8
3. Omfattning korttidsvård.....	9
3.1. Jämförelse med liknande kommuner.....	9
3.2. Behov av korttidsplatser	11
4. Sammanfattande iakttagelser	14



Sammanfattning

I förstudien har vi kartlagt äldrenämndens hantering av korttidsboendeverksamheten i Umeå kommun och förstudien syftar till att göra underlag för revisorernas risk- och väsentlighetsanalys. Våra iakttagelser sammanfattas nedan:

Styrningen av korttidsverksamheten är fragmenterad. Det finns en tydlig politisk inriktning att prioritera vård i ordinärt boende, men styrningen av korttidsboenden utgår främst från ett lokalförsörjningsdirektiv från 2019 och saknar tydliga målsättningar och styrdokument. Korttidsverksamheten är organisatoriskt samlad till Umeå norra korttidscenter, vilket av nämnden anses skapa bättre förutsättningar för rehabilitering och sociala aktiviteter.

Det finns en samsyn om att ett rehabiliterande arbetssätt ska råda, men enighet om hur detta ska genomföras saknas. Skillnader i synsätt mellan regionen och nämnden bidrar till otydligheten. Flera åtgärder har vidtagits för att stärka det rehabiliterande arbetssättet, men effekterna har varit begränsade. Kompetensnivån inom korttidsverksamheten är relativt hög, både vad gäller socialtjänstlagen (SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

Det finns en etablerad uppfattning om att kommunen har en omfattande korttidsverksamhet. Offentlig statistik visar att Umeå ligger på en genomsnittlig eller något högre nivå jämfört med liknande kommuner, men statistiken är inte tillräckligt detaljerad för säkra slutsatser. Över en tredjedel av platserna fylls av individer som väntar på att deras beslut om särskilt boende ska verkställas, vilket påverkar möjligheten att etablera en rehabiliterande kultur på korttidsboendena.

Mot bakgrund av våra iakttagelser ser vi i huvudsak följande risker som underlag till de förtroendevaldas risk- och väsentlighetsanalys:

- Risk för bristande styrning som leder till avsaknad av ett gemensamt synsätt och i förlängningen till att mål och strategier inte verkställs inom korttidsverksamheten
- Risk för att styrningen inom hemtjänst och särskilda boenden skapar ogynnsamma förutsättningar att verkställa det rehabiliterande arbetssättet inom korttidsverksamheten



1. Inledning

1.1. Bakgrund

Korttidsplatser används utifrån många syften. Oftast handlar det om växel-vård/återkommande korttidsboende eller utredning, men de kan även användas till vård i livets slutskede, trygghetsplatser för akuta behov och för tillfälliga vistelser - exempelvis i avvaktan på plats i vård- och omsorgsboende. Syftet med återkommande korttidsvistelse är bland annat att avlasta närstående. Syftet med boende under utredning är att skapa ett underlag för beslut om vidare behov av stöd. Korttidsplatser ska ha ett rehabiliterande arbetssätt i alla vardagliga aktiviteter.

Verksamheten korttidsboende är ofta en bred verksamhet, vilket gör att det kan vara svårt att uttala sig om framtiden. Behovet av platser kan vara oklart och bero på vad som händer inom många andra områden, t.ex. tillgång till vård- och omsorgsboende, anhörigstöd och dagverksamheter.

Korttidsboenden spelar en central roll i att erbjuda tillfälligt boende och omsorg för individer med särskilda behov. Det är av yttersta vikt att dessa boenden har tillräckliga resurser och ett effektivt arbetssätt för att säkerställa att de kan möta behoven hos de boende. För att kunna ge kommunmedborgare ändamålsenlig service enligt lag och fullmäktiges mål är det centralt att det finns tillräcklig tillgång till korttidsboenden för att möta efterfrågan, att uppdrag till korttidsboenden är tydligt definierat och möjliga att utvärdera och följa upp, att arbetssätt, metoder och processer som används för att tillhandahålla omsorg och stöd är ändamålsenliga samt att personalens kompetens är tillräcklig för att säkerställa att de boende får den omsorg de behöver och har rätt till.

1.2. Syfte och frågor att kartlägga

Förstudien syftar till att kartlägga äldrenämndens hantering av verksamheten korttidsboende. Förstudien syftar även till att utgöra underlag för beslut om fördjupad granskning inom området. I förstudien kartläggs följande områden:

- ▶ Nuvarande korttidsvård
 - Politisk styrning (mål och medel)
 - Organisation
 - Samlad eller utspridd verksamhet
 - Kunskap och kompetens
- ▶ Omfattning korttidsvård
 - Jämförelse med liknande kommuner
- ▶ Behov av korttidsplatser
 - Nyttjandet av platser



1.3. Ansvariga nämnder/styrelser

Förstudien är avgränsad till att omfatta äldrenämndens ansvar för korttidsboenden. Förstudien avser år 2025 och är avgränsad till ovan nämnda syften och kartläggningsområden.

1.4. Metod

Förstudien har skett genom:

- ▶ Genomgång av relevanta dokument
- ▶ Genomgång av nämndens protokoll
- ▶ Intervjuer med ansvariga tjänstepersoner



2. Nuvarande korttidsvård

2.1. Politisk styrning (mål och medel)

Verksamhetsstyrning på nämndsnivå

Äldrenämndens ansvar för korttidsboende framgår av nämndens grunduppdrag enligt reglemente. Nämnden ansvarar också för hälso- och sjukvårdsinsatser upp till sjuksköterskenivå på både vård- och omsorgsboenden och korttidsboenden.

Det inriktningsmål som är destinerat till nämnden enligt kommunfullmäktiges budget är mål 3: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv. Umeå kommuns *program för social hållbarhet* är en konkretisering av detta mål.

I programmet finns ett antal fokusområden. Inom fokusområdena finns särskilda åtaganden som riktas till olika nämnder och bolag, bland annat äldrenämnden.

Fokusområde	Särskilt åtagande
Fokusområde 4 - Boende och bebyggelsemål	Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer. Det handlar bland annat om "vikten av att stärka mötesplatser, skapa förutsättningar för socialt sammanhållna stadsdelar och tätorter, samt platser och motverka såväl fysiska som sociala barriärer i det offentliga rummet"
Fokusområde 5 - Arbete och försörjning.	Skapa förutsättningar för att stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden.

I verksamhetsplanen beskriver nämnden det planerade arbetet under året för att uppfylla programåtagandena. Korttidsverksamheten pekas inte särskilt ut som ett prioriterat område utifrån programmet.

Enligt intervjuade finns en tydlig styrning från nämnden angående vikten av att prioritera vård i ordinärt boende, vilket har en indirekt påverkan på korttidsverksamheten. Det finns dock inga nämndsbeslutade styrdokument eller målsättningar direkt kopplat mot korttidsverksamheten. I en lokalförsörjningsinriktning, beslutad av nämnden år 2019, framgår att korttidsverksamheten ska verka för en trygg och säker hemgång samt erbjuda en god och säker omsorg under vistelsetiden. Nämnden konstaterar också att det behövs en tydlig modell och beskrivning av korttidsboendets inriktning och målgrupp samt



förbättrade arbetssätt och rutiner. Någon beskrivning av inriktning och målgrupp återfinns inte i styrdokumentet.

Verksamhetsnivå

Samtliga verksamheter inom nämnden tar fram årliga planer för verkställande av nämndens grunduppdrag, vision och strategier innehållande aktiviteter och målvärden för respektive område.

En verksamhetsplan för år 2025 omfattande vård- och omsorgsboende samt korttidsboende har tagits fram av förvaltningen. Verksamhetsplanen är indelad i tre perspektiv; äldreperspektivet (kvalitet), ekonomistyrning och personalperspektivet. För perioden 2023-2026 finns tre resultatmål omfattande särskilda boenden och korttidsboenden:

- ▶ Andelen nöjda boende ska öka till minst 85 procent år 2026
- ▶ 100 procent ska ha en aktuell genomförandeplan där minst 85 procent ska vara av god kvalitet¹
- ▶ Andelen 65+ i ordinärt boende ska kvarstå på 96 procent år 2026

Det sista målet är från och med 2025 särskilt fokuserat på Umeås norra korttidscenter. Enligt verksamhetsplanen ger det bättre förutsättningar att stärka det rehabiliterande fokuset för verksamheten. Självtändighet i hemmet är en prioriterad process för äldreboenden och enligt verksamhetsplanen har korttidsverksamheten en central roll i att göra det tryggt för fler att bo kvar hemma genom rehabilitering.

Verksamheten har också genomfört/planerar genomföra ett antal åtgärder kopplat till korttidsverksamheten, bland annat:

- ▶ Utveckling av arbetssätten för anhörigstöd inom korttidsverksamheten. Under 2025 ska ett pilotprojekt avseende flexibel avlösning för växelvårdsgäster genomföras.
- ▶ Stärkt samverkan mellan omsorgspersonal och hälso- och sjukvårdspersonal anges också som ett prioriterat område. Ett antal samarbetsfora har tagits fram för att stärka teamarbetet.
- ▶ Arbete med ett trygghetsspaket som syftar till att trygg planering av insatser i samband med utskrivning från sjukhus, hemplanering från korttidsboende, vid hastigt förändrade behov i hemmet eller under utredning av behov.

Utöver den på förvaltningsnivå framtagna verksamhetsplanen har vi tagit del av ett rutindokument avseende korttidsvistelse. Rutinen syftar till att tydliggöra ansvarsfördelningen och samverkan mellan berörda yrkesgrupper som jobbar inom korttidsverksamheten. Rutinen omfattar de olika typer av beslut som kan fattas till

¹ Med kvalitet avses beskrivningen av hur stödet kan ges, vilket stärker grunden för verksamheternas kvalitet och möjlighet att bättre möta varje individ som hen vill bli bemött.



korttidsboende och beskriver ansvarsfördelningen (vem gör vad). Av rutinen framgår det tilltänkta rehabiliterande arbetssättet, men enligt intervjuade är följsamheten till rutinen svag. Det finns ingen riktlinje för biståndsbeslut avseende korttidsverksamheten.

Vid intervjuer framkommer att det finns en samsyn om ska vara ett rehabiliterande arbetssätt inom korttidsverksamheten, men att det saknas samsyn om hur det ska genomföras. Anledningar till det uppges bland annat vara att det saknas en samsyn mellan nämnden och regionen om synen på korttidsverksamheten. Därutöver upplever flera intervjuade att många av de boende inom korttidsverksamheten ofta är så pass sjuka och att vårdbehovet är så pass omfattande att ett rehabiliterande arbetssätt inte är möjligt. Att vårdbehovets omfattning är stort och har ökat bekräftas av flera intervjuade.

Enligt intervjuade har flera olika insatser satts in för att stärka det rehabiliterande arbetssättet men åtgärderna upplevs inte fungera praktiskt. Flera intervjuade pekar på att det behövs ett omtag avseende korttidsverksamheten. Under hösten 2025 har förvaltningen påbörjat en process för en översyn av verksamheten, med utgångspunkt i svårigheterna kring att arbeta rehabiliterande.

Ekonomistyrning på nämndsnivå

Av nämndens verksamhetsplan framgår följande budgettilldelning för korttidsverksamheten:

Budgetram (mnkr)	2024	2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028
Korttidsboende/korttidsvård över 65 år	63,1	65,1	68,1	71,5	74,3
Korttidsboende/korttidsvård under 65 år	2,3	2,5	2,5	2,6	2,7
Totalt budgetram äldrenämnden	1 334	1 396	1 462	1 534	1 594

Totalt fördelar äldrenämnden år 2025 ca 5 procent av budgeten till korttidsverksamheten. Planen för 2026-2028 visar att nämnden förväntas fördela samma andel av totalbudgeten till korttidsverksamheten framöver.

I nämndens verksamhetsplan finns inga specifika ekonomiska mål med bäring på korttidsverksamheten.

Ekonomistyrning på verksamhetsnivå

Av verksamhetsplanen som tagits fram på verksamhetsnivå finns ett antal prioriterade aktiviteter för en hållbar ekonomi. Dessa är dock generella och berör inte specifikt korttidsverksamheten. Under året planerar verksamheten att minska antalet särskilda boendeplatser på tre av kommunens särskilda boenden (Haga, Tomtebo och Prästsjögården).



2.2. Organisation

Äldreomsorgen består av fyra verksamheter; utredning äldre och prevention, din kommunala hemtjänst, vård- och omsorgsboende och hälso- och sjukvård. Organisatoriskt ligger korttidsverksamheten under verksamheten vård- och omsorgsboende. Verksamheten vård- och omsorgsboende leds av en verksamhetschef. Korttidsverksamheten leds av enhetschefer på de olika boendena.

Korttidsverksamheten är samlad framför allt till ett boende; Umeå norra korttidscenter med 74 platser. Därutöver finns ett fåtal växelvårdsplatser utspritt på vård- och omsorgsboenden i Holmsund, Sävar och Hörnefors. Att korttidsverksamheten ska vara samlad följer av det tidigare nämnda styrdokumentet lokalförsörjningsdirektiv från 2019. I direktivet framgår att det inte anses ändamålsenligt med en spridd verksamhet på andra vård- och omsorgsboenden då det skapar oro bland både boenden och personal. Därutöver anses samlade lokaler skapa bättre förutsättningar träning, tillräckligt stora ytor för gruppaktiviteter, förflyttningsträning och andra typer av sociala aktiviteter.

Verksamheten utredning äldre och prevention ansvarar för biståndsbedömningen inom äldreomsorgen. Totalt finns 30 biståndshandläggare som vid tidpunkten för förstudien alla utreder och fattar beslut inom flera olika områden, däribland korttidsverksamheten. Under hösten 2025 har dock beslut om korttidsboende skett i ledningsgruppen eftersom verksamheten har upplevt ett högt tryck från bland annat enskilda sökande, anhöriga och läkare. Detta var dock en kortsiktig lösning och planen är att återgå till att beslut återigen fattas av handläggare. Enligt intervjuade finns dock planer på att ändra delegationen för beslut om korttidsboenden och att rekrytera en teamledare som kan stötta i beslutsfattandet.

2.3. Kunskap och kompetens

Vid Umeå Norra korttidscenter arbetar totalt 98 personer (exklusive hälso- och sjukvårdspersonal). Av dessa har drygt hälften, 56 %, en undersköterskeutbildning. Därutöver består personalstyrkan av 33 % vårdbiträden samt serviceresurser, koordinator och verksamhetsassistent. Enligt intervjuade har korttidsverksamheten en relativt hög andel utbildade undersköterskor i jämförelse med hemtjänst och särskilda boenden. Enligt uppgifter för kommunen uppgår andelen undersköterskor inom hemtjänsten till 54 % och till 51 % inom särskilda boenden. Umeå norra korttidscenter har 3 enhetschefer (exklusive HSL).

På Umeå Norra korttidscenter finns också 14 personer som jobbar utifrån HSL. Av dessa är 8 sjuksköterskor, 3 arbetsterapeuter och 3 fysioterapeuter. Enligt intervjuade är det en hög andel sjuksköterskor per boende i jämförelse med särskilda boenden. HSL har två enhetschefer knutna till Umeå Norra korttids på viss tid. Dom har även andra medarbetare placerade på andra ställen. En har personalansvar för sjuksköterskor och en mot arbetsterapeuter och fysioterapeuter.

I vård- och omsorgsboendeverksamhetens verksamhetsplan för 2025 framgår att en kompetensanalys planerades. Kompetensanalysens syfte var att kartlägga behov av möjliga nya roller på boenden som handledande undersköterskor och serviceresurser.

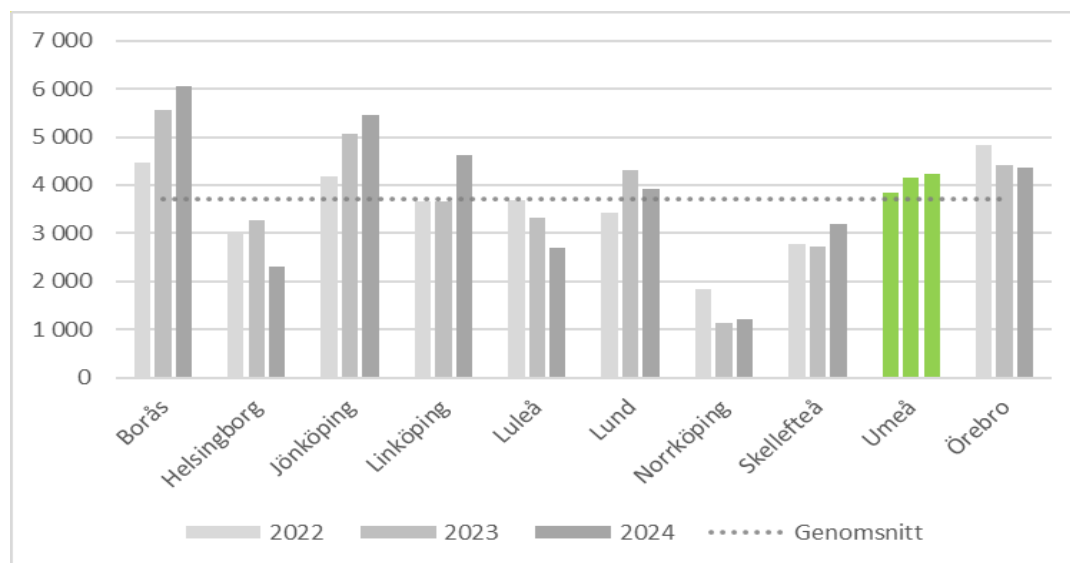
Enligt uppgift pausades analysen under sommaren 2025 när verksamheten fick direktiv att skyndsamt tillsätta rollen kvalitetsundersköterska.

3. Omfattning korttidsvård

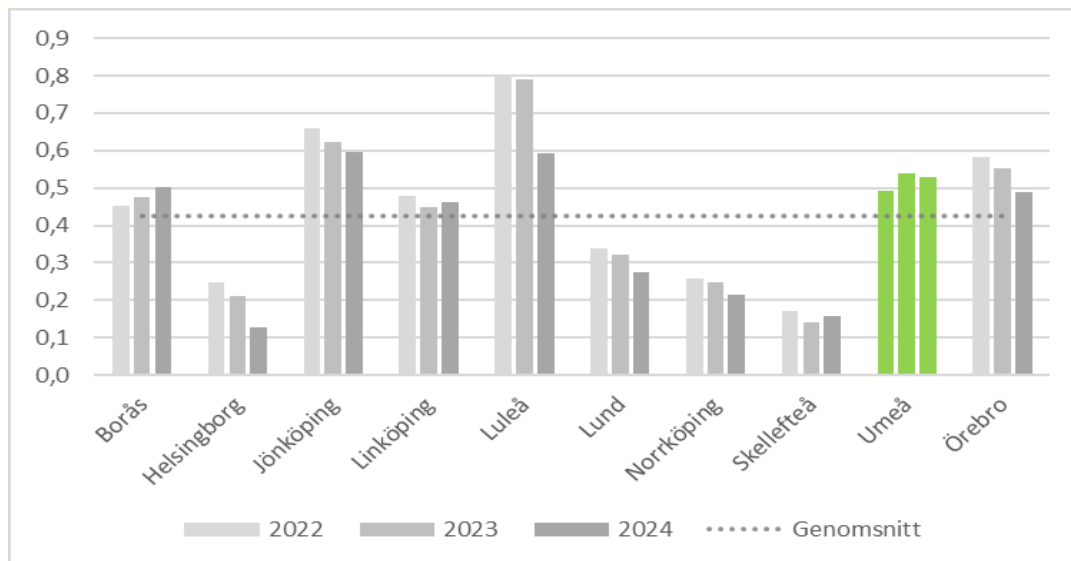
3.1. Jämförelse med liknande kommuner

Vid intervjuer framkommer att Umeå kommun har en omfattande korttidsverksamhet i jämförelse med liknande kommuner. Denna bild är etablerad och samstämmig mellan samtliga intervjuade personer. Inom ramen för förstudien har vi sökt någon analys som kan ligga till grund för den bilden. Enligt uppgift har ingen djupgående analys genomförts, utan jämförelse har i stor utsträckning baserats på statistik från databasen Kolada, samt diskussioner vid olika samverkansträffar.

I Kolada finns följande statistik avseende korttidsverksamheten att tillgå:



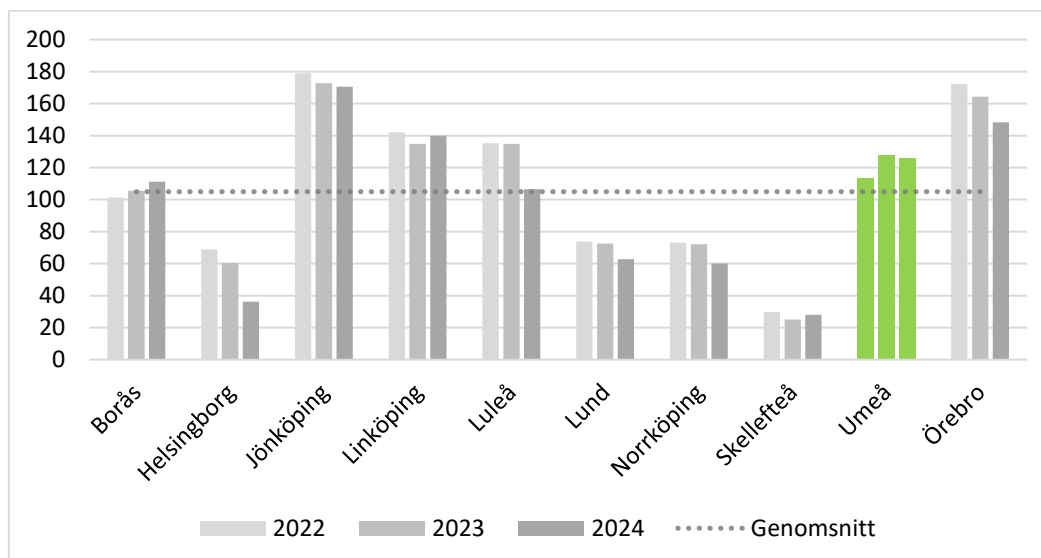
Figur 1: Kostnad korttidsvård äldreomsorg, kr/inv 65+. Källa: Kolada



Figur 2: Invånare 65+ i korttidsboende, andel (%). Källa: Kolada

Av Figur 1 framgår Umeå kommuns kostnader i förhållande till liknande kommuner avseende äldreomsorg samt Skellefteå och Luleå kommun. Av Figur 2 framgår andelen 65+ i korttidsboende i förhållande till samma kommuner. Av figurerna framgår att Umeå kommun förvisso ligger ovanför genomsnittet men att kommunen inte nödvändigtvis sticker ut betydligt i jämförelse med de övriga kommunerna. Kostnadsmätningen säger inte nödvändigtvis allt om volymen utan kan reflektera ineffektivitet/effektivitet i verksamheten.

Vi har hämtat statistik från Socialstyrelsen och sammanställt detta i motsvarande figurer som ovan. Statistiken från Socialstyrelsen visar antalet personer som har beslut om korttidsvård. Det kan alltså vara individer i statistiken som har ett aktuellt beslut om korttidsboende men att beslutet inte har verkställts.



Figur 3: Antal, Personer som har beslut om korttidsvård/korttidsboende. Källa: Socialstyrelsen

Även av Figur 3 framgår att Umeå kommun återigen ligger ovanför genomsnittet, men inte sticker ut i betydlig omfattning. Noterbart är att Luleå som stack ut med en hög andel invånare 65+ i korttidsboende, men när det gäller antalet personer med beslut enligt Socialstyrelsens statistik ligger Luleå nära Umeå. Det kan antingen bero på att Luleå verkställer beslut i större utsträckning än Umeå eller att statistiken är missvisande.

Det har inte varit möjligt att djupare studera statistikunderlagen inom ramen för denna förstudie.

3.2. Behov av korttidsplatser

Vi har tagit del av statistikunderlag från förvaltningen som på olika sätt beskriver omfattningen och fördelningen av boende på korttidsboendet Umeå norra korttidscenter. Den senaste statistiken som vi kunnat ta del av utgår från boende per 2025-07-01.

Tabell 1: Antal boende och åldersfördelning

Antal boende	68
Varav över 65 år	65
Varav under 65	3

Ovanstående ger en bild av antalet boende under juli månad 2025, samt åldersfördelningen. Enligt intervjuade har det varit ett särskilt högt tryck på korttidsboenden sedan sommaren och att nivån som var under sommaren har legat kvar under hösten 2025.

Tabell 2: Anledning till vistelse på korttidsboende per juli 2025

Korttidsboende i väntan på placering på särskilt boende	24 personer Varav 7 kom direkt från sjukhus, 12 från utredande plats och 4 akutplacering från hemmet samt 1 kvar från växelvård. Den genomsnittliga vistelsetiden för de i väntan på placering på särskilt boende var 67 dagar.
Korttidsplats i utredande/återhämtande syfte eller under läkeprocess	22 personer Varav 16 kom från sjukhus och 6 akutplacerade från hemmet. Genomsnittlig vistelsetid var 36 dagar. I statistiken har en individ med utredning avseende hemgång med assistans exkluderats, då denna individ har väntat i 375 dagar.
Växelvård	22 personer Varav 7 personer med 1 vecka beviljad per 4-veckorsperiod. 14 personer med 2 veckor beviljade per 4-veckorsperiod. 1 person med en veckas flexibel avlösning.

Som framgår av ovanstående tabell kan de boende delas in i tre kategorier, och varje kategori av boende är i princip lika stor. Störst del är de som väntade på särskilt boende (35 %) och de som antingen hade en utredande/återhämtande plats eller växelvård stod för 32 % vardera.

Utifrån ovanstående kan vi alltså konstatera att en stor del av behovet på korttidsboende kommer från de som har beslut om särskilt boende men inte fått detta verkställt.

Denna bild bekräftas av intervjuade som konstaterar att nämnden inte kunnat verkställa särskilda boenden i önskat tempo sedan boendet på Haga lades ner. Enligt uppgift avser kommunen återöppna 14 särskilda boendeplatser på boendet Prästsjögården vilket i sin tur förväntas lätta på trycket på korttidsboenden.

Samtidigt konstaterar intervjuade att behovet av korttidsplatser har ökat kontinuerligt under de senaste åren och att all ökning inte går att koppla till de minskade platserna på Haga.



Enligt erhållen statistik har beläggingsgraden på korttidsboenden sett ut på följande sätt på Umeå norra korttidscenter under 2025 (inklusive eventuellt lånade dygn på särskilda boenden):

Tabell 3: Beläggingsgrad korttidsboende januari 2025 - september 2025

Januari	87 %
Februari	88 %
Mars	91 %
April	90 %
Maj	96 %
Juni	98 % (inkl. lånade dygn på säbo)
Juli	99 % (inkl. lånade dygn på säbo)
Augusti	104 % (inkl. lånade dygn på säbo)
September	104 % (inkl. lånade dygn på säbo)

Bilden av ett generellt högt tryck på korttidsplatser bekräftas av beläggingsgraden under 2025 som i genomsnitt har legat på 95 % under 2025 mellan januari-september.



4. Sammanfattande iakttagelser

Förstudien har syftat till att kartlägga äldrenämndens hantering av korttidsboendeverksamheten. Förstudien har också syftat till att utgöra underlag för beslut om fördjupad granskning inom området. Våra huvudsakliga iakttagelser är att:

- ▶ Nämnden styrning inom området är fragmenterad. Det finns en tydlig styrning avseende vikten av vård i ordinärt boende. Korttidsverksamheten kan möjliggöra detta genom att verka för god rehabilitering. Den politiska styrningen avseende korttidsverksamheten utgår från ett lokalförsörjningsdirektiv från 2019.
- ▶ Inom verksamheten finns en samsyn om *att* det ska finnas ett rehabiliterande arbetssätt på korttidsboenden, men det saknas samsyn om *hur* det ska genomföras. Det saknas en samsyn mellan regionen och nämnden avseende korttidsverksamhetens syfte.
- ▶ Olika åtgärder har vidtagits för att stärka det rehabiliterande arbetssättet, men de uppges ha begränsad effekt. Vår uppfattning är att det behöver tas ett helhetsgrepp kring korttidsverksamheten där även ordinärt- och särskilt boende inkluderas.
- ▶ Det finns en förhållandevis hög kompetensnivå inom korttidsverksamheten, både avseende SoL och HSL.
- ▶ Det finns en etablerad bild av att kommunen har en omfattande korttidsverksamhet. Av offentlig statistik kan vi konstatera att kommunen har en genomsnittlig, eller något högre, omfattning av korttidsverksamhet i jämförelse med liknande kommuner. Vår uppfattning är att den offentligt tillgängliga statistiken inte är tillräckligt omfattande och specifik för att kunna uttala sig med säkerhet.
- ▶ Behovet av platser på korttidsboenden uppges vara högt, vilket bekräftas av statistik som visar en beläggningsgrad på i genomsnitt 95 % mellan januari-september 2025
- ▶ Över en tredjedel av platserna fylls av individer som väntar på att deras beslut om särskilda boenden ska verkställas. Enligt vår uppfattning påverkar det möjligheten att etablera en rehabiliterande kultur på korttidsboendena.

Mot bakgrund av våra iakttagelser ser vi i huvudsak följande risker som underlag till de förtroendevaldas risk- och väsentlighetsanalys:

- Risk för bristande styrning som leder till avsaknad av ett gemensamt synsätt och i förlängningen till att mål och strategier inte verkställs inom korttidsverksamheten
- Risk för att styrningen inom hemtjänst och särskilda boenden skapar ogynnsamma förutsättningar att verkställa det rehabiliterande arbetssättet inom korttidsverksamheten

Umeå november 2025



Christer Brubäcken, projektledare, *Certifierad kommunal yrkesrevisor, EY*

Max Stenman, granskare, *Certifierad kommunal yrkesrevisor, EY*

Regional samverkan

Ett samarbete mellan kommunerna
i Västerbotten och Region Västerbotten

Protokoll Hjälpmedelsråd

Dnr. HSN 158:6–2025

Datum och tid: 20251208 kl. 13.00-16.00

Plats: teams

Ärenden: 57–67

Närvarande:

Sandra Scherman, Umeå kommun, ordförande 2025
Karin Åberg, Region Västerbotten, vice ordförande 2025
Sofie Lindström, Norsjö kommun
Ulrika Strömmer, Hjälpmedel Västerbotten
Eva Enarsson, Hjälpmedel Västerbotten
Inger Wiklund Åberg, Region Västerbotten

Övriga tjänstepersoner:

Sofia Ögren, Regional Hjälpmedelskoordinator

Frånvarande:

Marina Lycksell, Skellefteå kommun
Moa Långström, Region Västerbotten (del av möte)
Sabina Sjölund, Sorsele kommun (del av möte)
Carolina Forsell, Nordmalings hälsocentral (del av möte)

Ärende

57. Godkännande av dagordning

Beslutsärende

- Hjälpmedelsrådet välkomnar ny representant till rådet, Sofie Lindström

Beslut: Hjälpmedelsrådet godkänner dagordningen.

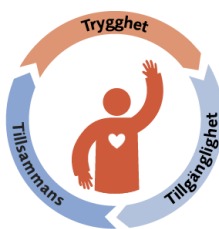
58. Föregående protokoll

Beslutsärende

- Komplettering till protokoll 2025-11-03

Hjälpmedelsrådet beslutar att anta Hjälpmedel Västerbottens förslag om:
att införa processkartan i Handboken avseende *Sortiment – utanför sortiment*, samt
att komplettera Faktadelen med nya begrepp, exempelvis *avsedd användning* i enlighet med den nya
vägledningen kring specialanpassningar.

Beslut: Föregående protokoll läggs till handlingarna



Regional samverkan

Ett samarbete mellan kommunerna
i Västerbotten och Region Västerbotten

59. Läns-gemensam primärvårdsplan

Informationsärende

Föredragande: Maria Sterner, Sara Hjalmarsson

Samverkanskoordinatorerna informerar om ledningsseminariet samt fortsatt arbete framåt.
Information kring arbete med primärvårdsplanen kommer ske kontinuerligt i beredningarna.

60. Information från Hjälpmedelsverksamheten

Informationsärende

Föredragande: Hjälpmedel Västerbotten

- Återkoppling kring Hjälpmedel Västerbottens (HMV) arbete med avvikelser:
HMV har vidtagit åtgärder utifrån inkomna avvikelser. Bland annat återanvänds eller repareras bälten inte längre. För rullatorer har rekonditioneringsprocessen justerats; tidigare test med värmegraden gav inte önskat resultat och man provar nu luftbaserad metod.
- Återkoppling om instruktion vid flytt av hjälpmedel
Förslag till instruktion:
Flytt av hjälpmedel är hjälpmedelanvändarens egenansvar med två undantag:
 - Vid flytt av hjälpmedelssäng där sängen måste tas isär för att tex passera en trång dörröppning eller för förflyttning mellan våningsplan, så behöver isärtagning, montering och inspektion utförs av behörig tekniker.
 - Ändrad skolgång -flytt mellan skolor (gäller inte flytt i samband med enbart skollov)

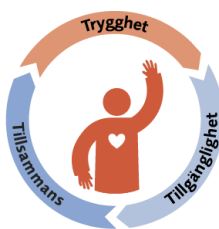
Beslut: Hjälpmedelsrådet ställer sig bakom texten med förbehåll att komplettering görs avseende fastmonterade hjälpmedel.

- Synpunkter på sortiment
HMV har tidigare samlat in synpunkter från förskrivare vid upphandlingar. Ett behov finns att få in synpunkter mer kontinuerligt. En enkät har därför tagits fram och publicerats på HMV:s hemsida
- Dialog om handlingsplan för folkhälsa och funktionsrätt
Diskussion fördes kring handlingsplanens innehåll om; att stärka det preventiva arbetet och prioritera en jämställd och jämlik tillgång till hjälpmedel. Hjälpmedelsrådet ser detta som intressant att följa och som en möjlighet att lyfta hjälpmedelsfrågorna till aktivitetsnivå. Hjälpmedelskoordinator fortsätter att följa och arbeta med frågan.

61. Referenspersoner till Hjälpmedelsrådet

Beslutsärende

Föredragande: Ulrika, Moa, Marina och Sofia



Regional samverkan

Ett samarbete mellan kommunerna
i Västerbotten och Region Västerbotten

Hjälpmedelsrådet tar del av arbetsgruppens förslag avseende sammansättning, syfte och arbetsbeskrivning för gruppen av referenspersoner:

Syfte: Öka samverkan mellan Hjälpmedelsrådet och förskrivare genom verksamhetsnära perspektiv och sakkunskap.

Uppdrag:

- Delta i gruppens arbete och bidra med kunskap från respektive verksamhetsområde.
- Besvara frågor från Hjälpmedelsrådet och föra fram synpunkter och behov.
- Säkerställa förankring hos närmaste chef.

Arbetsbeskrivning:

- Hjälpmedelsrådet tar fram frågeställningar och material, som distribueras av hjälpmedelskoordinatören.
- Referenspersonerna besvarar frågor inom angiven tidsram; uteblivna svar redovisas till rådet.
- Frågor eller synpunkter från referenspersonerna skickas via hjälpmedelskoordinatören och hanteras av Hjälpmedelsrådets arbetsutskott (AU). AU beslutar om frågorna ska lyftas till Hjälpmedelsrådet.
- Arbetsform och arbetssätt utvärderas årligen.
- Ny tillsättning sker vid behov efter beslut i Hjälpmedelsrådet.
- Nya representanter väljs in av Hjälpmedelsrådet.
- Gruppen ska bestå av kliniskt verksamma förskrivare och omfatta maximalt cirka 15 personer.

Beslut: Hjälpmedelsrådet beslutar att anta förslaget samt de föreslagna representanterna i gruppen av referenspersoner. Gruppen kan vid behov kompletteras med ytterligare personer under arbetets gång, dock maximalt cirka 15 förskrivare. Frågan om hur Hjälpmedelsrådet tar fram frågeställningar till referenspersonerna tas upp för diskussion vid kommande möte i januari 2026. Referenspersoner bjuds in till Hjälpmedelsråd 2026 för presentation.

62. Förebyggande inom Hjälpmedelsområdet

Ärendet skjuts upp på grund av begränsat deltagande från Hjälpmedelsrådet

63. För återkoppling och diskussion gällande beredskapslager kommunerna

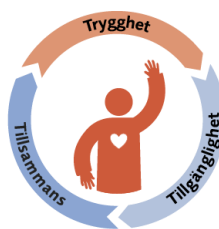
Informationsärende

Föredragande: Matthias Schenkel

- Hjälpmedel i beredskap Region Västerbotten

HMV arbetar för att upprätthålla beredskapslager för länets tre sjukhus.

Ska kunna lagerhålla förbrukning av hjälpmedel upp till en månad och lagret ska vara omsättningsbart. Prioriterade produkterna är hjälpmedel för trygg och säker hemgång.



Regional samverkan

Ett samarbete mellan kommunerna
i Västerbotten och Region Västerbotten

- Utifrån proposition 2024/25:167 *Hälsa- och sjukvårdens beredskap* införs nya bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen (HSL) för att stärka beredskapen vid kris och krig.

Kommuner och regioner åläggs att lagerhålla sjukvårdsprodukter såsom läkemedel, medicintekniska produkter, personlig skyddsutrustning, livsmedel för medicinska ändamål samt tillverkningsmaterial. Lagret bör motsvara cirka en månads normal förbrukning.

HMV har tagit fram och presenterar för Hjälpmedelsrådet ett förslag på en flernivåmodell för hantering av lager av medicinteknisk utrustning för både Region Västerbotten och länets kommuner.

Bilaga 63

64. Ärenden till Länssamverkansgruppen/ Samråd hälsa vård och omsorg

Återkoppling på ärende:

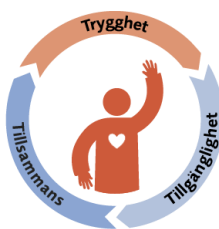
- Uppföljning av hjälpmedelsstrategin
- Risk och konsekvensbedömning angående utökning av 2 tjänster på Hjälpmedel Västerbotten

65. Frågor och funderingar från alla huvudmän som påverkar hjälpmedelsrådet

66. Genomgång och sammanfattning av beslut

67. Summering av året 2025 & nästa möte

26 januari 2026



UNDERSKRIFTSSIDA



**Detta dokument har undertecknats med avancerade elektroniska
underskrifter:**

Beredskapslager för hjälpmedel i samarbete mellan kommunerna och regionen

Hjälpmedelsrådet

2025-12-08

Comfact Signature Referensnummer: 281804SE

Hjälpmedel i beredskap i Region Västerbotten

Hjälpmedel arbetar för att upprätthålla
beredskapslager vid våra 3 sjukhus

Ska kunna lagerhålla förbrukning upp
till 1 månad

Lager ska vara omsättningsbart

Prioriterade produkter är hjälpmedel för
trygg och säker hemgång

Comfact Signature Referensnummer: 281804SE

Sammanfattning av prepositionen 2024/25:167 Hälso- och sjukvårdens beredskap

1 Övergripande syfte och lagändringar

- De nya bestämmelserna införs i hälso- och sjukvårdslagen (HSL) för att förstärka beredskapen för kris och krig.
- Kommuner och regioner får tydligare skyldigheter vad gäller planering, lagerhållning och samverkan.

2 Begränsad vårdskyldighet i kris och krig

- Under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska kommuner och regioner vara skyldiga att endast erbjuda vård som är **nödvändig för liv och hälsa**, inte “god vård” i normal mening.
- Definitionen av vad som är “nödvändigt för liv och hälsa” kopplas till medicinsk nytta, svårighetsgrad och risk för allvarliga följder vid fördröjd vård.
- Vid “kvalificerat katastroftillstånd” kan vårdskyldigheten begränsas ännu mer, och regioner/kommuner behöver prioritera vilka insatser som kan genomföras.

3 Planering och samordning

- Kommuner och regioner ska planera sin sjukvård med avseende på risker som: katastroftillstånd, händelser med många skadade/sjuka, och andra allvarliga störningar.
- En särskild skyldighet införs att beakta **gemensam planering** mellan kommuner inom regionen för att säkerställa en sammanhållen vårdkedja (t.ex. övergångar mellan regionens sjukhus och kommunal vård)
- Kommuner och regioner ska kunna hjälpa varandra vid katastrofläge – ett system föreslås där hjälp kan beslutas centralt om det inte kan lösas frivilligt.
- Anmälan om hjälpbehov ska ske till Socialstyrelsen och samverkan initieras så snart behov konstateras.

4 Lagerhållning av sjukvårdsprodukter

- Kommuner och regioner blir skyldiga att lagerhålla sjukvårdsprodukter som läkemedel, medicintekniska produkter, personlig skyddsutrustning, livsmedel för medicinska ändamål och tillverkningsmaterial.
- Lagret bör motsvara ungefär en månads normal förbrukning (men vissa produkter kan ha lägre krav)
- Regeringen och myndigheter ska föreskriva vad som ingår i skyldigheten (vilka produktkategorier, volymer etc.)
- Under implementeringsfasen kan kravet stegvis utökas för att undvika att skapa störningar i tillgången på produkter för andra vårdgivare.

5 Uppgiftsskyldighet mot Försvarmakten

- Under höjd beredskap får Försvarmakten rätt att begära uppgifter från vårdpersonal om vissa individer (t.ex. de som kan kallas till tjänstgöring)

6 Översyn av befintliga föreskrifter och råd

- Socialstyrelsen ska se över de nuvarande föreskrifterna och allmänna råden om katastrofmedicinsk beredskap (nu gällande SOSFS 2013:22) så att de samordnas med de nya reglerna.



Möjlig förslag



Comfact Signature Referensnummer: 281804SE

Roller och ansvar

Aktör	Ansvar i modellen
Hjälpmedel Västerbotten	Huvudansvar för övergripande logistik och inköp av MTU; drift av centralt/huvudlager; övergripande samordning; stöd till kommunerna (t.ex. forskrivarestöd, teknisk service).
Kommunerna	Lokala behov, lokal lagring av kritiska hjälpmedel med snabb leverans; kontakt med brukare; kommunal planering och underhåll inom sitt geografiska område; rapportering av behov och förbrukning.
Gemensam styrgrupp / styrkommitté	Representanter från region-hjälpmedel, kommuner (t.ex. länets kommunförbund eller motsvarande), logistik/produktansvariga; beslutar om sortimentnivåer, prioriteringar, ekonomiskt ansvar, avtal om samverkan.
Socialstyrelsen / statliga myndigheter	Regler, föreskrifter, övervakning; ev stöd för finansiering vid större investeringar; riktlinjer för vad som krävs i kris.

Comfact Signature Referensnummer: 281804SE

Struktur för lager MTU föreslås en flernivåmodell



Centralt lager

Beläget i Umeå som redan har lager och logistik.

Detta blir nav för större volymer, reservprodukter, produkter med lång leveranstid.

Här finns också lager för specialhjälpmedel och högviktsprodukter med hög leveranstid.



Regionala/delregionala lager

Etableras i Skellefteå och Lycksele. Dessa fungerar som "mellanlager" för snabbare utskick till norra och västra delar av länet.

Innehåller kritiska produkter med hög efterfrågan och hjälpmedel som behövs snabbt (t.ex. rullstolar, vårdsängar, personlyftar, etc.).



Lokala kommunlager / depåer

Varje kommun eller grupper av kommuner (beroende på avstånd och befolkning) har lokalt lager eller depå av nödvändiga produkter.

Exempel: kommuner med stora avstånd till närmaste regionalt eller delregionalt lager behöver större lokala lager.

Sortiment och volymer

- Gemensamt definiera vilka hjälpmedel som alltid ska finnas i lager på vilken nivå. Kritiska kriterier: användarvikt, leveranstid, antal förskrivna per år, konsekvens vid brist, geografisk tillgänglighet.
- Exempel på kritiska produkter baserat på Västerbotten idag: högviktsprodukter, mobil personlyft, förstärkt rollator, rullstolar, vårdsängar, madrasser, hygienstolar etc.
- Volym: lagerhållning av minst en månads förbrukning vid normalläge, med extra buffert ("krisbuffert") som bestäms för centrala och delregionala lager. Lokala lager kan ha mindre volym men med högt genomflöde och snabb rotation.

Finansiering och resurser

- Kostnader för lagerlokaler, personal, lagerhållning, underhåll och rotation bör delas mellan regionen och kommunerna. Styrgruppen fastställer fördelning – t.ex. utifrån kommunstorlek, befolkningsantal, geografisk avstånd till närmaste lager.
- Möjlighet till statliga bidrag eller krisberedskapsfonder för investeringar i centrala/regionnivå.
- Kostnadseffektivitet genom gemensamma upphandlingar. Exempel: Region Västerbotten är med i gemensam upphandling med Jämtland/Härjedalen och Norrbotten för vissa hjälpmedel

Comfact Signature Referensnummer: 281804SE

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-12-15

§ 285

Diariennr: KS-2025/01030

Omtag för hemtjänstens avgiftsmodell

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att inhibera verkställigheten av kommunfullmäktiges beslut från november 2024 om höjning av hemtjänstavgifterna i två steg med start den 1 januari 2026, varvid nuvarande avgiftsnivåer kvarstår tills vidare *enligt äldrenämndens och individ- och familjenämndens likalydande förslag.*

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade i november 2024 om nya avgifter för hemtjänsten. Sedan det beslutet har förutsättningarna dock delvis förändrats varpå äldrenämnden och individ- och familjenämnden föreslår kommunfullmäktige besluta enligt nedan:

Äldrenämndens förslag

att inhibera verkställigheten av kommunfullmäktiges beslut från november 2024 om höjning av hemtjänstavgifterna i två steg med start den 1 januari 2026, varvid nuvarande avgiftsnivåer kvarstår tills vidare.

Individ- och familjenämndens förslag 2025-10-22

att begära uppskov för verkställande av beslutad hemtjänsttaxa under tiden översyn genomförs. Uppskovet gäller tills att äldrenämnden och individ- och familjenämnden återkommer till kommunfullmäktige med ett nytt förslag till avgiftsmodell.

Individ- och familjenämndens förslag 2025-11-19

att inhibera verkställigheten av kommunfullmäktiges beslut från november 2024 om höjning av hemtjänstavgifterna i två steg med start den 1 januari 2026, varvid nuvarande avgiftsnivåer kvarstår tills vidare.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-12-15

Stadsledningskontoret har inget att erinra mot förslagen.

Beslutsunderlag

IFN protokoll 2025-10-22.

ÄN protokoll 2025-11-20.

IFN protokoll 2025-11-19.

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Kommunfullmäktiges beslutsordning

Följande yttrar sig: Andreas Lundgren, Hanna Lundin Jernberg, Davis Kaza, Igor Hell, Lars Forsgren, Anders Ågren, Hans Lindberg, Veronica Kerr, Mattias Larsson och Arvid Lundberg.

Yrkanden

Andreas Lundgren (S), Hanna Lundin Jernberg (L), Davis Kaza (AP), Igor Hell (M), Lars Forsgren (SD), Anders Ågren (M), Hans Lindberg (S), Veronica Kerr (KD), Mattias Larsson (C) och Arvid Lundberg (MP) – Bifall till kommunstyrelsens förslag.

Propositionsordning som godkänns

Bifall mot avslag till kommunstyrelsens förslag. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar att bifalla kommunstyrelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Individ- och familjenämnden

Äldrenämnden



Umeå kommuns pensionärsråd

Minnesanteckningar

2025-12-12

09:00-12:10

Kommunstyrelsens sammanträdesrum

Ordförande: Lena Karlsson-Engman, ordförande i äldrenämnden.

Sekreterare: Kevin Tornemar, nämndsekreterare

Deltagare: Se bilaga nedan

Ärenden med anteckningar, synpunkter och frågor	Ansvarig/föredragande:
Fastställande av dagordning	Lena Karlsson-Engman, ordförande
Dialog med äldreomsorgsdirektören Pernilla Henriksson informerar övergripande om vad som är på gång inom äldreomsorgen. Informationen handlar bland annat om följande: • Äldreomsorgens grunduppdrag, förutsättningar och organisering • Utmaningar kopplat till kompetensförsörjning • Äldrenämndens fyra strategier: samarbeta, förebygga, kompetensförsörja och digitalisera • Seniortorget och dess roll • Omställning mot förebyggande insatser • Digital vård och omsorg – etablering av en ny digital utförarenhet • Samverkan med andra samhällsaktörer • Kartläggning och utveckling av avvikelseprocessen <u>Frågor/synpunkter</u> Pernilla Henriksson beskriver hur äldreomsorgens ledning arbetar för att åtgärda avvikelser- Det viktigaste vid en avvikelse är att den som upptäcker incidenten känner till rutinerna och är trygg i att rapportera. Den pågående externa utredningen av äldreomsorgen	Pernilla Henriksson, äldreomsorgsdirektör

bedöms bli avgörande för att hantera mer strukturella problem. Hon nämner även att det tidigare funnits bristande kunskap om hur polisanmälningar ska hanteras vid brott inom äldreomsorgen. Pernilla Henriksson - Seniortorget är en viktig verksamhet för att nå ut i samverkan med andra och få kunskap om äldre som inte har kontakt med äldreomsorgen Curt Wiklund (PRO) - Uppmanar förvaltningen att undersöka möjligheten att ta betalt för Seniortorgets tjänster från andra kommuner. Elisabeth Bjuhr (SPF) - Efterfrågar mer information om åtgärder för att höja kvaliteten i äldreomsorgen, exempelvis på Dragonens vård- och omsorgsboende. Pernilla Henriksson - Ett resursteam har placerats på Dragonen för att frigöra tid för ordinarie personal, så att de kan fokusera på omvårdnad istället för städ och tvätt. Monica Samuelsson (SPF) - Påpekar behovet av bättre service från äldreomsorgen på landsbygden. Pernilla Henriksson - Seniortorget arbetar för att etablera verksamhet även utanför Umeå stad, exempelvis i samverkan med landsbygdsföreningar Veronica Kerr (KD) - Påminner om att grunden till Seniortorget lades genom ett initiativ från pensionärsrådet. Anna-Lisa Johansson (UPR) - Betonar vikten av att arbetsledningen inom hemtjänsten har rätt kompetens. Pernilla Henriksson - Det finns ett behov av att synliggöra de organisatoriska förutsättningarna för ledare inom äldreomsorgen. <u>Bilaga:</u> Bildspel	
Information och dialog – upphandling hemtjänst enligt LOU Kommunfullmäktige i Umeå beslutade den 29 september 2025 (§176) att byta upphandlingsmodell för hemtjänsten från Lagen om valfrihetssystem (LOV) till Lagen om offentlig upphandling (LOU). Tidplan för övergången till LOU:	Carina Nylander och Ida Bergström, äldreomsorgsförvaltningen

- November 2025: Nämnderna beslutar om tidplanen
- Februari 2026: Beslut om förstudie med vägledande principer för utformning av upphandlingsdokumentation
- April 2026: Beslut om upphandlingsdokument
- Juni 2026: Val av leverantörer
- November 2026: Nya avtal enligt LOU träder i kraft och tidigare LOV-avtal upphör

Som en del av förstudien bjuds Umeås pensionärsföreningar in till samråd kring övergången till LOU. Föreslagna datum:

- 8 januari kl. 13:00–14:30 (digitalt via Teams)
- 12 januari kl. 15:00–16:30 (Kommunstyrelsens sammanträdesrum)

Fokusområden vid samråden:

- Kvalitet, kontinuitet och utbildningskrav
- Hållbarhet och miljö
- Digitalisering och IT-verktyg/system
- Geografiska områden
- Valfrihet av utförare, service och omvårdnad
- Antal utförare och volym
- Ersättningsmodell och ramtid
- Jämställdhet och jämlikhet
- Välfärds kriminalitet och brottslighet

Anmälan: Skickas till Carina Nylander (carina.nylander@umea.se).

Frågor/synpunkter:

Tomas Wennström (S) - Påminner om att funktionshinderrådet inte är att betrakta som ett samråd och därför måste kallas separat. Han framhåller även att LSS-rådet bör inkluderas i dialogen.

Curt Wiklund (PRO) - Hur ska kvaliteten i det nya avtalet följas upp?

Ida Bergström - Det är ännu inte fastställt hur kvalitetsuppföljningen ska utformas i det nya avtalet.

Carina Nylander - Umeå kommun har möjlighet att dra lärdom av andra kommuner som redan genomfört övergången från LOV till LOU. Elisabeth Bjuhr (SPF) - Hur ska ni nå ut till pensionärsföreningarna? Ida Bergström - Förvaltningen avser att ta hjälp av pensionärsrådet för att nå föreningarna och deras medlemmar. Dessutom planeras samråd med Umeås äldre i januari för att samla in synpunkter inför upphandlingen av hemtjänst enligt LOU. Lili-Ann Kling Sackerud (PRO) - Efterfrågar mer konkreta frågor som pensionärsrådet kan ta med till sina medlemmar. Karl Einar Enarsson (Umeå Sameförening) - Hur ska kommunen kontrollera att avtalen följs? Ida Bergström - Det är inte klart ännu men kommer vara helt tydligt i de nya avtalen Lena Karlsson-Engman (S) - Understryker att den politiska majoriteten är medveten om att tidsramen är snäv. <u>Bilaga:</u> Bildspel	
Äldrenämndens verksamhetsplan och budget 2026 Äldrenämnden har antagit verksamhetsplan och budget för 2026. Planen har reviderats utifrån kommunens planeringsdirektiv och prioriterade utvecklingsområden, samtidigt som nämndens grunduppdrag är oförändrat. De viktigaste förändringarna i planen är: • Civil beredskap: Nytt avsnitt utifrån tillägg i nämndens reglemente • Brott mot äldre: Nytt avsnitt med koppling till kommunens brottsförebyggande program • Kommande lagförändringar: Nytt avsnitt om lagändringar som påverkar nämndens arbete Äldreomsorgsförvaltningen föreslår en ny struktur för dialog med pensionärsorganisationerna kring kvaliteten inom äldreomsorgen. Syftet är att:	Sofia Westin, Rebecca Andersson och Anna Bergström, äldreomsorgsförvaltningen

- Integrera pensionärsorganisationernas perspektiv i kvalitetsarbetet
- Säkerställa transparens kring resultat och utvecklingsområden
- Bibehålla och utveckla dialog och informationsutbyte

Föreslagen mötesstruktur:

Period	Fokus	Huvudsakligt innehåll
Möte 1 Februari	Uppföljning och analys	Presentation av förra årets kvalitetsresultat och statistik Dialog om plan framåt
Möte 2 Maj	Dialog och fokusfrågor	Redovisning av status i planer, möjlighet att lyfta frågor för fördjupning (skickas in i förväg)
Möte 3 Oktober	Framåtblick och planering	Presentation av utkast till kommande års kvalitetsarbete och plan, inspel från gruppen

En mer detaljerad presentation av de personalpolitiska målen samt budgeten för 2026 finns i bifogat bildspel.

Frågor/synpunkter:

Curt Wiklund (PRO) - Hur ser kompetensförsörjningen ut i Umeå kommun?

Tomas Wennström (S) - Personalnämnden diskuterar omställning, återhämtningsmöjligheter och hur kommunen kan vara mer flexibel genom att omplacera personal både inom och mellan verksamheter.

Lili-Ann Kling Sackerud (PRO) - Finns det ledarskapsutbildning inom äldreomsorgen?

Rebecca Andersson - Det finns en kommungemensam ledarskapsutbildning.

Carina Holmgren (PRO) - Pågår några tillsynsärenden från Arbetsmiljöverket?

Rebecca Andersson – Det pågår flera tillsynsärenden.

Förvaltningen arbetar kontinuerligt med att följa upp med konkreta åtgärder efter avslutad tillsyn.

Carina Holmgren (PRO) - Följs personalomsättningen upp, exempelvis genom avslutningssamtal? Rebecca Andersson - Uppföljning sker för att förstå varför medarbetare avslutar sin anställning. Carina Holmgren (PRO) - Hur ser det ut med upphandlingen av nytt verksamhetssystem för hemtjänsten? Anna Karlander – Planeringsverktyg för hemtjänsten är implementerat och fungerar bra. Avtal avseende nytt processtöd (verksamhetssystem) för hela socialtjänsten med den tidigare leverantören avslutades och en ny upphandling har påbörjats <u>Bilaga:</u> Bildspel Äldrenämndens verksamhetsplan och budget 2026	
<u>Information om nämndinitiativ – Omtag för hemtjänstens avgiftsmodell (S, MP)</u> Äldrenämnden har föreslagit kommunfullmäktige att besluta om att inhibera verkställigheten av kommunfullmäktiges beslut från november 2024 om höjning av hemtjänstavgifterna i två steg med start den 1 januari 2026, varvid nuvarande avgiftsnivåer kvarstår tills vidare. Ärendet hanteras av kommunfullmäktige 2025-12-15. <u>Bilaga:</u> Protokollsutdrag äldrenämnden 2025-11-20 § 159 Nämndinitiativ - Omtag för hemtjänstens avgiftsmodell (S, MP)	Sofia Westin, äldreomsorgsförvaltningen
<u>Revidering av pensionärsrådets sammanträdesplan 2026</u> Pensionärsrådets sammanträde flyttas från 2026-03-27 till 2026-03-20. Beredningsgruppens sammanträde flyttas från 2026-03-06 till 2026-02-27. <u>Bilaga:</u> Sammanträdestider för Umeå kommun pensionärsråd (UPR) 2026	Kevin Tornemar, nämndsekreterare

<u>Aktuellt från styrelse och nämnder</u>	Representanter från nämnderna
Kommunstyrelsen Tomas Wennström (S) informerar: • En tillfällig visseblåsargrupp har tillsatts. En permanent grupp planeras att etableras framöver. • Ny lagstiftning om registerförfrågningar träder i kraft 1 mars men Umeå Kommun går vidare med egen rutin för att hantera frågan fram tills dess. Fritidsnämnden Ari Leinonen (S) informerar: • Ett arbete pågår för att öka tillgängligheten i den fysiska miljön inom nämndens verksamheter. • Förbättrad information om tillgänglighet och hjälpmedel kommer att finnas på kommunens badanläggningar (strand och bassäng). • Det finns behov av att utöka möjligheterna till bad och svalka, bland annat genom en badramp vid en lättåtkomlig och tillgänglig badplats i centralorten. • Översyn av tillgänglighet i bokningsbara lokaler pågår. • Översyn av information om tillgänglighet i fritidsområden som nämnden ansvarar för samt genomförande av prioriterade åtgärder. • SM-veckan arrangeras i Umeå den 25–29 mars 2026. Äldrenämnden Lena Karlsson-Engman (S) informerar: • Kommunstyrelsen har mottagit ett initiativ om en kraftsamling för äldres välfärd, trygghet och säkerhet i Umeå. Ärendet bereds för närvarande av stadsledningskontoret. Tekniska nämnden Håkan Johansson (S) informerar: • Vid upplevda brister i snöröjningen kan felanmälan göras via appen "Felanmälan Umeå Kommun". • Förbättringsarbete pågår på Verkstadsgatan (Teg)	

Bilaga – Närvarolista

Ordinarie ledamöter

Lena Karlsson-Engman (S)

Veronica Kerr (KD)

Ari Leinonen (S)

Håkan Johansson (S)

Ulrik Berg (M) 09:00-11:10

Titti Ådén (S) 09:00-11:20

Tomas Wennström (S)

Elmer Eriksson (M) 09:00-11:45

Lili-Ann Kling Sackerud

Anna-Lisa Johansson

Curt Wiklund

Sten Biström

Hillevi Palm 09:00-10:25

Elisabeth Bjuhr

Monica Samuelsson 09:00-11:55

Per Martin Jonasson

Karl Einar Enarsson

Tjänstgörande ersättare

Carina Holmgren tjänstgör för Bertil Holmberg

Ej tjänstgörande ersättare

Britt-Anni (Bibbi) Sjöström

Tjänstepersoner

Pernilla Henriksson, äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander, kanslichef

Carina Nylander, ekonom

Ida Bergström, enhetschef

Sofia Westin, ekonomichef

Rebecca Andersson, HR-chef

Anna Bergström, kvalitetschef

Kevin Tornemar, nämndsekreterare



Bilaga 4

Anvisning för nämnder och bolags yttrande över Stadsledningskontorets förslag till planeringsdirektiv för 2027

Beslutad av
Kommunstyrelsen

Dokumenttyp
Anvisning

Gäller för
Egna nämnder och
helägda bolag
Giltighetstid
2025-2026

Diarienummer
KS-2025/00756

**Dokumentansvarig
enhet**
Stadsledningskontoret -
Ekonomi och styrning

Beslutsdatum/paragraf
2 dec 2025 §

Förslag till planeringsdirektiv

Stadsledningskontoret har i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för planeringsprocess, budget och investeringar sammanställt ett förslag till planeringsdirektiv version 1 för 2027. Umeå kommuns planeringsprocess ska utformas så att processen:

- ger tid för analys, dialog och faktainhämtning
- utgår från prognos över tillgängliga medel
- ökar fokus på nämnders och bolags grunduppdrag/ändamål
- främjar effektiv användning av de medel som kommunen förfogar över
- skapar förutsättningar för långsiktighet
- främjar samordning mellan kommunens nämnder och de kommunala bolagen
- är transparent och att vägval/beslut är spårbara i efterhand

Stadsledningskontorets förslag baseras på senast beslutade planeringsdirektiv i fullmäktige (d.v.s. för verksamhetsåret 2026). Inga ändringar har gjorts i förslag till inriktningsmål/program, utdelningskrav, finansiella mål, personalpolitiska mål med mera. Föreslagna budgetramar utgår från aktuell prognos över intäkter, samma procentuella andel som i kommunfullmäktiges senaste beslut justerat så att varje nämnd fått tilldelning i enlighet med PKV¹ i förhållande till relevant åldersintervall enligt senaste befolkningsprognos.

Avgränsning

Denna anvisning riktar sig till Kommunstyrelsen samt kommunens tio egna nämnder, dvs Byggnadsnämnden, Fritidsnämnden, För- och grundskolenämnden, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, Individ- och familjenämnden, Kulturnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Personalnämnden, Tekniska nämnden och Äldrenämnden.

De fyra nämnder som är gemensamma med andra kommuner (Brand- och räddningsnämnd, Överförmyndarnämnd, IT-kapacitetsnämnd och Personaladministrativ nämnd) omfattas inte av anvisningen i detta skede. Dessa hanteras i särskild ordning efter dialog med andra berörda kommuner. Valnämnd, Kommunrevision och Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott är även de undantagna från anvisningen men kan om de så vill lämna yttrande i enlighet med anvisning för berörda nämnder.

Kommunens helägda bolag omfattas av delar av denna anvisning, se sid 4. Övriga majoritetsägda och delägda bolag hanteras inom befintliga ägarsamråd.

Kommunstyrelsen har utifrån sina samordnande roller i uppdrag att yttra sig över de kommungemensamma poster som fastställs av kommunfullmäktige.

Personalnämnden har utifrån sitt specifika ansvar för kommunens personalpolitik i uppdrag att yttra sig över personalpolitiska mål och eventuella förändringar i lönestruktur.

¹ Prisindex för kommunal verksamhet (PKV) exklusive PO-effekt enligt SKR:s prognos i cirkulär 25:47 i oktober 2025.

Anvisning till berörda nämnder

Berörda nämnder ska skriftligt besvara följande remissfrågor:

Remissfråga 1 - Vilka väsentliga förändringar påverkar utförandet av nämndens grunduppdrag under kommande år? Beskriv kortfattat, max 2 sidor per nämnd

Ta i beaktning till exempel befolkningsförändringar, kompetensbrist, förändringar i lagstiftning och andra krav, teknisk utveckling, hållbarhet med mera. Kommer förändringar av utförandet att påverka annan nämnds verksamhet ska detta beskrivas.

Remissfråga 2 - Bedömer nämnden att förslaget till investeringsbudget 2027 och plan 2028-2030 innebär direkta och väsentliga verksamhetskONSEKVENSER? Om ja, beskriv dessa kortfattat, max 2 sidor per nämnd.

Nämnden kan även beskriva behov av översyn/utredningar inom specifika områden som kan medföra förändrade investeringsnivåer på sikt.

Remissfråga 3 - Bedömer nämnden att ett eller flera av fastställda program bör revideras, utökas eller avgränsas?

Om nämnden föreslår förändringar bör förslag samt motivering till förändring beskrivas. Om nämnd väljer att avstå från yttrande i relation till ett eller flera program bör detta framgå

Remissfråga 4 - Bedömer nämnden att det finns behov av revidering av nämndens taxor eller avgifter för verksamhetsåret 2027?

Om nämnden ser behov av förändring ska föreslagna förändringar beskrivas och motiveras i nämndens yttrande.

Observera att om nämnd ser behov av revidering av nämndens taxor/avgifter inför nästkommande verksamhetsår och en sådan förändring förutsätter beslut i kommunfullmäktige ska av nämnden beslutade förslag till taxe/avgiftsförändring inlämnas i separat ärende till KS-diarium senast 29 april 2026.

Anvisning till berörda bolag

Anvisning för bolagens yttrande över inriktningsmål/program

De inriktningsmål och program med fokusområden som redovisas i förslaget till planeringsdirektiv för 2027 är desamma som kommunfullmäktige fastställde den 16 juni 2025. Umeå kommunföretag (UKF) och helägda dotterbolag till UKF ska lämna yttrande över dessa program (och de fokusområden som ingår i respektive program) och ombeds därför bevara följande remissfråga:

- 1. Bedömer bolaget att ett eller flera av fastställda program bör revideras, utökas eller avgränsas?**

Om UKF/dotterbolag föreslår förändringar bör förslag samt motivering till förändring beskrivas. Om UKF/dotterbolag väljer att avstå från yttrande i relation till ett eller flera programförslag bör detta framgå av UKF:s sammanställda yttrande.

Anvisning vid behov av förändring av bolagets taxor/avgifter inför 2027

Kommunfullmäktige ska enligt kommunallagen fastställa väsentliga förändringar av taxor/avgifter.

- 2. Bedömer bolaget att av kommunfullmäktige fastställda taxor/avgifter behöver förändras inför 2027?**

Om bolagets taxor/avgifter behöver förändras inför 2027 och sådan förändring kräver fastställande av kommunfullmäktige ska bolaget i samband med sitt yttrande påtala behov av sådan taxe/avgiftsförändring. Föreslagna förändringar ska specificeras och motiveras i bolagets yttrande.

Observera även att av bolaget beslutat förslag till taxe/avgiftsförändring ska inlämnas i separat ärende till KS-diarium senast 29 april 2026.

Helägda bolag ska enligt separat instruktion och tidplan från UKF lämna svar på remissfråga 1 och 2 till UKF för sammanställning.

Anvisning för specifika yttranden från UKF AB

Anvisning för yttrande över utdelning från UKF AB

Den budgeterade utdelningen från Umeå kommunföretag AB för 2026 uppgår till 0 kr (enligt kommunfullmäktiges beslut om planeringsförutsättningar för 2026 den 16 juni 2025).

Utdelningsnivå, fastställda av kommunfullmäktige, är oförändrad i Stadsledningskontorets förslag till planeringsdirektiv för 2027. UKF ska besvara följande remissfråga:

- 3. Umeå kommunföretag ombeds härmed lämna yttrande över fastställd utdelningsnivå och beskriva effekter av nuvarande alternativt förändrad utdelningsnivå.**

Anvisning för yttrande över föreslagen budget för kollektivtrafik

I enlighet med kommunfullmäktiges beslut om planeringsförutsättningar för 2026 (fastställd den 16 juni 2025) uppgår plan för Kollektivtrafikens budget för 2027 till 185,6 mnkr.

- 4. UKF ombeds inkomma med yttrande över förslag till kollektivtrafikens budget för 2027 och plan för 2028-2030**

Tid och form för inlämning av yttrande

UKF AB ska senast den 20 mars 2026 lämna yttranden enligt ovanstående anvisning till kommunstyrelsens diarium via e-post ksdiarium@umea. I ämnesraden anges:

Yttrande UKF med dotterbolag KS-2025/00756.

Yttrande ska delges i word-format och vara redigeringsbara



Nämndernas utmaningar och möjligheter i 3-5 års perspektiv

Innehåll

Byggnadsnämnden	3
Fritidsnämnden	3
För och grundskolenämnden	5
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.....	8
Individ- och familjenämnden	10
IT-kapacitetsnämnden.....	12
Kommunstyrelsen	16
Kulturnämnden	20
Miljö- och hälsoskyddsnämnden.....	24
Personalnämnden	24
Tekniska nämnden	24
Äldrenämnden.....	30
Överförmyndarnämnden	33

Byggnadsnämnden

Budget i balans

Byggnadsnämnden säkerställer en budget i balans senast 2026 utifrån den handlingsplan som togs fram under 2024. Uppföljningen under innevarande år (2025) indikerar att genomförda åtgärder ger resultat och prognosen är en budget i balans redan vid årsskiftet 25/26.

Plankö och handläggningstid

Byggnadsnämnden arbetar med ärendebalansen (plankön) och handläggningstiden för detaljplaner. Vid delårsuppföljningen 2025 fanns 92 detaljplaner i kön. Detta är planer som inte tilldelats handläggare ännu. Volymen detaljplaner som det aktivt jobbas med är i storleksordningen 60-70 stycken.

Ekologisk hållbarhet

Inom ramen för grunduppdraget och nämndens rådighet så långt möjligt säkerställa den ekologiska hållbarheten i verksamheten. Miljömålen antogs av riksdagen 1999 för att göra den miljömässiga dimensionen tydlig. Länsstyrelsen i Västerbotten gör följande bedömning:

Tillsammans med de nationella bedömningarna kommer endast ett av sexton miljömål, Skyddande ozonskikt, att uppnås till 2030 i Västerbotten. Fyra av målen bedöms som nära att nå Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet och Storslagen fjällmiljö. De resterande tolv målen bedöms som inte möjliga att nå. Det behövs många fler vägledande beslut och insatser.

Fritidsnämnden

Fritidsnämnden står inför en period med både utmaningar och stora möjligheter. För att långsiktigt kunna erbjuda Umeås invånare ett rikt, jämlikt, jämställt och hållbart fritidsutbud med särskilt fokus på barn och ungas delaktighet och utveckling krävs strategisk planering, effektiv resursanvändning och nära samverkan både inom kommunen och med externa aktörer.

De kommande åren präglas av behovet att säkerställa kvalitet och tillgänglighet i befintliga anläggningar, möta förändrade demografiska förutsättningar, värna föreningslivets förutsättningar och hantera kompetensförsörjning inom några yrkesgrupper. Samtidigt

erbjuder Umeås tillväxt, engagemanget i föreningslivet och den starka samverkanskulturen goda möjligheter att utveckla fritidsområdet på ett hållbart sätt.

Genom att ta tillvara på dessa möjligheter och hantera utmaningarna proaktivt kan fritidsnämnden bidra till att Umeå fortsätter vara en attraktiv och trygg kommun med ett brett och inkluderande fritidsutbud.

Utmaningar

- Säkerställa underhåll av anläggningar och lokaler för att upprätthålla standard och tillgänglighet för föreningsliv och invånare.
- Bibehålla simundervisningskapacitet trots åldrande badanläggningar med osäker livslängd.
- Stödja och bibehålla ett aktivt föreningsliv i hela kommunen oavsett förändringar i omvärlden.
- Hantera klimatförändringarnas påverkan som kan begränsa vinteraktiviteter och öka driftskostnader.
- Möta ökade eller förändrade krav på anläggningar från specialidrottsförbund vilket kan medföra kostnader.
- Ökade driftskostnader för föreningar med egna anläggningar.
- Minska risken för välfärdsbrott inom bidragsgivningen till föreningslivet.
- Säkerställa kompetensförsörjning inom ett fåtal befattningar såsom idrottsplatsarbetare, badpersonal och fritidsledare.
- Anpassa och omfördela mötesplatser för unga utifrån förändrad demografi och i enlighet med närhetsprincipen.
- Hantera resursbehov till följd av Umeå kommuns tillväxtmål om 200 000 invånare.
- Stärka intern samverkan mellan nämnder, förvaltningar och bolag för att motverka stuprörsstrukturer.

Möjligheter

- Ett rikt, jämlikt, jämställt föreningsliv med många ideellt engagerade medborgare.
- Umeås fortsatta tillväxt ger ökade möjligheter till ett brett och varierat fritidsutbud.
- Ett bra och geografiskt spritt anläggningsbestånd som möjliggör verksamhet nära invånarna.
- Långsiktig strategisk plan för nyinvesteringar.
- God kompetens och ett modigt förenings- och näringsliv skapar goda förutsättningar för utveckling, vilket ska tas tillvara.

- Umeås profil som idrotts- och utbildningsstad skapar goda samverkansmöjligheter.
- Stärkt dialog med barn och unga ökar deras delaktighet och ger bättre förutsättningar att utveckla ett attraktivt fritidsutbud.
- Ett stärkt samarbete mellan nämnder, förvaltningar och kommunbolag bidrar till större medborgarnytta och effektivare service.
- En växande befolkning med starkt engagemang i fritids- och föreningslivet.

För och grundskolenämnden

Demografiska förändringar kräver omställning

Demografiutvecklingen med minskade barnkullar under de närmaste åren medför ett behov av omställning för förskolan och skolan i Sverige, så också i Umeå kommun. En omställning vad gäller effektivt lokalutnyttjande och minskning av personal har inletts inom förskolans område. En utmaning i omställningen utifrån den demografiska utvecklingen är att det i vissa områden utanför Umeå tätort finns behov av att tillskapa fler förskoleplatser, i tätort färre. Vidare behöver personalpoolen anpassas då vikariebehovet minskar i takt med neddragning av förskoleplatser.

Rätt utnyttjad kan omställningen innebära en möjlighet till ökad kvalitet i förskola och skola. Minskade barn- och elevkullar ger en möjlighet att stärka lärarbehörigheten, vilket å sin sida sannerligen leder till ökade personalkostnader i form av lön.

Elevminskningen i grundskolan börjar i förskoleklass år 2027 för att därefter succesivt påverka antalet elever i påföljande årskurser fram till 2036. Med färre elever ökar konkurrensen om eleverna mellan kommunal och enskilda huvudmän. Konkurrensen tillsammans med osäkerhet av skolvalets utfall, leder till svårigheter för kommunen att planera för en funktionell skolorganisation.

Beräknad elevminskning i förskoleklass till årskurs 6 de närmaste åren är dock inte så omfattande att en minskning av antalet klasser kan göras, vilket medför att personalbehovet kvarstår. Ur ett ekonomiskt hänseende är de små skolenheterna särskilt sårbara då sjunkande elevantal medför svårigheter att upprätthålla grundbemanning med heltidstjänster samt långsiktig kontinuitet och hållbarhet för såväl lärare, rektorer som stödfunktioner.

För att rektor under prognosperioden 2028–2035 ska ha genomsnittliga ekonomiska resurser till undervisning och stödresurser motsvarande idag, så behöver sammanlagt antal klasser i Umeå kommun minska eller ekonomiska resurser tillföras.

Ytterligare en utmaning är ökningen av antalet elever mottagna i anpassad grundskola. Mottagandet har ökat från 1 procent läsåret 2018/2019 till 1,4 procent läsåret 2024/2025. Sveriges kommuner och regioner (SKR) bedömer att 0,8 procent av folkbokförda 6-åringar kommer att börja årskurs 1 inom anpassad grundskola från och med höstterminen 2028. SKR:s prognos bör ligga till grund för framtidens lokal- och personalbehov i samband med införandet av 10-årig grundskolan.

Sammanfattningsvis medför den beslutade reformen om tioårig anpassad grundskola särskilda planeringsbehov, där det i dagsläget saknas både lokaler och personal för förskoleklass.

Beslutade reformer och nationella utredningar inom utbildningsområdet

Regeringens beslut om införandet av en tioårig grundskolan från hösten 2028 medför en rad konsekvenser. En av dessa är att förskollärare som är anställda senast 30 juni 2026 och undervisar i förskoleklass får undervisa i nya årskurs 1 under en övergångsperiod fram till 2031. Förskollärare med minst 5 års erfarenhet kan genomgå en statsfinansierad fortbildning för att bli behörig att undervisa i årskurs 1 och 2. Inom grundskolan krävs en tidig kartläggning av lärarkompetens i syfte att möjliggöra strategisk planering av insatser för kompetensutveckling, så att behovet av legitimerade lärare i årskurs 1 och 2 kan tillgodoses.

Parallellt med beslutade reformer har regeringen tillsatt en rad utredningar inom utbildningsområdet, utredningsförslag som beräknas beslutas under 2025–2026. Ett högt reformtryck kan komma att kräva prioriteringar av tid och personella resurser inom för- och grundskoleförvaltningen i implementering och genomförande av beslutade reformer och lagändringar.

Kompetensförsörjning

För- och grundskolenämndens verksamheter står inför stora utmaningar kopplade till demografiska förändringar. Umeå kommuns senaste befolkningsprognos, P25, visar på en fortsatt lägre tillväxttakt främst på grund av färre antal födda barn. Den demografiska förändringen som nämndens verksamheter står inför innebär att personalomställning kommer vara i fokus framöver. Kompetensförsörjningsplan visar ett rekryteringsbehov av 2 107 medarbetare fram till år 2035. Trots lägre tillväxttakt och behov av omställning beräknas det på nationell nivå en brist på behöriga lärare och förskollärare år 2038. För få personer ansöker till och slutför utbildning som lärare och att rörligheten på arbetsmarknaden har ökat samt skollagens krav på legitimation i anställning. Andra viktiga förklaringar är kommande pensionsavgångar och att en lägre andel lärare väljer att arbeta kvar i skolan

eller att gå tillbaka till läraryrket vilket bidrar till krav på långsiktighet i kompetensförsörjningsplaneringen.

Även tillgången på chefer inom nämndens ansvarsområde utgör en utmaning, särskilt när det gäller att rekrytera erfarna rektorer. För att säkerställa en verksamhet av hög kvalitet krävs ett fortsatt gott chefs- och ledarskap. Chefer har en viktig roll i att skapa goda förutsättningar för positiva resultat samt en arbetsmiljö som främjar samarbete, kreativitet och delaktighet. Arbetet med att nå riktmärket för antal medarbetare per chef är fortsatt av stor vikt för våra chefers arbetsmiljö och förutsättningar, men det kräver ekonomiska resurser och är därför fortsatt att betrakta som en utmaning för nämnden.

För- och grundskolenämnden har under en längre tid erhållit statsbidrag kopplade till lärares löner och strategiska satsningar som lärarlönelyftet, karriärtjänster, lärarlyftet. Om möjligheten till att nyttja dessa statliga medel skulle upphöra framöver, innebär det inte bara en betydande ekonomisk belastning, utan även en strategisk risk utifrån kompetensförsörjning – vilket i sin tur kan påverka kvaliteten i utbildningen och måloppfyllelsen på sikt. För att möta kompetensförsörjningsutmaningen behöver nämndens verksamheter skapa arbetsplatser som är både attraktiva och representativa för samhällets mångfald där medarbetare och chefer kan verka i en hållbar arbetsmiljö över tid. De strategier och prioriterade aktiviteter som ska säkerställa en långsiktig kompetensförsörjning framgår av för- och grundskolenämndens kompetensförsörjningsplan samt förvaltningens aktivitetsplan.

Prioriterade aktiviteter i förvaltningens arbete för att klara kompetensförsörjningen.

- Nå riktmärke för antal medarbetare per chef. Chefers förutsättningar (2022:8).
- Handlingsplan för bristkompetenser.
- Plan för kompetensutvecklings- och omställningsbehov.
- Genomföra förvaltningsspecifik traineeutbildning för blivande rektorer.
- Målgruppsanpassad marknadsföring i syfte att bredda rekryteringen och attrahera fler grupper.
- Samarbete och arbetsformer med Umeå Universitet och Lärarutbildningen.
- Fortsatt utveckling av karriärvägar för lärare.
- Tillvarata äldre medarbetares kompetens och förutsättningar (förläng arbetslivet).
- Introduktion för nyanställda.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Utmaningar

Gymnasie- och vuxenutbildningsverksamheten i Umeå kommun står inför betydande utmaningar de kommande tre till fem åren, drivna av snabba samhällsförändringar inom teknik, sociala normer och arbetsmarknad. För att möta framtidens krav på utbildning och kompetensförsörjning krävs strategisk planering och flexibilitet.

Digitalisering och IT-säkerhet

Ökad digitalisering ställer krav på robust IT-säkerhet för att skydda stora mängder personuppgifter och känslig information. Stärkta tekniska lösningar och kompetensutveckling för personalen är nödvändigt för att hantera riskerna och upprätthålla kvaliteten.

Artificiell intelligens

AI-teknik medför både möjligheter och risker kopplade till integritet och etik. En tydlig strategi för ansvarsfull AI-användning behövs, och både personal och elever måste förstå och hantera de etiska dilemman som kan uppstå.

Trygghet i utbildningsmiljöer

Växande utmaningar kring säkerhet, hot och våld kräver organisatoriska och fysiska åtgärder, inklusive tryggare lokalmiljöer och utbildning av personal. Nya lagkrav medför betydande kostnader och kräver beredskap för kontinuerlig anpassning.

Förändringar i lagstiftning

Snabba förändringar inom utbildnings- och arbetsmarknadslagstiftningen kräver löpande anpassning och kvalitetssäkring. Det är en utmaning att implementera förändringar i takt med nya direktiv, vilket kräver tid och resurser.

Kompetensförsörjning

Umeå kommun behöver utbildad arbetskraft inom olika yrken. Det är viktigt att säkerställa rätt kompetens för kommunens och regionens utveckling samt att locka sökanden till relevanta utbildningar. Samverkan med arbetsgivare och utveckling av flexibla lösningar för praktikplatser är avgörande.

Skolfrånvaro och utbildningsutbud

Brist på gymnasieplatser ökar konkurrensen och kan påverka studiemotivation och genomströmning. Långsiktig planering av utbildningsutbudet och investeringar i lokaler och utrustning är nödvändigt för att möta behovet.

Ekonomiska förutsättningar

Strukturella utmaningar kräver reinvesteringar i utrustning och maskiner, särskilt för kostsamma yrkesprogram. Bristande medel för reinvesteringar kan på sikt riskera säkerheten i undervisningen och kvaliteten på utbildningen. Många av programmen är kostsamma att driva, exempelvis naturbruk, bygg- och anläggning samt tekniska yrkesutbildningar som kräver modern utrustning.

Osäkerhet och kort framförhållning kring statliga ersättningar begränsar långsiktig planering.

Möjligheter

Den nya gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen möjliggör ytterligare satsningar på yrkesutbildning, vuxenutbildning och riktade arbetsmarknadsåtgärder. En egen förvaltning ger dessutom möjlighet att arbeta med djupare prognoser och målstyrning. Samverkan med såväl näringslivet som universitetet kommer att fortsatt utvecklas.

En god förutsättning för fortsatt utveckling är mycket goda resultat på medarbetarenkäten och en mycket låg personalomsättning.

Gymnasiets elevkullar ökar de kommande åren och Vasaskolans om- och nybyggnation möjliggör att de ökade elevkullarna får plats inom UGS.

Vuxenutbildningens hus ger möjlighet till en samlad och ändamålsenlig miljö där olika utbildningsformer, stödfunktioner och kompetenser möts. Här finns stora möjligheter till omställning, kompetensväxling och flexibla lösningar som svarar mot arbetsmarknadens behov

Arbetsmarknads- och integrationsavdelningen skapar möjligheter till etablering genom arenor för prövning, matchning och nära samverkan med arbetsgivare. Trygga mötesplatser och individanpassade insatser som stärker integrationen, minskar utanförskap och bidrar till delaktighet, egen försörjning och social hållbarhet.

Individ- och familjenämnden

Omställning av socialtjänsten

De närmsta åren väntas lagändringar och reformer som får betydande påverkan på socialtjänstens verksamheter. För att stärka förutsättningarna att möta förändringarna i tid krävs ett omställningsarbete. Detta tillsammans med att utvecklingen i samhället med exempelvis kriminalitet och psykisk ohälsa medför ökade eller andra krav på våra insatser och större behov av samverkan med andra aktörer.

Den nya socialtjänstlagen lägger fokus vid förebyggande arbete och att vara en lätt tillgänglig socialtjänst, samt lyfter fram möjligheten att i större utsträckning tillhandahålla insatser utan föregående beslutsprövning. Lagändringar väntas även inom missbruksvården, då Samsjuklighetsreformen förändrar huvudmannaskapet för vården för personer med skadligt bruk och beroende. Utmaningen blir att hantera ett omställningsarbete för att anpassa verksamheterna till förändrade uppdrag och samtidigt uppfylla grunduppdraget utifrån den nuvarande ekonomiska situationen.

Förutsättningar för nämndens ekonomi

Svensk ekonomi har sedan 2023 befunnit sig i en recession tillsammans med stora delar av världsekonomin, denna recession kombinerat med hög inflation har bidragit till snabbare kostnadsökningar än skatteintäkter vilket utmanat nämndens ekonomi. Detta ser ut att stabilisera sig på sikt med en jämnare utveckling av kostnader och skatteintäkter vilket leder till bättre förutsättningar för svensk ekonomi som helhet samt nämndens ekonomi.

De bättre ekonomiska förutsättningarna ger möjlighet att jobba mer med utveckling som digitalisering och förändrade arbetssätt för att hushålla bättre med de personella samt de ekonomiska resurserna. Inflationstrycket som påverkat lönerörelsen under ett par tidigare år har avtagit och lönekraven har följt med och personalkostnaderna förväntas återgå till det tidigare snittet för nämndens ekonomi.

Den nya socialtjänstlagen kommer att förändra hur socialtjänster arbetar och kostnadsbilden kommer förändras åt det negativa hållet utifrån preliminär analys. I takt med att de olika kraven börjar implementeras ser nämnden en fortsatt förhöjd kostnadsnivå men denna förstärkning och förändring av socialtjänsten kommer förhoppningsvis leda till lägre kostnader på kommunnivå på sikt. Assistansutredningen som fortsätter vara en osäkerhetsfaktor är en lagändring som ska vara kostnadsneutral enligt propositionen men nämnden ser en risk för ökade kostnader när lagändringen träder i kraft samt en förlust av kontroll över personlig assistansområdet. Nämnden ser även en effekt från

välfärdsbrottslighet där det både finns risker och möjligheter i framtiden där arbetet mot välfärdsbrottslighet inom samhället har intensifierats i takt med att mer brottslighet upptäckts. Risken att avancerad brottslighet fortsätter påverka nämndens ekonomi negativt finns men möjligheten att förhindra och återvinna kostnader finns även.

Brist på ändamålsenliga lokaler

Nämndens behov av ändamålsenliga lokaler kan inte tillgodoses i tillräckligt hög utsträckning. Det låga inflödet av nya lokaler påverkar nämndens förutsättningar att uppfylla sitt grunduppdrag. Tidigare har det framför allt gällt verkställighet av beslut om boende enligt LSS, vilket är på väg att lösas och kan vara i balans om 2-3 år. Nu ser utmaningen ut att främst röra sig om lokaler för daglig verksamhet samt kontorsplatser och administrativa ytor. För att lösa utmaningen med leverans av lokaler pågår ett intensivt arbete med tekniska nämnden. Det ska dock understrykas att en stor del av utmaningarna ligger utanför nämndens egen rådighet. När behov av lokaler uppstår med kort varsel av olika skäl är utmaningen än större.

Brister i lokalförsörjningsprocessen påverkar bland annat nämndens möjlighet att, inom rimlig tid, verkställa beslut om särskilt boende och daglig verksamhet enligt LSS samt möjligheten att säkerställa en god arbetsmiljö för personal och tillräckligt med lokaler för att utföra socialtjänst. Inom nämndens egna processer pågår ett omfattande utvecklingsarbete, till exempel effektivare matchning av brukare till boendeplatser, fortsatt utveckling av prognosverktyg och utredning av flexibla arbetsplatser.

Kompetensförsörjningskrisen

Nämnden har en utmanande personalförsörjningssituation att hantera under perioden 2026–2036. Nuvarande prognos påvisar en omfattande brist på undersköterskor på nationell och regional nivå där kommunen konkurrerar om kompetensen från såväl andra kommuner och regioner som privat sektor. Personalen är mer rörlig på arbetsmarknaden idag och byter arbetsgivare oftare än tidigare. Andelen som väljer att sluta i kommunen har ökat de senaste åren och inom de närmsta 10 åren är prognosen att 58 procent förväntas sluta på egen begäran inom funktionshinderomsorgen. Tillsammans med pensionsavgångar visar prognosen att totalt 83 procent av de stora yrkesgrupperna inom funktionshinderomsorgen kommer att sluta inom en 10 års period. Även inom myndighetsutövning och individ- och familjeomsorg kommer personalomsättningen vara hög, där kommer den största utmaningen vara möjligheten att rekrytera erfaren personal med rätt kompetens.

Detta scenario ställer stora krav på nämnden att arbeta med flera olika åtgärder för att både rekrytera nya medarbetare men framför allt att lyckas behålla medarbetare. Friskfaktorer, utbildning, omställning och utvecklande av ny teknik (digitalisering) är exempel på viktiga områden att fortsätta arbeta med i nämnden och i samarbete med andra förvaltningar i kommunen.

Digitalisering

Nämnden står inför behov av digital omställning som förändrar hur vi arbetar, möter invånare och säkerställer rättssäkra beslut. Förväntningarna på effektivitet, tillgänglighet och användarvänliga tjänster ökar – både från samhället och lagstiftningen. För att genomföra omställningen krävs både ökade resurser till arbetet och en effektivare styrning och samordning inom området digitalisering i kommunen.

Nämnden står tillsammans med Äldrenämnden inför en ny upphandling av processtöd och ett införande av planeringsverktyg. En stor utmaning kommer att vara att klara verksamheternas grunduppdrag samtidigt som resurser behöver avsättas för upphandling och därefter övergång till nytt processtöd.

IT-kapacitetsnämnden

Utmaningar på 3-5 års sikt för IT-infrastruktur

Säkerhet och dataskydd

- Cyberhoten ökar i takt med digitaliseringen.
- Kommunen måste investera i robusta säkerhetslösningar, kontinuerlig uppdatering och incidenthantering.

Skalbarhet och flexibilitet

- IT-infrastrukturen måste kunna hantera ökande arbetsbelastningar och snabba förändringar.
- Molntjänster och virtualisering är viktiga verktyg, men kräver rätt kompetens och strategi.

Legacy-system

- Det finns risk att man fastnar i gamla system som är svåra att integrera med moderna lösningar.
- Detta hämmar innovation och ökar kostnaderna.

Säkerhetsrisker och hotbild

- Lokala servrar är fortfarande utsatta för ransomware, phishing och insiderhot.
- Många äldre system saknar moderna säkerhetsfunktioner (t.ex. multifaktorautentisering och segmentering).
- Backup och återställning testas sällan tillräckligt, vilket ökar risken vid attacker.

Åldrande infrastruktur och teknisk skuld

- Gamla servrar, nätverk och lagringssystem är dyra att underhålla och svåra att ersätta.
- Brist på kompatibla komponenter, licenser och tillverkarsupport.
- Uppgradering innebär ofta driftstopp och kräver noggrann planering.

Kompetensbrist och generationsskifte

- Många erfarna drifttekniker närmar sig pension, medan nya generationer fokuserar mer på moln och DevOps.
- Färre utbildningar täcker klassisk nätverksteknik, virtualisering och datacenterdrift.

Skalbarhet och kapacitetsplanering

- On-prem-miljöer saknar molnets flexibilitet att snabbt skala upp resurser.
- Överdimensionering leder till höga kostnader, underdimensionering till flaskhalsar.

Energiförbrukning och miljöpåverkan

- Datacenter kräver mycket el och kylning.
- Kommunen måste uppfylla hållbarhetskrav och minska CO₂-utsläpp.
- Ineffektiv utrustning ger höga driftkostnader.

Driftsäkerhet och redundans

- Det krävs redundans (t.ex. dubbla nät, UPS, failover).
- Avbrott kan ge stora konsekvenser för verksamheten.

Komplexitet i hantering och integration

- Flera plattformar (VMware, Hyper-V, fysiska servrar, SAN/NAS) kräver olika verktyg och kompetenser.
- Svårt att uppnå centraliserad övervakning och enhetlig styrning.

Efterlevnad och regelverk (compliance)

- Strängare krav på dataskydd och spårbarhet (GDPR, NIS2).
- Måste kunna visa var data lagras, vem som har åtkomst och hur säkerheten hanteras.

Disaster recovery och kontinuitet

- Det krävs tillräckligt skydd vid brand, översvämning eller elavbrott.
- Backup bör inte lagras på samma plats, vilket gör återställning omöjlig vid fysisk skada.

Livscykelhantering och automatisering

- Manuell patchning, uppdatering och övervakning är tidskrävande.
- Brist på automatisering leder till fel och sämre effektivitet.

Sårbarhet i leverantörskedjan

- Långa leveranstider för hårdvara (särskilt servrar och nätverkskomponenter).
- Geopolitiska störningar påverkar tillgången på IT-utrustning och moln.

Möjligheter på 3 - 5 års sikt för IT-infrastruktur**Automatisering och Infrastructure as Code (IaC)**

- Verktyg som Ansible, Terraform och PowerShell kan automatisera serverbyggen, patchning och konfiguration.
- Ger snabbare, mer tillförlitlig drift och färre mänskliga fel.

Virtualisering och containerisering

- Effektivare resursanvändning via VMware, Hyper-V, Proxmox eller Kubernetes on-prem.
- Möjliggör snabbare applikationsutveckling och enklare skalning.

Energieffektivitet och grön IT

- Nya servrar och kylsystem drar betydligt mindre energi.
- Investering i energieffektivitet kan minska kostnader och stärka hållbarhetsprofilen.

Förbättrad cybersäkerhet

- Möjlighet att införa zero-trust, segmentering, multifaktorautentisering och modern logghantering.
- Säkerhetsautomatisering blir mer tillgänglig även för lokala miljöer.

Modern backup och disaster recovery

- Möjlighet att använda snapshot-teknik, offsite-backup och immutability-skydd.
- Ger bättre motståndskraft mot ransomware och driftstopp.

Programvarudefinierade nätverk och lagring (SDN, SDS)

- Flexiblare och mer dynamisk styrning av nätverk och lagring.
- Minskar behovet av fysisk hårdvaruomläggning.

Centraliserad övervakning och driftplattformar

- Moderna övervakningsverktyg (t.ex. Zabbix, PRTG, Grafana) kan ge full insyn i hela miljön.
- Underlättar felsökning, kapacitetsplanering och rapportering.

Livscykelhantering och modernisering

- Möjlighet att fasa ut gamla system, standardisera plattformar och införa policybaserad hantering.
- Minskar teknisk skuld och driftkostnader över tid.

Molnmigrering och hybridlösningar

- Flexibla molnstrategier möjliggör snabb skalning, kostnadseffektivitet och bättre säkerhet.
- Hybridmodeller ger kontroll över känslig data samtidigt som man drar nytta av molnets fördelar.

Automation och AI

- Automatisering av drift, övervakning och säkerhet kan minska kostnader och öka tillförlitlighet.
- AI används allt mer för prediktiv analys, incidenthantering och optimering.

Kommunstyrelsen

Förmåga att möta nya krav inom beredskap och säkerhet

De yttre hoten har betydelse för säkerheten och beredskapen. Främmande makts systematiska säkerhetshotande verksamhet mot Sverige bedrivs brett. Liksom den organiserade brottslighetens utbredning, där utnyttjande av välfärdssystemet blir ett allt viktigare inslag i ekonomin. Säkerhetspolisen konstaterar att det finns kopplingar mellan grov organiserad brottslighet, våldsbejakande extremism och terrorism. Hoten som riktar sig mot Sverige är komplexa. De går in i varandra och förstärks på så sätt. Samordning av kommunens verksamheter för att möta dessa hot är av stor vikt för att begränsa risker och konsekvenser. Att personer med kopplingar till organiserad brottslighet och främmande makt, hålls borta från den offentliga förvaltningen är avgörande för att värna om det demokratiska systemet. Regeringen ser därför över kommuners möjligheter att genomföra utökade bakgrundskontroller men även kommuners ansvar att skydda förtroendevalda för hot- våld och otillbörlig påverkan.

Som medlem i Nato omfattas Sverige av de ömsesidiga försvarsgarantier som följer i nordatlantiska födraget (artikel 5), vilket ska avskräcka antagonistiska aktörer från att använda sig av militära maktmedel mot Sverige. Medlemskapet ställer även krav (artikel 3) på att parterna, var för sig och tillsammans, upprätthåller och utvecklar sin individuella och kollektiva förmåga att stå emot ett väpnat angrepp. I detta resonemang ingår också förmåga till resiliens. Även om Nato-medlemskapet kan verka avskräckande när det gäller fysiska angrepp så ökar hoten inom andra områden såsom desinformationskampanjer, risker för infiltration, cyberattacker med mera.

Antalet cyberattacker har ökat under 2025 och bland annat har en av kommunens leverantörer som tillhandahåller system för arbetsmiljö, personalärenden och rehabilitering drabbats stort. För att öka skyddet för information samt höja nivån för cybersäkerhet förväntas cybersäkerhetslagen träda i kraft i början av 2026. Lagen ställer högre krav på vår informationshantering, resiliens och incidentrapportering. Intern förankring av arbetssätt, metoder, kontinuitetshantering och incidentrapportering är viktiga områden för att bli effektivare i hantering av risker inom samtliga områden. I regeringens utredning för ny lagstiftning, kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig, ställs också krav på att kommunen ska kunna fullgöra sina författningssenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter.

Det handlar om att kunna prioritera resurser, tolka och tillämpa ny lagstiftning i kombination med äldre lagstiftning samt bygga upp intern kapacitet för att agera snabbt och samordnat. Ekonomiska förutsättningar, komplex regelstyrning och behovet av ökad kompetens gör detta till en växande utmaning – särskilt i en tid där hotbilden förändras snabbt och kraven på robusthet ökar.

Kompetensförsörjning

Ett flertal av kommunens verksamheter står idag inför väsentliga utmaningar inom kompetensförsörjningsområdet. Detsamma gäller idag även för enskilda delar av kommunstyrelsens verksamheter. Mot bakgrund av den demografiska utvecklingen och prognos om ökande konkurrens om tillgänglig kompetens bedöms flertalet av kommunstyrelsens verksamheter befinna sig i en likartad situation inom en 3–5 årsperiod.

Då kommunstyrelsens verksamheter ansvarar för förvaltning och utveckling av kommungemensamma funktioner, system och processer samt tillhandahåller specialiststöd/expertis inom sakområden som enskilda förvaltningar på egen hand inte kan tillgodose, kan framtida kompetensbrist inom kommunstyrelsens verksamheter ge negativ följdverkan för kommunen som helhet samt för övriga kommunala verksamheters kapacitet och förmåga.

Kommunstyrelsens analys som underlag för svar på tilläggsuppdraget 2023:1 indikerade att det inom ett antal yrkesgrupper finns tecken på svårighet att rekrytera och det förväntas kvarstå kommande fem år. Yrkesgrupperna är främst ekonomer, upphandlare, löneadministratörer/lönehandläggare, jurister och ingenjörer inom mark/fastighetskunskap. Detta är påtagligt olika grupper gällande krav på utbildning, erfarenhet, möjlighet till utbildning på arbetsplatsen och konkurrerande arbetsmarknad. Insatser kommer säkerligen

även omfatta mindre och större förslag på verksamhetsomställning för att klara grunduppdragen i en förändrad tillgång på arbetskraft med förväntad insats.

Finansiering av insatser att möta framtidens samhällsutmaningar

För att möta framtidens komplexa utmaningar – hållbar tillväxt, social hållbarhet, klimatomställning, anpassning och robusthet måste kommunen ha en god finansiell och verksamhetsmässig planering.

Umeå behöver fortsätta investera i bostadsförsörjning, infrastruktur och samhällsbyggande, samt fortsätta satsa på brottsförebyggande åtgärder och förebyggande socialt arbete. Om dessa områden hanteras integrerat och långsiktigt kan det leda till både stärkt resiliens och minskade framtida kostnader – exempelvis genom minskad brottslighet, bättre folkhälsa och lägre klimatrelaterade risker.

För att underlätta finansiering och därmed kunna hålla en högre takt i arbetet behöver det fortsätta jobbas för extern medfinansiering, såväl via regionala som nationella och europeiska finansieringssystem, i form av EU-program och klimatinvesteringsfonder. Det kommer att krävas god styrning och finansiell planering för att upprätthålla god ekonomisk hushållning över tid samt att säkerställa att resurser riktas dit de ger mest nytta, för att hantera de framtida utmaningarna.

Datadriven kommun

Kommunstyrelsen och därmed kommunstyrelsens verksamheter ansvarar för förvaltning och utveckling av ett flertal kommungemensamma funktioner, system och processer. Att genomföra en systematisk översyn och utveckla dessa kommungemensamma processer och system bedöms utgöra en stor möjlighet för att öka kommunens kapacitet, förmåga och effektivitet. Nya arbetssätt som tillvaratar digitaliseringens möjligheter bedöms därför utgöra en väsentlig möjlighet i ett 3–5 års perspektiv.

Kommunen står inför stora utmaningar med bland annat kompetensförsörjning. Utvecklingen inom digitalisering, automation och AI går snabbt framåt. Verksamheterna i kommunen ser en stor möjlighet i att nyttja denna typ av teknik. För att möjliggöra användning av den nya tekniken behöver kommunen fortsätta arbeta med detta på ett strukturerat sätt. Det görs inom ramen för det kommungemensamma arbetet med Datadriven kommun som leds av kommunstyrelsen tillsammans tekniska nämnden. En styrmodell och en gemensam grund/plattform för datainsamling och hantering håller på att byggas. Genom att fortsätta skapa styrning i frågor kopplat till detta och möjliggöra nyttjande av denna teknik är bedömningen att det i ett 3–5 års perspektiv kommer att

underlätta för kommunen och dess verksamheter att möta den kompetensbrist som prognosticeras komma.

Positionering

Umeå är norra Sveriges största stad och kommunen är en förebild för jämställdhet, hållbarhet och innovation. Staden är den akademiska och intellektuella motorn i Norrland vilket är positioner kommunen ska jobba för att behålla.

Bilden av norra Sverige har påverkats under det senaste året då flera investeringar i viktig omställning och industrin misslyckats. Under den kommande tioårsperioden ska stora investeringar göras i närområdet. Umeå kommun behöver då kliva fram mer genom att tydligare ta position vid myndighetsetableringar och utveckling av befintliga verksamheter.

En central del i arbetet med att stärka och utveckla kommunens position är påverkansinsatser. Ofta handlar det om relevanta mötesplatser där kommunen tar plats, nationellt och internationellt, som ska bidra till tillväxt. En tydligare samordning i kommunen, inleddes under 2024 vilket skapat en stabil grund där Umeå syns och hörs.

En viktig del i positionsarbetet är att också fortsätta arbetet med en gemensam budskapsplattform inom kommunkoncernen. Det bidrar till ett tydligare genomslag när aktörerna bär fram Umeå. Parallellt med det arbetet ska kommunkoncernen också synliggöra vad platsen har att erbjuda för prioriterade målgrupper som studenter och barnfamiljer.

Demografiska förändringar i hela västvärlden med minskat barnafödande, migration och förändrade flyttmönster medför att kommunens arbetssätt behöver utvecklas. En del i det arbetet är att fortsätta utveckla samarbetet med Umeå universitet och andra viktiga intressenter.

Ny programperiod i EU

För att möta framtida samhällsutmaningar behöver Umeå kommun stärka förmågan att leda, samordna och mobilisera resurser över organisatoriska gränser. I detta ingår att vidareutveckla den territoriella och gränsregionala samverkan, där Umeå samspelar med aktörer i såväl Umeåregionen som i norra Sverige och över landsgränser. Särskilt viktigt är att förvalta och stärka Umeås roll som motor för hållbar tillväxt i norr.

EU:s nästa programperiod 2028–2034 innebär potentiellt genomgripande förändringar i hur regionala utvecklingsmedel fördelas, där en större andel av ansvaret kan flyttas från regional nivå till medlemsstaternas nationella partnerskapsplaner. För Umeå kommun kan detta

innebära minskat direktinflytande över inriktning och användning av EU-medel och därmed ett behov av att stärka vår förmåga att bevaka, påverka och samverka kring den nya programarkitekturen.

Kulturnämnden

Umeå är en kulturstad. Det ger en god plattform att fortsätta utvecklas ifrån. Men en stad behöver växa med omvärldsförändringarna och en identitet som kulturstad är inte statiskt och kan förloras om inte utveckling sker. Det finns ett fantastiskt kulturliv i Umeå men det finns områden som inte har arbetats lika mycket med. Områden som pekats ut i det Kulturpolitiska programmet och som nu behöver fokuseras på.

KKB, kulturella och kreativa branscher, här kan Umeå genom att skapa förutsättningar för både etablerade konstnärer och de helt nyutexaminerade konsthögskoleeleverna säkerställa en kulturell återväxt och tillväxt. Här finns möjlighet att ta redan befintliga utrustade lokaler i anspråk men också att skapa nya mötesplatser i form av KKV - kollektivverkstäder.

Film – och spelbranschen är ytterligare områden som kräver modiga beslut för att kunna skapa både viktigt kulturell utveckling och arbetsmöjligheter för kreatörer samt skapa ett intresse för Umeå som i sin tur skapar möjlig inflyttning och tillväxt.

Om Umeå vill vara en **kreativ nod** i Norra Sverige och ta en tydlig position så behöver satsningar som till exempel en gemensam filmfond med region Västerbotten inrättas, förutsättningar för spelutvecklare skapas och skärningspunkter och samverkan mellan olika discipliner möjliggöras.

Umeå är en **kulturstad i Arktis**. Det är en unik möjlighet. Här finns stora utvecklingsmöjligheter och ett internationellt intresse. Det kulturpolitiska programmet ålägger förvaltningen att möjliggöra för urfolk och nationella minoriteter att utveckla och bevara sina kulturella särarter. När kommunen växer och förändras är ett öppet och fritt kulturliv en förutsättning för en väl fungerande demokrati och ett rikt liv för kommunens invånare. Kulturens förmåga till att skapa sammanhang och anpassa sig är unikt och kan ses som en del av beredskapsarbetet i de utmanande tider vi lever i. Det kräver både många mötesplatser som bibliotek, många möjligheter till både eget skapande och upplevelser av kultur, att bli bekräftad genom kultur och att dela upplevelser med andra. I en stad som växer och förändras behöver kultur, meningsfull fritid, levande och attraktiva livsmiljöer följa med. Det kräver satsningar men också flexibilitet och förändring. Kulturen kan verka tillitsskapande och förtroendeläkande i en tid där relationen mellan medborgare och myndigheter utmanas.

En utmaning för hela det konstnärliga fältet är **AI-utvecklingen**. Både vad gäller innehåll, uttryck, upphovsrätt, källkritik. Men med AI kommer också möjligheter och utveckling. Att det leder till förändring på många olika områden, men också kulturområdet, är odiskutabelt.

Gestaltad livsmiljö kan skapa en tydlighet rent fysiskt i stadsutvecklingen om vilken stad Umeå vill vara. Spännande arkitektoniska uttryck, gestaltade platser för rörelse, lek och vila, offentliga vardagsrum som inbjuder till möten, konst på oväntade platser - det finns många sätt att manifestera vilken typ av stad man är och vilka värden och värderingar som är tongivande. Här finns stora möjligheter och utmaningarna ligger i förändrade arbetssätt, samverkan och samsyn.

Den nationella kulturpolitiken får konsekvenser för **kulturlivets infrastruktur**, både nationellt och lokalt. Grundförutsättningar och möjliggörare för kultur, som studieförbund och föreningsliv, tvingas dra ner på verksamhet. Det går stick i stäv med kravet och förväntan på civilsamhället som en viktig del i civil beredskap och utarmar det skydd och sammanhang som är oerhört viktigt i händelse av kris och krig. Det ekonomiska ansvaret för upprätthållandet av den civilsamhällets infrastrukturen hamnar på kommunala förvaltningar och påverkar i sin tur andra områden i en kedjereaktion.

Kulturförvaltningen står inför utmaningen att nå sin publik digitalt när utbudet sprids över flera kanaler, vilket riskerar splittrade användarresor, dubblad information och otydliga budskap. I en tid med högre krav, snabba plattformsförändringar och begränsad uppmärksamhet förväntar sig användarna en sömlös och tillgänglig upplevelse – oavsett ingång. Förvaltningen behöver därför samordna innehåll och redaktionella processer, enas om struktur, tonalitet och design samt tydliggöra ansvar. Med gemensamma verktyg, en integrerad evenemangskalender och datadriven uppföljning kan **kommunikationen** effektiviseras, överlapp minskas och räckvidden stärkas. En annan aspekt av detta är hur vi samordnar riktade satsningar av streaming och digitalisering för att bygga vidare på pandemins lärdomar och teknik för att nå fler med riktade digitala insatser.

I och med nya lokaler för Kulturskolan i centrum så öppnas många möjligheter, till exempel närmre **samverkan** med Fritid Unga på Hamnmagasinet, men också med externa aktörer såsom Norrlandsoperan, Umeå Folkets Hus med flera. Med en närhet till Väven finns också större möjligheter att nyttja dessa lokaler för delar av verksamheten. En utmaning med de nya lokalerna blir att balansera verksamheten så att den fortfarande utvecklas och erbjuds i hela kommunen, samtidigt som de centrala lokalerna nyttjas i så hög utsträckning som möjligt.

Väven är sedan start i huvudsak en scen för gästspel och externa arrangörer. Utöver kulturföreningar och kommersiella aktörer nyttjas även Vävens uthyrningsbara lokaler av

förvaltningens egna verksamheter främst Stadsbiblioteket och Kultur för seniorer men även Kulturskolan gästspelar ibland. Vävens funktion som gästspelsscen är bra och behövs men det finns scenkonst och kulturuttryck som inte får plats då utbudet i huvudsak styrs av externa aktörer. Med större flexibilitet för förvaltningen att skapa utbud och målgruppsanpassa enligt kriterier i grunduppdraget skulle Väven kunna erbjuda en ännu större bredd och spets och ligga mer i linje med Umeås identitet som proaktiv, spetsig och unik kultur- och evenemangsstad.

Genom **Kulturlöftet** skapas stora möjligheter till större samverkan mellan utbildnings- och kulturförvaltning, något som kan ge ringar på vatten även utanför skoltid. Till exempel utökad samverkan kring After School (lågtröskelverksamhet i estetiska ämnen förlagd till skolor på elevernas fritid) samt undervisning i musik på och i nära samband med lektionstid.

Ökad efterfrågan i samband med att Umeå växer. Med ökade aktiviteter i olika stadsdelar, byar och samhällen till följd av inriktningsmålen skapas också en ökad efterfrågan på kulturnämndens olika verksamheter. Nya områden tillkommer där unga människor växer upp och behöver fysiska platser för att kunna ägna sig åt meningsfulla kulturaktiviteter. För att lyckas med denna utmaning behövs fler bibliotek och scener. Bibliotek och kulturella mötesplatser är viktiga i arbetet för att Umeå ska fortsätta växa tryggt och säkert. Genom att planera för bibliotek som inkluderar mötesplatser på rimligt avstånd skapas också möjligheter för Kulturskolan att förlägga verksamhet i stadsdelar och byar.

Umeås **demografiska utmaningar** är positiva utmaningar för kulturnämnden och biblioteksverksamheten. Till exempel saknas ett folkbibliotek i de östra stadsdelarna som byggs ut i högt tempo och beräknas få 15 000 invånare inom några år. Förändringarna på Mariehem är ett annat exempel på en förskjutning av bebyggelse och lokala centrumbildningar med 8 000 medborgare. Utvecklingen av orter och byar längs med Botniabanan såsom Sävar bör vara en del av en kulturell tillväxt. Andra behov i kommunen finns exempelvis i Obbola och Umedalen. Dessa skulle uppnås genom förflyttningar av bibliotekslokalerna för att de ska vara tillgängliga och utrymningsbara för alla besökare, samtidigt som de behöver samordnas med skolornas satsning på skolbibliotek. Gemensamt behov för alla närbibliotek oavsett placering är en separat entré för allmänhetens tillgång till folkbiblioteksverksamheten. Ytterligare folkbibliotek, gärna kombinerade folk- och skolbibliotek där så är möjligt, bör tillkomma i och med att Umeå växer där alla medborgares möjlighet att nyttja bibliotek och andra kulturella mötesplatser bör tillgodoses.

Umeå har flera **kombinerade folk- och skolbibliotek**, vissa av dem med biblioteksentrén inne i skolan. Några av närbiblioteken behöver därför byggas om eller flyttas för att tillgängliggöra och synliggöra folkbiblioteken för allmänheten samt tillgodose skolornas behov av separata lokaler. Till följd av förändringar i lagstiftningen behöver lämplig

samverkansnivå mellan kommunens folkbiblioteksverksamhet och skolbiblioteksverksamhet behöver uppnås. Samarbetet ska ha utgångspunkt i såväl bibliotekslagen som skollagen samt verksamheternas behov av utbud, tillgänglighet och öppenhet

Kontinuerliga och tillräckliga **IT-resurser** krävs för att bedriva fullgod verksamhet. Särskilt folkbiblioteksverksamheten är beroende av fungerande informationsteknik för att verkställa sitt lagstadgade uppdrag, och verksamheten kräver en stor mängd datorer och annan teknik för olika ändamål. Förutom medarbetares enskilda enheter och gemensamma arbetsstationer är det nödvändigt med publika datorer för allmänhetens bruk, för sökning i bibliotekskatalog, allmänt internetbruk och varierande programvara, samt utlånings- och återlämningsstationer. Biblioteken erbjuder även allmänt efterfrågade kopierings- och utskriftsmöjligheter. Kommunens fördelning av IT-stöd till kulturförvaltningen behöver utökas påtagligt för att undvika olämpliga fördröjningar vid nödvändiga åtgärder. Det är avgörande och av yttersta vikt med kontinuitet i stödet samt tillgänglighet och prioritering av arbetet med biblioteken för att säkerställa bibliotekens uppdrag mot medborgarna.

Ökade kostnader utan tillskott av medel medför minskade möjligheter för biblioteken att förmedla samma nivå av medier och aktiviteter, vilket riskerar att kvaliteten försämras.

Vid beslut om utökad verksamhet för **Sveriges depåbibliotek och lånecentral** behövs goda förutsättningar för att uppdraget ska kunna säkerställas långsiktigt.

Umeå saknar lokaler för **dans**, både den föreningsdrivna, institutionella och kommunala verksamheten. Det finns ett stort dansintresse – både att själv utöva och att uppleva dans i Umeå. Det kulturpolitiska programmet säger att vi ska skapa förutsättningar för kulturlivet. En viktig förutsättning för ett kulturuttryck, som också är förfördelat genusmässigt, är lokaler för dans. Ett dansens hus kan fungera som en samlingsplats och katalysator för konstnärlig utveckling, genom att stödja både etablerade och nya koreografer, samt erbjuda en scen för både nationella och internationella gästspel. Ett sådant hus kan stärka dansens roll som konstform genom att vara en plats för utforskande och nya uttryck, samtidigt som det breddar publikens tillgång till dans som en form av uttryck, gemenskap och hälsa. Ett dansens hus skulle möjliggöra residensverksamhet och attrahera dansare och kulturskapare från övriga delar av landet och internationellt. En kombination av professionellt användande och föreställningar samt kurser, workshops, masterclasses för alla nivåer skapar ett levande kulturcentrum.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Debitering per årsarbetskraft – Antalet debiterade timmar per årsarbetskraft behöver öka för att inte tillsyn enligt miljöbalken ska finansieras med skattemedel om såvida inte särskilt beslutats.

Åtgärdsprogram inom vattenförvaltningen - Andelen sjöar i Umeå som idag uppfyller målen inom vattenförvaltningen är 52 % och för vattendragen är andelen 31 % som uppfyller målen. Samordnade insatser behövs för de vattenförekomster som inte uppfyller målen.

Ekologisk hållbarhet – Inom ramen för grunduppdraget och nämndens rådighet så långt möjligt säkerställa den ekologiska hållbarheten i verksamheten. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för arbetet med miljöbalken och finns därigenom nära den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling och de 16 nationella miljömålen. Miljömålen antogs av riksdagen 1999 för att göra den miljömässiga dimensionen tydlig. Länsstyrelsen i Västerbotten gör följande bedömning:

Tillsammans med de nationella bedömningarna kommer endast ett av sexton miljömål, Skyddande ozonskikt, att uppnås till 2030 i Västerbotten. Fyra av målen bedöms som nära att nå Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet och Storslagen fjällmiljö. De resterande tolv målen bedöms som inte möjliga att nå. Det behövs många fler vägledande beslut och insatser.

Personalnämnden

Då nämnden inte har något verksamhetsansvar har nämnden inte beslutat om några utmaningar och möjligheter.

Tekniska nämnden

Umeå har ett starkt utgångsläge inför framtiden, men utmaningarna är många. Att prioritera rätt och använda resurser klokt är en ständig uppgift.

Nya lagar och EU-förordningar påverkar förvaltningens verksamheter. IT berörs av NIS2-direktivet med skärpta krav på cybersäkerhet och incidentrapportering. Fastighetsområdet möter reviderade energikrav genom EU:s EPBD-direktiv, med krav på energieffektivisering och digitala energicertifikat. Gator och parker påverkas av EU:s Nature Restoration Law, som stärker biologisk mångfald och hållbar stadsutveckling. Måltidsservice hanterar nya livsmedelsregler kring ursprungsmärkning och hållbarhet, medan Städ- och

verksamhetsservice berörs av skärpta arbetsmiljökrav och kemikalielagstiftning (CLP). Dessa förändringar kräver kontinuerlig anpassning och kompetensutveckling.

En stark gemensam inriktning för digital omställning, där tydlig planering och prioritering sker över hela kommunen, skapar förutsättningar för att vi ska lyckas med digitaliseringsarbetet. Samverkan mellan DoIT, verksamheterna, bolagen och externa aktörer är avgörande – genom att arbeta tillsammans och öka förståelsen för varandras behov kan vi omsätta idéer snabbare till konkret nytta.

Klimatanpassning är en central del av modern stadsplanering, särskilt med tanke på de ökande utmaningarna kopplade till klimatförändringar. Det innebär att vi behöver planera och utforma stadens miljöer så att de blir robusta och motståndskraftiga mot exempelvis översvämningar, extrema väderhändelser och värmeböljor.

Genom att integrera gröna lösningar, som parker, trädplanteringar och öppna dagvattensystem, kan vi minska risken för skador och samtidigt skapa mer attraktiva och hälsosamma stadsmiljöer. Klimatanpassning i stadsplaneringen handlar också om att skapa flexibilitet för framtida förändringar och att säkerställa att investeringar i stadens infrastruktur är hållbara på lång sikt.

Umeås position som universitetsstad ger goda möjligheter till kompetensförsörjning och innovation, men vi måste höja kompetensen inom drift och utveckling, attrahera rätt kompetens och hantera ökande kostnader för hårdvara och licenser. Cybersäkerhet kräver omfattande investeringar och framtidssäkrade lösningar.

Ekonomiskt ser vi ökande driftskostnader för hårdvara och licenser, vilket kräver en utvecklad finansieringsmodell för att långsiktigt stödja digitaliseringen. Cybersäkerhetshot ökar och kräver omfattande investeringar, liksom framtidssäkrade lösningar på en marknad där utvecklingen går långsamt.

Inom fastighetsverksamheten står vi inför stora förändringar, där befolkningsprognoser påverkar lokalbehov och resursanvändning. Nya fastighetssystem och skärpta miljö- och klimatkrav ställer krav på strategisk anpassning, kompetensutveckling och flexibla arbetssätt. Lagändringar och ökade samordningskrav innebär att förvaltningen måste vara flexibel och stärka kapaciteten genom digitalisering och hållbara arbetsmetoder.

Stadsutvecklingen måste ske hållbart för att skapa attraktiva och robusta miljöer.

Klimatförändringar innebär nya utmaningar för drift och underhåll, och vi behöver vara aktiva i utvecklingen av den smarta staden för att effektivisera processer och möta framtida kompetensbehov. Medborgarnas engagemang ska tas tillvara, och verksamheten ska genomsyras av systematik, kvalitet och effektivitet för att säkra kloka investeringar av skattemedel.

Livsmedelsförsörjningen utmanas av krav på minskad köttkonsumtion, samtidigt som vi vill bidra till ökad självförsörjningsgrad och hållbar svensk produktion. Här gäller det att hitta balansen så att vi följer nationella riktlinjer och samtidigt stödjer svensk livsmedelsproduktion.

Kompetensförsörjningen är en av våra största utmaningar framöver. Vi behöver inte bara attrahera nya medarbetare och chefer, utan också skapa förutsättningar för att behålla och utveckla dem vi har. Det innebär satsningar på kompetensutveckling, tydliga karriärvägar, intern rörlighet och en lärande kultur. Ett hållbart ledarskap, god arbetsmiljö och systematiskt arbetsmiljöarbete är avgörande för att möta framtidens krav.

Umeå regionens brand och räddningsnämnd

En av de största utmaningarna är kompetensförsörjning då mer personalresurser behöver tillföras utifrån att Umeå växer samt att krav och uppdrag förändras relaterat till tidigare händelser, klimatförändringar, omvärldssituationen, säkerhetsläget, arbetstidsdirektivet m.m. Det är framför allt under den kommande tre års perioden som behovet av nyrekrytering är som störst. Det kan även bli en utmaning att behålla befintlig personal då det under samma period kommer ske stora förändringar inom verksamheten.

En annan utmaning gäller bemanningen vid deltidstationerna. Förutom svårigheterna att rekrytera personal är det även i vissa fall svårigheter att bibehålla personalen över tid. Som en följd av att deltidbrandmän generellt stannar i sin anställning kortare tid än tidigare måste utbildning av nya deltidbrandmän ske mer frekvent. Det finns även behov av att utveckla och arbeta med andra arbetssätt och metoder, både för att kunna rekrytera och bibehålla personal.

Förändringarna i Lag om skydd mot olyckor (LSO) har inneburit att kravet på kommunernas tillsynsverksamhet samt utvärdering och uppföljning av olyckor och insatser har ökat. Motsvarande förändringar kommer med största sannolikhet införas även i Lag om brandfarliga och explosiva varor (LBE). Dessa krav, som ser ut att börja gälla från årsskiftet 25/26, kommer inte bli lika omfattande som förändringarna i LSO men de kommer ändå medföra ett ökat behov av bland annat tillsyner.

Utifrån MSBs tillsyn av det gemensamma räddningsledningssystem Räddningssamverkan Nord har krav ställts på att förstärka den övergripande ledningen av räddningstjänstverksamheten. Detta kommer i ett första steg ske genom att tillföra ytterligare en ledningsfunktion i räddningscentralen i Luleå. Utifrån MSBs fortsatta tillsyn kan krav på ytterligare åtgärder komma. Följden av de förstärkande åtgärderna blir att

kostnaderna för ledningssystemet kommer att öka. Detta behöver bevakas under de kommande åren för att säkerställa att åtgärderna ryms inom fastställd budget.

Projektering och byggandet av den andra stationen i Umeå tätort samt anpassning och utveckling av verksamheten kommer fortsatt vara resurskrävande allteftersom projektet fortskrider. Lokalfrågan är redan idag en faktor att ta hänsyn till vid rekrytering. Nuvarande station i Umeå tätort byggs om för att få mer utrymme för kontorsplatser för de rekryteringar som pågår nu men lokalfrågan är fortsatt en stor utmaning.

Möjligheter på 3-5 års sikt är att det förväntas komma mer uppdrag och medel när det gäller räddningstjänst under höjd beredskap. Detta innebär ökade resurser och en ökad förmåga inför nuvarande och kommande uppdrag. Det kommer dock bli en utmaning att både planera för räddningstjänst under höjd beredskap och att förbereda personalen genom övning och utbildning samtidigt som kraven på den framtida verksamheten ökar.

En annan möjlighet är den ökade förmågan för räddningsinsatser som den andra brandstationen i Umeå tätort medför. Den anpassning och utveckling av verksamheten som också genomförs bör ge avsevärt bättre möjligheter även att bedriva den olycksförebyggande verksamheten.

Valnämnden

Valnämnden har en liten organisation med få medarbetare. Efter valet till riksdag, kommun- och regionfullmäktige hösten 2026 dröjer det till våren 2029 innan nästa val äger rum. Då är det val till Europaparlamentet.

Kompetensförsörjning

En utmaning för nämnden är att säkerställa kompetensförsörjningen under mellanvalsperioden samtidigt som medarbetarna behöver komplettera med andra arbetsuppgifter. Om vi har ett osäkert parlamentariskt läge i Sverige kan det finnas en risk för extraval under perioden. Ett väl sammanhållet valkansli med hög kompetens är en förutsättning för att möta de utmaningar som valadministrationen står inför. Kraven på valadministrationen ökar hela tiden. En hög grad av professionalitet skapar möjligheter för organisationen att klara de ökade kraven. En viktig utmaning är att säkerställa att valkansliets personal har relevanta och meningsfulla arbetsuppgifter även under mellanvalår, för att behålla kompetens och engagemang.

Säkerhet

Läget i omvärlden påverkar också verksamheten lokalt. Arbetet med valsäkerhet behöver hela tiden utvecklas. Spridning av falsk information och otillbörlig informationspåverkan är endast två av de utmaningar som valadministrationen riskerar att ställas inför allt oftare. Digitalisering och ökade krav på IT-säkerhet innebär att vi måste utveckla robusta system och rutiner för att skydda valprocessen mot cyberhot. Genom att kombinera teknologiska lösningar med ett aktivt informationsarbete kan vi skapa en modern, säker och inkluderande valorganisation som stärker demokratin och möter framtidens behov.

Valmyndigheten pekar i sin erfarenhetsrapport från EU-valet på att det finns delar i valprocessen som riskerar att skada förtroendet för svenska valsystemet. Det man framför allt lyfter fram är det stora antalet incidenter som rör valsedelssystemet. Det är en utmaning på lokal nivå i val- och röstningslokaler.

Lokaler

Lokalfrågor är en stor utmaning för valnämnden. Regelverken kring valförfarandet samt ökande behov av valmaterial på grund av allt fler valdistrikt ställer krav på såväl val- och röstningslokaler som på valnämndens verksamhetslokal. Även väljarnas ändrade beteende med en ständigt ökande förtidsröstning är en utmaning. Nämnden behöver i samarbete med kommunens verksamheter hitta lokallösningar som totalt sett är så bra som möjligt för alla.

Valår 2029 och 2030 – utmaningar

Att allmänna val planeras både 2029 och 2030 innebär att nämnden står inför en intensiv period av valförberedelser och genomförande under de kommande åren. Den täta valcykeln ställer höga krav på nämndens förmåga att planera, samordna och genomföra två större val inom kort tidsintervall.

Detta medför behov av långsiktig resursplanering, där bemanning, lokalbokningar, materialhantering och utbildningsinsatser måste säkerställas i god tid. Valorganisationen behöver vara uthållig och flexibel för att hantera både praktiska och administrativa utmaningar, samtidigt som kvalitet och rättssäkerhet i valgenomförandet bibehålls.

Särskilt viktigt blir det att upprätthålla kontinuitet i kompetens och erfarenhet bland röstmottagare samt att säkerställa att rutiner och processer är uppdaterade och väl förankrade. Nämnden behöver också ha beredskap för att hantera eventuella förändringar i lagstiftning, valförordningar eller riktlinjer från Valmyndigheten.

Samverkan med länsstyrelsen och andra berörda aktörer är avgörande för att uppnå en effektiv och enhetlig valadministration. Genom att arbeta proaktivt och strategiskt kan nämnden möta de utmaningar som uppstår i samband med två valår i följd, och samtidigt säkerställa ett tryggt och demokratiskt valförfarande för kommunens invånare.

Valmyndigheten får uppdrag om digitala röstlängder

Valmyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att analysera förutsättningarna för att införa digitala röstlängder samt att genomföra försök i ett begränsat antal vallokaler vid de allmänna valen 2026.

Om digitala röstlängder införs vid framtida val, innebär det att nämnden under de kommande åren står inför flera strategiska och operativa utmaningar kopplade till digitaliseringen av röstningsprocessen. Samtidigt som detta innebär förändringar och krav på anpassning, finns också flera tydliga fördelar med digitala röstlängder. Bland annat möjliggörs en mer effektiv röstmottagning, där flera röstmottagare kan arbeta i röstlängden samtidigt. Det ger även bättre förutsättningar för snabba ändringar i röstlängden och minskar risken för felaktiga avprickningar. Dessa förbättringar kan bidra till ökad kvalitet, snabbare hantering och en mer robust valadministration.

En av de mest centrala utmaningarna är att säkerställa att kommunens vallokaler är utrustade med tillförlitlig teknisk infrastruktur, inklusive stabila nätverkslösningar och digital utrustning som möjliggör säker och effektiv hantering av röstlängder. Samtidigt krävs robusta IT-säkerhetslösningar för att skydda systemen mot intrång och tekniska störningar.

För att digitaliseringen ska fungera i praktiken behöver röstmottagare och medarbetare få relevant utbildning och stöd i de nya digitala arbetsrutinerna. Kompetenshöjande insatser blir avgörande för att säkerställa kvalitet, rättssäkerhet och trygghet i genomförandet.

Kommunen måste även följa och anpassa sig till förändringar i lagstiftning och administrativa riktlinjer som utvecklas av Valmyndigheten. En nära samverkan med länsstyrelsen och andra berörda aktörer är nödvändig för att uppnå en enhetlig och rättssäker valadministration.

Genom att planera långsiktigt och strategiskt kan nämnden tillvarata digitaliseringens möjligheter samtidigt som robustheten och tilliten i det svenska valsystemet bevaras. Det handlar ytterst om att värna de grundläggande styrkorna i det svenska valsystemet – dess decentraliserade struktur, transparens och manuella komponenter – som tillsammans bidrar till ett tryggt och demokratiskt valförfarande.

Äldrenämnden

Den demografiska utvecklingen möts med förebyggande insatser

Äldrenämnden delar utmaningar med äldrenämnder i hela landet och välfärdssektorn i stort. Befolkningsprognosen i Umeå visar en större ökning inom åldersgruppen 80+ år, under kommande år jämfört med tidigare år. Ökningen började år 2023 och från att tidigare år ökat i snitt 3 % från år till år, bedöms åldersgruppen öka med 5–6% mellan 2024–2029. Från år 2030 väntas sedan utvecklingstakten minska för gruppen och dämpas till ca 1,5–2% från år till år fram till 2036. Det är i denna åldersgrupp som behovet av stöd och omsorg troligast är som störst.

För att möta den demografiska utvecklingen med en kraftig ökning av antalet äldre under planeringsperioden behöver äldrenämnden med samarbetsparter kraftsamla tillsammans. Det handlar primärt om att ge förutsättningar för den äldre att leva ett självständigt liv längre i det egna hemmet och fördröja behovet av omfattande vård och omsorg. När en större andel äldre bor kvar hemma längre så behövs satsningar på förebyggande arbete, mötesplatser och aktiviteter för äldre, men också trygga och tillgängliga bostäder och bostadsområden, goda kommunikationer och närhet till en bra samhällsservice. Det behövs även en stor variation av bostäder för olika faser i livet i olika prisnivåer. Ett bra exempel på att samverka mellan flera aktörer behövs är kommunens bostadsförsörjningsprogram 2022–2030 som har ett stort fokus på äldre personer och tillgänglighet i bostäder.

Äldreomsorgens satsning kring Seniortorget har som syfte är att ge inspiration och information om seniorlivet fortsätter att utvecklas. Genom Seniortorget har kommunen möjlighet att arbeta mer förebyggande och evidensbaserat.

Äldreomsorgens mottagningsenhet fortsätter vara ett nav för information till kommunens äldre invånare. Information ges i en mängd olika frågor för att kunna stötta och/eller hänvisa vidare för att stödja ett självständigt liv. Telefonerna bemannas av handläggare som också kan ta emot förändrade behov hos personer som redan har insatser från äldreomsorgen. Det ligger väl i linje med den nya socialtjänstlagens syfte – att socialtjänsten ska vara tillgänglig för invånarna.

Välfärdsomställning

Hur ställer vi oss för att möta framtida utmaningar? Omställning till den nya socialtjänstlagen och utvecklingen mot nära vård markerar tillsammans en viktig välfärdsomställning. Fokus flyttas från att främst hantera problem när de redan uppstått, till att arbeta mer förebyggande och hälsofrämjande. Socialtjänsten ska bli mer tillgänglig och

kunskapsbaserad, främja jämställda och jämlika livsvillkor, med insatser som kan ges tidigt och utan omfattande behovsprövning.

Nära vård innebär att vård och stöd ges mer samordnat utifrån personens behov, med mindre fokus på organisatoriska gränser. Tillsammans skapar dessa förändringar ett mer sammanhållet system där individen får stöd i rätt tid, på rätt plats och med större inflytande över sitt eget liv.

Bedömningen från såväl äldrenämnden som nationella myndigheter är att denna välfärdsomställning kommer att pågå i flera år och involvera såväl flera nämnder i kommunerna som andra organisationer och civilsamhälle. Omställningen kräver ett långsiktigt arbete i samverkan samt kontinuerlig uppföljning.

Kompetensförsörjning och ökad attraktivitet som arbetsgivare

En större andel äldre och samtidigt en lägre andel i den arbetsföra befolkningen innebär utmaningar för såväl samhällsekonomin som för kompetensförsörjningen inom vård och omsorg. Bristen på personal och ökande behov inom vård och omsorg är kännbar och samtidigt är arbetslösheten fortsatt rekordlåg i Umeå kommun.

Äldreomsorgens fleråriga kompetensförsörjningsplan beslutas i ny version för åren 2026–2028 i december. Den utgör en grund för arbetet med verksamhetens behov av personal och kompetens. Arbetet fortsätter med aktivitetsplaner kopplat till kompetensförsörjningsplanen i syfte att tydliggöra och konkretisera insatserna som görs för att möta kompetensförsörjningsutmaningen. Utifrån genomfört scenarioarbete som försöker hitta strategier för att möta upp innevarande och kommande behov samtidigt som det råder kompetensförsörjningsbrist ska fokus vara på behålla-perspektivet – fler behöver välja och vilja vara kvar inom äldreomsorgens verksamheter.

För att tackla kompetensförsörjningsutmaningen behövs ett parallellt arbete med att ställa om verksamheterna, arbeta mer förebyggande samt vara en attraktiv arbetsgivare så att medarbetare trivs och vill stanna kvar likväl som att locka potentiella medarbetare. Fler personer behöver utbildas och/eller vidareutbildas inom vård- och omsorgsycket för att säkerställa kvalitet i verksamheten. Den statliga satsningen "Äldreomsorgslyftet" är förlängd till 2027 och fortsätter därmed att ge möjlighet att utbilda medarbetare till undersköterska på betald arbetstid. Utöver detta behöver äldrenämnden internutbilda medarbetare för att höja kompetensen i verksamheten för att klara av att leverera en kvalitativ vård och omsorg.

Fler personer ska bo hemma längre vilket kräver förändringar inom hemtjänst och hemsjukvård. Det krävs kontinuerlig kompetensutveckling vilket också kan ge möjlighet till karriärvägar inom vård- och omsorg. Den framtida kompetensförsörjningen kommer dock

inte enbart kunna lösas genom en ökad utbildningsvolym. Digitalisering och automatisering av vissa arbetsuppgifter tillsammans med omställning till att arbeta mer förebyggande och hållbart är nödvändigt för att klara framtidens vård- och omsorg.

Äldreomsorgen behöver även arbeta vidare med att minska sjukfrånvaron samt arbeta för en långsiktig och hållbar arbetsmiljö genom delaktighet. Utifrån nämndens strategi och prioriterad process Kompetensförsörjning fortsätter arbetet.

Digital transformation skapar möjligheter till omställning

För en ökad digitalisering och användning av välfärdstekniska lösningar så finns ett antal utmaningar, inte minst gällande ekonomiska resurser och personalresurser vid införande av nya lösningar. För att möjliggöra en transformation i önskvärd takt behöver tillräckliga resurser avsättas såväl i äldreomsorgens verksamheter men även i centrala stödfunktioner i kommunen. För ökad digitalisering behövs inte bara nya system, utan även teknisk utrustning för ökad mobilitet, exempelvis smarta telefoner och plattor till medarbetarna men också en digital infrastruktur som stöttar äldreomsorgens projekt. Medarbetarnas vana och vilja att använda allt fler tekniska hjälpmedel i sin arbetsvardag behöver också stimuleras.

Äldrenämnden ser goda möjligheter med att samla digitala insatser i den särskilda enhet – Digital vård - och omsorg där målbilden är en tvärprofessionell enhet vars uppdrag är att utföra digitala insatser och åtgärder till den äldre, samt att bistå verksamheternas personal med rådgivning och stöd via digitala kanaler. Genom en dedikerad utförarenhet minskas den annars tids- och resurskrävande omställningen då merparten av medarbetare skall förändra sitt arbetssätt, utbildas, anskaffa behörigheter med mera.

Vidare finns stora möjligheter i att nyttja den tekniska utvecklingen inom Artificiell intelligens (AI) och att fokusera mer på ett datadrivet arbetssätt där såväl vård- och omsorgsnära som mer administrativa processer kan underlättas vilket kan frigöra tid till individnära arbete. Arbete kring detta pågår via initiativet Datadriven kommun.

En utmaning för fortsatt digitalisering är att lagstiftningen i vissa avseenden är otydlig eller inte utvecklas i tillräcklig takt för att den tekniska utvecklingen ska kunna omsättas i verksamheten. Tillgänglighet till och nyttjande av information är en nyckelfråga inom detta område.

Bilden av äldreomsorgen är grundläggande för omställningen

Samhället förändras och utmaningarna leder till att verksamheten förändras. Vård - och omsorgsboende har nu få likheter med de ålderdomshem som många fortfarande ser

framför sig vilket gör att förväntningarna på verksamheten blir något annat än den verksamhet som bedrivs idag. Idag bor vi i mycket högre utsträckning hemma, självständigt eller med olika former av vård - och omsorgsinsatser – en riktning som beslutats sedan flera år och inte bara i Umeå. En person som idag flyttar in på vård - och omsorgsboende har behov av omfattande insatser dygnet runt. Det innebär också att hemtjänsten och hemsjukvården förändras.

Dialog och kommunikation med invånare och samverkansparter krävs för att öka förståelsen för de förändringar som behöver göras för en hållbar äldreomsorg - nu och framåt.

Överförmyndarnämnden

Rekrytering

Överförmyndarnämnden ansvarar för att rekrytera gode män och förvaltare inom hela Umeåregionen. Överförmyndarnämnden har idag ca 1220 gode män och förvaltare i Umeåregionen men det täcker inte behovet. Flera av dessa ställföreträdare är äldre samt att ca 10 stycken av dem har 10 uppdrag eller flera, vilket gör situationen väldigt sårbar om någon av dem skulle behöva avsluta sina uppdrag vid egen sjukdom eller liknande. Godmanskapet är i grunden ett lekmanuppdrag som bygger på ideella krafter hos vanliga kommunmedborgare. Huvudmännens hjälpbehov är ofta komplicerade där det ställs stora krav på flexibilitet, tidsmässiga investeringar och dessutom kan uppdragen vara svåra att avsluta.

Umeå kommun har en förvaltarenhet med fem anställda personer. Enligt de upprättade avtalen med de båda förvaltarverksamheterna är det fråga om att de mest krävande och komplicerade uppdragen ska innehas av de professionella förvaltarverksamheterna. Likaså har Örnsköldsviks kommun en förvaltarenhet med fyra anställda personer. Örnsköldsviks kommun har även möjlighet att använda sig av privata aktörer för att säkerställa att huvudmän inte ska behöva vänta på att få en ställföreträdare.

De utmaningar som nämnden ser inom en tre-fem års sikt är att säkerställa att förvaltarenheterna kan möta upp det ökande behovet av att kunna ta sig an flera och mera komplicerade ställföreträdarskap. Här ser nämnden ett behov av att öka antalet anställda förvaltare och att öka samarbetsytorna mot båda förvaltarenheterna för att effektivisera flödet av ärenden mellan förvaltarenheterna och nämndens ideella ställföreträdare. Där finns ett utvecklingssteg att när huvudmännens livssituation har stabiliserats via förvaltarenheterna, då kunna övergå till en ideell ställföreträdare. Då kan förvaltarenheterna göra plats för nya ärenden. Förvaltarenheterna behöver också kunna förändras till att ta

emot både god mans- och förvaltaruppdrag. Nämnden ser ett behov av att utveckla dynamiska ställföreträdarenheter som kan ta alla typer av uppdrag. Det finns även ett behov av att kunna använda sig av privata aktörer för att en individ i utsatthet aldrig ska stå utan en ställföreträdare. Om behovet av professionella ställföreträdare kan tillförsäkras så kommer behovet av ideella ställföreträdare vara mindre akut och de som vill göra en frivillig samhällsinsats skulle ha bättre förutsättningar att ta uppdrag där huvudmannens livssituation inte består av behov av akuta insatser.

Digitalisering

Överförmyndarnämndens tillsyn utövas genom granskning av gode männens och förvaltarnas redovisningshandlingar. Det sker vanligen via manuell granskning av inkomna pappershandlingar. Sedan 2020 har Överförmyndarnämnden även möjlighet att ta emot redovisningar elektroniskt samt att granska dessa elektroniskt. Det har dröjt flertalet år med att samordna Umeå kommuns egen IT avdelning mot Wärna-förvaltningen för att etablera en testmiljö. Att detta försenats har påverkat nämndens utvecklingsmöjligheter negativt. Under sommaren/hösten 2025 har denna testmiljö påbörjats och vid färdigställande kommer testmiljön innebära nya möjligheter att utbilda ställföreträdare i den elektroniska inlämningen av redovisningshandlingar. Det i sin tur kommer att leda till att flera kan lämna in redovisningshandlingar elektroniskt. Ett annat utvecklingsområde är att motverka ett digitalt utanförskap hos huvudmän och att möjliggöra att ställföreträdare kan agera för huvudmännens räkning. För att detta ska vara möjligt behöver närliggande verksamheter så som banker öka takten på utveckling av sina digitala tjänster vilket kommer effektivisera och förenkla de uppgifter som ställföreträdare behöver utföra åt huvudmän. Denna fråga ligger inte inom ramen för Överförmyndarverksamhetens påverkansområde.

Överförmyndarnämnden har idag inte något sätt att skicka alla de sekretesshandlingar som behöver skickas elektroniskt. Det innebär stora portokostnader och längre handläggningstider.

Ny lagstiftning

Regeringen beslutade 2019 att göra en översyn av reglerna för gode män och förvaltare. Inga lagförslag presenterades under förra mandatperioden. Nuvarande regering har gett ett uppdrag till Justitiedepartementet att ta fram underlag för att kunna besluta om utveckling inom lagområdet. Däribland finns utredning om förslaget att flytta beslutanderätten av otvistiga godmanskap från tingsrätten till Överförmyndarna. Det skulle innebära ökade krav på nämndens verksamheter i form av ökade resurser till att inhämta yttranden, utreda och besluta i dessa ärenden. Skulle detta förslag gå igenom skulle det innebära behov av att

Nämndernas utmaningar och möjligheter i 3-5 år perspektiv

2026-11-17

utöka överförmyndarens personalresurser för att kunna möta den nya arbetsuppgiften.
Likaså har lagändringen avseende framtidsfullmakter inneburit merarbete för verksamheten.



Nuläge inriktningsmål och program jan-aug 2025

Beslutad av:
Kommunstyrelsen

Dokumenttyp:
Rapport

Diarienummer:
KS-2025/00492

Datum, paragraf för beslut:
2025-10-14, §

Dokumentansvarig:
Stadsledningskontoret,
Ekonomi och styrning

Bedömning inriktningsmål

Överblick

Inriktningsmål 1	Gör vi tillräckligt?
Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050	
Inriktningsmål 2	
Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden <i>Negativ påverkan från organiserad brottslighet och våld i nära relation men framsteg har gjorts i samverkansarbetet.</i>	
Inriktningsmål 3	
Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv <i>Jämställdhetsarbetet pågår och är väl inarbetat. Det finns ett behov av nya goda exempel för att ej tappa position.</i>	
Inriktningsmål 4	
Umeå ska vara klimatneutralt till år 2040	

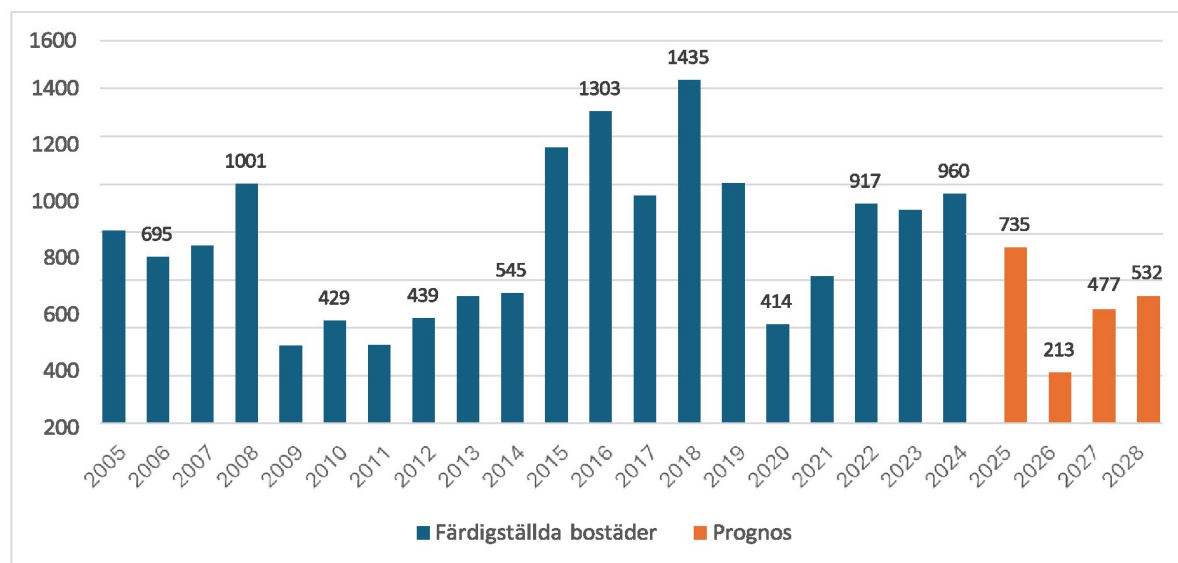
I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

-  = Ja, det görs tillräckligt
-  = Nej, mer arbete krävs
-  = Nej, det behöver göras mycket

Program tillväxt

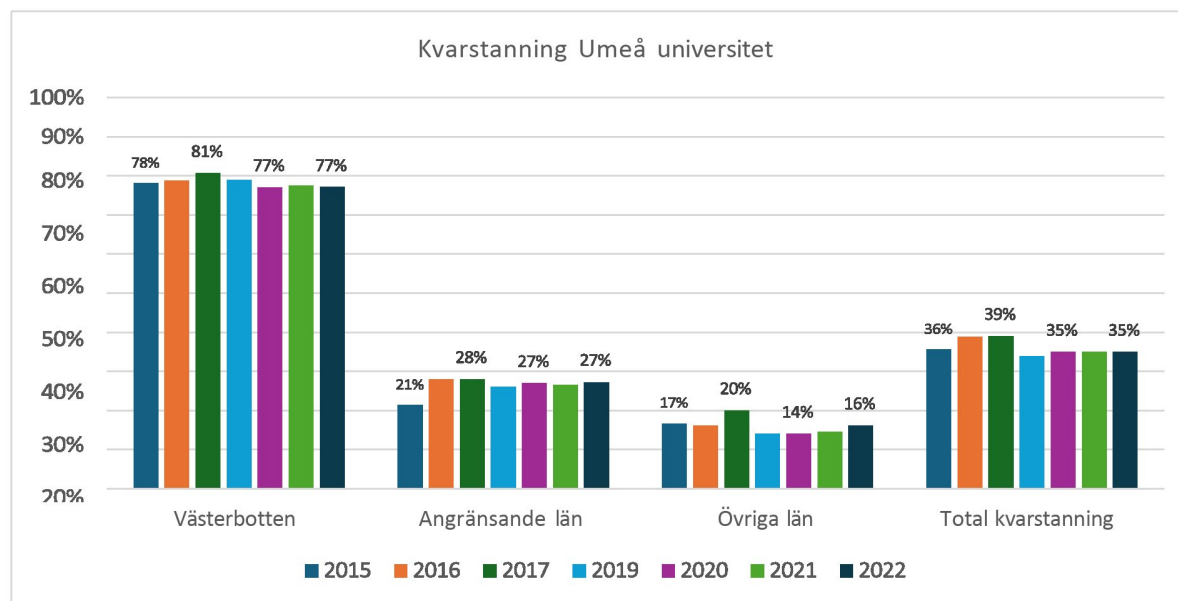
Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer

Umeå har fortsatt stark befolkningstillväxt och boende- och livsmiljön står sig väl i jämförelse med andra kommuner. Planeringskapaciteten har stärkts och den kommunkoncernövergripande samplaneringen förfinats, men bostadsbyggandet ligger fortfarande på en låg nivå. Detta gäller alla bostadstyper och följer en nationell trend. Den demografiska utvecklingen de senaste åren har tydliggjort barnfamiljernas betydelse.



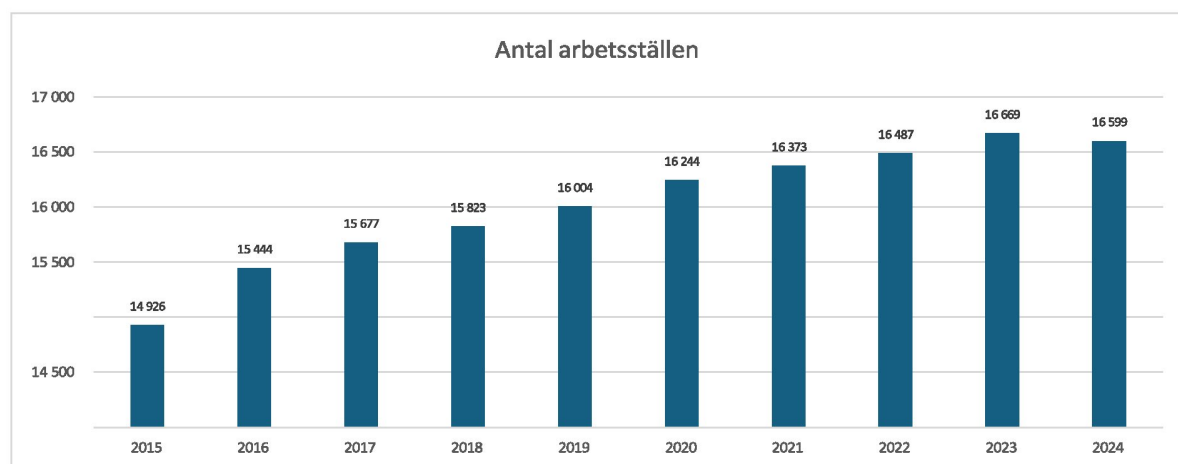
Universiteten som tillväxtmotorer

Umeå universitet är fortsatt ett av landets mest attraktiva lärosäten. Höstterminen 2025 antogs flest studenter i hela landet. Kvarstanningsgraden behöver dock öka, och kunskap om framtidens arbetsmarknad är en nyckelfaktor. Utvecklingen av Universitetsstaden mot en mer levande och attraktiv stadsdel är påbörjad.



Etableringar och företagens tillväxt

Företagens tillväxt i Umeå är fortsatt stark med både fler anställda och en växande andel invånare i arbetsför ålder även om vi ser en viss nedgång i antalet företag under år 2024. Utvecklingen innebär omlokaliseringar, expansioner och nyetableringar, vilket bidrar till ett näringsliv i ständig förändring. I en tätare stad kan mycket hanteras inom befintliga strukturer, men på sikt riskerar bristen på mark för framför allt industri och handel att bli en begränsande faktor.



Utblick

Framåt lyfts behovet av en fördjupad analys av bostadsutbudets sammansättning, ett karriärcenter som stärker kopplingen mellan universitetet och arbetsmarknaden samt fortsatt utveckling av Universitetsstaden, där samsyn finns men mycket arbete återstår.

Läs mer om program tillväxt på www.umea.se/programtillvaxt

Program social hållbarhet

Sammanfattning

Umeå kommun har en gynnsam position i arbetet med social hållbarhet. Sverige och Övre Norrland, där Umeå är största stad, rankas högt vad gäller social hållbarhet i EU-kommissionens *EU Social Progress Index*. Umeå kännetecknas av hög tillit mellan människor. Det främjar deltagande i demokratiska processer och socialt engagemang. Samtidigt syns tendenser till splittring och ökade klyftor. Det förebyggande arbetet av största vikt för att minska dessa problem.

Kommunens arbete för social hållbarhet grundar sig i värden som trygghet, tillit och gemenskap. Segregation, där människor med olika förutsättningar lever åtskilda, utgör därmed ett problem. Planeringen för socioekonomiskt blandade områden är dock en prioriterad fråga och arbetet med att främja trygga, tillgängliga och inkluderande boendemiljöer fortgår.

Umeå har generellt ett bra utgångsläge med låg brottslighet, låg otrygghet och relativt hög tillit till myndigheter. Det finns heller inga stadsdelar i Umeå som klassats som utsatta av polisen. Utmaningar kvarstår dock. Organiserad brottslighet är ett växande problem. Antalet ärenden gällande våld i nära relationer ligger på en fortsatt hög nivå, vilket kräver bättre samordning och ökade resurser.

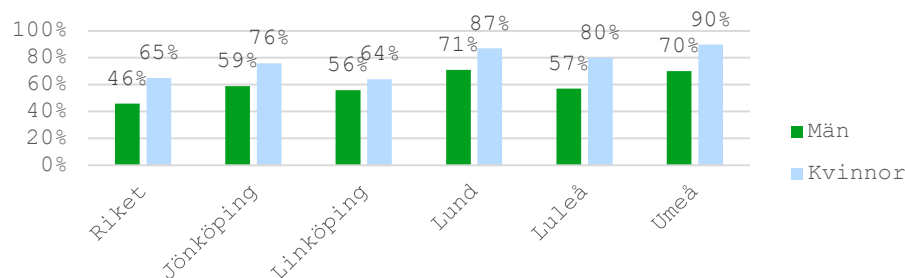
Vad gäller ungas livsvillkor är det en fortsatt hög nivå av avhopp från gymnasiet. Många avhopp kopplas till dåligt mående. Framför allt unga tjejer är ofta stressade och har problem med psykosomatiska symptom. Barnfamiljer har även generellt sett fått det svårare ekonomisk under de senaste åren.

Kommunens arbetskraftsdeltagande har minskat något och det finns grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Kompetensbristen i Umeå förblir också en utmaning. Flera verksamheter inom Umeå Kommun arbetar för att minska antalet personer i långvarigt utanförskap men det behövs bättre kännedom om situationen för dem som varken arbetar, studerar eller är arbetssökande.

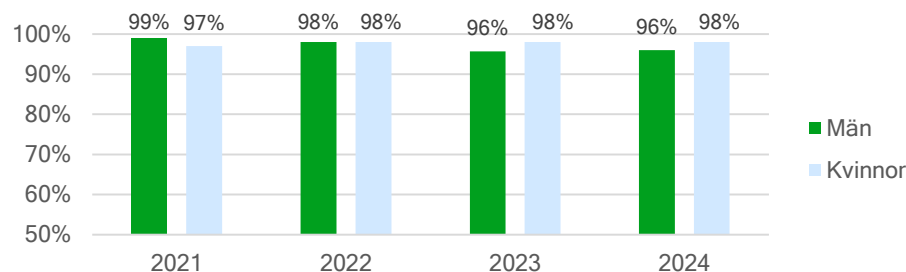
Uppföljning inriktningsmål och program jan-aug 2025

2025-09-15

Umeå kommun strävar efter att vara en bra plats att växa upp på, där alla ska ha jämlika villkor oavsett bakgrund. Mycket pekar också på att Umeå är en plats med goda förutsättningar att leva och verka. Fortsatt arbete behövs dock för att bibehålla och stärka kommunens sociala hållbarhet. Det är av stor vikt att fortsätta utökat samarbetet mellan kommunen och andra samhällsaktörer.

Sociala relationer och tillit - index 2024¹

Källa: Tillväxtverkets beräkningar, baserat på uppgifter från MUCF och Fohm

Kommunen är en bra plats att bo och leva på, andel, 2024 ²

Källa: Medborgarundersökningen, SCB

Fokusområden program för social hållbarhet - sammanfattning**Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden**

- *Umeå växer tryggt och säkert:* Tydliga tecken på att rekrytering av barn och unga pågår. Fördjupad samverkan behövs i det sekundär- och tertiärpreventiva arbetet.

¹ Indexet baseras på indikatorerna: Invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar, Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra, Invånare 16–84 år med avsaknad av emotionellt stöd och sammanvägs till ett nyckeltal på en skala från 0 till 100.

² Andel som har svarat "Mycket bra" eller "Ganska bra" på frågan "Vad tycker du om din kommun som en plats att bo och leva på?" i SCB:s medborgarundersökning.

- *Ett Umeå fritt från våld:* Våldsförebyggande arbete är fortsatt prioriterat, med särskilt fokus på våld i nära relationer och unga i riskmiljöer, där stärkt samordning bedöms som avgörande för framgång.
- *Motverka segregation och framväxten av utsatta områden:* Fortsatt problem med misstro mot myndigheter och utanförskap. Behov av bättre underlag och samverkan i arbetet mot segregation.

Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

- *Fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering:* Arbetet pågår och är väl inarbetat. Behov av nya goda exempel för att flytta fram positioner.
- *Systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling:* Arbeta med att medvetandegöra förutsättningar för kvinnor och män samt dess konsekvenser är ständigt pågående.
- *Mäns våld mot kvinnor ska upphöra:* Yrkesverksamma som arbetar med våldsutsatta upplever ett stort behov.

Barns uppväxtvillkor:

- *Barns och ungdomars rätt till delaktighet och inflytande i kommunens utveckling ska säkerställas:* Arbeta pågår med dialog och demokratiutveckling. Det finns behov att fortsätta arbeta med att stärka ungas inflytande och delaktighet i skolan.
- *Motverka barnfattigdom:* Lägre andel barn i ekonomisk utsatthet än i riket. Barnfattigdom kräver fortsatt uppmärksamhet, särskilt i utsatta socioekonomiska grupper.
- *Förebyggande folkhälsoarbete:* Umeå ligger väl till nationellt, men ungas hälsa, rörelse, stress och våldsutsatthet kräver fortsatt fokus för stärkt folkhälsa

Boende och bebyggelsemiljö:

- *Fortsätta arbetet med strategier för hållbar tillväxt för att stärka den sociala hållbarheten:* Planering har fortsatt för blandade miljöer och hållbara flöden utifrån stadsbyggnadsprinciper som främjar social hållbarhet i hela kommunen.
- *Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer:* Arbeta med mötesplatser och lokal service som främjar social sammanhållning och motverkar barriärer i både stadsdelar och landsbygd har fortsatt.

Uppföljning inriktningsmål och program jan-aug 2025

2025-09-15

- *Främja en socialt hållbar bostadsförsörjning och motverka hemlöshet:* Andelen barnfamiljer och unga som lägger en stor del av inkomsten på boendekostnader har ökat senaste åren.

Arbete och försörjning:

- *Skapa förutsättningar för en ekonomisk jämlikhet och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden:* För att stärka ekonomisk jämlikhet krävs fortsatt fokus på utrikesföddas etablering, ungas skolgång och förebyggande insatser mot studieavbrott.
- *Särskilt stöd till de personer som står långt från arbetsmarknaden:* Fortsatta insatser krävs för att förbättra situationen för de som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- *Åtgärder för att förhindra diskriminering och säkerställa jämlika möjligheter måste fördjupas och breddas:* Arbete pågår med syfte att skapa arbetsplatser som är lika och tillgängliga för alla.
- *Motverka framväxten av ett skuggsamhälle och en ökad arbetslivskriminalitet:* Det finns behov av ökade insatser kopplat till skuggsamhället och den arbetskraftskriminalitet som finns.

Läs mer om program social hållbarhet på www.umea.se/programsocialhallbarhet

Program klimatneutrala Umeå

Sammanfattning

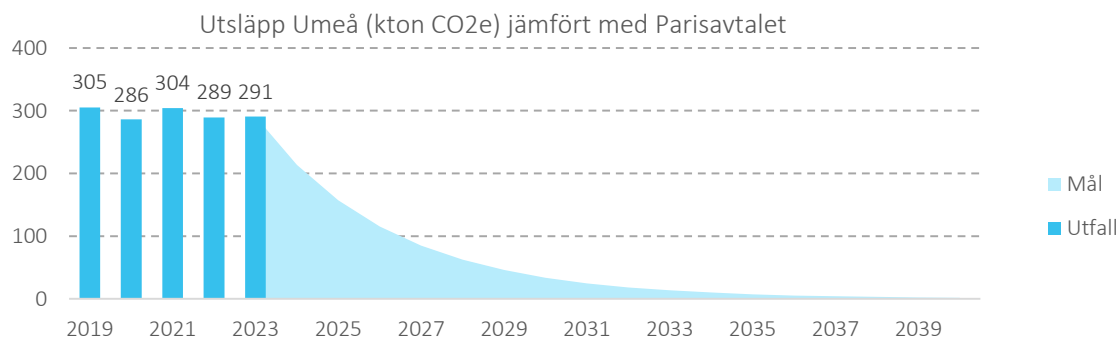
Det är tydligt att omställning pågår men att takten behöver accelereras betydligt för att uppnå antagna klimatmål. Omställningen är samhällsekonomiskt lönsam och för att öka takten krävs arbete med både strukturella förändringar och förändrade beteendemönster.

Under perioden januari–augusti 2025 har arbetet fortsatt med att konkretisera Umeås klimatambitioner genom att vidareutveckla åtgärdsförslag och projektportföljer som baseras på tidigare scenario- och konsekvensanalyser. Fokus har successivt flyttats från planering till genomförande, med ökad betoning på att identifiera och prioritera insatser, säkra finansiering samt att realisera projekt som kan accelerera omställningen av samhällssystemen.

Eftersom omställningen av samhällssystemen i stor utsträckning kräver insatser bortom Umeå kommuns egen rådighet, fortsätter Umeå att stärka sitt arbete med samverkan och partnerskapsbyggande. Arbetet sträcker sig från lokala mobiliseringar inom ramen för klimatfärdplanen till aktiv medverkan i internationella initiativ såsom EU:s mission för 100 klimatneutrala och smarta städer. Denna flerskaliga samverkan är en förutsättning för att långsiktigt uppnå målet om ett klimatneutralt Umeå 2040.

Territoriella utsläpp

Umeås utsläpp uppgick 2023 till 291 kton CO₂e, vilket innebär en ökning från föregående år men samtidigt en minskning med 32 procent jämfört med 1990. Transportsektorn är fortsatt den största utsläppskällan och stod för 57 procent av de totala utsläppen.



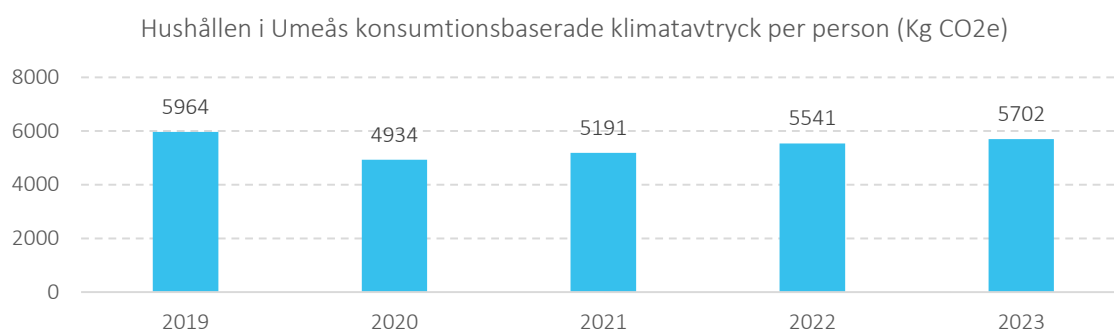
Källa:

För att nå målet om klimatneutralitet till 2040 behöver Umeå accelerera takten i utsläppsminskningen. Sedan 2019 har växthusgasutsläppen legat relativt konstant, vilket

understryker behovet av kraftfulla åtgärder. Insatser inom flera sektorer pågår och utgör en viktig grund för klimatomställningen. För att öka takten krävs fortsatt utveckling inom fossilfria transporter, hållbar mobilitet, cirkulära flöden och hantering av återstående utsläpp.

Konsumtionsbaserade utsläpp

Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp ökar.

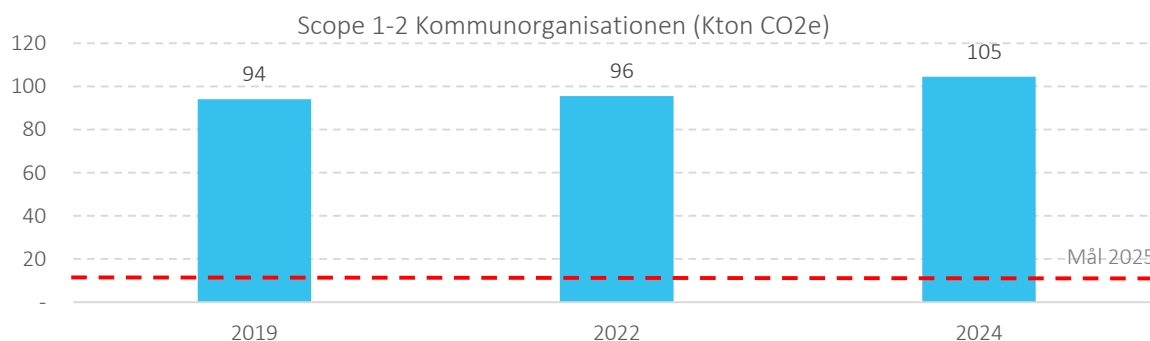


Källa: Konsumtionskompassen.se, (SEI Stockholm Environment Institute) 2025

Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp visar en ökande trend, vilket understryker behovet av kraftfulla insatser för att vända utvecklingen. Det handlar bland annat om att öka kunskapen om både privat och offentlig konsumtions klimatpåverkan, samt att utveckla nya arbetssätt som stödjer mer hållbara konsumtionsmönster.

Kommunkoncernen

Kommunkoncernens utsläpp uppgick till 105 kton CO₂e under 2024, vilket innebär en ökning jämfört med föregående år. Ökningen berodde till stor del på att fjärr-värmesystemet behövde kompletteras med oljeeldning under den extremt kalla perioden i januari.



Källa:

För uppnå målet om en klimatneutral kommunkoncern krävs att existerande planer nu omsätts i praktiken och samtidigt förstärks med ytterligare åtgärder. Arbetet behöver

intensifieras med fokus på fossilfri uppvärmning, energieffektivisering och hållbara transporter, där minskade utsläpp från fordonsflottan är särskilt prioriterat. Det är genom en kombination av tekniska lösningar, styrning och investeringar som den nödvändiga utsläppsminskningen kan åstadkommas

Fokusområden program för Klimatneutrala Umeå 2040 - sammanfattning

- *Transporter:* Transportsektorn står fortsatt för den största andelen av Umeås utsläpp. För att uppnå klimatmålen behöver omställningen till fossilfria fordon och ökat hållbart resande accelereras ytterligare, genom exempelvis infrastruktursatsningar, beteendeförändringar och stöd till fossilfria transporter.
- *Bygg och anläggning:* Energianvändningen i bostäder visar en positiv trend, men fler indikatorer behövs för att följa utvecklingen inom hela sektorn. Framåt krävs kraftfullare åtgärder för att öka användningen av klimatsmarta material och minska utsläppen från byggarbetsplatser
- *Energi, el och fjärrvärme:* Umeås elproduktion är i stort sett fossilfri, men fjärrvärmens utsläpp ökade under 2024. Det krävs stärkt motståndskraft i energisystemet samt minskad användning av fossila bränslen per capita för att nå klimatneutralitet.
- *Cirkulär ekonomi:* Mängden avfall minskar och sysselsättningen i sektorn ökar, men återvinningsgraden förblir låg. Nästa steg är att främja resurseffektiva affärsmodeller och cirkulära flöden i samverkan med näringslivet.
- *Övergripande insatser:* För att öka takten i omställningen behöver Umeå kommun fortsätta utveckla finansieringsmodeller, portföljstyrning och fördjupa både den interna, tvärssektoriella samverkan och externa partnerskap på lokal, regional, nationell och EU-nivå.

Läs mer om program klimatneutrala Umeå på www.umea.se/programklimatneutral



Stadsledningskontorets förslag till

Planeringsdirektiv 1, budget och investeringar 2027

- Ekonomiska ramar för budget 2027 och plan 2028-2030
- Grunduppdrag, driftbudget till nämnder
- Inriktningsmål och program
- Tilläggsuppdrag till nämnder och bolag

Beslutad av:
-

Dokumenttyp:
Plan

Diarienummer:
KS-2025/00756

Giltighetstid:
ej aktuellt

Datum, paragraf för beslut:
[20XX-XX-XX, § XX]

Dokumentansvarig:
Stadsledningskontoret
Ekonomi och styrning

Dokumentet styr:
-

Innehåll

Stadsledningskontorets förslag till Planeringsdirektiv 1, budget och investeringar 2027.....	1
Innehåll.....	2
Om planeringsdirektiv version 1	4
Förutsättningar för Planperioden 2027-2030	6
Ekonomiska förutsättningar	6
Demografisk utveckling	11
Näringslivskonjunktur.....	12
Bostadsmarknad och bostadsförsörjning	13
Arbetsmarknadskonjunktur, kompetensförsörjning och löneutveckling	13
Sammanfattning.....	14
Grunduppdrag och resurstilldelning till kommunens nämnder	15
Kommunstyrelsen	17
Byggnadsnämnden	19
Fritidsnämnden	20
För- och grundskolenämnden	21
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	23
Individ- och familjenämnden	25
Kulturnämnden	27
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	29
Personalnämnden	30
Tekniska nämnden	31
Valnämnden	33
Äldrenämnden.....	34
Kommungemensamma nämnder.....	36
Umeå kommunföretag och de kommunala bolagen	36
Inriktningsmål och program	37
Inriktningsmål.....	38
Program för tillväxt.....	39
Program för social hållbarhet.....	41
Program för Klimatneutrala Umeå 2040	45
Personalpolitiska mål och uppdrag	49
God ekonomisk hushållning - Ekonomiska riktlinjer och finansiella mål	50

Finansiella mål	50
Uppföljning, analys och utvärdering	51
Budget 2027 och plan 2028–2030 för nämnder och styrelse	53
Tabell 1. Budgetramar nämnder och styrelse 2027	53
Tabell 2. Specifikation av kommunstyrelsens budgetram	54
Tabell 3. Resultaträkning 2026–2030	54
Tabell 4. Finansieringsbudget 2026–2030	55
Tabell 5. Nyckeltal	55
Investeringsramar 2026–2030	56
Tabell 6. Investeringsramar per nämnd	56
Tabell 7. Nya investeringsprojekt över 50 mnkr	56
Redogörelse för ekonomin i de kommunala bolagen	57
Tabell 8. Prognos investeringsramar bolagskoncern	58

Om planeringsdirektiv version 1

Du läser nu stadsledningskontorets förslag till planeringsdirektiv version 1 för 2027–2030. Version 1 innehåller förslag till totalram och nämndramar för kommande planeringsperiod. Förslaget baseras på kommunfullmäktiges senaste beslut om planeringsdirektiv för verksamhetsår 2026 (d.v.s. på senaste tillgängliga beslut om skattesats, mål, budgetramar med mera) samt andra kommunfullmäktigebeslut som är viktiga för planering. Detta innebär att de mål och program som ingår i förslaget är desamma som kommunfullmäktige fastställt för 2026 (beslut i juni 2025)

Detta innebär att förslaget baseras på:

- Av kommunfullmäktige fastställd skattesats för 2026 (22,80)
- Av kommunfullmäktige fastställd utdelning från Umeå Kommun Företag AB, (0 kr)

Dessa grundförutsättningar ingår även i den modell för totalramberäkning som kommunstyrelsen fastställt.¹ Totalramsberäkningen utgår från den av kommunfullmäktige senast beslutade budgeten och flerårsplanen. Den revideras med skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning baserat på regeringens höstproposition och Umeå kommuns egen befolkningsprognos. Vidare justeras kostnader för pensioner enligt senaste beräkning från avtalad pensionsförvaltare samt för uppdaterade beräkningar av finansnetto och avskrivningar baserat på förslag till investeringsbudget 2027 och plan 2028–2030. Den fördelningsbara ramen är det som kvarstår efter att prognosticerade intäkter från skatter och bidrag, kraftverksamhet samt eventuell utdelning reducerats för särskilda åtaganden som kommunfullmäktige beslutat om, ekonomisk ram för valnämnden och kommunfullmäktige (revisionen) samt en fördelningsreserv för politiska prioriteringar. I den politiska fördelningsreserven reserveras även medel avseende kostnader för höjt PO-pålägg 2027-2030 och som fördelas ut till nämnderna i planeringsdirektiv 2.

Den fördelningsbara ramen har i enlighet med fastställd modell i ett första steg fördelats till styrelse och nämnder med samma procentuella andel som i kommunfullmäktiges senaste beslut och med hänsyn tagen till eventuella beslutade tekniska ramjusteringar. Därefter har ramarna justerats så att varje nämnd fått tilldelning i enlighet med PKV² i förhållande till relevant åldersintervall enligt senaste befolkningsprognos. De överskjutande medel som uppstått vid justering till PKV per invånare i aktuellt åldersintervall har tillförts den politiska fördelningsreserven. Två nämnder är undantagna från denna modellberäkning; för

¹ Beslut i kommunstyrelsen 2021-05-18, Dnr: KS-2021/00367

² Prisindex för kommunal verksamhet (PKV) exklusive PO-effekt enligt SKR:s prognos i cirkulär 25:47 i oktober 2025.

valnämnden baseras ramen på beslutad flerårsbudget istället för procentuell andel och för kommunfullmäktige (revisionen) har ramen beräknats enligt särskild modell beslutad av kommunfullmäktige.

Föreslagen budgetram för nämnd innefattar kostnader för nämndens verksamhet i 2027 års prisnivå. Budgetramarna är nettokostnadsramar för styrelse och nämnder. Ramarna har beräknats med utgångspunkt från nuvarande organisation. Eventuella organisationsöversyner och/eller överföring av verksamheter till nytt ansvar regleras genom beslut om tekniska förändringar av budgetramarna.

Planeringsdirektiv version 1, med bilagor skickas till nämnder och bolag för yttrande. Fram till den 20 mars 2026 kan de lämna sina yttranden. Efter att yttranden från nämnder och bolag sammanställts, skickas planeringsdirektiv version 2 med bilagor ut för partipolitisk beredning. De olika partierna tar sedan fram sina förslag till planeringsdirektiv. Kommunfullmäktige beslutar i juni 2026 om den slutgiltiga budgeten för 2027.

Förutsättningar för Planperioden 2027-2030

Ekonomiska förutsättningar³

Osäkerhet präglar en vacklande omvärldskonjunktur

Osäkerhet tynger den globala ekonomin med konsekvensen att konsumtionen dämpas, investeringar uteblir och anställningsbeslut skjuts upp eller arbetsstyrkor minskas. Geopolitiska spänningar men främst USA:s handelskrig skapar osäkerhet kring den globala konjunkturen. Konsekvenserna för världsekonomin är svåra att förutse. Särskilt hög osäkerhet är förknippad till USA som är navet för världsekonomin och finansmarknaden. Tullsatserna på USA:s import har höjts markant, från omkring 3 procent till cirka 17 procent i genomsnitt. Trots det syns ännu ingen tydlig nedgång i den amerikanska utrikeshandeln. Det syns inte heller några stora negativa effekter för global tillverkningsindustri ännu: såväl global varuhandel som industriproduktion har fortsatt att stiga, till och med i snabbare takt än i fjol. Att införandet av tullhöjningarna drog ut på tiden försenade de direkta prisseffekterna. Motåtgärder från omvärlden har varit begränsade och en eskalerande global handelskonflikt har därmed kunnat undvikas, åtminstone hittills. Kostnaderna för de höjda tullarna tycks i högre grad än väntat ha absorberats av importörer och återförsäljare. En stor osäkerhet kvarstår dock i hur utvecklingen kommer att se ut framåt.

Hög sysselsättning förmår inte lyfta europeisk tillväxt

Trots en tämligen stark arbetsmarknadsutveckling i Europa, där sysselsättningsgraden är den högsta på 20 år, är tillväxten svag. Med undantag för Spanien är BNP-tillväxten låg i de största ekonomierna i eurozonen och det syns inga tydliga tecken på någon snar vändning.

Tyskland, det största och mest handelsinriktade av länderna, brottas med försvagad konkurrenskraft för sin fordonsindustri, vilket utgör ett stort sänke för Europa. En utmaning för länderna blir att ställa om mot inte minst den expanderande försvarsindustrin, såväl i Tyskland som i övriga EU. Prognosen är att satsningarna på försvarsindustrin antas lyfta BNP flera procent i eurozonen kommande år.

³ Avsnitt om global och nationell ekonomi baseras på SKR:s Ekonomirapport oktober 2025.

Tabell 3 • BNP-tillväxt i omvärlden

Procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	Utfall	Prognos	Kalkyl			
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Eurozonen	0,8	1,2	1,1	2,4	2,4	2,2
USA	2,8	1,5	1,4	2,4	2,1	1,8
Världen, handelsviktad*	1,8	2,3	2,3	2,1	2,2	2,2

* Handelsviktad baseras på global BNP viktad utifrån KIX-index. KIX är ett valutaindex baserat på flöden av varor och råvaror i den svenska utrikeshandeln.

Källor: Konjunkturinstitutet, Macrobond samt Sveriges Kommuner och Regioner

Ytterligare något lägre globala styrräntor

Några viktiga styrräntor i vår omvärld bedöms sänkas i år och nästa år. Jämfört med åren före 2022, när styrräntorna började höjas, ligger flertalet centralbanksräntor på höga nivåer trots att de sänkts sedan 2023–2024. Detta är delvis en följd av att det har dragit ut på tiden att få ned inflationen efter pris- och kostnadschocken 2021–2022. Det tidigare så låga ränteläget hängde samtidigt ihop med en ihållande mycket låg global inflation. Högre inflation framöver kommer leda till ett högre ränteläge. Inte heller reala styrräntor – det vill säga nominella styrräntor justerade för inflationen – antas bli så låga som under det förra decenniet. Detta pekar också mot högre nominella styrräntor åren framöver jämfört med före 2022.

Svensk ekonomi präglas av konjunkturåterhämtning

Svensk ekonomi befinner sig i en utdragen lågkonjunktur efter flera negativa störningar de senaste åren. Svagare omvärldskonjunktur och mindre gynnsamma handelsförhållanden, och hög osäkerhet därtill, fortsätter att dämpa efterfrågan på svensk export. Samtidigt ger stora satsningar på infrastruktur, energiomställning och en omfattande upprustning av försvarsförmågan inom EU visst stöd till tillväxten de kommande åren.

Utsikterna för svensk ekonomi vilar därmed i hög grad på den inhemska efterfrågan, där hushållens konsumtion väntas bli den främsta drivkraften. Det är en bedömning som kvarstår sedan förra året men som blivit förskjuten med anledning av att hushållen hållit tillbaka sin konsumtion på grund av den osäkra omvärlden. Stigande reallöner, lägre bolåneräntor och en finanspolitik som stärker hushållens köpkraft talar för ökad optimism och konsumtion under 2026 och 2027.

Nya ekonomiska förutsättningar framöver - det nya normala

Utöver den konjunkturella återhämtningen pågår samtidigt en mer varaktig anpassning. Priser, löneökningar samt räntor väntas stabilisera sig på högre nivåer jämfört med åren före 2020. Samtliga aktörer i ekonomin behöver anpassa sig till dessa nya ekonomiska förutsättningar, vilket påverkar konsumtion, sparande och investeringar. På kort sikt bidrar dessa skiften till en långsammare konjunkturåterhämtning då konsumtion och investeringar har blivit dyrare än tidigare. På längre sikt riskerar detta även att dämpa potentialen i ekonomin.

Högt tryck i staten men kommunsektorn återhållsam

Den offentliga konsumtionen ökar relativt mycket nästa år och kommer fortsätta göra det kommande år, med anledning av både utbyggnaden av rättsväsendet och upprustningen av militärt och civilt försvar. Det är framförallt den statliga konsumtionen som ökar starkt medan kommunal konsumtion utvecklas svagt kommande år, främst till följd av en allt långsammare befolkningstillväxt. Förutom svag befolkningstillväxt innebär senaste årens lägre födslootal och en åldrande befolkning behov av anpassning av verksamhet. Långsiktighet och anpassning- och omställningsförmåga blir därför centrala ledord för kommunsektorn framöver.

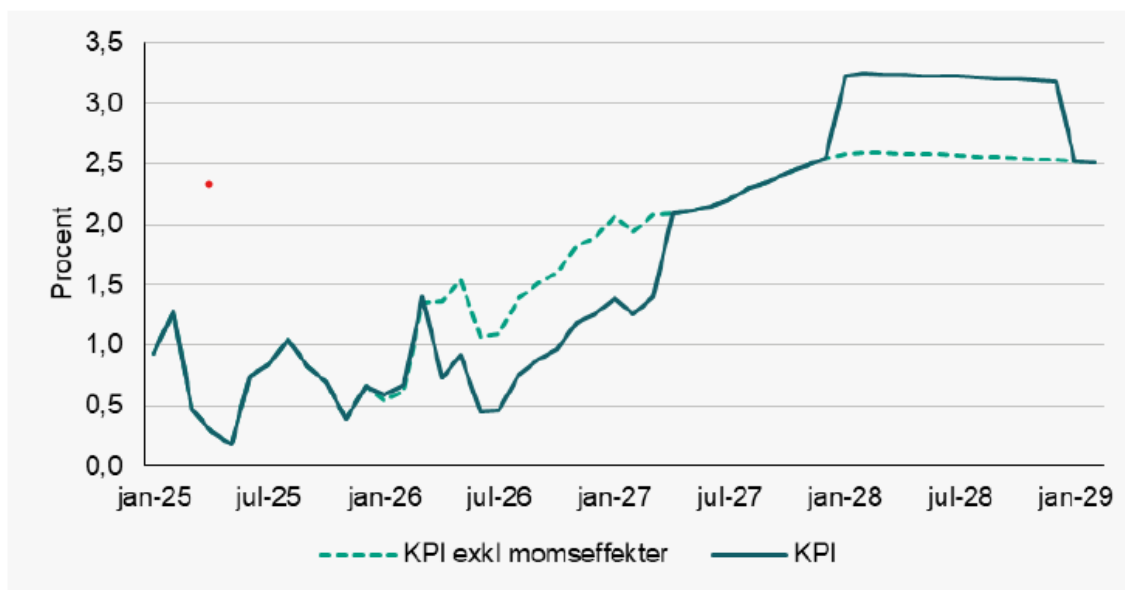
Låga prisökningar och sänkt livsmedelsmoms dämpar inflationen

Nästa år bedöms KPIF-inflationen att dämpas. Prishöjningar på livsmedel (exklusive moms) blir då mindre än i år men även hyreshöjningar samt inflationen för en lång rad varor och tjänster förutsätts 2026 bli lägre än 2025, som följd av ett gradvis avtagande kostnadstryck och en återgång till genomsnittliga prisökningar som gällde åren före inflationschocken.

Vid sidan om förändringar av marknadspriser på varor och tjänster kommer förslagen i Budgetpropositionen för 2026 att sätta stor prägel på inflationen kommande år. Särskilt den halverade livsmedelsmomsen, som införs i april 2026, får stor betydelse för inflationen då livsmedelspriserna utgör en stor del av KPI (nästan 14 procent). Momssänkningen bedöms ge en betydande prisnedgång, och inflationen helåret 2026 bedöms bli en halv procentenhet lägre enbart av detta skäl. Motsatta effekten sker när den tillfälligt halverade livsmedelsmomsen höjs, vilket antas ske i januari 2028. Sammanfattningsvis bedöms förändringarna av livsmedelsmomsen ge lägre inflation 2026–2027 men högre inflation 2028, se diagram nedan.

Diagram 7 • KPI-inflation i Sverige

Procent



Källor: Macrobond och Sveriges Kommuner och Regioner

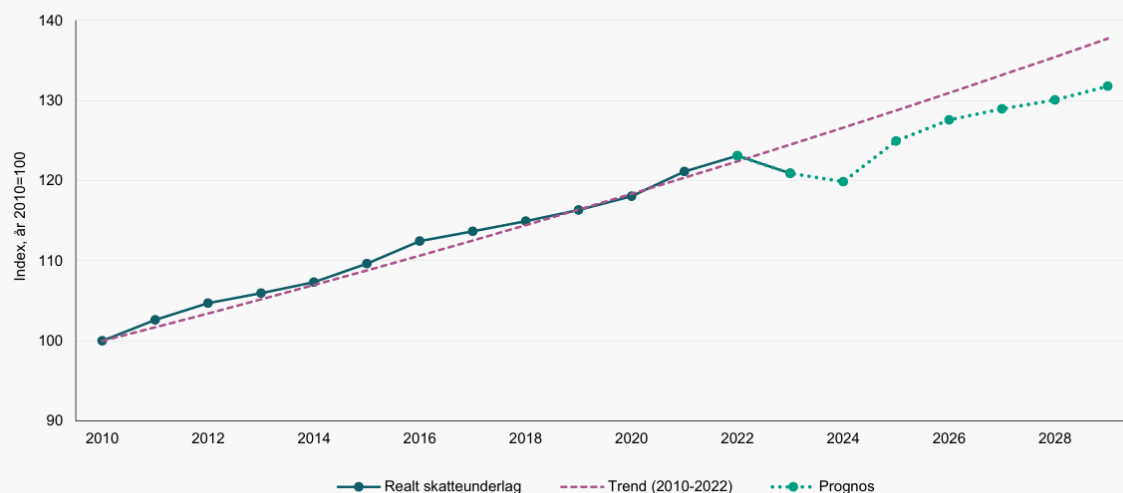
Stabil skatteunderlagstillväxt, men svagare köpkraft i sektorn

Det kommunala skatteunderlaget ökar i normal takt kommande år, med en starkare utveckling 2027. Bedömningarna från regeringen respektive SKR om skatteunderlagets utveckling följer samma bana, dock är tillväxten något högre åren fram till 2027 och något lägre 2028 enligt regeringen.

Kommunsektorns ekonomiska utrymme har emellertid försvagats varaktigt, då den höga inflationen 2023-2024 inneburit en högre prisnivå som minskat den verksamhetsvolym som skatteintäkterna kan finansiera. Detta ses i nedanstående diagram över den reala skatteunderlagsutvecklingen. I detta är dock ingen hänsyn tagen till den förändrade befolkningsstrukturen/försörjningskvoten.

Skatteunderlaget i reala termer

Index, år 2010=100



Källor: Skatteverket och Sveriges Kommuner och Regioner.

Förutsättningar för Umeå kommun

Skatteintäkterna utvecklas enligt prognos väl under planeringsperioden. Prognosen som ligger till grund för planeringen baseras på regeringens skatteunderlagsprognos.

Skatteunderlaget bedöms öka med i genomsnitt 4,5 procent per år 2026–2028, med en starkare utveckling 2027 än övriga år. De kommande två åren överstiger skatteunderlagets tillväxt det historiska genomsnittet. Under dessa år ökar även det reala skatteunderlaget, vilket innebär en ökad köpkraft. Under 2028 bedöms skatteunderlagets tillväxt bli svagare än historiska genomsnittet samtidigt som inflationen förväntas öka, vilket sammantaget leder till att tillväxten av skatteunderlaget uteblir helt i reala termer.

Pensionskostnaderna stabiliseras under perioden enligt senaste prognos. Förslagen i Höstpropositionen för 2026 påverkar dock inflationen, vilket kommer att få genomslag i kommande pensionsprognoser.

Med ett oförändrat resultatkrav på 2% i kombination med föreslagen investeringsplan ökar låneskulden kraftigt de första åren då investeringsnivån är hög pga förskjutningar från tidigare år. I senare delen av planeringsperioden ökar självfinansieringsgraden och låneskulden utvecklas i långsammare takt. Soliditeten beräknas är i slutet av perioden vara något högre än i senaste årsbokslut.

Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning

Umeå kommun baserar sin prognos över skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning på regeringens prognos över skatteunderlagets utveckling och förändringar av generella statsbidrag och regleringar i budgetpropositionen för 2026 samt kommunens egen befolkningsprognos och skattesats enligt senaste beslutet.

Umeå kommun (mnkr)	Budget 2026	Prognos 2027	Prognos 2028	Prognos 2029	Prognos 2030
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning i budget 2026 och prognos 2027-2030	10 250	10 770	11 195	11 640	12 103
<u>Specifikation prognos:</u>					
Skatteintäkter	8 775	9 177	9 585	10 076	10 559
Inkomstutjämning	1 541	1 678	1 752	1 802	1 875
Kostnadsutjämning	-888	-954	-991	-1 036	-1 074
Regleringsbidrag	307	336	315	261	205
LSS-utjämning	216	234	236	238	240
Strukturbidrag	0	0	0	0	0
Införandebidrag	0	0	0	0	0
Slutavräkning	0	0	0	0	0
Fastighetsavgift	299	299	299	299	299
Summa	10 250	10 770	11 195	11 640	12 103

Kommunfullmäktige fastställde i juni 2025 skattesatsen för år 2026 till 22,80 kr.

Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning beräknas öka med 520 miljoner kr mellan budget 2026 och budget 2027 och med 1 853 mnkr fram till 2030.

Demografisk utveckling

Umeå kommuns befolkningstillväxt under 2025 påverkades främst av två faktorer: ett fortsatt lågt barnafödande och en svagare befolkningstillväxt i riket, vilket minskade flyttströmmarna till kommunen. Antalet födda har minskat stadigt sedan 2020 och legat på låga nivåer sedan 2023. Denna utveckling fortsatte under 2025. Hushållens ekonomiska förutsättningar bedöms förbättras kommande år och kan på sikt bidra till en viss återhämtning i barnafödandet.

Rikets demografiska utveckling har också förändrats. Sveriges befolkning ökade med drygt 737 000 personer de senaste tio åren, motsvarande 7,5 procent eller i snitt 0,83 procent per år. SCB:s senaste prognos visar dock att tillväxten framöver blir betydligt lägre än tidigare beräknat. Till år 2036 väntas befolkningen öka med cirka 254 000 personer (2,4 procent), motsvarande en årlig tillväxttakt på 0,20 procent. Antalet födda steg tillfälligt under

pandemin men återgick därefter till den nedåtgående trend som präglat det senaste decenniet.

Umeå kommun följer denna nationella utveckling. Befolkningstillväxten 2025 ligger på samma nivå som 2024 men lägre än tidigare år. Den dämpade tillväxten förklaras av färre födda, högre utvandring och ett svagare inrikes flyttnetto till följd av rikets lägre befolkningstillväxt.

Studenterna utgör fortsatt en central del av Umeås demografi och kompetensförsörjning. Under höstterminen 2025 antogs rekordmånga studenter vid Umeå universitet, totalt 38 000, varav drygt 5 700 nybörjare. Umeås befolkningstillväxt är till stor del beroende av både den årliga tillströmningen av nya studenter och en kvarstanningsgrad bland examinerade som över tid legat runt 35 procent.

Den aktuella befolkningsprognosen för 2025–2036 baseras på den faktiska folkmängden 2024 och sträcker sig fram till och med år 2036. Prognosen pekar på en fortsatt stabil men något lägre tillväxttakt jämfört med föregående års prognos. Umeås befolkning bedöms öka med cirka 11 300 personer, från 134 249 invånare år 2024 till omkring 145 500 invånare år 2036. Den genomsnittliga årliga ökningen är cirka 940 personer, med en något högre tillväxt i början och lägre mot slutet av perioden. Umeå väntas passera 140 000 invånare under år 2030.

Näringslivskonjunktur

Konjunkturinstitutet och Norrlandsfonden gör bedömningen att den långvariga lågkonjunkturen är i sitt slutskede och flertalet branscher ger uttryck för ett positivare konjunkturläge med högre förväntningar under 2026. Den positiva utvecklingen av nya arbetstillfällen inom försvar och myndigheter fortsätter och påverkar övrig näring.

Tillverkande industri signalerar ökad ordertillgång. Handeln ser en ökning av privatkonsumtion och tjänstesektorn fortsätter utvecklas och är numera största enskilda bransch. Byggsektorn har fortsatta utmaningar men trots en lägre bostadsproduktion så signaleras en vändning. Fortfarande kvarstår osäkerhetsfaktorer kring det volatila världsläget som gör läget något svårbedömt. I vanlig ordning är Umeås styrka den stora branschbredden och kombinationen av privata och offentliga jobb. Även om den oerhört starka tillväxten i arbetstillfällen som varit de senaste fem åren till vissa delar avmattas så finns nya branscher som tar plats och har en tillväxt.

Bostadsmarknad och bostadsförsörjning

Förutsättningarna på bostadsmarknaden har förbättrats under det senaste halvåret. Inflationen har fortsatt nedåt enligt prognos och Riksbanken bedömer att styrräntan kan ligga kvar på 1,75 procent under en tid framöver. God inkomstutveckling, gynnsamma räntenivåer och befolkningstillväxt är avgörande faktorer för bostadsmarknadens utveckling, men årets demografiska prognos visar en något lägre befolkningsökning än tidigare, vilket dämpar efterfrågan något.

Den ekonomiska återhämtningen är försiktig och riskbilden fortsatt osäker. Hushållens konsumtionsmönster, finanspolitikens utformning och geopolitiska faktorer kan påverka både ränteutvecklingen och bostadsefterfrågan framåt.

Under 2025 har villapriserna och bostadsrättspriserna i Umeå sjunkit med 5,5 procent jämfört med året innan. Stigande bostadspriser stärker investeringsviljan medan fallande priser verkar i motsatt riktning och försvagar förutsättningarna för bostadsbyggande.

Bostadsbyggandet i Umeå kommun bedöms landa något lägre än 2024, omkring 800–900 färdigställda bostäder. De lägre nivåerna av påbörjade projekt under 2022–2025 innebär att färdigställandet minskar framför allt under 2026 och 2027, oavsett om konjunkturen förbättras. Även om planberedskapen har stärkts är det först efter 2028 som bostadsbyggandet bedöms kunna återhämta sig, vilket innebär att bostadsbristen väntas öka under 2026–2027 för att därefter gradvis minska.

Arbetsmarknadskonjunktur, kompetensförsörjning och löneutveckling

Arbetsförmedlingen visar i Arbetsmarknadsläget kvartal 3 2025 att det senaste årets pågående lågkonjunkturen fortsatt att sätta spår på svensk arbetsmarknad. Antalet inskrivna arbetslösa i riket ökade i genomsnitt kvartal tre 2025. Den relativa arbetslöshetsnivån har också ökat under perioden, till 7,0 procent. Västerbottens läns omfattande varsel och uppsägningar det gångna året har haft påverkan på länet, samtidigt som arbetslöshetsnivån fortsatt ligger på en nivå som är lägre än riksgenomsnittet. Den relativa arbetslöshetsnivån har ökat i länet som helhet men påverkan utanför Skellefteå kommun har varit relativt liten.

Umeå kommun och flera av kranskommunerna (som också utgör gemensam arbetsmarknadsregion), ligger fortsatt på 3,2 – 4,3% arbetslöshet. Det gör att det arbetsmarknadsläge som beskrivits i tidigare års budgetförutsättningar, till stor del kvarstår. Det vill säga fortsatta signaler om arbetskraftsbrist och relativt begränsade möjligheter att få ut tillräckligt från befintlig lokal och regional arbetskraft. Det utgör en utmaning när

konjunkturen förväntas vända uppåt med förväntat ytterligare arbetskraftsbehov i Umeåregionen.

SKR:s prognos för timlönekostnader 2027 beräknas till 3,5 % i genomsnitt för kommunal sektor.

Sammanfattning

Trots lågkonjunktur och osäkert världsläge så är det ekonomiska läget förhållandevis stabilt för kommunen under planperioden. Skatteintäkterna utvecklas enligt prognos väl under planeringsperioden samtidigt som pensionskostnaderna stabiliseras.

Umeås befolkning fortsätter att öka om än i något lägre takt än tidigare år trots avstannande befolkningstillväxt nationellt. Fortsatt fallande trend avseende fertilitetstalen i riket bedöms på sikt få väsentlig påverkan på kommunernas demografiska sammansättning.

Umeå kommun har trots nationell lågkonjunktur relativt låg arbetslöshet, något som kan påverka såväl kommun som övriga aktörer om konjunkturen vänder upp under kommande år. Brist på arbetskraft är något Umeå delar med övriga Umeregionen. Lågkonjunkturrens inverkan på bostadsproduktionen kan innebära ett hinder för ökad inflyttning. Även om planberedskapen har stärkts är det först efter 2028 som bostadsbyggandet bedöms kunna återhämta sig.

Grunduppdrag och resurstilldelning till kommunens nämnder

I mars 2021 fastställde kommunfullmäktige att alla nämnder och helägda bolag ska ha ett skriftligt grunduppdrag som förtydligar det kommunala ändamålet med nämnden/bolaget och dess roll och ansvar. Grunduppdraget är specifikt för en nämnd eller ett bolag.

Grunduppdragen ska vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod.

Kommunfullmäktige fastställer grunduppdrag till nämnd och bolag och följer årligen upp hur nämnd/bolag hanterat sitt grunduppdrag.

För bolag framgår grunduppdraget i bolagsordning och konkretiseras genom bolagets ägardirektiv. För nämnd fastställs grunduppdrag för styrelse och nämnder i kommunens *Reglemente för kommunens nämnder och styrelse*. Det infogas därefter i planeringsdirektivet. Om det finns behov av revidering av grunduppdraget så sker det genom att reglementet revideras.

Grunduppdraget är utgångspunkt för verksamhets- och bolagsstyrning

Inom ramen för grunduppdraget har nämnd/bolag möjlighet att utifrån sina specifika förutsättningar och behov fastställa hur verksamhetsstyrning och uppföljning ska utformas. Vid utformning av nämnds- eller bolagsspecifik verksamhetsstyrning och uppföljning har dock nämnd och bolag att följa eventuella krav från lagstiftning och författning samt beslut och direktiv från kommunfullmäktige samt anvisning från kommunstyrelsen om hur styrning och uppföljning ska utformas.

Uppföljning av grunduppdraget

Uppföljning av grunduppdraget sker årligen genom att nämnd och bolag bedömer i vilken omfattning nämnden eller bolaget verkställt grunduppdraget och rapporterar sagda bedömning till kommunstyrelsen som sammanställer inför hantering i kommunfullmäktige. Respektive bolag rapporterar i anslutning till delårsrapport, årsredovisning och bolagsstyrningsrapport. Kommunstyrelsen har ansvar och mandat att utforma anvisning för när och hur rapportering från nämnder och bolag ska ske.

Grunduppdrag och resurstilldelning (budget)

För att möjliggöra att nämnd/bolag har förutsättningar att fullgöra sitt grunduppdrag kan nämnd/bolag tilldelas resurser från kommunfullmäktige. Utöver medel som tilldelas från kommunfullmäktige kan nämnd och bolag ha andra intäkter som nyttjas för att finansiera nämndens eller bolagets grunduppdrag. Om kommunfullmäktige inte har fastställt annat gäller prioriteringsordningen:

- Medel före grunduppdrag: Tillgängliga medel styr grunduppdragets omfattning (bredd/djup)
- Grunduppdrag före inriktningsmål: Om tillgängliga medel ej räcker ska grunduppdrag fastställt av kommunfullmäktige prioriteras före inriktningsmål fastställda av kommunfullmäktige.
- Grunduppdrag och inriktningsmål före tilläggsuppdrag: Om tillgängliga medel ej räcker ska grunduppdrag och inriktningsmål fastställt av kommunfullmäktige prioriteras före eventuella tilläggsuppdrag fastställda av kommunfullmäktige.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen styr, leder och samordnar kommunens verksamheter och ekonomi samt följer upp och rapporterar utvecklingen i kommunens verksamheter till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ska samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över kommunens nämnder, bolag och av kommunen förvaltade stiftelser.

Kommunstyrelsen ska utöva en samordnad styrning, bereda ärenden inför kommunfullmäktige och ansvara för uppföljning av att fullmäktiges beslut genomförs.

Kommunstyrelsen har ansvar att leda och samordna utveckling av för kommunen strategiskt viktiga områden som ej fördelats till annan nämnd, exempelvis kommunövergripande arbete med social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet, näringslivs- och tillväxtpolitiskt arbete samt bostads- respektive markförsörjning. Dessutom har kommunstyrelsen ett särskilt ansvar för

- kommunkansli, arkiv och juridik
- arbetsgivarfrågor och lönehantering
- ekonomi, styrning och upphandling
- kommunikation
- markförsörjning och exploatering
- näringslivsutveckling
- säkerhet och trygghet
- strategisk utveckling och innovation
- översiktsplanering

Kommunstyrelsen är även anställningsmyndighet för kommunens samlade förvaltningsorganisation och ansvarar för arbetsgivarpolitiken.

Ekonomisk ram för kommunstyrelsen 2027 (mnkr)

Kommunstyrelsens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-1 348,39
Kommunstyrelsens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-63,72
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	1,41
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y.yy
Ekonomisk tilldelning för 2027	-1 410,71
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-62,32

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Kommunstyrelsen

Tex. tilläggsuppdrag 2027:1

Tex. Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Byggnadsnämnden

I byggnadsnämndens uppdrag ingår att verkställa kommunens fysiska planering i form av nya detaljplaner, områdesbestämmelser samt stadsdels- och kvartersöversyner. Nämnden ansvar även för lovprövning, tillsyn och prövning av strandskyddsdispens. Nämnden tar beslut om bidrag för bostadsanpassningar. Inom nämndens område finns mättnings- och kartverksamhet, förvaltning av kommunens landskaps- och fastighetsinformation samt förädling av geografiska data. Nämnden ansvarar för den kommunala lantmäterimyndigheten samt för namnsättning av stadsdelar, gator med mera. Inom sina områden arbetar byggnadsnämnden för en hållbar utveckling i Umeå.

Ekonomisk ram för byggnadsnämnden 2027 (mnkr)

Byggnadsnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-65,54
Byggnadsnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-2,93
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,32
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y.yy
Ekonomisk tilldelning för 2027	-68,15
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-2,61

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Byggnadsnämnden

Tilläggsuppdrag 2027:1

Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Fritidsnämnden

Fritidsnämnden ansvarar för att erbjuda Umeås invånare ett rikt, jämlikt, jämställt och hållbart fritidsutbud, där barn och ungas delaktighet och möjlighet till utveckling har en särställning. Nämnden erbjuder fritidsaktiviteter och inkluderande mötesplatser, för unga liksom för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning. Nämnden har det samlade ansvaret för handläggning av kommunens föreningsbidrag, samt ett särskilt uppdrag att stödja föreningslivet och främja det ideella engagemanget.

Nämnden ansvarar för skötsel och uthyrning av idrotts- och fritidsanläggningar, både för elit- och breddidrott. I uppdraget ingår även skötsel av friluftsområden samt fiskefrämjande åtgärder. Nämnden har i uppdrag att erbjuda Umeås invånare badupplevelser, friskvård samt ansvara för simundervisning för samtliga grundskoleelever.

Ekonomisk ram fritidsnämnden 2027 (mnkr)

Fritidsnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-166,27
Fritidsnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-7,43
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,80
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y,yy
Ekonomisk tilldelning för 2027	-172,90
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-6,63

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Fritidsnämnden
Tilläggsuppdrag 2027:1
Tilläggsuppdrag 2027:2
Tilläggsuppdrag 2027:3

För- och grundskolenämnden

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla barn folkbokförda i kommunen har tillgång till förskola och pedagogisk omsorg samt skolgång i kommunens egna eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunal förskola inklusive förskolor på minoritetsspråk, pedagogisk omsorg i form av dagbarnvårdare och nattisverksamhet, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem.

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och till fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor. Vidare har nämnden ansvar för skolpliktsbevakning och samverkan med fristående verksamheter i egenskap av hemkommun, samt att bevilja tillstånd och genomföra tillsyn av fristående förskoleverksamheter eller pedagogisk omsorg.

Nämnden ska säkerställa att den kommunala utbildningen utgår från grundläggande demokratiska värderingar och alla barn och elevers lika värde.

Ekonomisk ram för- och grundskolenämnden 2027 (mnkr)

För- och grundskolenämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-2 384,94
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2025-09-09	5,21
För- och grundskolenämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-106,34
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	61,07
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y,yy
Ekonomisk tilldelning för 2027	-2 425,01
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-45,27

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag För- och grundskolenämnden

Tilläggsuppdrag 2027:1

Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla ungdomar och unga vuxna boende i kommunen har tillgång till skola i kommunens egna verksamheter eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunens gymnasieskolor, anpassad gymnasieskola, Elitidrottsgymnasium (NIU- och RIG) och Riksgymnasium för rörelsehindrade (RH-gymnasium).

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor, samt svara för insyn och samråd gällande fristående gymnasieskolor. Nämnden ska säkerställa att nämndens verksamheter ger eleverna en grund för fortsatta studier och/eller yrkesverksamhet, samt ett aktivt deltagande i samhället i övrigt. Nämnden ansvarar övergripande för ledning, samordning och utveckling av skolväsendet.

Vidare har nämnden ett samlat ansvar för det kommunala aktivitetsansvaret och kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, gymnasienivå och som anpassad utbildning samt svenska för invandrare (sfi). Nämnden svarar vidare för arbetsmarknad och integration, genom att tillhandahålla sysselsättningsbefrämjande åtgärder samt mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Ekonomisk ram gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2027 (mnkr)

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-680,84
Teknisk ramjustering 2026 KS nau 2025-09-09	-5,21
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens tilldelning enligt planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-30,66
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	-11,82
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y,yy
Ekonomisk tilldelning för 2027	-728,52
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-42,48

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1

- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Tilläggsuppdrag 2027:1

Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Individ- och familjenämnden

Individ- och familjenämndens grunduppdrag är att tillgodose behov av stöd och omsorg inom socialtjänstens lagstadgade ansvarsområde för att stärka och trygga den enskilde att leva ett självständigt liv. Socialtjänsten arbetar förebyggande för att främja jämlika levnadsvillkor.

Grunduppdraget omfattar att:

- ge stöd, omsorg och skydd till barn, unga och vuxna
- ge stöd och service till barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning
- ge stöd till självförsörjning och tillgodose behov av försörjningsstöd
- tillgodose behov av råd, stöd samt handläggning av familjerättsliga frågor
- tillhandahålla familjerådgivning
- erbjuda hälso- och sjukvård till personer i bostad med särskild service och under vistelsetid på daglig verksamhet
- erbjuda hälso- och sjukvård till personer i ordinärt boende (hemsjukvård under 65 år).

Ekonomisk ram för individ- och familjenämnden 2027 (mnkr)

Individ- och familjenämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-1 872,19
Individ- och familjenämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-83,66
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	12,43
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y,yy
Ekonomisk tilldelning för 2027	-1 943,42
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-71,23

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Individ och familjenämnden

Tilläggsuppdrag 2027:1

Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Kulturnämnden

Kulturnämnden svarar för folkbibliotek, Skolbiblioteksservice, konstverksamhet, kulturskola, kvinnohistoriskt museum, kultur i skolan, kultur för seniorer, arrangemang i Väven och kommungemensamma arrangemang samt den kommungemensamma konstsamlingen.

Utöver detta svarar Kulturnämnden för Sveriges Depåbibliotek och lånecentral samt stöd till kulturföreningar, kulturfestivaler och studieförbund. Kulturnämnden fördelar stipendier och annat stöd till kulturutövare samt till samlingslokaler.

Kulturnämnden ska medverka i kommunens arbete med stadsmiljö- och bevarandefrågor och i kommunövergripande kulturfrågor som handläggs av andra nämnder och styrelser.

Kulturnämnden ska inom sitt ansvarsområde stödja och främja yttrandefriheten, möjliggöra konstnärliga upplevelser, stödja skapande verksamhet, samarbeta och samråda med samhällsorgan, föreningar, intresseorganisationer, övriga tillskyndare inom verksamhetsområdet samt stödja och främja internationellt kulturutbyte.

Ekonomisk ram för kulturnämnden 2027 (mnkr)

Kulturnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-177,71
Kulturnämndens tilldelning enligt förslag planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-7,94
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,86
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y,yy
Ekonomisk tilldelning för 2026	-184,79
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-7,08

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Kulturnämnden

Tilläggsuppdrag 2027:1

Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

I miljö- och hälsoskyddsnämndens uppdrag ingår att möjliggöra god hälsa och en hållbar utveckling i Umeå. Nämnden ansvarar för prövning och tillsyn beträffande miljö- och hälsoskyddsområdet, livsmedelssäkerhet samt serveringstillstånd. Nämnden bidrar med underlag för en god samhällsplanering och utveckling genom miljöövervakning, energieffektivisering och klimatpåverkan, naturvård samt kompetensstöd i miljöfrågor vid översiktsplanering och detaljplanering. Nämnden ansvarar också för den lagstadgade budget- och skuldrådgivningen samt för att tillvarata konsumenternas intressen inom konsumentpolitikens område. I tillägg till det ska kommunens förvaltare fullgöra uppgifter enligt föräldrabalken. Nämnden ansvarar även för att avgöra i vilken omfattning tillsynsansvar enligt miljöbalken ska övertas från länsstyrelsen.

Ekonomisk ram för miljö- och hälsoskyddsnämnden 2027 (mnkr)

Miljö- och hälsoskyddsnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-22,65
Miljö- och hälsoskyddsnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-1,01
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,11
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y.yy
Ekonomisk tilldelning för 2027	-23,56
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-0,90

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Tilläggsuppdrag 2027:1

Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Personalnämnden

Nämnden är kommunens samordnande nämnd för personalstrategiska frågor. Nämnden samordnar och verkar för att Umeå kommun har en enhetlig och sammanhållen personalpolitik samt följer upp och rapporterar utveckling och ställning i personalpolitiska frågor till kommunfullmäktige och nämnderna.

Ekonomisk ram för personalnämnden 2027 (mnkr)

Personalnämndens fastställda budget för 2025 (beslut i juni 2024)	-1,34
Personalnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-0,06
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	0,01
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Ekonomisk tilldelning för 2027	-1,39
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-0,05

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Personalnämnden
Tilläggsuppdrag 2027:1
Tilläggsuppdrag 2027:2
Tilläggsuppdrag 2027:3

Tekniska nämnden

Tekniska nämnden har ansvar för kommunens anläggningar, infrastruktur och allmänna platser såsom fastigheter, gator, vägar, parker och närskogar. Uppdraget innefattar att planera, bygga, förvalta och utveckla kommunens infrastruktur och offentliga utomhusmiljöer, kommunens IT- och kommunikationssystem samt Umeå kommuns fastigheter- både avseende verksamhetslokaler och boenden för sociala behov. Nämnden ska tillhandahålla färdtjänst, uppfylla kommunens uppgifter avseende trafikfrågor samt tillhandahålla intern service inom måltider och lokalförvaltning.

Nämnden har också ansvar för att samordna Umeå kommuns fordonsanskaffning samt att leda, samordna och utveckla kommungemensamt arbete med digitalisering och digital transformation.

Uppdraget innefattar även att svara för klimatomställningsarbetet inom nämndens ansvarsområden.

Nämndens ansvarsområde omfattar alla verksamheter inom teknik- och fastighetsförvaltningen vilka är Digital omställning och IT, Fastighet, Gator och parker, Måltidsservice samt Städ- och verksamhetsservice.

Ekonomisk ram för tekniska nämnden 2027 (mnkr)

Tekniska nämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-1 633,70
Tekniska nämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-73,00
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	7,87
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y,yy
Ekonomisk tilldelning för 2027	-1 698,83
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-65,13

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Tekniska nämnden

Tilläggsuppdrag 2027:1

Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Valnämnden

Valnämnden ska fullgöra de uppgifter som ankommer på valnämnd samt ansvara för genomförande av val eller folkomröstning enligt vallagen, folkomröstningslagen samt lagen om kommunala folkomröstningar.

Ekonomisk ram för valnämnden 2027 (mnkr)

Valnämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-19,94
Valnämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt beslutad flerårsbudget	16,34
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Ekonomisk tilldelning för 2027	-3,60
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	16,34

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Valnämnden
Tilläggsuppdrag 2027:1
Tilläggsuppdrag 2027:2
Tilläggsuppdrag 2027:3

Äldrenämnden

Grunduppdrag

Äldrenämnden ansvarar för kommunens insatser inom äldreomsorg samt hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå i den enskildes hem för personer 65 år och äldre.

Äldreomsorgens insatser är frivilliga och ges efter en ansökan från den enskilde och utifrån en individuell bedömning.

Äldrenämndens övergripande uppdrag är att främja självständighet och kvarboende. Detta sker genom förebyggande verksamhet, information kring seniorlivet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den enskilde.

Äldrenämndens ger service, vård och omsorg i form av hemtjänst och hemsjukvård samt stöd i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga. Är den enskilde i behov av heldygnsomsorg och omfattande hälso- och sjukvård bedöms behov av plats på ett vård- och omsorgsboende.

Ekonomisk ram för äldrenämnden 2027 (mnkr)

Äldrenämndens fastställda budget för 2026 (beslut i juni 2025)	-1 511,64
Äldrenämndens tilldelning enligt förslag i planeringsdirektiv 1	
Tillskott enligt modell	-67,55
Justering till PKV per invånare för relevant åldersintervall	-1,01
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2026	
Xx	-x,xx
Yy	-y,yy
Ekonomisk tilldelning för 2027	-1 580,20
Ökad ekonomisk tilldelning 2027 jämfört med 2026	-68,56

Motiv för ökad/minskad tilldelning

- Motivering 1
- Motivering 2

Tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag Äldrenämnden

Tilläggsuppdrag 2027:1

Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Kommungemensamma nämnder

Umeå kommun har fyra gemensamma nämnder med andra kommuner. Budget för dessa hanteras i samråd med övriga deltagande kommuner och fastställs av Umeå kommunfullmäktige. Umeås andel av de kommungemensamma nämndernas tilldelning ingår i det totala budgetbeslutet och framgår i tabell 1.

Umeå kommunföretag och de kommunala bolagen

För bolag framgår grunduppdraget i bolagsordning och konkretiseras genom bolagets ägardirektiv. Inriktningsmål destinerade till enskilda bolag framgår i avsnittet Inriktningsmål och program. Tilläggsuppdrag riktade till ett eller flera av de kommunala bolagen framgår i nedanstående tabell.

Tilläggsuppdrag UKF/kommunala bolag

Tilläggsuppdrag 2027:1

Tilläggsuppdrag 2027:2

Tilläggsuppdrag 2027:3

Inriktningsmål och program

Kommunfullmäktige styr med inriktningsmål och program Kommunfullmäktige fastställde i mars 2021 riktlinjer för aktiverande styrning i Umeå kommun, där framgår att kommunfullmäktige använder inriktningsmål för att skapa riktning och förändring i en avgränsad fråga eller inom ett avgränsat område som är gemensamt för flera kommunala aktörer.

- Inriktningsmålen kan syfta till att skapa såväl utvecklings- som driftskapacitet
- Inriktningsmålen berör alltid flera kommunala aktörer.
- Inriktningsmålen bör vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod.
- Inriktningsmålen ska vara minst 3 och maximalt 9

Ett givet inriktningsmål ska enbart destinerats till de namngivna nämnder och bolag som:

- särskilt ska prioritera arbete med just detta inriktningsmål
- bedöms ha de reella förutsättningar som krävs för att inriktningsmålet ska uppnås

På följande sidor presenteras kommunens inriktningsmål med tillhörande program. Även om inte alla nämnder är direkt involverade i arbetet med ett givet inriktningsmål och program så förväntas alla nämnder verka för att inriktningsmålen ska uppfyllas och att program med fokusområden och åtgärder kan verkställas. Eventuella inriktningsmål som destinerats till bolag ska infogas i bolagets ägardirektiv varpå förändrat ägardirektiv fastställs vid bolagstämma och därefter anmäls till kommunfullmäktige.

Ett program fungerar som en konkretisering och inramning av respektive inriktningsmål som kommunfullmäktige antar. Ett program omfattar nya eller befintliga planer, strategier, projekt, tilläggsuppdrag, samverkansavtal och överenskommelser som bedöms vara relevanta och väsentliga för kommunens möjligheter att nå det inriktningsmål som programmet ska stödja. Ett program berör oftast flera nämnder och bolagsstyrelser.

Kommunstyrelsen har ansvar och mandat att upparbeta, upprätthålla och vid behov utveckla kommungemensam modell för programhantering.

Varje program inleds med beskrivning av vad som ska prioriteras och utgöra fokusområden under kommande planeringsperiod. För att följa och analysera kommunkoncernens utveckling mot målbilden kan kommunövergripande indikatorer kopplas till varje inriktningsmål. I varje program finns även förteckning över de styrande dokument som inryms i programmet.

Inriktningsmål

Mål 1. Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

Samordningsansvar: kommunstyrelsen.

Mål 1 destinerar särskilt till: kommunstyrelsen, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, byggnadsnämnden, tekniska nämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, Umeå energi, AB Bostaden, Vakin samt Infrastruktur i Norr AB.

Mål 2. Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Samordningsansvar: kommunstyrelsen

Mål 2 destinerar särskilt till: individ- och familjenämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, fritidsnämnden, kulturnämnden, tekniska nämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, byggnadsnämnden, samt Umeå kommunföretag, AB Bostaden och UPAB.

Mål 3. Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

Samordningsansvar: kommunstyrelsen.

Mål 3 destinerar särskilt till: för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, individ- och familjenämnden, tekniska nämnden, byggnadsnämnden, äldre- och vårdnämnden, samt Umeå kommunföretag.

Mål 4. Umeå ska vara klimatneutralt till 2040 Samordningsansvar: kommunstyrelsen.

Mål 4 destinerar särskilt till: kommunstyrelsen, byggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, tekniska nämnden, Umeå kommunföretag, AB Bostaden, Umeå energi, samt Vakin.

Program för tillväxt

Programmet är en konkretisering av inriktningsmål 1 - Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

Programmets syfte är att prioritera och lyfta viktiga fokusområden, faktorer och förmågor som Umeå behöver utveckla för att kunna bibehålla och stärka tillväxten. Umeå är på god väg men samtidigt behöver vi stärka arbetet inom angivna områden.

Följande fokusområden prioriteras för perioden 2026-2029:

1. Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer

Med en växande befolkning måste fler bostäder tillkomma och vi måste fortsätta växa med människorna i fokus. Nya bostäder ska komplettera befintliga stadsdelar och tätorter, samt tillkomma inom kollektivtrafikstråk. Nya bostadsområden ska ha hög täthet. Ett svagt bostadsbyggande är en tydlig hämmare av tillväxt och motsatt, en hög takt i bostadsbyggandet driver tillväxt och stärker även för Umeå viktiga branscher såsom bygg och fastighet. Planberedskapen måste öka i kommunen och målet är ge förutsättningar för minst 2000 bostäder per år. Huvudansvar: KS, BN

2. Universiteten som tillväxtmotorer

Universiteten har varit den enskilt viktigaste faktorn bakom Umeås starka tillväxt. Platsen Umeå och Umeå kommun har på många olika sätt växt ihop med universiteten och samverkan sker både på övergripande nivå men även brett inom områden som tex gemensamma innovationsmiljöer, kompetensförsörjning och talangattraktion. Huvudansvar: KS, PN, GVN

3. Etableringar och företagens tillväxt

Fokus på arbetstillfällen och hur vi kan nyttja och stärka Umeås diversifiering och förmåga att växa inom alla sektorer. Men även ett starkt fokus på att stärka Umeås förmåga att attrahera, omhänderta och utveckla etableringar utifrån omvärldens efterfrågan på ren energi och att Umeås specifika styrkor tillvaratas. Huvudansvar: KS, Umeå Energi

Uppföljning

Berörda nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer årligen upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Näringslivsavdelningen och avdelningen Övergripande planering har uppdrag från kommunstyrelsen att vara programansvariga och har därmed det operativa ansvaret för samordning, uppföljning och utvärdering av programmet. Indikatorer kommer att tas fram i respektive handlingsplan.

Riktade utvecklingsanslag för tillväxtområdet

Anslag (tkr)	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Utvecklingsanslag tillväxt	34 904	34 904	34 904	34 904	34 904

Relaterade dokument

Övergripande styrdokument

- Strategisk plan 2016–2028
- Umeå kommuns Översiktsplan
- Umeå kommuns Bostadsförsörjningsprogram

Övriga relaterade dokument

- Umeås stadsdelar – så står det till
- CEMR-deklarationen (jämförbarhet)
- Globala målen – Agenda 2030
- Social progress declaration

Program för social hållbarhet

Programmets syfte är att bidra till att uppnå kommunens ambitioner att motverka ökade skillnader mellan medborgarna, genom att bygga kommunen och verksamheterna så jämställt och jämlikt som möjligt, och aktivt arbeta för att skapa goda livsvillkor för alla. En socialt hållbar kommun är inkluderande, trygg och skapar förutsättningar för välbefinnande för alla invånare. Det är viktigt att även ha ett intersektionellt perspektiv, där fler maktordningar synliggörs och beaktas.

Programmet är en konkretisering av inriktningsmål två och tre: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden, samt Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

Det finns en stark koppling mellan målen då social hållbarhet är komplext och kräver bred samverkan mellan aktörer på alla nivåer för att möta de gemensamma samhällsutmaningarna. I arbetet med social hållbarhet är ett helhetsperspektiv av stor betydelse, så att insatser inte enbart sker punktvis för särskilda platser eller särskilda grupper. Dessa inriktningsmål är sammanhängande dimensioner av det som gemensamt utgör social hållbarhet och bör inte hanteras separat från varandra.

Programmets fokus är på de övergripande utvecklingsområden där samverkan mellan olika förvaltningar, och med de kommunala bolagen, är avgörande för att uppnå inriktningsmålen. Arbetet för social hållbarhet ska även fortsätta främja sociala innovationer och medskapande mellan offentlig sektor, civilsamhälle, näringsliv, forskarsamhälle och alla andra som bor och verkar i Umeå.

Fokusområde 1 - Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

Umeå ska växa till en hållbar storstad utan storstadens problem. Tillväxtmålet ska klaras utan att äventyra kommunens höga värden när det gäller tillit, trygghet och social sammanhållning, och utan att utveckla utsatta områden enligt polisens definition⁴. För att uppnå det målet är det avgörande att arbeta långsiktigt och i samverkan med två delmål:

1.1 Stärka inkludering och jämlikhet

När människor med olika etnisk bakgrund och/eller ekonomiska förutsättningar inte bor på samma områden, träffas på samma arbetsplatser eller möts i föreningslivet så minskar den sociala sammanhållningen. Därför är det viktigt att:

⁴ Se polisens förklaring av hur de arbetar med sin klassificering: [Utsatta områden | Polismyndigheten](#)

- Främja goda och jämlika levnadsvillkor samt jämlika möjligheter för alla, genomförebyggande folkhälsoarbete, tillgång till utbildning, särskilt stöd till personer som står långt från arbetsmarknaden, och ett fördjupat arbete med att förhindra diskriminering och säkerställa jämlika möjligheter, inklusive inom den kommunala organisationen. Det är viktigt att särskilt främja goda uppväxtvillkor för barn och unga, oavsett föräldrarnas bakgrund, inkomst eller livsval, bland annat genom att motverka barnfattigdom.
- Skapa förutsättningar för social blandning, genom att öka flöden mellan stadsdelar, stärka mötesplatser, utveckla trygga och tillgängliga boendemiljöer och ett blandat bostadsbestånd där människor med olika ekonomiska förutsättningar har möjlighet att bo nära varandra.
- Stärka möjligheterna för dialog och delaktighet för att alla ska känna att de är en del av samhället och har möjlighet att göra sina röster hörda. Barn och ungdomars rätt till delaktighet och inflytande i kommunens utveckling ska säkerställas, i enlighet med Barnkonventionens grundläggande principer.

1.2 Förebygga brottslighet och våld

I Umeå ska brottsligheten fortsatt vara låg och tryggheten hög⁵. Därför är det viktigt att i samverkan mellan kommun, polis och andra aktörer:

- Förebygga och motverka organiserad brottslighet, eftersom den utgör ett systemhot mot ett tryggt, öppet och demokratiskt samhälle⁶. Fokus bör ligga på att förebygga rekrytering av barn och unga till kriminella gäng (det arbete som pågår inom Umeå växer tryggt och säkert), samt att minska den organiserade brottslighetens påverkan och inkomstkällor genom att motverka narkotikahandel, välfärdsbrott, arbetslivskriminalitet, människohandel, infiltration och otillåten påverkan.
- Förebygga våld genom att öka medvetenheten om våld hos medborgarna och kompetenshöja kommunens medarbetare, i synnerhet de som arbetar med barn och unga. Två särskilt prioriterade områden utifrån kommunens lägesbild av brottsligheten är mäns våld mot kvinnor samt våld mot och mellan barn. Fokus bör ligga på förebyggande arbete, samt på att erbjuda snabbt och samordnat stöd till särskilt utsatta brottsoffer, och att utveckla riktade insatser för våldsutövare.

⁵ För mer data om brottslighet och trygghet i Umeå kommun, se [Brottsligheten i Umeå - Lägesbild 2023](#)

⁶ Se [Regeringens skrivelse 2023/24:67 Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet](#)

I arbetet ingår att utveckla hur kommunen mellan olika förvaltningar kan arbeta mer tillsammans, samt med andra aktörer och civilsamhället, detta i syfte att förbättra och utveckla arbetsmetoderna för att skapa ännu bättre förutsättningar för tidiga insatser och långsiktiga verksamheter.

Fokusområde 2 - Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

Jämställdhet är en övergripande strategisk fråga för kommunen och ska även fortsatt genomsyra samtliga program och verksamheter genom ett aktivt jämställdhetsarbete inom ramen för sina grunduppdrag. För att främja den sociala hållbarheten är det särskilt viktigt att:

2.1 Fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering

Arbete med jämställdhet i samhällsutvecklingen har varit en central del av utformningen av staden i över fyra decennier. Umeå är en ledande stad i Europa inom jämställd och hållbar stadsutveckling. För att skapa en stad som är inkluderande och rättvis för alla invånare är både bredd och spets nödvändiga i arbetet:

- Systematiskt integrera ett jämställdhetsperspektiv i utvecklingen av det offentliga rummet för att bygga en hållbar stad med och för de som ska leva i den. Detta innebär att säkerställa att alla, oavsett kön, kan vistas och röra sig i staden på lika villkor. Detta inkluderar även att ta hänsyn till olika behov och livsvillkor i planeringen och utformningen av offentliga platser.
- Genomföra särskilda pilotsatsningar för att flytta fram positionerna inom jämställd stadsplanering och aktivt utmana rådande maktstrukturer. Dessa satsningar kan inkludera innovativa projekt och initiativ som syftar till att främja jämställdhet på nya och kreativa sätt.

Exempel på sådana satsningar kan vara att utveckla nya metoder för medborgardialog, testa nya teknologier och att främja sociala innovationer och medskapande mellan offentlig sektor, civilsamhälle, näringsliv, forskarsamhälle och alla andra som bor och verkar i Umeå.

2.2 Systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling

Enligt Parisavtalet ska klimatomställningen och arbete för klimatanpassning främja jämställdhet. Parisavtalet säger också att utsläppsminskningar ska och kan utföras inom ramen för hållbar utveckling, där jämställdhet utgör ett av målen enligt Agenda 2030.

I takt med klimatomställningen är det viktigt att säkerställa en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser i samhället som innebär att vinsterna kommer flertalet till del samtidigt som kostnaderna och ansvaret fördelas efter bärkraft. Rättvisa är också centralt för att skapa acceptans för den hållbara utvecklingen.

Grunden i jämställdhetsarbetet handlar om att synliggöra livsvillkor och erfarenheter för flickor och pojkar, kvinnor och män i vår kommun, och vilka konsekvenser dessa får, för att utifrån denna analys genomföra åtgärder för en jämnare fördelning av makt och resurser samt för att skapa förutsättningar för alla att ha samma makt och möjlighet att påverka sin livssituation.

Uppföljning

Berörda nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer årligen upp program och handlingsplaner i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Relaterade dokument

- | | |
|---|--|
| • Strategisk plan för Umeå kommun 2016–2028 | kompetensförsörjningen och påskynda individers etablering i arbetslivet mellan Arbetsförmedlingen, Umeåregionens kommuner och Samordningsförbundet |
| • Umeå kommuns översiktsplan | |
| • Umeå kommuns bostadsförsörjningsprogram | |
| • Umeå kommuns program för hållbar landsbygdsutveckling | • Överenskommelse om samverkan och prioriteringar mellan Umeå kommun och Polismyndigheten 2025–2027 |
| • Kulturpolitiskt program för Umeå kommun | • Medborgarlöften Umeå 2025-2027 |
| • Program för tillgänglighet i Umeå kommun | • Brottsligheten i Umeå - lägesbild 2023 |
| • Avsiktsförklaring för en god, jämlik och jämställd hälsa i Västerbotten | • Strategi för jämställdhetsarbete i Umeå kommun |
| • Umeå kommuns handlingsplan mot barnfattigdom | • Den europeiska deklarationen för jämställdhet på lokal och regional nivå (CEMR deklarationen) |
| • Kommungemensam handlingsplan för det suicidförebyggande arbetet | • Länsstrategi Ett jämställt Västerbotten 2023–2030 |
| • Överenskommelse om samverkan för att förbättra | |

Program för Klimatneutrala Umeå 2040

Programmet är en konkretisering av inriktningsmål 4 - Umeå ska vara klimatneutral till 2040

Programmets syfte är att minska utsläppen av växthusgaser för att bidra till att minska den globala uppvärmningen och de klimatförändringar som medföljer, i enlighet med Parisavtalet. Kommunfullmäktige har i februari 2020 antagit lokala miljömål och beslutat att Umeå ska vara klimatneutralt 2040⁷, dvs ha nettonollutsläpp av växthusgaser.

Umeå kommunkoncern genomförde en nulägesanalys⁸ av de utsläpp av växthusgaser som uppstår från den egna verksamheten. Analysen grundade sig på 2019 års tillgängliga data och visade att koncernen ger upphov till ungefär 20 % av de territoriella växthusgasutsläppen inom Umeå kommun.

Mot denna bakgrund ska följande fokusområden prioriteras för perioden:

Fokusområde 1 – Transporter

Transporter har stor betydelse för klimatpåverkan – de står för ungefär hälften av all klimatpåverkan i Umeå. Därför kommer det behövas stora förändringar på det området för att klara klimatmålen. Samtidigt är transporter väldigt viktiga för att samhället ska fungera. Stadens alla aktörer och invånare behöver därför vara delaktiga i arbetet med att minska transporternas och resornas klimatpåverkan.

Umeå kommuns arbete med att bli ett mer transporteffektivt samhälle och minska klimatpåverkan från resor och transporter utgår från översiktsplanen och de strategier som finns där. Det finns flera redan beslutade program och styrdokument (se nedan), där strategierna konkretiseras – det är av största vikt att de åtgärderna effektbedöms och genomförs.

Fokusområde 2 - Bygg och anläggning

Bygget av nya hus, vägar och annan infrastruktur genererar stora klimatutsläpp. Samtidigt måste de byggnader och den infrastruktur som redan finns underhållas, vilket också medför utsläpp. En växande kommun behöver fler bostäder, utbyggnad av den kommunala servicen,

⁷ Klimatneutralt Umeå 2040 - Klimatneutralt Umeå innebär att senast år 2040 ska Umeå inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från Umeå ska vara minst 85 procent lägre år 2040 än utsläppen år 1990. (Definitioner har samma betydelse som Sveriges klimatmål.)

⁸ ⁴ Nulägesanalysen presenteras i Umeå kommunkoncerns åtgärdsprogram för miljömålen.

och förbättrade förutsättningar för industri och företag att etablera sig och växa. Därför kommer det att krävas stora förändringar i materialval och byggt teknik för att minska byggsektorns klimatpåverkan.

Fokusområde 3 - Energi, el och fjärrvärme

För att minska klimatutsläppen behövs en samhällsomställning och livsstilsförändringar med ett ökat fokus på bland annat energieffektivisering i byggnader, energirådgivning till privatpersoner och företag samt fortsatt utveckling av produktion av el och fjärrvärme och metoder för koldioxidinfångning.

Produktion och användning av el och fjärrvärme står för omkring en femtedel av Umeås totala växthusgasutsläpp. I och med Umeås tillväxt med fler bostäder och utveckling av industrier tillsammans med en elektrifiering av hela samhället inklusive transportsektorn kommer dessutom användningen av el att öka i Umeå liksom uttaget av effekt.

Fokusområde 4 - Cirkulär ekonomi

För att skapa hållbara affärsmodeller och samtidigt klara klimatmålen är det viktigt att ställa om från en linjär ekonomi till en så kallad cirkulär ekonomi. En linjär ekonomi bygger på att naturresurser utvinns, produceras, konsumeras och sedan blir till avfall. En cirkulär ekonomi bygger i stället på kretsloppstänkande, alltså att material och produkter återanvänds eller återvinns för att fortsätta skapa värde så länge som möjligt. Det handlar bland annat om att verka för ökad återvinning, matavfallsutsortering och användning av fjärrvärme liksom om olika satsningar på återbruk och reparationer.

Fokusområde 5 - Övergripande insatser

För att klara klimatmålen måste konkreta insatser inom områden med stor klimatpåverkan kompletteras med mer övergripande insatser för att utveckla kommunkoncernens förmåga att bidra till Umeås klimatomställning. Det handlar om exempelvis metodutveckling inom uppföljning, upphandling och klimatinvesteringsplaner samt kunskapshöjning och samarbete lokalt till internationellt. Även ledning, styrning och organisation likt etablering av gemensamma styr- och arbetsgrupper utifrån prioriterade områden är viktigt.

Uppföljning

Kommunstyrelsen har samordningsansvar för programmet och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering.

Kommunstyrelsen följer årligen upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. En viktig del i programuppföljningen är att säkerställa om programmet uppnår sitt syfte.

Berörda nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda fokusområdena till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Flera kommunala bolag, ex. Umeå Energi, Bostaden och VAKIN upprättar årligen hållbarhetsredovisningar. Där redovisas bland annat utsläpp från egna transporter, energianvändning och energiproduktion och relevanta mätetal ingår som en del i uppföljningen av programmet.

För varje fokusområde finns indikatorer som följs upp i programrapporteringen. Några av de viktigaste indikatorerna är förändring av territoriella samt kommunorganisatoriska CO2e-utsläpp, andel hållbart resande liksom användning av fossila bränslen. Det finns ytterligare behov av att utveckla uppföljningen inkl. indikatorer för vissa fokusområden och konsumtionsbaserade utsläpp.

För att bistå i utveckling och utvärdering av klimatarbetet inrättas ett klimatråd som arbetar på uppdrag av kommunstyrelsen. Rådet ska konstruktivt bidra till Umeås inriktningsmål och program för klimat, och kan bestå av forskare från Umeå universitet och SLU.

Relaterade dokument till program för klimatneutralitet

Styrdokument antagna av KF/KS

- Avfallsplan för Umeåregionen (KF 2020)
- Cykeltrafikprogram (KF 2018)
- Energiplan (KF 2025)
- Fotgängarprogram för Umeå (KF 2019)
- Godstrafikprogram (KF 2018)
- Inköps- och upphandlingspolicy (KF 2025)
- Kollektivtrafikprogram (KF 2021)
- Strategiska planen (KF 2016)
- Umeå kommuns Översiktsplan (KF 2018)
- Umeås lokala miljömål (KF 2020)

- Åtgärdsprogrammet för renare luft (KF 2015)
- Resepolicy (KF 2023)

Kommande styrdokument

- Arkitekturpolicy/träbyggnadsstrategi
- Handlingsplan för cirkulär ekonomi

Undertecknade åtaganden

- Klimatkontrakt 2030
- Circular Cities Declaration
- Covenant of Mayors
- Cities Race to Zero
- Umeå klimatfärdplan

Umeå kommunkoncerns bolag

- Affärsplan Bostaden
- Affärsplan Vakin
- Affärsplan UPAB
- Affärsplan Umeå Energi
- Hållbarhetspolicy -Umeå Energi
- Hållbarhetsstrategi -Bostaden
- Kollektivtrafikplan 2025-2028 (KF 2025)
- Ägardirektiv för de kommunala bolagen
- Miljöledningssystem (ISO 14 001) Umeå Energi, Vakin, delar av Umeå kommun

Personalpolitiska mål och uppdrag

Välfärden står inför stora utmaningar gällande finansiering och personalbrist. Det behövs därför nya arbetssätt för att klara utmaningarna och här ger digitaliseringen avgörande möjligheter. Kommunen behöver också förbättra samverkan över förvaltningsgränserna och med andra organisationer.

Mål 5. Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället. Samordningsansvar: personalnämnden.

Mål 6. Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.
Samordningsansvar: personalnämnden.

Mål 7. Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden. Samordningsansvar: personalnämnden.

God ekonomisk hushållning - Ekonomiska riktlinjer och finansiella mål

Finansiella mål

Mål 8. Resultatet i förhållande till skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämnings ska uppgå till 2 procent 2027-2030.

Regler för god ekonomisk hushållning

Kommunfullmäktige fastställde i december 2024 nya riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

God ekonomisk hushållning innebär att under given tidsperiod är respektive nämnds och bolags ändamål/grunduppdrag tillgodosett, inom de finansiella och ekonomiska ramar som kommunfullmäktige angett och kommunens finansiella ställning är god.

I enlighet med fastställd riktlinje ska principerna för god ekonomisk hushållning omsättas i praktik genom att kommunen ska:

- Beakta principerna för god ekonomisk hushållning i årlig planerings- och budgetprocess
- Bedriva den kommunala verksamheten på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.
- Upprätthålla en effektiv och ändamålsenlig organisation.
- Ha en god finansiell ställning i både kort (1 årigt) och långt (10 årigt) perspektiv.
- Vårda och underhålla fastigheter och andra tillgångar väl
- Ha ett proaktivt förhållningsätt och förmåga att i tid identifiera och genomföra nödvändiga åtgärder.
- Ha förmåga att identifiera och bedöma risker och konsekvenser som blir en följd av prioritering och vägval.
- Ha förmåga att genomföra prioriteringar och vägval som är nödvändiga för att bedriva ändamålsenlig verksamhet inom de ekonomiska och finansiella ramar som kommunfullmäktige angett.
- Ha god kostnadskontroll och förmåga att hantera kostnadsmässiga avvikelser.

Finansiering av arbete med destinerade inriktningsmål

Nämnd ska årligen avdela medel för att möjliggöra satsningar/utveckling i enlighet med inriktningsmål destinerade till nämnd.

Uppföljning, analys och utvärdering

Återrapportering till kommunfullmäktige från kommunstyrelse, nämnder och bolag sker via årsredovisning över föregående kalenderår. Årsredovisning sammanställs av kommunstyrelsen och överlämnas till kommunfullmäktige och revisorer inför kommunfullmäktiges sammanträde i april. Förutom årsredovisningen ska kommunstyrelsen sammanställa och överlämna ett delårsbokslut över årets åtta första månader, delårsbokslutet inkluderar kommunstyrelse, nämnder och bolag. Delårsbokslutet överlämnas till kommunfullmäktige och revisorer senast 15 oktober.

För att förbättra kommunfullmäktiges insyn och möjlighet att hantera avvikelser sker även återrapportering från nämnder, bolag och kommunstyrelse till kommunfullmäktige via en förenklad rapport för perioden januari – april. Den förenklade rapporten innehåller information relaterad till bolagens ekonomi samt nämndernas ekonomi och personalförhållanden.

Övrig uppföljning

De kommunala verksamheterna följs upp och utvärderas kontinuerligt. Uppföljning och utvärdering sker med syfte att följa nämnders och bolags grunduppdrag samt uppfyllelse av inriktningsmål och tilläggsuppdrag, men även att uppnå kvalitet och utveckling av kommunens strukturella förutsättningar/resurser. Uppföljning och utvärdering ger även signaler om behov av och underlag för att kunna korrigera grunduppdrag, inriktningsmål, planering eller resursfördelning. Uppföljning sker till exempel genom:

- uppföljning av grunduppdrag
- uppföljning av inriktningsmål & program
- uppföljning av tilläggsuppdrag
- resultatutvärderingar
- process- och kvalitetsuppföljning
- medborgar- och brukarundersökningar

- synpunkter och klagomål från medborgare och brukare
- uppföljning Intern kontroll
- förslag- och avvikelsehantering

Intern styrning och kontroll

Kommunfullmäktige har beslutat om riktlinjer för kommunens arbete med intern styrning och kontroll. Den interna kontrollen skall baseras på riskanalyser och innehålla lämpliga åtgärder mot prioriterade risker. För mer information se Riktlinjer för Intern styrning och kontroll.

Lagstadgade planer

Umeå kommun är enligt lag ålagd att utarbeta vissa kommunala planer. Dessa lagstadgade planer bereds på kommunfullmäktiges uppdrag av aktuell nämnd och beslutas av kommunfullmäktige (om så krävs i lagstiftningen) alternativt ansvarig nämnd.

Budget 2027 och plan 2028–2030 för nämnder och styrelse

Budgetram för nämnd innefattar medelstilldelning för samtliga kostnader för nämndens verksamhet och utgår från oförändrat PO-pålägg i förhållande till budgeten för 2026, 40,02 procent.

Budgetramarna är nettokostnadsramar för styrelse och nämnder. Ramarna har beräknats utifrån nuvarande organisation. Eventuella organisationsöversyner och/eller överföring av verksamheter till nytt ansvar regleras genom beslut om tekniska förändringar av budgetramarna.

Tabell 1. Budgetramar nämnder och styrelse 2027

Belopp i tkr

Nämnd/styrelse	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Kommunstyrelse*	-1 348 388	-1 410 709	-1 454 533	-1 486 545	-1 530 405
Teknisk nämnd	-1 633 700	-1 698 829	-1 777 895	-1 844 545	-1 925 072
För- och grundskolenämnd	-2 384 944	-2 425 008	-2 537 872	-2 633 011	-2 747 960
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	-680 839	-728 523	-762 430	-791 011	-825 545
Individ- och familjenämnd	-1 872 190	-1 943 419	-2 033 869	-2 110 114	-2 202 235
Äldrenämnd	-1 511 637	-1 580 200	-1 653 745	-1 715 740	-1 790 644
Byggnadsnämnd	-65 537	-68 150	-71 322	-73 996	-77 226
Miljö- och hälsoskyddsnämnd	-22 654	-23 557	-24 653	-25 578	-26 694
Kulturnämnd	-177 706	-184 790	-193 390	-200 640	-209 400
Fritidsnämnd	-166 268	-172 896	-180 943	-187 726	-195 922
Kommunfullmäktige	-4 048	-4 118	-4 186	-4 255	-4 326
Valnämnd	-19 938	-3 600	-3 700	-20 000	-3 800
Personalnämnd	-1 336	-1 389	-1 454	-1 508	-1 574
Umeåregionens brand- och räddningsnämnd	-104 497	-108 663	-113 720	-117 983	-123 134
Överförmyndarnämnd i Umeåregionen	-16 753	-17 421	-18 232	-18 915	-19 741
IT kapacitetsnämnd	-1 908	-1 984	-2 076	-2 154	-2 248
Umeåregionens nämnd för PA-system	-5 197	-5 404	-5 656	-5 868	-6 124
Summa nämndsramar	-10 017 540	-10 378 660	-10 839 675	-11 239 589	-11 692 050
Varav finansiella kostnader pensioner	-14 266	-28 457	-40 683	-36 558	-37 838
Summa verksamhetens nettokostnader (exkl finansiella kostnader)	-10 003 274	-10 350 203	-10 798 992	-11 203 031	-11 654 212

*Avser total ram för kommunstyrelsen vilken även innefattar av kommunfullmäktige beslutade åtaganden och finansiella kostnader för pensioner.

Tabell 2. Specifikation av kommunstyrelsens budgettram

Belopp i tkr

Kommunstyrelse	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Kraftverksamhet	107 000	107 000	107 000	107 000	107 000
Kollektivtrafik	-179 566	-185 566	-191 566	-197 566	-203 566
Umeå Folkets Hus	-26 821	-27 089	-27 360	-27 634	-27 910
Västerbottens Museum*	-19 093	-19 781	-20 493	-21 231	-21 995
Norrlandsoperan*	-35 645	-36 928	-38 257	-39 634	-41 061
Friskvårdsbidrag	-7 747	-7 825	-7 903	-7 982	-8 062
Fackliga förtroendemän	-14 235	-14 820	-15 368	-15 755	-16 152
Utdelning från UKF	0	0	0	0	0
Tillväxtanslag	-34 904	-34 904	-34 904	-34 904	-34 904
Anslag för oförutsedda behov och civil beredskap	-31 337	-31 337	-31 337	-31 337	-31 337
Avskrivningar	-620 757	-650 222	-660 677	-677 847	-691 432
Utrangeringar	-12 000	-12 000	-12 000	-12 000	-12 000
Pensioner nettokostnad	-180 381	-192 659	-202 914	-196 951	-203 844
Kommunstyrelsen administration, bidrag och politisk verksamhet övrigt	-292 902	-304 579	-318 755	-330 704	-345 142
Summa kommunstyrelse (inkl finansiella kostnader pensioner)	-1 348 388	-1 410 709	-1 454 533	-1 486 545	-1 530 405

*Utbetalning ska ske i enlighet med ägarsamråd och under förutsättning att Region Västerbotten fattar motsvarande beslut. Innan utbetalning bör modell för beräkning av lokalbidrag fastställas.

Tabell 3. Resultaträkning 2026–2030

Belopp i mnkr

	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Verksamhetens intäkter	2 345,6	2 425,0	2 534,6	2 631,3	2 740,7
Verksamhetens kostnader	-11 728,1	-12 125,0	-12 672,9	-13 156,5	-13 703,5
Avskrivningar	-620,8	-650,2	-660,7	-677,8	-691,4
Verksamhetens nettokostnader	-10 003,3	-10 350,2	-10 799,0	-11 203,0	-11 654,2
Skatteintäkter, statsbidrag och utjämning	10 249,8	10 769,7	11 195,3	11 639,9	12 103,1
Finansiella intäkter	307,0	313,7	384,5	509,0	533,8
Finansiella kostnader	-348,1	-373,6	-470,7	-620,7	-644,7
Fördelningsreserv för politiska prioriteringar		-144,3	-86,2	-92,4	-95,9
Resultat	205,3	215,4	223,9	232,8	242,1

Tabell 4. Finansieringsbudget 2026–2030

Belopp i mnkr

	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Tillförda medel					
Resultat	205,3	215,4	223,9	232,8	242,1
Avskrivningar	620,8	650,2	660,7	677,8	691,4
Pensionsavsättning	-28,2	-26,5	-22,1	-21,4	-22,1
Summa tillförda medel	797,9	839,1	862,5	889,3	911,4
Använda medel					
Nettoinvesteringar*	-1 611,9	-1 317,1	-1 058,5	-859,3	-792,8
Nettoutgifter mark- och exploatering	-161,7	-183,3	-174,8	-257,0	37,5
Summa använda medel	-1 773,6	-1 500,4	-1 233,3	-1 116,3	-755,3
Förändring av rörelsekapital	-975,8	-661,3	-370,8	-227,0	156,1

* Inklusive ombudgeteringar från tidigare år.

Tabell 5. Nyckeltal

	Budget 2026*	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Nettokostnadernas (exkl avskrivningar) andel av skatteintäkter och generella statsbidrag	91,5%	90,1%	90,6%	90,4%	90,6%
Soliditet	31,1%	30,7%	30,9%	31,4%	32,5%
Självfinansieringsgrad inkl exploatering*	41,9%	52,8%	71,7%	81,6%	123,6%
Självfinansieringsgrad exkl exploatering*	45,6%	59,4%	83,6%	106,0%	117,8%
Låneskuld/invånare, tkr **	27,0	32,5	34,7	36,0	34,4

*Justerat för prognos för bokslut 2025 inklusive ombudgeteringar av investeringar.

**Inklusive exploateringsintäkter, exklusive vidareutlåning till bolagen.

Investeringsramar 2026–2030

Tabell 6. Investeringsramar per nämnd

Belopp i tkr

Nämnd/styrelse	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Kommunstyrelsen	72 392	101 345	131 042	59 307	25 959
Teknisk nämnd	1 170 081	1 087 481	825 708	694 038	654 650
För- och grundskolenämnd	19 320	20 820	19 488	17 462	15 441
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	10 500	21 500	6 500	16 620	6 753
Individ- och familjenämnd	15 254	19 926	9 251	9 339	10 360
Äldrenämnd	24 437	22 437	28 626	20 222	40 214
Byggnadsnämnd	470	470	479	489	498
Miljö- och hälsoskyddsnämnd	282	282	287	293	299
Kulturnämnd	7 850	12 850	10 947	14 708	6 167
Fritidsnämnd	16 450	18 950	16 326	16 643	16 976
Valnämnd	500	500	510	520	531
Umeåregionens brand- och räddningsnämnd	47 582	10 550	9 344	9 631	14 924
Summa styrelse/nämnd	1 385 117	1 317 110	1 058 509	859 273	792 772
Ombudgeteringar*	226 793	0	0	0	0
Summa inkl ombudgeteringar	1 611 910	1 317 110	1 058 509	859 273	792 772
Mark- och exploatering - anläggningar	250 300	508 850	561 950	639 400	350 850
Summa inkl mark- och exploatering	1 862 210	1 825 960	1 620 459	1 498 673	1 143 622

*Ombudgeteringar från 2024 särredovisas 2026 och ingår i nämndernas investeringsramar 2027.

Tabell 7. Nya investeringsprojekt över 50 mnkr

Belopp i tkr

Projekt	Totalt 2027-2030	Total budget
Inga nya investeringsprojekt över 50 mnkr		

Redogörelse för ekonomin i de kommunala bolagen

Utifrån nya lagkrav ska kommunens budget innehålla en redogörelse för ekonomin i de kommunala bolagen. Då bolagen står inför väsentliga investeringsbehov är det investeringsprognoserna och dess inverkan på de ekonomiska förutsättningarna som lyfts fram för Umeå kommun. Det bör dock observeras att kommunfullmäktige inte beslutar om investeringarna, utan det är endast en information. Vilka investeringar som ska genomföras beslutar respektive bolag själva. Fullmäktige ska dock ta ställning innan principiellt viktiga beslut fattas i de kommunala bolagen, exempelvis beslut om stora investeringar. Under planeringsperioden planeras dock inte för några sådana investeringar, utan kommunfullmäktige styr bolagen genom ägardirektiv och genom de kreditlimiter som fastställs inför varje budgetår.

Under perioden 2026-2030 uppgår den samlade investeringsprognosen för bolagskoncernen till ca 14,5 miljarder kronor, vilket innebär i snitt 2,9 miljarder per år. De största investeringarna planeras inom Umeva, AB Bostaden samt Umeå energi AB. Dessa bolag är de största bolagen i koncernen och de står för 72 procent av bolagskoncernens samlade investeringsvolym dessa år.

Inom Umeva, kommunens VA-bolag, handlar den ökade investeringsnivån under perioden om investeringar för vattenförsörjning. Inom Umeå energi investeras det i värme, elnät samt grön omställning och inom AB Bostaden beräknas nyproduktion av bostäder komma i gång framför allt under 2027-2028. Även ett nytt vård- och omsorgsboende ligger i planen.

Bolagens investeringar är kassaflödesgenererande, dvs självbärande inom respektive bolag. I prognosen för övriga UKF inkluderas uppförande av koncerngemensamt kontor 2028-2029. Inom bolagskoncernen finns dock infrastrukturinvesteringar som inte är självbärande i det korta perspektivet, men som finansieras inom UKF-koncernen som helhet. Den största är renovering och utbyggnad av Umeå hamn. Detta åtagande innebär att det inte planeras för någon utdelning från UKF till kommunen under planeringsperioden.

Nedanstående tabell visar de prognosticerade investeringsvolymerna för bolagskoncernen för 2026-2030, där de helägda bolagen framgår enskilt.

Tabell 8. Prognos investeringsramar bolagskoncern

Belopp i mnkr

	2026	2027	2028	2029	2030
Umeå Energi	546	958	990	594	400
Bostaden	664	615	707	695	450
Umeva	613	1 052	871	919	432
INAB	9	102	450	400	100
Hamnen	280	365	869	323	205
Övriga UKF	93	118	445	175	10
Totalt UKF	2 205	3 211	4 332	3 106	1 597

Förslag viktiga datum för Umeå kommuns nämnder 2027

Observera att detaljerad information om nedanstående aktiviteter lämnas i separata anvisningar. Viktiga datum fastställs i juni 2026

Datum	Aktivitet
25-jan	Verksamhetsdagen i KF Förvaltningar lämnar information till KF om möjligheter/utmaningar 3–5 år.
05-feb	Underlag till Årsredovisning Förvaltningens förslag till KS-rapport från xxx-nämnden för perioden jan-dec 2026 ska vara färdigt och inskickat till ksrapportering@umea.se
23-feb	Underlag till Årsredovisning XXX-nämndens fastställda rapport till KS/KF för perioden jan-dec 2026 (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) ska vara inskickad till ksdiarium@umea.se samt ksrapportering@umea.se
23-feb	Uppföljning Intern kontroll fg år Nämndens beslut om att Intern kontrollen under föregående år varit ändamålsenlig och tillräcklig samt nämnden godkännande av uppföljning av internkontrollplan för föregående ska vara inskickad till ksdiarium@umea.se
12-mar	Planering och budget nästkommande år Sista datum för nämnd att lämna yttrande på SLK:s förslag till planeringsdirektiv samt inkomma med information om avsikt att revidera av taxor och avgifter. Sista datum för Personalnämnden att lämna yttrande över löneutveckling och personalpolitiska mål
17-24 mars	Planering och budget nästkommande år Planeringsdialog - nämnder presenterar sina yttranden för KS:nau
29 april	Förslag till förändring taxor och avgifter Sista dag för nämnd att lämna förslag till förändring av taxor och avgifter, i enlighet med kommunstyrelsens anvisning
13-maj	Förenklad rapport jan-apr Förvaltningens förslag till förenklad KS/KF-rapport fr nämnden för perioden jan-april färdigt och inskickat till ksrapportering@umea.se
24-maj	Förenklad rapport jan-apr Nämndens fastställda rapport till KS/KF för perioden jan-april (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) ska vara inskickad till ksdiarium@umea.se och ksrapportering@umea.se
24-maj	Uppföljning Intern Kontroll jan-apr Nämndens uppföljning av internkontrollplan för perioden jan-april inskickad till ksdiarium@umea.se .
13-sep	Delårsrapport jan-aug Förvaltningens förslag till KS/KF-rapport fr nämnden för perioden januari-augusti färdigt och inskickat till ksrapportering@umea.se
30-sept	TN:s detaljbudget Sista datum för TN att lämna fastställd detaljbudget till KS, FGN och GVN
27-sep	Delårsrapport jan-aug Nämndens fastställda rapport till KS/KF för perioden jan-aug (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) ska vara inskickad till ksdiarium@umea.se och ksrapportering@umea.se
27-sep	Uppföljning Intern kontroll jan-aug Nämndens uppföljning av internkontrollplan för perioden jan-aug innevarande år inskickad till ksdiarium@umea.se
31-okt	Investeringsplanering och budget nästkommande år TN lämnar fastställt förslag till investeringsbudget och plan samt 10-årigt investeringsunderlag till KS diarium ksdiarium@umea.se
20-nov	Verksamhetsplan och budget för 2028 Sista datum för nämnder att lämna nämndens fastställda Verksamhetsplan (inkl. detaljbudget). Plan för styrning och uppföljning av verksamhet som utförs av externa utförare samt Riskanalys och Internkontrollplan för nästkommande verksamhetsår till ksdiarium@umea.se
6 dec	Nuläge & framtid Presentation av planeringsförutsättningar och förslag till planeringsdirektiv för 2029.

Viktiga datum för Umeå kommuns bolag 2027

Observera att detaljerad information om nedanstående aktiviteter lämnas i separata anvisningar.

Datum	Aktivitet
12-feb	Underlag till Årsredovisning Bolag lämnar underlag till SLK ekonomi - rapportpaket Cognos/mail
23-feb	Underlag till Årsredovisning Bolagets förslag till KS/KF-rapport från xxx-bolaget för perioden jan-dec 2026 färdigt och inskickat till ksrapportering@umea.se
22-feb	Bolagsdagen i KF
15-mar	Underlag till Årsredovisning XXX-bolagets fastställda rapport till KS/KF för perioden jan-dec 2026 (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) ska vara inskickad till ksdiarium@umea.se och ksrapportering@umea.se
12-mar	Planering nästkommande år Sista datum för UKF/bolag att lämna yttrande på SLK:s förslag till planeringsförutsättningar samt inkomma med information om avsikt att eventuellt revidera taxor och avgifter.
17-24 mar	Planering nästkommande år Planeringsdialog – UKF och berörda bolag presenterar sina yttranden för KSnau
7 april	Årsredovisning UKF Senaste dag för UKF att lämna signerat beslut om årsredovisning samt årsredovisning enligt beslutad anvisning till ksdiarium@umea.se och ksrapportering@umea.se
29 april	Förslag till förändring taxor och avgifter Sista dag för bolag att lämna förslag till förändring av taxor och avgifter, i enlighet med kommunstyrelsens anvisning.
10-maj	Underlag för KS uppsiktsplikt Sista dag för UKF att överlämna underlag till KS för uppsiktspliktens verkställande
13 maj	Förenklad rapport jan-apr Bolagets förslag till KS/KF-rapport från xxx-bolaget för perioden jan-april färdigt och inskickat till ksrapportering@umea.se
14 maj	Förenklad rapport jan-apr Bolag lämnar underlag till SLK ekonomi - rapportpaket Cognos/mail.
24-maj	Förenklad rapport jan-apr UKF:s rapport (verksamhetsberättelse/underlag) till KS/KF för perioden jan-april ska vara inskickad till ksdiarium@umea.se och ksrapportering@umea.se
13-sep	Delårsrapport jan-aug Bolag lämnar underlag till SLK ekonomi - rapportpaket Cognos/mail.
13-sep	Delårsrapport jan-aug Bolagets förslag till KS/KF-rapport från xxx-bolaget för perioden jan-aug färdigt och inskickat till ksrapportering@umea.se
27-sep	Delårsrapport jan-aug Styrelsen för Umeå folkets hus skickar fastställd rapport till ksdiarium@umea.se och ksrapportering@umea.se
27-sep	Delårsrapport jan-aug Av respektive bolagsstyrelse fastställd rapport till KS/KF (direktjusterad vid sammanträde om så behövs) skickas till UKF för överlämning till ksdiarium@umea.se och ksrapportering@umea.se
6 dec	Nuläge & framtid Presentation av planeringsförutsättningar och förslag till planeringsdirektiv för 2029.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2025-12-02

§ 214

Diariennr: KS-2025/00756

Stadsledningskontorets förslag till planeringsdirektiv version 1

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att överlämna stadsledningskontorets förslag till planeringsdirektiv och budget 2027 version 1, till berörda nämnder och bolag (bilaga 1)

att berörda nämnder och bolag uppmanas att lämna yttrande över förslaget i enlighet med fastställd anvisning (bilaga 4) senast 20 mars 2026.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande (se skriftlig reservation under kommunstyrelsens beslutsordning).

Ärendebeskrivning

Stadsledningskontoret har i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för planeringsprocess, budget och investeringar sammanställt ett förslag till planeringsdirektiv version 1 för 2027. I förslaget ingår de inriktningsmål och program som kommunfullmäktige fastställde i juni 2025. I förslaget ingår även förslag till ekonomisk totalram samt förslag till ekonomiska ramar för kommunens nämnder.

Nytt inför 2027

Föreslagna budgetramar för nämnderna utgår liksom tidigare från samma procentuella andel som i kommunfullmäktiges senaste beslut. Inför 2027 är det dock justerat så att varje nämnd fått *tilldelning i enlighet med PKV (Prisindex för kommunal verksamhet) i förhållande till relevant åldersintervall enligt senaste befolkningsprognos*. Nämnderna har inför sina yttranden fått samma uppräkningsmetod per invånare i relevant åldersintervall, vilket innebär ett mer likvärdigt utgångsläge. Alla nämnder har hela befolkningen som relevant åldersintervall utom äldre- och familjenämnden (65 år och äldre), individ- och familjenämnden (1-65 år), för- och

grundskolenämnden (1-15 år) och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (16-19 år).

Stadsledningskontorets förslag till investeringsbudget

Ett förslag till investeringsbudget 2027 och plan 2028–2030 har upparbetats av tekniska nämnden och stadsledningskontoret. I enlighet med fastställd anvisning har inga nya objekt föreslagits, utan endast tidsmässiga justeringar i nu gällande plan utifrån förändrade förutsättningar och tillägg av medel 2030 för projekt som enligt planering pågår in i 2030 samt för årliga ramanslag har medtagits.

Fortsatt beredning

Det förslag som upparbetats av stadsledningskontoret lämnas till kommunens nämnder och bolag för yttrande enligt fastställd anvisning. Yttranden ska vara KS diarium till handa senast den 20 mars 2026. Utöver det skriftliga yttrande nämnder och bolag ska inkomma med kan kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott lämna specifika frågeställningar för besvarande av nämnder/bolag under de presidiedialoger som ska genomföras i månadsskiftet mars/april.

Förslaget tillsammans med inkomna yttranden kommer därefter att sammanställas och överlämnas till de politiska partierna som har att enskilt eller tillsammans i olika konstellationer lägga fram förslag till planeringsdirektiv och budget inför demokratiskt fastställande i kommunfullmäktige i juni 2026.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Stadsledningskontorets förslag till planeringsdirektiv och budget

Bilaga 2. Investeringsbudget 2027 och plan 2028-2030

Bilaga 3. Totalramsberäkning

Bilaga 4. Anvisning för yttranden

Bilaga 5. Nämndernas utmaningar och möjligheter

Bilaga 6. Nettokostnadsavvikelser och nettokostnadsjämförelser

Bilaga 7. Relationstal – föreslagen ramtilldelning i förhållande till PKV och demografiska förändringar

Bilaga 8. Ramtilldelning över tid

Bilaga 9. Uppföljning Inriktningsmål och program

Bilaga 10. Förslag viktiga datum för nämnder och bolag 2027

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2025-12-02

Beredningsansvariga

Urban Blomdal
Anette Sjödin
Simon Dahlgren
Dan Gideonsson
Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Bore Sköld (V) – Under remissfråga 1, sida 3 (bilaga 4) ändra så att texten “..hållbarhet med mera” istället lyder “..hållbarhet och andra relevanta prognoser.”

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag *mot* Bore Skölds (V) förslag.

Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande. Det är viktigt för partierna i Umeås kommunfullmäktige att nämnderna levererar tydliga svar på frågor som rör förutsättningar för att klara sitt grunduppdrag för kommande budgetår. Det innebär att vi behöver få svar på hur de ser på möjligheten att - med föreslagen indexuppräkning - klara av att finansiera sin verksamhet med avseende på väntande löneökningar, prisökningar, demografiska förändringar etc. Utan denna information är det tämligen omöjligt för partierna att lägga budgetförslag som möter nämndernas reella ekonomiska behov.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Bore Sköld (V) – Under remissfråga 1, sida 3 (bilaga 4) ändra så att texten “..hållbarhet med mera” istället lyder “..hållbarhet och andra relevanta prognoser.”

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2025-12-02

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag *mot* Bore Skölds (V) förslag. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande. Det är viktigt för partierna i Umeås kommunfullmäktige att nämnderna levererar tydliga svar på frågor som rör förutsättningar för att klara sitt grunduppdrag för kommande budgetår. Det innebär att vi behöver få svar på hur de ser på möjligheten att - med föreslagen indexuppräkning - klara av att finansiera sin verksamhet med avseende på väntande löneökningar, prisökningar, demografiska förändringar etc. Utan denna information är det tämligen omöjligt för partierna att lägga budgetförslag som möter nämndernas reella ekonomiska behov.

Beslutet ska skickas till

Kommunens nämnder samt UKF

Förslag till investeringsbudget 2027 och plan 2028-2030

Nämnd	Status/Kategori	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030	Summa 2027-2030
Teknisk nämnd		1 087 480	825 708	694 038	654 650	3 261 877
Fastigheter		740 581	388 513	388 072	408 073	1 925 238
Brand- och räddningsnämnd		69 000	0	0	0	69 000
Brandstation Signalvägen, funktioner maa höjd beredskap	Påbörjad	14 000	0	0	0	14 000
Brandstation Umeå Östra	Påbörjad	55 000	0	0	0	55 000
Fritidsnämnd		2 900	224	229	233	3 587
Athena fritidsgård	Påbörjad	2 900	0	0	0	2 900
Ram lokalanpassningar Fritid	Årligt ramanslag	0	224	229	233	687
För- och grundskolenämnd		295 150	154 649	73 550	40 253	563 602
Brännlands skola (paviljong, tillgänglighet)	Påbörjad	10 000	0	0	0	10 000
Carlskundsskolan åk 7-9 nybyggnad sex paralleller	Påbörjad	500	0	0	0	500
För- och grundskolegårdar solskydd, belysning, lek	Årligt ramanslag	3 300	3 366	3 433	3 502	13 601
Förskola Hissjö 2 avd	Ej påbörjad	8 000	14 000	0	0	22 000
Förskola Innertavle 4 avd	Ej påbörjad	0	1 000	25 400	15 000	41 400
Förskola Mariedal 6 avd	Påbörjad	200	0	0	0	200
Förskola Stöcke 6 avd	Påbörjad	20 000	41 100	0	0	61 100
Förskola Sörmjöle 4 avd	Ej påbörjad	0	0	1 000	20 000	21 000
Förskola Tavelsjö 6 avd	Ej påbörjad	0	20 000	42 000	0	62 000
Förskola Yttersjö 4 avd	Ej påbörjad	42 000	1 000	0	0	43 000
Grisbackaskolan kök matsal 4 klassrum	Påbörjad	3 000	0	0	0	3 000
Grubbeskolan 2 klassrum, matsal	Påbörjad	12 500	12 500	0	0	25 000
Hedlundaskolan F-6 utbyggnad till två paralleller	Påbörjad	7 000	0	0	0	7 000
Obbola skola F-9 utbyggnad två klassrum	Påbörjad	12 000	0	0	0	12 000
Ram anpassningar förskola	Årligt ramanslag	550	561	572	584	2 267

Ram anpassningar grundskola	Årligt ramanslag	1 100	1 122	1 144	1 167	4 534
Rödängsskolan nybyggnad en parallell F-3	Ej påbörjad	75 000	0	0	0	75 000
Stöcke skola nybyggnad två paralleller F-3	Ej påbörjad	100 000	60 000	0	0	160 000
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd		36 100	1 122	0	0	37 222
Ram anpassningar Gym-Vux	Påbörjad	1 100	1 122	0	0	2 222
Vasaskolan gymn elevökn	Påbörjad	35 000	0	0	0	35 000
Individ- och familjenämnd		110 941	32 934	75 007	69 383	288 264
Anp ny lokal för daglig verksamhet etapp 1	Ej påbörjad	10 000	0	0	0	10 000
Daglig verksamhet Magistervägen	Påbörjad	37 000	0	0	0	37 000
Förstärkt serviceboende Malmen 27 2 plan	Påbörjad	13 000	0	0	0	13 000
Gruppboende Gimoplan	Påbörjad	8 864	0	0	0	8 864
Gruppboende Holmsund 2 plan	Ej påbörjad	20 000	1 000	0	0	21 000
Gruppboende Stenmorgärdet	Ej påbörjad	0	13 496	7 000	0	20 496
Gruppboenden 2 per år	Ej påbörjad	0	0	49 200	50 200	99 400
Gruppboenden Prydnadsbusken 2 plan	Påbörjad	4 000	0	0	0	4 000
Ram anp DV, anp LSS-boende mm	Årligt ramanslag	18 077	18 438	18 807	19 183	74 505
Kulturnämnden		990	1 010	1 030	15 426	18 455
Bibliotek	Ej påbörjad	0	0	0	14 375	14 375
Ram anpassning/renovering bibliotek	Årligt ramanslag	990	1 010	1 030	1 051	4 080
Teknisk nämnd		212 000	192 964	220 534	173 441	798 939
Driftkontor TN kv Schablonen 8, 11	Ej påbörjad	0	15 000	0	0	15 000
Hippologum	Påbörjad	11 000	0	0	0	11 000
Kontor Magistervägen	Påbörjad	23 000	0	0	0	23 000
Kök ramanslag	Årligt ramanslag	11 000	11 220	11 444	11 673	45 338
Lokalanpassning ej spec.	Årligt ramanslag	22 000	22 440	22 889	23 347	90 675
Lokaloptimeringar TN	Årligt ramanslag	2 200	2 244	2 289	2 335	9 068
Reinvesteringar, pågående och generella	Årligt ramanslag	112 000	113 540	115 111	117 413	458 064
Stadshuset Östra Stallarna	Påbörjad	0	0	37 956	0	37 956
Åtgärdsprogram Bygg och anläggning Fastighetsinvesteringar klimat	Påbörjad	6 500	6 500	6 500	0	19 500
Åtgärdsprogram Energi Fastighetsinvesteringar (lönsamma)	Årligt ramanslag	12 100	11 220	11 444	11 673	46 438
Åtgärdsprogram Transporter Laddinfrastruktur tjänstefordon	Påbörjad	5 500	5 800	5 900	0	17 200

Ökad civilberedskap	Påbörjad	6 700	5 000	7 000	7 000	25 700
Äldrenämnd		13 500	5 610	17 722	109 337	146 169
Ram anpassning kommunala lokaler och boenden	Årligt ramanslag	5 500	5 610	5 722	5 837	22 669
Solgården VOB, anpassningar	Ej påbörjad	8 000	0	0	0	8 000
Sävar hemtjänstlokal/dagverksamhet dementa, del av VOB	Ej påbörjad	0	0	2 000	19 600	21 600
Sävar Vård- och omsorgsboende 60 pl	Ej påbörjad	0	0	10 000	83 900	93 900
Gator och vägar		234 512	307 009	172 304	142 167	855 993
Teknisk nämnd		234 512	307 009	172 304	142 167	855 993
Djupbäcken Klimatanpassning	Ej påbörjad	20 000	20 000	0	0	40 000
Fordon 7 år	Årligt ramanslag	7 700	7 854	8 011	8 171	31 736
GC/serviceväg resecentrum Drottningv	Ej påbörjad	2 185	0	0	0	2 185
GC-bro Sävarån	Ej påbörjad	13 030	15 600	0	0	28 630
GC-väg förläng Tomternavägen	Ej påbörjad	0	0	700	1 800	2 500
GC-väg förlängning parkering & resecentrum	Ej påbörjad	2 150	0	0	0	2 150
Humleparken inkl. GC	Ej påbörjad	3 000	3 500	0	0	6 500
Järnvägspassage Holmsund	Ej påbörjad	5 000	30 000	15 000	0	50 000
Kollektivtrafiknod Trandansen	Ej påbörjad	0	15 000	0	0	15 000
Kommun- & stadsdelssatsningar	Årligt ramanslag	2 200	2 244	2 289	2 335	9 068
Kontaktvägen	Ej påbörjad	2 000	10 000	7 500	0	19 500
Kungsvägen et 2	Påbörjad	1 000	7 000	0	0	8 000
Kungsvägen etapp 1	Påbörjad	11 250	6 750	0	0	18 000
Norra Obbolavägen	Ej påbörjad	1 405	3 595	0	0	5 000
Planskild Passage Tomterna	Ej påbörjad	11 258	11 258	0	0	22 516
Renmarkstorget	Påbörjad	0	15 000	0	0	15 000
Skravelsjövägen i Röbäck	Ej påbörjad	500	2 000	12 500	6 000	21 000
Snödeponi Brännland	Årligt ramanslag	6 000	0	0	0	6 000
Snötipp	Ej påbörjad	1 000	8 000	0	0	9 000
Sopkärl	Ej påbörjad	2 500	2 500	0	0	5 000
Storgatan	Påbörjad	2 000	4 588	4 587	0	11 175
Säkra anläggningarnas standard	Årligt ramanslag	81 559	82 930	84 328	86 015	334 832
Tegsbron	Ej påbörjad	0	0	5 000	5 000	10 000

Tvärån Klimatanpassning	Ej påbörjad	20 000	20 000	0	0	40 000
Utredningar inför investeringar	Årligt ramanslag	1 100	1 122	1 144	1 167	4 534
Väg 503	Påbörjad	10 000	10 000	9 500	9 500	39 000
Ålidhem stadsmiljö Gata	Ej påbörjad	935	3 000	0	0	3 935
Åtgärdsprogram Framkomlighetshöjande Kollektivtrafik	Ej påbörjad	3 750	3 750	0	0	7 500
Åtgärdsprogram Transporter Klimatanpassning	Årligt ramanslag	12 100	11 220	11 444	11 673	46 438
Åtgärdsprogram Transporter Trafiksäkerhet och Hållbara färdssätt	Årligt ramanslag	10 890	10 098	10 300	10 506	41 794
IT		54 258	71 658	78 728	73 876	278 520
Teknisk nämnd		54 258	71 658	78 728	73 876	278 520
Bildskärman och tillbehör	Årligt ramanslag	2 824	2 498	2 548	2 599	10 470
Datorer Umeå Kommun	Årligt ramanslag	21 181	28 463	29 033	29 613	108 289
Ram It FG	Årligt ramanslag	11 162	15 792	16 108	16 430	59 491
Ram It GY	Årligt ramanslag	13 399	14 236	14 521	14 811	56 967
Ram It infrastruktur	Årligt ramanslag	4 593	7 069	7 210	7 354	26 225
Skrivare som tjänst	Årligt ramanslag	1 100	3 600	9 309	3 069	17 077
Parker		24 300	24 586	20 878	21 295	91 059
Teknisk nämnd		24 300	24 586	20 878	21 295	91 059
Döbelns park	Ej påbörjad	4 000	0	0	0	4 000
Gatuträd	Årligt ramanslag	660	673	687	700	2 720
Lekparker	Årligt ramanslag	6 400	6 488	6 578	6 709	26 175
Olofsdals park	Ej påbörjad	0	4 000	0	0	4 000
Parker	Årligt ramanslag	8 400	8 488	8 578	8 749	34 215
Skog	Årligt ramanslag	2 200	2 244	2 289	2 335	9 068
Strandprom Alla broar runt	Årligt ramanslag	2 200	2 244	2 289	2 335	9 068
Utredningar allmänt	Årligt ramanslag	440	449	458	467	1 814
Övriga		33 830	33 942	34 057	9 238	111 068
Teknisk nämnd		33 830	33 942	34 057	9 238	111 068
Fastighet Inredning/ utrustning	Årligt ramanslag	330	337	343	350	1 360
Köp av bostadsrätter	Ej påbörjad	25 000	25 000	25 000	0	75 000
Maskiner (elektronik/digitalisering) MS	Årligt ramanslag	2 500	2 520	2 540	2 591	10 152
Ram Städ	Årligt ramanslag	5 500	5 576	5 653	5 766	22 495

Volym och arbetssätt MS	Årligt ramanslag	500	510	520	531	2 061
Kommunstyrelsen		101 345	131 042	59 307	25 959	317 654
Fastigheter		40 000	40 000	40 000	0	120 000
Kommunstyrelsen		40 000	40 000	40 000	0	120 000
Köp av fastigheter	Ej påbörjad	30 000	30 000	30 000	0	90 000
Medel till KS förfogande, civilberedskap	Ej påbörjad	10 000	10 000	10 000	0	30 000
IT		4 400	4 488	4 578	4 669	18 135
Kommunstyrelsen		4 400	4 488	4 578	4 669	18 135
Digitaliseringsreserv	Årligt ramanslag	4 400	4 488	4 578	4 669	18 135
Kraft		23 707	39 292	13 442	19 977	96 418
Kommunstyrelsen		23 707	39 292	13 442	19 977	96 418
Förnyelse Kraftverk	Årligt ramanslag	5 312	0	0	3 495	8 807
Investeringsprogram bygg	Årligt ramanslag	776	0	0	55	831
Investeringsprogram damm	Årligt ramanslag	5 558	10 857	6 204	10 260	32 878
Vidmakthållande Kraftverk	Årligt ramanslag	2 327	1 293	1 293	2 207	7 118
Övriga invest. Stornorrfors	Årligt ramanslag	9 735	27 143	5 946	3 960	46 783
Övriga		33 238	47 262	1 287	1 313	83 100
Kommunstyrelsen		33 238	47 262	1 287	1 313	83 100
Investeringsreserv	Årligt ramanslag	1 238	1 262	1 287	1 313	5 100
Muddring av farleden	Ej påbörjad	32 000	46 000	0	0	78 000
Äldrenämnd		22 437	28 626	20 222	40 214	111 499
Övriga		22 437	28 626	20 222	40 214	111 499
Äldrenämnd		22 437	28 626	20 222	40 214	111 499
Digitalisering, ny	Ej påbörjad	1 100	6 800	600	700	9 200
Inv/utrustning Sävar hemtjänstlokal/dagverksamhet dementa	Ej påbörjad	0	0	0	4 500	4 500
Inv/utrustning Sävar vård- och omsorgsboende 60 pl	Ej påbörjad	0	0	0	15 000	15 000
Inventarier/digitalisering extern förhyrning, ny	Ej påbörjad	3 737	3 800	767	782	9 086
Inventarier/Digitalisering/Hjälpmedel re	Årligt ramanslag	17 600	18 026	18 855	19 232	73 713
För- och grundskolenämnd		20 820	19 488	17 462	15 441	73 212
Övriga		20 820	19 488	17 462	15 441	73 212
För- och grundskolenämnd		20 820	19 488	17 462	15 441	73 212

Inv Brännlands skola	Ej påbörjad	500	0	0	0	500
Inv Fsk Innertavle 4 avd	Ej påbörjad	0	0	1 400	1 200	2 600
Inv Fsk Stöcke ny 6 avd	Ej påbörjad	0	2 100	0	0	2 100
Inv Fsk Yttersjö 4 avd	Ej påbörjad	1 400	0	0	0	1 400
Inv Förskola Hissjö 2 avd	Ej påbörjad	0	700	0	0	700
Inv Förskola Tavelsjö 6 avd	Ej påbörjad	0	0	2 100	0	2 100
Inv Grubbeskolan	Ej påbörjad	0	500	0	0	500
Inv Obbola skola F-9 utbyggnad till två paralleller	Ej påbörjad	500	0	0	0	500
Inv Rödängsskolan nybyggnad en parallell F-3	Ej påbörjad	2 000	0	0	0	2 000
Inv Stöcke skola nybyggnad två paralleller F-3	Ej påbörjad	0	2 500	0	0	2 500
Inventarier kopplat till behov norra	Ej påbörjad	1 500	0	0	0	1 500
Inventarier kopplat till behov södra	Ej påbörjad	1 500	0	0	0	1 500
IT-åtgärder	Årligt ramanslag	2 420	2 468	2 518	2 568	9 974
Reinvesteringsmedel inventarier förskola	Årligt ramanslag	4 400	4 488	4 578	4 669	18 135
Reinvesteringsmedel inventarier grundskola	Årligt ramanslag	6 600	6 732	6 867	7 004	27 203
Fritidsnämnd		18 950	16 326	16 643	16 976	68 895
Övriga		18 950	16 326	16 643	16 976	68 895
Fritidsnämnd		18 950	16 326	16 643	16 976	68 895
Inventarier nya projekt	Ej påbörjad	250	0	0	0	250
Reinvesteringar enl utbytesplan	Årligt ramanslag	9 900	9 900	10 088	10 290	40 179
Täckgolv och filtmatta	Ej påbörjad	2 500	0	0	0	2 500
Utbyte konstgräsplaner	Årligt ramanslag	6 300	6 426	6 555	6 686	25 966
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd		21 500	6 500	16 620	6 753	51 373
Fastigheter		0	0	10 000	0	10 000
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd		0	0	10 000	0	10 000
Forslunda	Ej påbörjad	0	0	10 000	0	10 000
Övriga		21 500	6 500	6 620	6 753	41 373
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd		21 500	6 500	6 620	6 753	41 373
Inv Vasaskolan gymn elevökn	Ej påbörjad	15 000	0	0	0	15 000
Reinvesteringsmedel	Årligt ramanslag	6 500	6 500	6 620	6 753	26 373
Individ- och familjenämnd		19 926	9 251	9 339	10 360	48 876

Övriga		19 926	9 251	9 339	10 360	48 876
Individ- och familjenämnd		19 926	9 251	9 339	10 360	48 876
Inventarier Daglig verksamhet Magistervägen	Ej påbörjad	7 000	0	0	0	7 000
Inventarier Gruppboende Holmsund 2 pl	Ej påbörjad	840	0	0	0	840
Inventarier Gruppboenden 2 per år	Ej påbörjad	0	350	260	1 100	1 710
Inventarier kontor socialtjänstpersonal Magistervägen	Ej påbörjad	2 000	0	0	0	2 000
Inventarier Servicelägenheter, förhyrda	Ej påbörjad	360	0	0	0	360
Inventarier Socialtjänstens Hus	Ej påbörjad	1 000	0	0	0	1 000
Investering inventarier ny	Årligt ramanslag	4 656	4 749	4 844	4 941	19 191
Investering inventarier re	Årligt ramanslag	3 300	3 366	3 433	3 502	13 601
Investering teknik	Årligt ramanslag	770	785	801	817	3 174
Kulturnämnden		12 850	10 947	14 708	6 167	44 672
Övriga		12 850	10 947	14 708	6 167	44 672
Kulturnämnden		12 850	10 947	14 708	6 167	44 672
Gestaltad livsmiljö	Årligt ramanslag	1 000	1 000	1 000	1 020	4 020
Inventarier Bibliotek	Ej påbörjad	0	0	8 663	0	8 663
Inventarier Obbola nytt folk- och skolbibliotek	Ej påbörjad	2 000	0	0	0	2 000
Konst	Årligt ramanslag	2 200	2 244	2 289	2 335	9 068
Kultur reinvestering/ kostnadsbesparande	Årligt ramanslag	7 650	7 703	2 757	2 812	20 922
Brand- och räddningsnämnd		10 550	9 344	9 631	14 924	44 449
Övriga		10 550	9 344	9 631	14 924	44 449
Brand- och räddningsnämnd		10 550	9 344	9 631	14 924	44 449
Anläggning av nya brandposter	Årligt ramanslag	550	561	572	584	2 267
Ram	Årligt ramanslag	10 000	8 783	9 059	14 340	42 182
Valnämnd		500	510	520	531	2 061
Övriga		500	510	520	531	2 061
Valnämnd		500	510	520	531	2 061
Utrustning	Årligt ramanslag	500	510	520	531	2 061
Byggnadsnämnd		470	479	489	498	1 936
Övriga		470	479	489	498	1 936
Byggnadsnämnd		470	479	489	498	1 936

Utrustning	Årligt ramanstag	470	479	489	498	1 936
Miljö- och hälsoskyddsnämnd		282	287	293	299	1 161
Övriga		282	287	293	299	1 161
Miljö- och hälsoskyddsnämnd		282	287	293	299	1 161
Inventarier	Årligt ramanstag	282	287	293	299	1 161
Totalsumma		1 317 109	1 058 509	859 273	792 772	4 027 663

Totalramsberäkning

Totalramsberäkningen utgår från den av kommunfullmäktige senast beslutade budgeten och flerårsplanen. Den revideras med skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning baserat på regeringens höstproposition och Umeå kommuns egen befolkningsprognos. Vidare justeras kostnader för pensioner enligt senaste beräkning från avtalad pensionsförvaltare samt för uppdaterade beräkningar av finansnetto och avskrivningar baserat på förslag till investeringsbudget 2027 och plan 2028–2030. Den fördelningsbara ramen är det som kvarstår efter att prognosticerade intäkter från skatter och bidrag, kraftverksamhet samt eventuell utdelning reducerats för särskilda åtaganden som kommunfullmäktige beslutat om, ekonomisk ram för valnämnden och kommunfullmäktige (revisionen) samt en fördelningsreserv för politiska prioriteringar. I den politiska fördelningsreserven reserveras även medel avseende kostnader för höjt PO-pålägg 2027-2030 och som fördelas ut till nämnderna i planeringsdirektiv 2.

Den fördelningsbara ramen har i enlighet med fastställd modell i ett första steg fördelats till styrelse och nämnder med samma procentuella andel som i kommunfullmäktiges senaste beslut och med hänsyn tagen till eventuella beslutade tekniska ramjusteringar. Därefter har ramarna justerats så att varje nämnd fått tilldelning i enlighet med PKV¹ i förhållande till relevant åldersintervall enligt senaste befolkningsprognos. De överskjutande medel som uppstått vid justering till PKV per invånare i aktuellt åldersintervall har tillförts den politiska fördelningsreserven. Två nämnder är undantagna från denna modellberäkning; för valnämnden baseras ramen på beslutad flerårsbudget istället för procentuell andel och för kommunfullmäktige (revisionen) har ramen beräknats enligt särskild modell beslutad av kommunfullmäktige.

¹ Prisindex för kommunal verksamhet (PKV) exklusive PO-effekt enligt SKR:s prognos i cirkulär 25:47 i oktober 2025.

Tabell 1. Totalramsberäkning

	Budget 2026	Budget 2027	Plan		
			2028	2029	2030
Intäkter					
Skatter och bidrag	10 249 773	10 769 744	11 195 295	11 639 901	12 103 079
Kraftverksamhet	107 000	107 000	107 000	107 000	107 000
Utdelning kommunala bolag	0	0	0	0	0
Totalram	10 356 773	10 876 744	11 302 295	11 746 901	12 210 079
Resultatkrav	-205 334	-215 395	-223 906	-232 798	-242 062
Åtaganden och kommungemensamma kostnader					
Kollektivtrafik	-179 566	-185 566	-191 566	-197 566	-203 566
Umeå Folkets Hus	-26 821	-27 089	-27 360	-27 634	-27 910
Västerbottens Museum	-19 093	-19 781	-20 493	-21 231	-21 995
Norrlandsoperan	-35 645	-36 928	-38 257	-39 634	-41 061
Friskvårdsbidrag	-7 747	-7 825	-7 903	-7 982	-8 062
Fackliga förtroendemän	-14 235	-14 820	-15 368	-15 755	-16 152
Tillväxtanslag	-34 904	-34 904	-34 904	-34 904	-34 904
Anslag för oförutsedda behov och civil beredskap	-31 337	-31 337	-31 337	-31 337	-31 337
Avskrivningar	-620 757	-650 222	-660 677	-677 847	-691 432
Utrangeringar	-12 000	-12 000	-12 000	-12 000	-12 000
Pensioner nettokostnad exkl finansiella kostnader	-166 115	-164 202	-162 231	-160 393	-166 007
Finansiella nettokostnader	-41 165	-59 877	-86 207	-111 720	-110 887
Summa åtaganden och kommungemensamma kostnader	-1 189 385	-1 244 550	-1 288 303	-1 338 003	-1 365 313
Valnämnd	-19 938	-3 600	-3 700	-20 000	-3 800
Kommunfullmäktige/revision	-4 048	-4 118	-4 186	-4 255	-4 326
Fördelningsbar ram före fördelningsreserv	8 938 068	9 409 081	9 782 200	10 151 844	10 594 578
Politisk fördelningsreserv		-64 618	-67 172	-69 839	-72 618
Reservering för höjt PO		-6 989	-19 018	-22 512	-23 299
Fördelningsbar ram	8 938 068	9 337 473	9 696 011	10 059 493	10 498 660
Justering till PKV, medel tillförs politisk fördelningsreserv		-72 660			
Fördelat till nämnder och styrelse exkl åtaganden, valnämnd och kommunfullmäktige/revision	8 938 068	9 264 813	9 696 011	10 059 493	10 498 660

Nettokostnadsavvikelser och nettokostnadsjämförelser

Nämnd	Sid nr
<u>Nettokostnadsavvikelser</u>	
För- och grundskolenämnd	1–10
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	11–15
Individ- och familjeomsorgsnämnd	16–22
Äldrenämnd	23–30
<u>Nettokostnadsjämförelser</u>	
Fritidsnämnd	31–35
Kulturnämnd	36–42

Analys av nettokostnadsavvikelse, förskola, grundskola och fritidshem.

Bakgrund

Som en del i planeringsprocessen ska berörda nämnder analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Analyserna utgör ett analysunderlag i planeringsprocess för 2027.

Centrala tillämpningsanvisningar för analys av nettokostnadsavvikelse har tagits fram, vilka ligger till grund för analysen.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningsystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Tillvägagångssätt:

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser görs där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys:

För- och grundskolenämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för följande verksamheter; förskola, fritidshem och grundskola.

Nettokostnadsavvikelsen för förskola, fritidshem och grundskola inkluderar även kostnader som ligger **utanför** för- och grundskolenämndens ansvarsområde, exempelvis kostnader för lokaler, måltider, vissa IT-kostnader som ingår i lärverktyg m.m.

Utifrån givna anvisningar ska inte några kvalitetsmått ingå i analysen, om höga eller låga kostnader motsvaras av hög/låg kvalitet kommenteras därför inte.

I kommungruppen större stad har ytterligare två städer tillkommit under år 2022, Kalmar och Kristianstad.

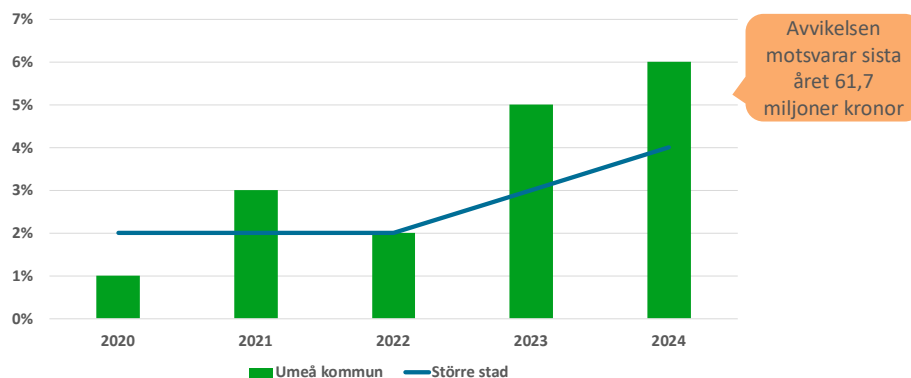
Förskola

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för verksamhet förskola i procent de senaste 5 åren



Källa: Kolada



Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse förskoleverksamhet för större städer år 2024, i procent



Källa: Kolada



Nettokostnadsavvikelsen för förskola har för Umeå Kommun varierat en del de senaste åren, men sedan 2022 har nettokostnadsavvikelsen ökat. För 2024 har nettokostnadsavvikelsen ökat till ungefär 6% vilket motsvarar 61,7 mnkr och ligger ungefär 2 % över större stad. Det betyder att kostnaden för kommunens förskola är något högre än vad Umeå Kommun förväntas kosta med tanke på

strukturen. I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler, måltider m.m. Nettokostnadsavvikelsen för förskola inkluderar även öppen förskola vilket inte omfattas av nämndens uppdrag.

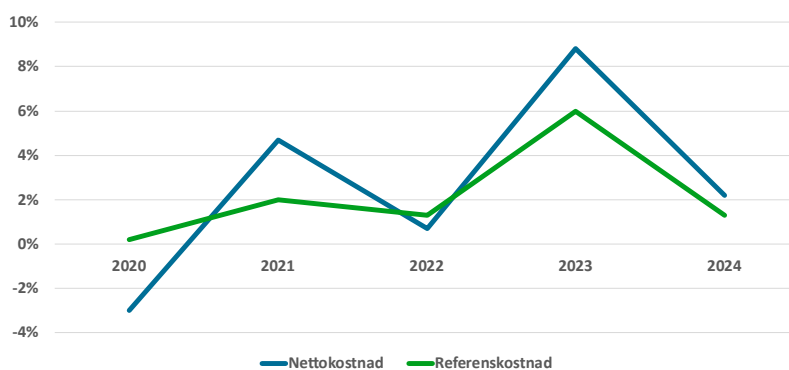
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent och vi kan då se att Umeå Kommun ligger något över genomsnittet för större stad. Umeå kommun ligger på samma placering bland större städer som 2023 trots en högre nettokostnadsavvikelse år 2024.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för verksamhet förskola i procent de senaste 5 åren

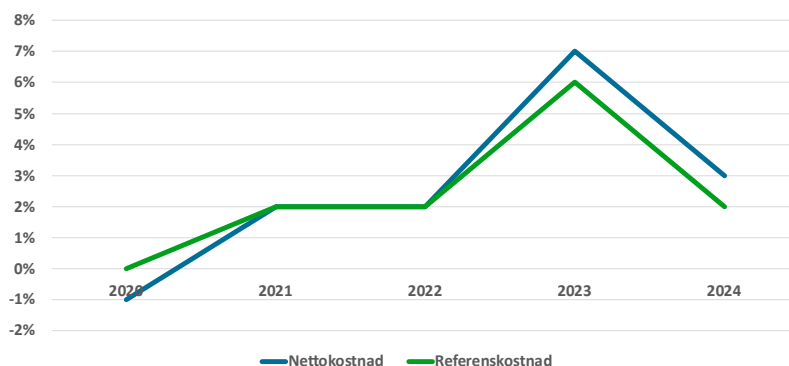


Källa: Kolada



Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för verksamhet förskola, i procent de senaste 5 åren



Källa: Kolada



Nettokostnaden har minskat i en något högre takt än referenskostnaden för år 2024 för Umeå Kommun (diagram 3). Jämförelsen indikerar att Umeå Kommun närmar sig referenskostnaden.

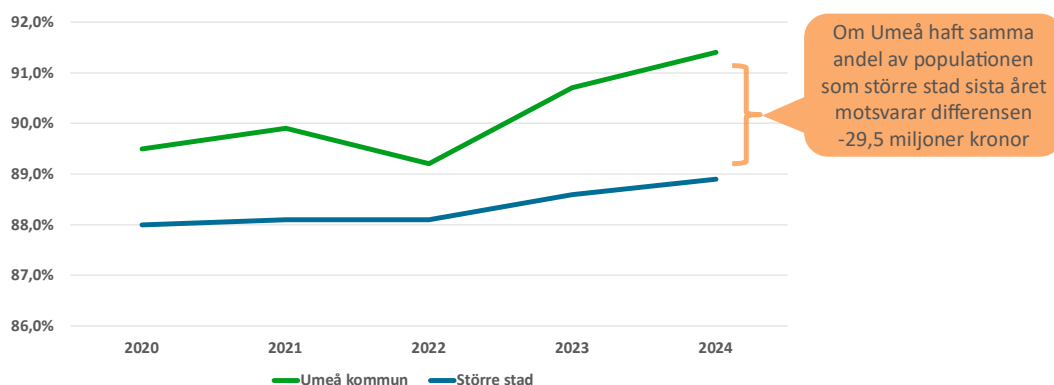
För större stad (diagram 4) ser vi samma trend med en minskning av både referenskostnaden och nettokostnadens utveckling men där minskningen i nettokostnaden inte varit lika kraftig som för Umeå kommun.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

Diagram 5

Andel av populationen för verksamhet förskola i jämförelse med större stad



Källa: Kolada

**UMEÅ
KOMMUN**

Umeå Kommun har en högre andel av populationen i förskola i jämförelse med större stad de senaste åren och för 2024 har skillnaden mellan Umeå kommun och större stad ökat ytterligare. Då nettokostnadsavvikelsen inte tar hänsyn till andel av populationen inom förskola bedöms detta vara del i förklaringen till att nettokostnadsavvikelsen ökat för kommunen jämfört med större stad. Hade Umeå Kommun haft samma andel av befolkningen i åldersgruppen som större stad hade Umeå Kommun haft 29,5 mnkr i lägre kostnader.

Fritidshem

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för verksamhet fritidshem i procent de senaste 5 åren

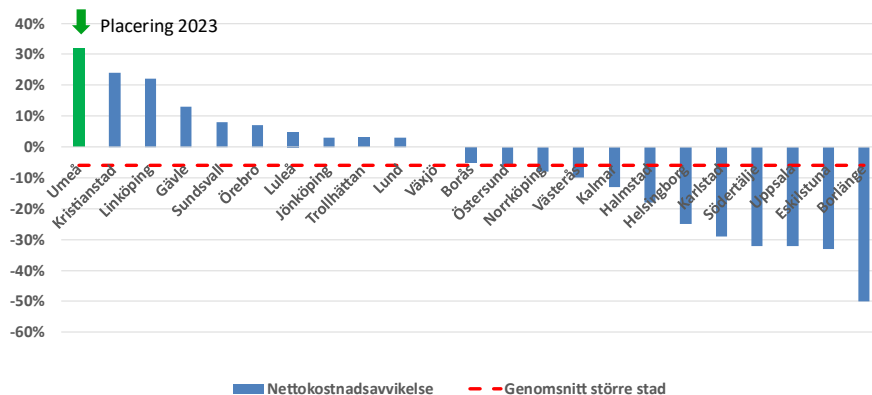


Källa: Kolada



Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse fritidshemsverksamhet för större städer år 2024, i procent



Källa: Kolada



Nettokostnadsavvikelsen för fritidshem har för Umeå Kommun ökat något de senaste åren. Umeå kommunen har högre kostnader för fritidshem än förväntat med tanke på strukturen. År 2024 motsvarar avvikelsen 83,1 miljoner kronor för Umeå Kommun. I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler och måltider. Det sker även en del fördelningar av personal som arbetar mot flera verksamheter förskoleklass, grundskola och fritidshem vilket skulle kunna påverka nettokostnadsavvikelsen.

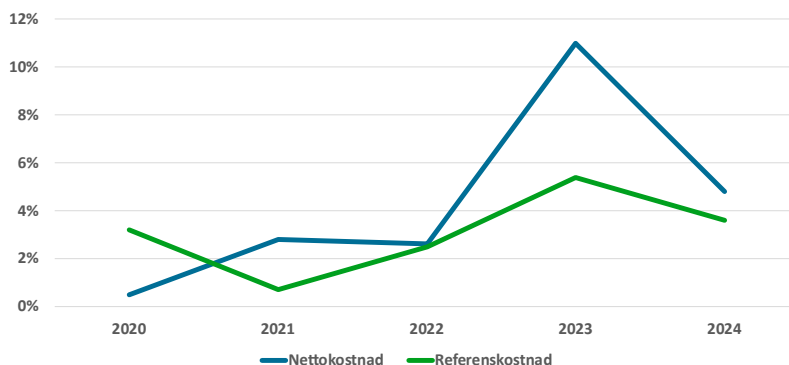
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent Umeå Kommun har högre nettokostnadsavvikelse än genomsnittet bland samtliga större städer. Även för år 2023 har Umeå Kommun högst avvikelse.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för verksamhet fritidshem i procent de senaste 5 åren

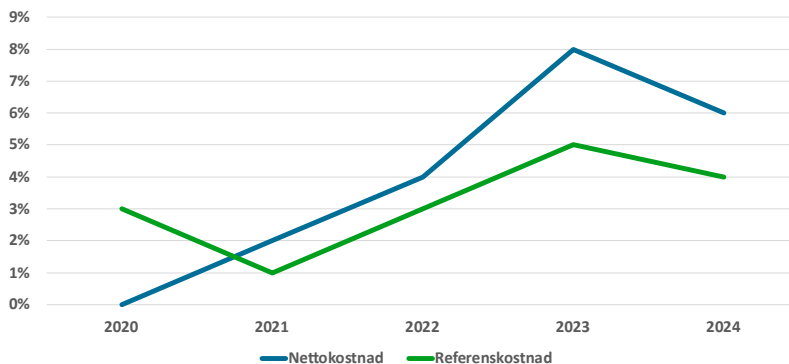


Källa: Kolada



Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för verksamhet fritidshem, i procent de senaste 5 åren



Källa: Kolada



För Umeå Kommun har referenskostnadens utveckling minskat kraftigt jämfört med år 2023 och närmar sig referenskostnaden. Nettokostnaden visade en topp 2023 men har övriga år legat ganska nära referenskostnaden vad gäller fritidshem.

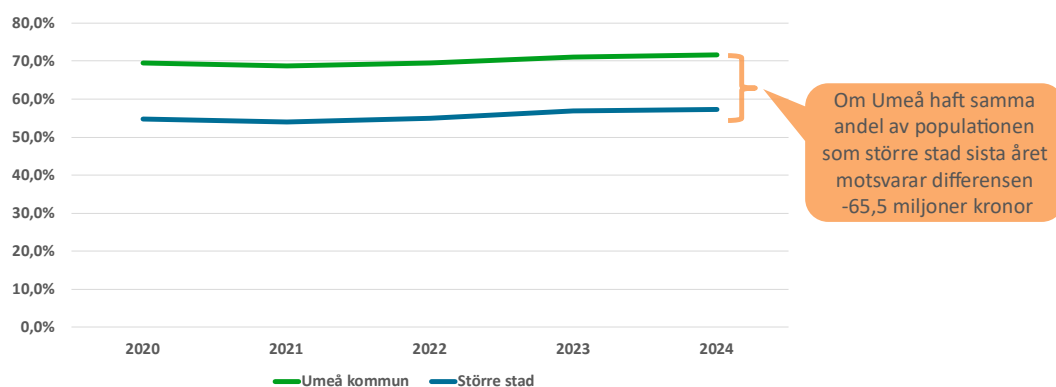
För större stad ser vi en liknande trend som för Umeå Kommun, men nettokostnaden ligger fortsatt klart över referenskostnaden.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

Diagram 5

Andel av populationen för verksamhet fritidshem i jämförelse med större stad



Källa: Kolada

UMEÅ
KOMMUN

Umeå Kommun har en högre andel av populationen i fritidshem i jämförelse med större stad de senaste åren. Då nettokostnadsavvikelsen inte tar hänsyn till andel av populationen inom fritidshem är detta en av förklaringarna till att Umeå kommun har en hög nettokostnadsavvikelsen för fritidshem. Hade Umeå Kommun haft samma andel av befolkningen i åldersgruppen som större stad hade Umeå Kommun haft 65,5 mnkr i lägre kostnader.

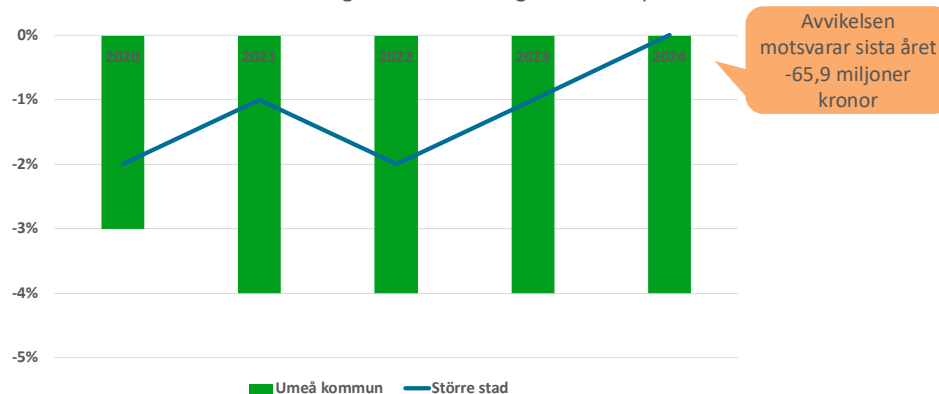
Grundskola

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för verksamhet grundskola i procent de senaste 5 åren

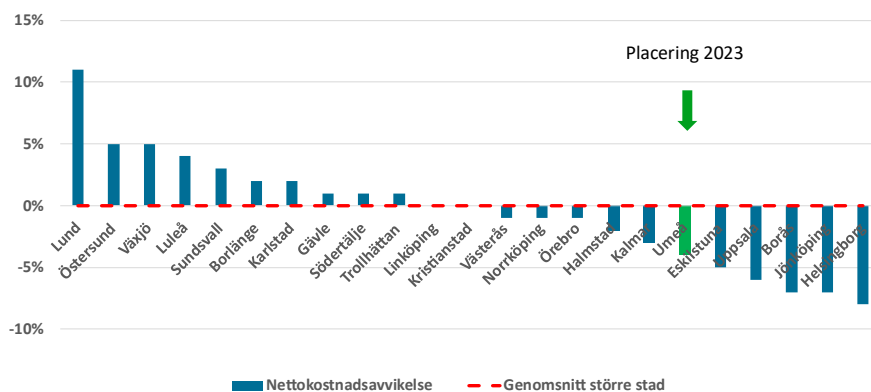


Källa: Kolada



Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse grundskoleverksamhet för större städer år 2024, i procent



Källa: Kolada



Nettokostnadsavvikelsen för grundskola har för Umeå Kommun legat ganska konstant de senaste åren. Sedan 2021 har nettokostnadsavvikelsen för grundskolan legat på ungefär -4 % och lägre än större stad. Avvikelsen för större stad har däremot ökat och ligger på ungefär 0 %. Det betyder att kommunens kostnad för grundskola är lägre än vad Umeå Kommun förväntas kosta med tanke på strukturen. År 2024 motsvarar avvikelsen -65,9 miljoner kronor för Umeå Kommun.

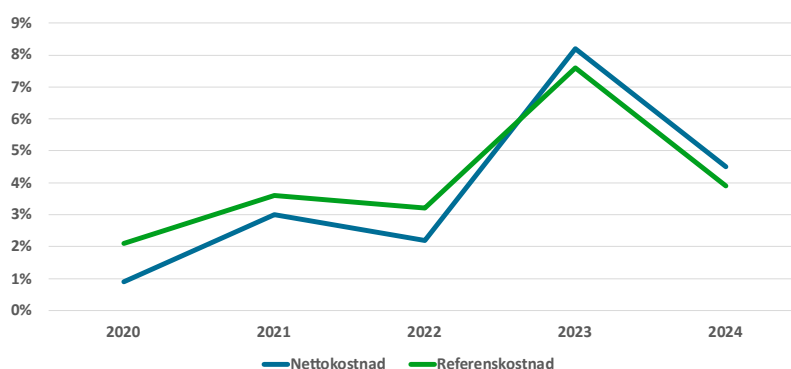
I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler, måltider och lärverktyg. Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent och Umeå Kommun ligger under genomsnittet bland större stad för år 2024 och har samma placering som 2023.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för verksamhet grundskola i procent de senaste 5 åren

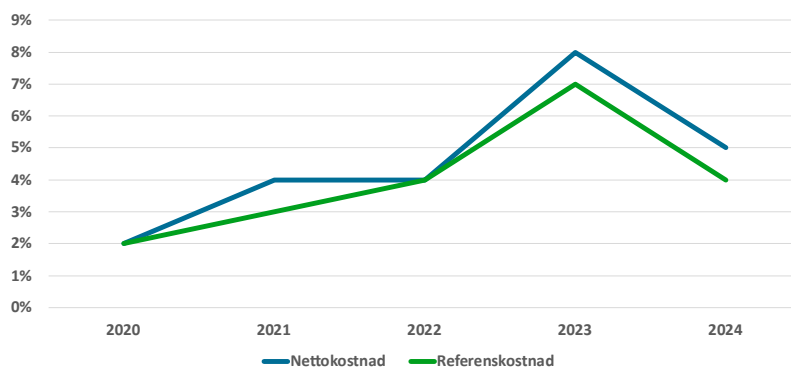


Källa: Kolada



Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för verksamhet grundskola, i procent de senaste 5 åren



Källa: Kolada



Diagram 3 illustrerar att skillnaden mellan referenskostnaden och nettokostnaden för Umeå Kommun ligger kvar på samma nivå som 2023 och att nettokostnaderna minskar. Även för större stad (diagram 4) har nettokostnaden utvecklats i takt med referenskostnaden mellan år 2023 och 2024.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

För grundskola redovisas inte andel av populationen då 100 % av befolkningen i åldersgruppen förväntas befinna sig i grundskolans verksamhet.

Analys av nettokostnadsavvikelse, gymnasieskola.

Bakgrund

Som en del i planeringsprocessen ska berörda nämnder analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Analyserna utgör ett analysunderlag i planeringsprocess för 2027.

Centrala tillämpningsanvisningar för analys av nettokostnadsavvikelse har tagits fram, vilka ligger till grund för analysen.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningsystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Tillvägagångssätt:

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser görs där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys:

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för verksamheten gymnasieskola. Nettokostnadsavvikelsen för gymnasieskola inkluderar även kostnader som ligger utanför gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområde, exempelvis kostnader för lokaler, måltider, vissa IT-kostnader som ingår i lärverktyg.

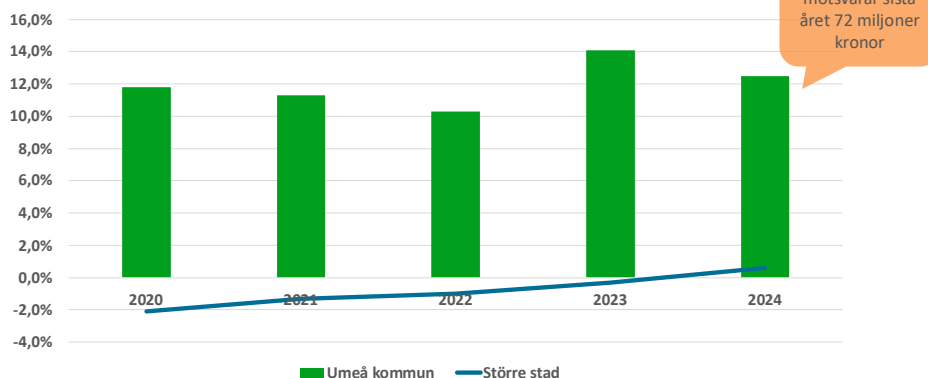
Utifrån givna anvisningar ska inte några kvalitetsmått ingå i analysen, om höga eller låga kostnader motsvaras av hög/låg kvalitet kommenteras därför inte.

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för gymnasiet i procent de senaste 5 åren

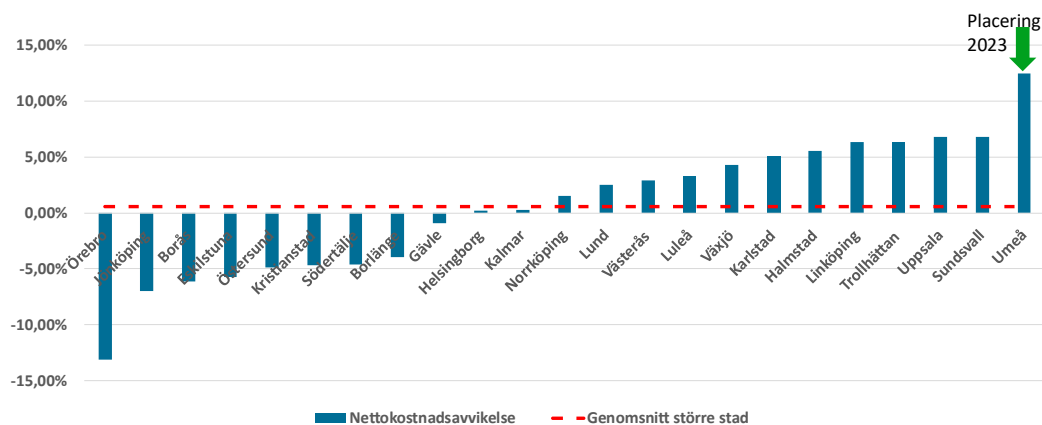


Källa: Kolada



Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse gymnasiet för större städer år 2024, i procent



Källa: Kolada



Nettokostnadsavvikelsen för Umeå Kommun har varierat under de senaste 5 åren och legat mellan ungefär 10 – 14%. Vid jämförelse med år 2023 då avvikelsen var den högsta under perioden ser vi en lägre avvikelse år 2024 jämfört med år 2023. Den är dock för år 2024 högre än åren 2020–2022. Från år 2024 syns en succesiv minskning av

nettokostnadsavvikelsen och avvikelserna motsvarar 72 mnkr för Umeå kommun. Vilket betyder att kostnaden för kommunens gymnasieskola är högre än den förväntade kostnaden med tanke på strukturen. Ett brett programutbud, där flertalet program med höga kostnader erbjuds bland annat, naturbruksprogram, idrottsprogram, estetiska program m.fl. Höga ambitioner och en stor andel av elever med examen efter 3 år medför en högre kostnad i jämförelse med strukturen och gruppen större städer som ligger på en nettokostnadsavvikelse strax över den förväntade, 0,6%. I nettokostnadsavvikelsen ingår även kostnader som ligger utanför nämndens ansvarsområde, exempelvis lokaler, måltider och lärverktyg.

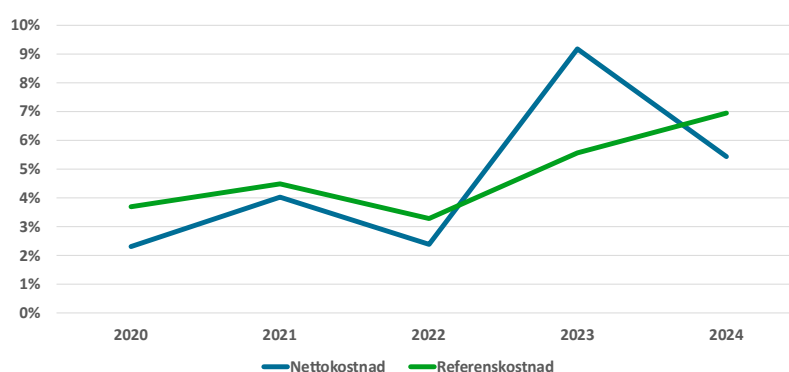
Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent, Umeå Kommun har en hög avvikelse jämfört med större stad och högst nettokostnadsavvikelse bland samtliga större städer. Även år 2023 hade Umeå Kommun högst avvikelse.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för gymnasiet Umeå Kommun i procent de senaste 5 åren

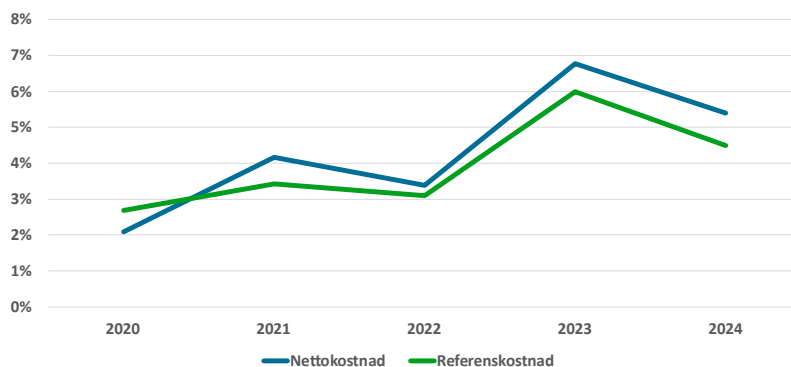


Källa: Kolada



Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för gymnasiet, i procent de senaste 5 åren



Källa: Kolada



Utvecklingen av nettokostnaden för Umeå Kommun har varierat de senaste 5 åren med en markant ökning från år 2022 till år 2023. Tidigare år har nettokostnaden legat under referenskostnaden men år 2023 ökade nettokostnaden medan referenskostnaden sjönk. För år 2024 är nettokostnaden under referenskostnaden igen. Nettokostnaden har minskat och referenskostnaden har ökat. Vilket innebär att Umeå Kommun har en lägre kostnadsutveckling än den förväntade.

Utvecklingen av nettokostnaden för större stad har varierat mellan åren. Även för större stad har nettokostnaden minskat år 2024. För större stad har referenskostnadens utveckling de senaste åren varit relativt stabil med undantag för år 2023 då även referenskostnaden ökat. För år 2024 minskar både nettokostnaden och referenskostnadens utveckling i ungefär samma takt. Vilket innebär att förutsättningarna för större stad har förbättrats och kostnadsutvecklingen ligger något över referenskostnaden därför ökar större stads nettokostnadsavvikelse.

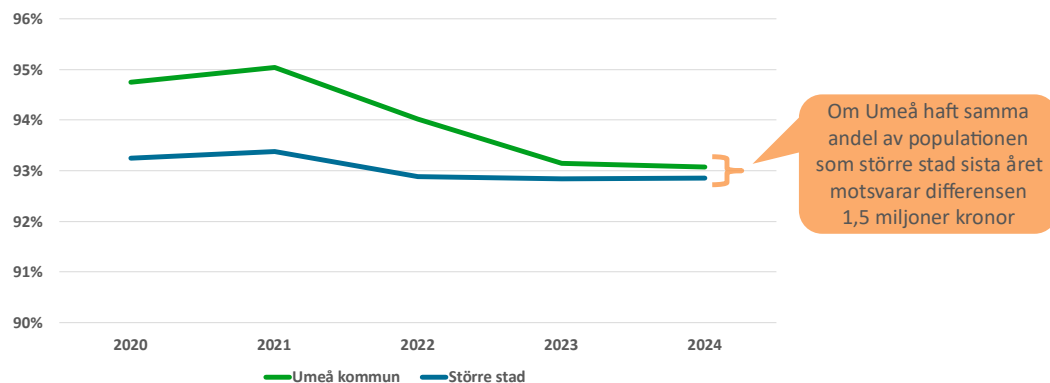
Nettokostnadsavvikelsens minskning år 2024 beror på att Umeå Kommun har en lägre kostnadsutveckling än den förväntade. Där det är referenskostnaden alltså den förväntade kostnadsutvecklingen som ökat mer än nettokostnaden vilket gör att nettokostnadsavvikelsen minskar år 2024. Umeå kommun har dock fortsatt en hög kostnadsnivå.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad.

Diagram 5

Andel av populationen för gymnasiet i jämförelse med större stad



Källa: Kolada



Umeå Kommun har en högre andel av befolkningen i åldersgruppen som befinner sig i gymnasieskolan jämfört med större stad de senaste 5 åren. Andelen har dock minskar sedan 2021 och närmat sig samma andel som större stad. Hade Umeå Kommun haft samma andel av populationen som större stad år 2024 hade Umeå Kommun haft lägre kostnader motsvarande ca. 1,5 mnkr.

Analys av nettokostnadsavvikelse

Bakgrund

I samband med beslut om budget 2021 gav Kommunfullmäktige i uppdrag till berörda nämnder att analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Dessa analyser har utgjort analysunderlag planeringsprocess för 2023. Uppdraget är därmed avslutat. Efter utvärdering av den nya planeringsprocessen ska dessa analyser fortsättningsvis utgöra ett analysunderlag som en del i ordinarie planeringsprocess.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningssystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Nettokostnadsjämförelse:

Jämförelse utifrån verksamhetens faktiska nettokostnader.

Tillvägagångssätt:

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser görs där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys:

Individ- och familjenämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för följande verksamheter; individ- och familjeomsorg och LSS.

Analys av nettokostnadsavvikelse bör göras med viss försiktighet före och efter år 2019 då det nya kostnadsutjämningssystemet påverkar.

Individ- och familjeomsorg

Nettokostnadsavvikelse

Nettokostnad för individ- och familjeomsorg avser vård för vuxna med missbruksproblem, barn- och ungdomsvård, övrig vuxenvård, ekonomiskt bistånd samt familjerätt och familjerådgivning. Avser samtlig regi.

Diagram 1

Nettokostnadsavvikelsens utveckling för Individ- och Familjeomsorgen i procent de senaste 5 åren

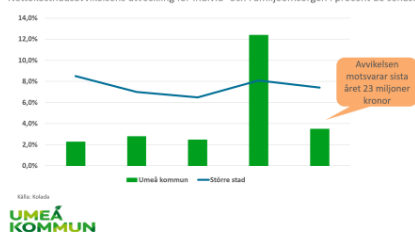
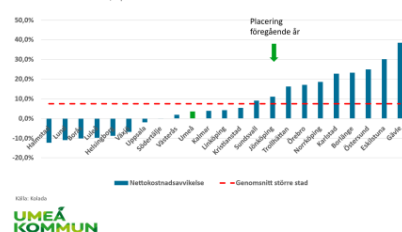


Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse Individ- och Familjeomsorgen för större städer år 2024, i procent



Nettokostnadsavvikelsen för individ- och familjeomsorgen har fluktuerat i en mindre skala mellan 2020–2024 och legat lägre i jämförelse med större stad. Med undantag för 2023 då Umeå kommun tillfälligt hade en högre nettokostnad än kommungruppen Större stad. 2024 hade kommunen återigen en lägre nettokostnadsavvikelse än Större stad, en avvikelse om 3,5 %, motsvarande 23 Mkr.

Större stad har också minskat sin nettokostnadsavvikelse något mellan 2023 och 2024, men inte i samma utsträckning. 2024 är nettokostnadsavvikelsen 7,4%, motsvarande 43 mkr för större stad. Däremot tar man en närmare titt på respektive stad, så är det stor spridning emellan de olika städernas nettokostnadsavvikelse. Lägst har Halmstad på -12,4% och högst nettokostnadsavvikelse har Gävle på 38,5%.

Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

Diagram 3

Netto- och referenskostnads utveckling för Individ- och Familjeomsorgen i procent de senaste 5 åren

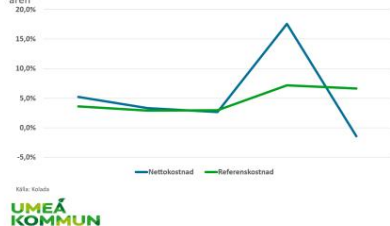


Diagram 4

Netto- och referenskostnads utveckling för större stad för Individ- och Familjeomsorgen, i procent de senaste 5 åren



Sett över hela 5-årsperioden har referenskostnaden ökat i samma utsträckning för både Umeå Kommun och större stad. För Umeå kommun ökade referenskostnaden med 7,0% och för större stad 6,8%. Så det är inte på grund utav referenskostnaden som nettokostnadsavvikelsen har förändrats, utan det är beror på nettokostnaden.

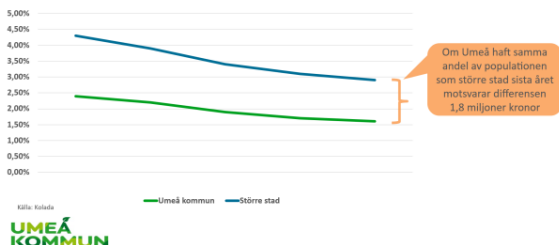
Nettokostnaden för Umeå Kommun minskade med -1,4% mellan 2023 och 2024, medan större stad ökade med 5,9%. Gapet mellan referenskostnaden och nettokostnaden är fortsatt större för Umeå Kommun än för större stad. Umeå Kommuns nettokostnadsavvikelse (som visualiseras i diagram 1) ökade markant mellan åren 2022–2023 för att minska igen 2023–2024, medan större stad hade en svagare ökning under hela perioden. Orsaken till att kommunens nettokostnadsavvikelse minskade något igen beror främst beroende på en klassificering av vissa ärenden från IFO till LSS. Övergripande så beror Umeå kommuns nettokostnadsavvikelse på framför allt på kostnader inom barn och ungdomsvård och vuxna missbruksvård och då mer specifikt inom köp av verksamhet. Dyra placeringar

för individer med komplexa behov. Under 2024 så har insatser gjorts för att försöka mildra den ekonomiska effekten, men trots färre placerade så har kostnaderna ökat på grund utav att priset per dygn ökat hos externa aktörer.

Andel av populationen

Diagram 5

Andel av populationen som någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd, jämförelse med större stad



Vid analys av population har urvalet gjorts utifrån de faktorer som kommunen bör följa upp utifrån Agenda 2030 samt vedertagna effektivitets mått i Kolada. Parametern som jämförs är andelen invånare som någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd, jämförelse med Större stad.

Umeå kommun har under hela perioden haft en lägre andel invånare som erhållit ekonomiskt bistånd.

Analys av nettokostnadsjämförelse

Diagram 6

Nettokostnadens utveckling för Individ- och Familjeomsorgen i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare

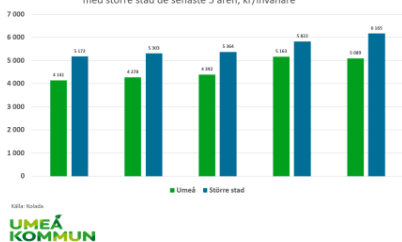


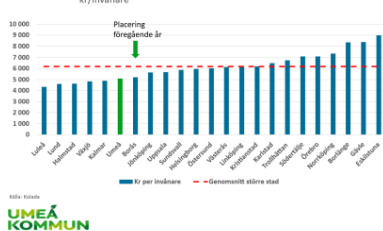
Diagram 7

Procentuell avvikelse i nettokostnad för Individ- och familjeomsorgen jämfört med större stad de senaste 5 åren



Diagram 8

Nettokostnad individ- och familjeomsorgen för större städer år x, kr/invånare



Nettokostnadens utveckling de senaste åren i kr/invånare visar att Umeå Kommuns individ- och familjeomsorg har en lägre kostnad per invånare jämfört med större stad mellan 2020 och 2024. För Umeå Kommun har nettokostnaden ökat under 5-årsperioden med 948 kr/invånare, att jämföra med större stad som ökat med 993 kr/invånare.

Den procentuella avvikelser i nettokostnad för individ- och familjeomsorgen jämfört med större stad de senaste 5 åren visar att nettokostnaden för Umeå Kommun har ökat i större utsträckning än för kommungruppen större stad. Speciellt 2023, där den procentuella avvikelser mellan Umeå Kommun och större stad minskade i en större utsträckning. 2024 ökar skillnaden något igen.

Referenskostnad relativ kostnad per invånare

Diagram 8 visar att nämndens nettokostnad per invånare ligger bland de lägsta i gruppen större stad samtidigt som nettokostnadsavvikelsen ligger bland de högre i gruppen större stad.

Denna skillnad uppkommer till stor del på grund av referenskostnaden och vad Umeå kommun förväntas ha för några kostnader inom IFO området.

Referenskostnaden för IFO området baseras på följande faktorer.

Referenskostnaden för individ- och familjeomsorg redovisas i kronor per invånare den 31/12, och bygger på nettokostnaden för individ- och familjeomsorg (inkl. familjerätt och familjerådgivning) i riket, andel barn 0-19 år i hushåll med låg inkomststandard, andel lågutbildade 20-40-åringar födda i Sverige, tätortsgrad, andel boende i flerfamiljshus byggda 1965-75, antal dagar med sjukpenning i åldersgruppen 16-64 år, andel pendlare över landsgräns, merkostnader för löner enligt löneutjämningsmodellen för individ- och familjeomsorg samt del av standardkostnaderna för administration (delen för politisk verksamhet exkluderas från och med 2023), uppvärmning och befolkningsminskning från utjämningsmodellen för verksamhetsövergripande kostnader. Skillnaden mellan referenskostnaden och standardkostnaden för individ- och familjeomsorgen i kostnadsutjämnningen är dels att referenskostnaden mäter strukturen aktuellt år, medan standardkostnaden utgår från strukturen två år tidigare. Dels ingår delar av standardkostnaden för verksamhetsövergripande kostnader i referenskostnaden. Källa: SKR

Umeå kommun ligger lågt i många utav dessa parametrar vid jämförelse med övriga kommuner inom kommungruppen Större stad. Det är främst parametrar *andelen barn andelen barn 0-19 år under inkomststandard* och *andelen lågutbildade 20–40 år* som Umeå kommun har en lägre andel än de flesta andra kommunerna.

Dessa faktorer påverkar den referenskostnad Umeå kommun ställs mot vilket påverkar nettokostnadsavvikelsen där Umeå genom ett långt och aktivt arbete mot fattigdom och utanförskap förväntas kosta mindre.

De stora kostnadsökningar nämnden kämpat med under 2023 och fortfarande kämpar med under 2025 på IFO området påverkar givetvis kommunens nettokostnad.

Jämför man med Uppsala så har Uppsala en nettokostnadsavvikelse på -0,7% men deras nettokostnad per invånare uppgår till 5 673 kronor jämfört med Umeås kostnad om 5 089 kronor per invånare.

Dessa reflektioner speglas i R12 gruppen av ekonomichefer inriktade mot socialtjänst där man ser att referenskostnaden för IFO området är svårt att beräkna och leder till svängningar i avvikelser genom hur svår social utsatthet är att beräkna.

LSS

Nettokostnadsavvikelse

Avser insatser som ges med stöd av LSS, assistansersättning enligt SFB och HSL (hemsjukvård) i samband med LSS-insatser. Gäller följande insatser: Rådgivning och annat personligt stöd (råd och stöd), personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt SFB, ledsagarservice, kontaktperson, avlösarservice i hemmet, korttidsvistelse utanför hemmet, korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år, boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdom, boende i bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna samt daglig verksamhet.

Diagram 1

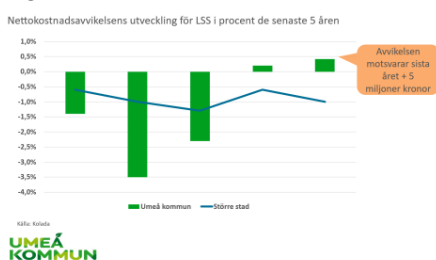
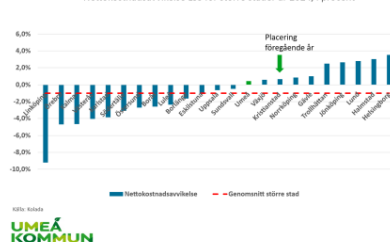


Diagram 2 Nettokostnadsavvikelse i SS för större städer år 2024, i procent



Nettokostnadsavvikelsen har fluktuerat en aning under perioden för Umeå Kommun, medan Större stad legat mer konstant kring -0,6% och -1,0% varje år. Umeå Kommun har haft en lägre nettokostnadsavvikelse än Större stad alla år utom 2023 och 2024. Ett negativt värde innebär att det är ett lägre kostnadsläge än statistiskt förväntat.

Nettokostnadsavvikelsen på 0,4% för Umeå Kommun 2024 motsvarar 5 Mkr och för större stad motsvarar nettokostnadsavvikelsen på -1,0%, -9 Mkr. Inom LSS: en så är det inte lika stora variationer mellan de olika städerna inom gruppen större stad, även fast variationerna ökat något under 2024. Lägst har Linköping på -9,2% och högst har Helsingborg på 3,5%. Samtliga städer ligger väldigt nära vad de statistiskt förväntas kosta.

Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

Diagram 3

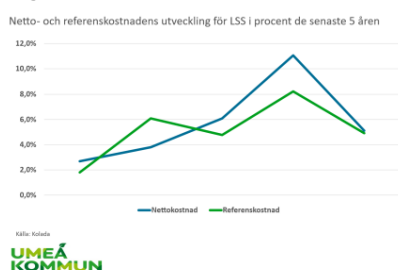


Diagram 4

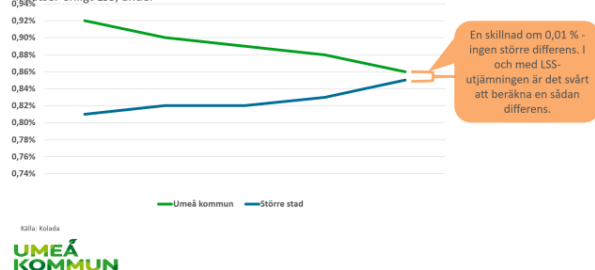


Sett över perioden har referenskostnaden för både Umeå Kommun och större stad följt varandra i stor utsträckning. Nettokostnaden däremot har ökat lite mer över 5-årsperioden för Umeå Kommun än större stad och därav att av Umeå Kommun nu har en högre nettokostnadsavvikelse än större stad (som visualiseras i diagram 1). Utvecklingen av netto- och referenskostnaden för större stad har varit samstämd under hela perioden, därav att deras nettokostnadsavvikelse också varit rätt konstant över perioden.

Andel av populationen

Diagram 5

Andel av populationen för LSS i jämförelse med större stad – Invånare med insats enligt LSS, andel



Vid analys av population har urvalet gjorts utifrån de faktorer som kommunen bör följa upp utifrån Agenda 2030 samt vedertagna effektivitets mått i Kolada. Parametern som jämförs är andelen invånare med insats enligt LSS, jämförelse med större stad.

Umeå kommun har tidigare haft en något högre andel invånare med insats enligt LSS än större stad. 2024 är däremot skillnaden endast 0,01 %. I och med LSS-utjämningsystemet så ska i teorin detta balanseras ut inom Sverige. För att exemplifiera detta visas nedan en tabell av LSS-utjämning, kronor per invånare, jämfört med större stad för samma tidsperiod.

LSS-utjämning kommunen, kr/inv	2020	2021	2022	2023	2024
Större stad	642	627	616	736	761
Umeå Kommun	1053	1210	1314	1618	1625

Analys av nettokostnadsjämförelse

Diagram 6 Nettokostnadens utveckling för verksamhet x i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare

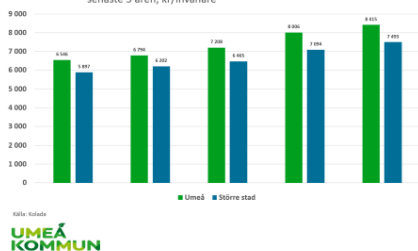


Diagram 7 Procentuell avvikelse i nettokostnad för LSS jämfört med större stad de senaste 5 åren

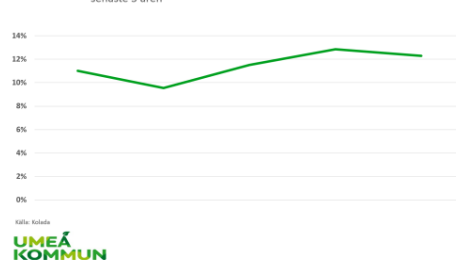
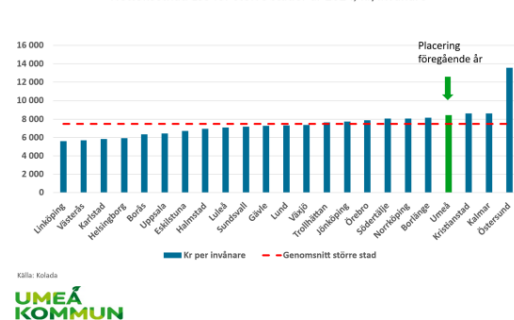


Diagram 8 Nettokostnad LSS för större städer år 2024, kr/invånare



Nettokostnaden har ökat under dessa år med drygt 5,8% per år i Umeå kommun och 5,1 % i större stad.

Sammanfattning

Inom nämndens verksamheter granskas och analyseras nettokostnadsavvikelser för individ- och familjeomsorg och LSS. Dels förändringen emellan 2023 och 2024, men främst hur utvecklingen av nyckeltalen varit under en 5-års period.

För individ- och familjeomsorgen inklusive försörjningsprocesserna var nettokostnadsavvikelsen 2024 3,9% eller 26 Mkr. Fortsatt en något större avvikelse än tidigare år, men en klar förbättring gentemot föregående år. Orsaken till den minskade kostnaden är främst beroende på en klassificering av vissa ärenden från IFO till LSS.

Att Umeå kommun ändå fortsatt har höga nettokostnader beror framför allt på kostnader inom barn och ungdomsvård och vuxna missbruksvård. Mer specifikt inom köp av verksamhet, dyra placeringar för individer med komplexa behov. Under 2024 så har insatser gjorts för att försöka mildra den ekonomiska effekten, men trots färre placerade så har kostnaderna ökat på grund utav att priset per dygn ökat hos externa aktörer.

Större stad hade en högre nettokostnadsavvikelse än Umeå Kommun, på 7,9%. Om Umeå skulle haft samma procentuella avvikelse som snittet i större stad skulle det innebära att avvikelsen skulle öka från 26 Mkr till 46 Mkr.

För LSS inklusive försörjningsprocesserna var nettokostnadsavvikelsen 2024, 0,4% eller 5 Mkr. Där Umeå kommun kostnadsmässigt ligger väldigt nära vad som är statistiskt förväntat. Om Umeå skulle haft samma procentuella avvikelse som snittet i större stad skulle det innebära att avvikelsen skulle minska till -9 Mkr. Total ekonomisk effekt skulle dock vara mindre då detta med stor sannolikhet skulle innebära en minskad ersättning i LSS-utjämningen.

Analys av nettokostnadsavvikelse 2020 – 2024, Äldreomsorgen

Bakgrund

I samband med beslut om budget 2021 gav Kommunfullmäktige i uppdrag till berörda nämnder att analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Efter utvärdering av den nya planeringsprocessen 2023, beslutades att analyserna fortsättningsvis ska utgöra ett analysunderlag som en del i ordinarie planeringsprocess.

Begreppsdefinitioner

Nettokostnad:

Verksamhetens nettokostnad, dvs vad verksamheten faktiskt kostar med hänsyn till verksamhetens intäkter.

Nettokostnadsavvikelse:

Nettokostnadsavvikelse är differensen mellan referenskostnaden för en verksamhet och faktisk nettokostnad för en verksamhet i en viss kommun.

Referenskostnad:

Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta enligt kostnadsutjämningssystemet, om kommunen bedriver den verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet samt med hänsyn taget till respektive kommuns strukturella förutsättningar. Dvs den är beräknad för varje enskild kommun och verksamhet. Referenskostnaden rör sig relativt andra kommuner då den beror på kostnadsutvecklingen i rikets alla kommuner.

Nettokostnadsjämförelse:

Jämförelse utifrån verksamhetens faktiska nettokostnader.

Tillämpningsanvisning för analys av nettokostnadsavvikelse och nettokostnadsjämförelse

Basen för all informationsinhämtning är Kolada. Detta för att säkerställa att det är officiella data och att jämförelser och kontroller av data ska vara lättillgänglig för alla. Jämförelser ska göras där så är möjligt utifrån att det finns data i Kolada.

Analys av nettokostnadsavvikelse

Ansvaret att rapportera analys av nettokostnadsavvikelse åvilar den nämnd som har grunduppdraget enligt reglementet. Analys ska ske i samverkan med berörda nämnder.

För- och grundskolenämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelse för följande verksamheter; förskola, fritidshem och grundskola

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelse för verksamheten gymnasieskola

Individ- och familjenämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelse för verksamheterna individ- och familjeomsorg och LSS

Äldrenämnden ska rapportera nettokostnadsavvikelse för verksamheten äldreomsorg

I analyserna av dessa verksamheter ska följande analysområden ingå:

- **Nettokostnadsavvikelse**

- utveckling senaste 5 åren

- jmf större stad

- diagram 1 och 2 (se bilaga)

- **Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling**

- utveckling senaste 5 åren

- jmf större stad

- diagram 3 och 4 (se bilaga)

- **Andel av population där så är möjligt utifrån Kolada**

- utveckling senaste 5 åren

- utvalda andelstal

- jmf större stad

- diagram 5 (se bilaga)

Nettokostnadsavvikelse

Syftet är att analysera trenden för hur den egna kommunen rör sig relativt större stad. Beskriv väsentliga händelser som har påverkat utvecklingen av nettokostnadsavvikelsen jämfört med större stad. Som stöd används diagram 1 och 2, (se bilaga). Diagrammen ska inte analyseras var för sig utan vara ett stöd i en samlad analys av trender.

Referenskostnadens utveckling jämfört med nettokostnadens utveckling

Syftet är att se om det är referenskostnaden eller nettokostnadens utveckling som har påverkat nettokostnadsavvikelsen.

Analysen ska visa om nettokostnadsavvikelsens utveckling beror på nettokostnadsutvecklingen i egen verksamhet eller beror på förändringar i referenskostnad. Analysen ska även innehålla analys av större stads utveckling av samma parametrar. Som stöd används diagram 3 och 4, (se bilaga). Diagrammen ska inte analyseras var för sig utan vara ett stöd i en samlad analys av utvecklingen.

Andel av population

Syftet är att se om vår andel av populationen som nyttjar aktuell verksamhet avviker i jämförelse med större stad. Om andel av population saknas i Kolada får andra typer av officiella nationella data som förstärker analysen användas. Där andel avviker positivt eller negativt gentemot större stad ska de ekonomiska effekterna av denna differens bedömas.

Analys av nettokostnadsjämförelse

Ansvar för att rapportera analys av nettokostnadsjämförelse åvilar den nämnd som har grunduppdraget enligt reglementet. Analys ska ske i samverkan med berörda nämnder.

Fritidsnämnden ska rapportera nettokostnadsjämförelser för fritidsverksamheten.

Kulturnämnden ska rapportera nettokostnadsjämförelser för kulturverksamheten.

I analyserna av dessa verksamheter ska följande ingå:

• Nettokostnadsjämförelse

-utveckling senaste 5 åren (kr och %-fördelning)

-jmf större stad

-diagram 6, 7 och 8 (se bilaga)

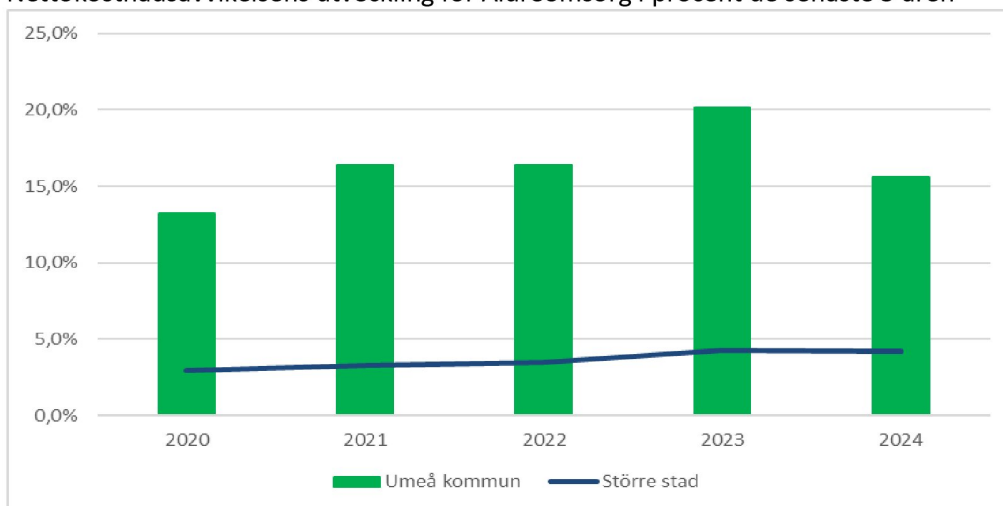
Syftet med analysen är att jämföra verksamhetens nettokostnadsutveckling med större stad. En beskrivning av faktiska eller bedömda orsaker av utvecklingen hos några större städer ska ingå. Analyserna syftar till att visa på i vilken riktning verksamheten rör sig relativt större stad över tid. Som stöd används diagram 6, 7 och 8, (se bilaga). Diagrammen ska inte analyseras var för sig utan vara ett stöd i en samlad analys av utvecklingen. Fokus ska ligga på väsentliga orsaker till utvecklingen över tid.

Nettokostnadsavvikelse - Äldreomsorgen

Äldrenämnden rapporterar nettokostnadsavvikelser för verksamheten äldreomsorg. Nettokostnadsavvikelsen för äldreomsorg inkluderar kostnader för särskilt boende, ordinärt boende och öppen verksamhet äldreomsorg.

Diagram 1

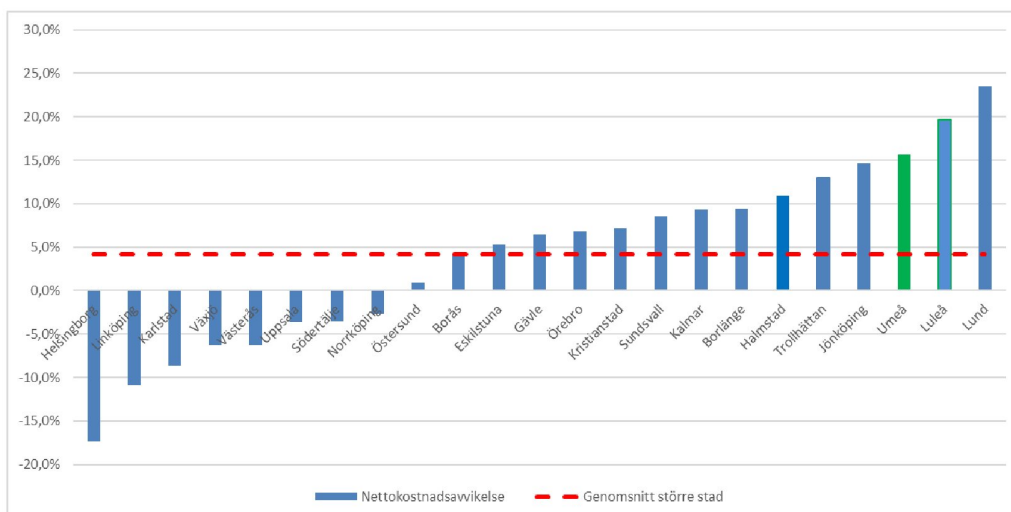
Nettokostnadsavvikelsens utveckling för Äldreomsorg i procent de senaste 5 åren



Nettokostnadsavvikelsen för Umeå Kommun har varierat under de senaste 5 åren. År 2024 motsvarar avvikelsen 220 miljoner kronor för Umeå Kommun. Vilket betyder att kostnaden för kommunens äldreomsorg är högre än den förväntade kostnaden med tanke på strukturen. År 2023 var den redovisade avvikelsen 265 miljoner kronor. Nettokostnadsavvikelsen har minskat med 45 miljoner jämfört med föregående år.

Diagram 2

Nettokostnadsavvikelse Äldreomsorg för större städer år 2024, i procent



Nettokostnadsavvikelsen har ökat i genomsnitt mellan 2020 och 2024 med 9 Mnkr. När vi gör jämförelsen av nettokostnadsavvikelsen gentemot större stad ligger Umeå Kommuns nettokostnadsavvikelse markant högre. De senaste två åren 2023 till 2024 har nettokostnadsavvikelsen förändrats från 20,2% till 15,6%, en förbättring med 4,6%.

Gruppen större stad minskade också sin nettokostnadsavvikelse mellan 2023 o 2024 men mindre än Umeå. De minskade från 4,3% år 2023 till 4,2% år 2024, dvs 3 Mnkr i genomsnitt under 2020 till 2024, att jämföras med Umeås 9 Mnkr.

Diagram 2 visar nettokostnadsavvikelsen för större städer år 2024 i procent och vi kan då se att Umeå Kommun placerar sig i den kvartilen med högre avvikelse med våra 15,6%. Den kommun som har högst är Lund med 23,5% och den som har lägst är Helsingborg med -17,4%.

Kommunens placering har förbättrats en placering jämfört med 2023. En orsak till den större avvikelsen återfinns till viss del i att Umeå under de senare åren uppfyllt villkoren för prestationsbidrag som bidragit till höga kostnaderna inom samtliga verksamheter.

Referenskostnadsutveckling jmf med egen nettokostnadsutveckling

Diagram 3

Netto- och referenskostnadens utveckling för Umeå, ÄO i procent de senaste 5 åren

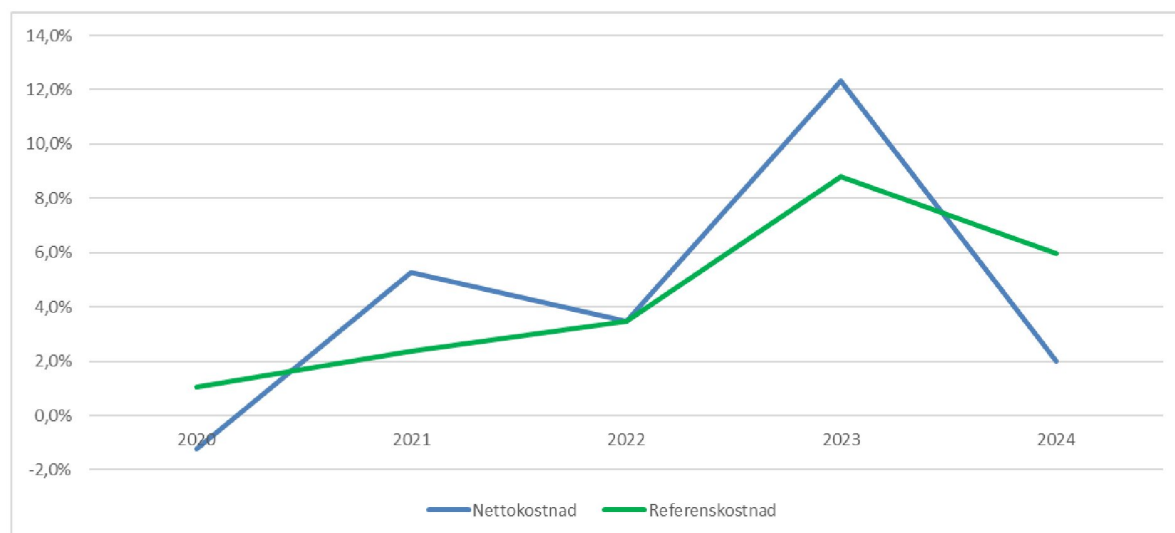
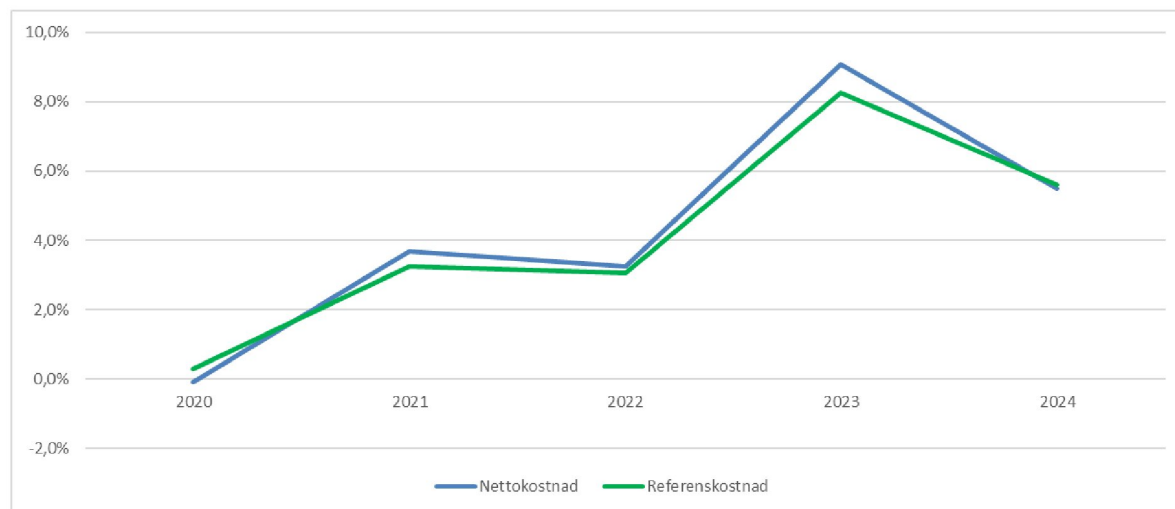


Diagram 4

Netto- och referenskostnadens utveckling för större stad för ÄO, i procent de senaste 5 åren



Utvecklingen av nettokostnaden för Umeå Kommun har varierat kraftigt under perioden. Trenden över tid är att utvecklingen ligger runt 4%. Det är en ökning det senaste året som ger en högre

trendutveckling. Nettokostnaden är bruttokostnaden minus bruttointäkt, det vill säga vad verksamheten har kostat per invånare. Det har varit en stor rörlighet på nettokostnaden utifrån grafen och i kronor är det en förhållandevis liten ökning mellan 2023 då det var 11 864 kr/invånare och 2024 då det hade ökat till 12 101 kr/invånare, en ökning med 237 kr, att jämföras med nettokostnadens ökning mellan 2023 och 2024 som uppgick till 591 en förändring med 6,0%.

Utvecklingen av referenskostnadens har varit 4,3% i snitt för perioden. Referenskostnaden har minskat något det sista året.

Utvecklingen av nettokostnaden för kommungruppen större stad har däremot i större utsträckning följt samma utveckling som gruppens referenskostnad. 2024 ökade större stads referenskostnad med 5,6% medan Umeås ökade med 6,0%.

Om vi tittar på referenskostnaden dvs en tänkt kostnadsnivå 2024 utifrån modellen;

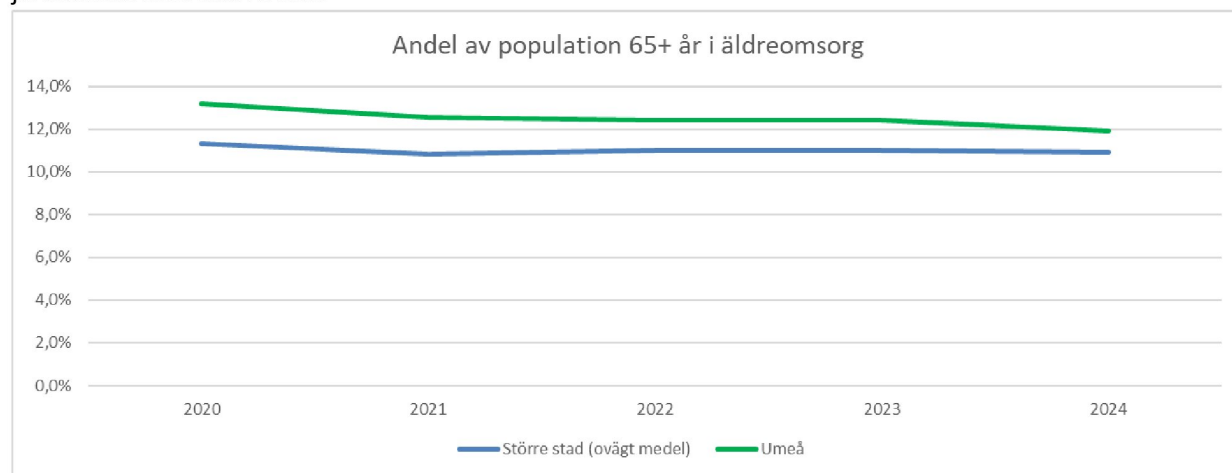
Umeå kommun	10 464 kr per invånare
Större stad	12 706 kr per invånare

Vilket innebär en skillnad om 2 242 kr per invånare eller 301 miljoner kronor med Umeås befolkningsmängd år 2024 som är 134 249 personer i olika åldrar.

Andel av populationen

Diagram 5

Andel av populationen 65+ i äldreomsorg - särskilt boende eller med hemtjänst i ordinärt boende i jämförelse med större stad

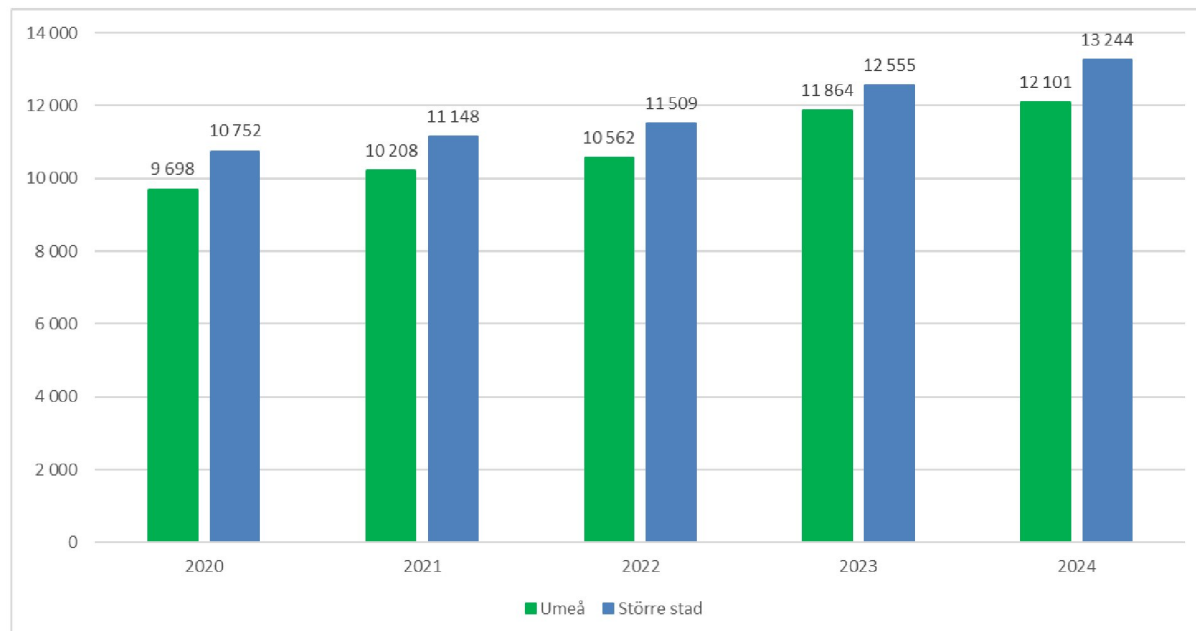


Parametern som jämförs är andelen invånare 65+ i särskilt boende eller med hemtjänst i ordinärt boende i jämförelse med större stad. Alla kommuner utgår ifrån Socialtjänstlagen (SoL) och Hälso- och Sjukvårdslagen, vilken reglerar kommunernas äldreomsorg och annan socialtjänst. Umeå kommun har en högre andel invånare 65+ i särskilt boende eller med hemtjänst i ordinärt boende än större stad. I snitt under femårsperioden är skillnaden 1,5 %. Sista året är skillnaden 1,0% att jämföras med 2020 då det var 1,9%.

Analys av nettokostnadsjämförelse

Diagram 6

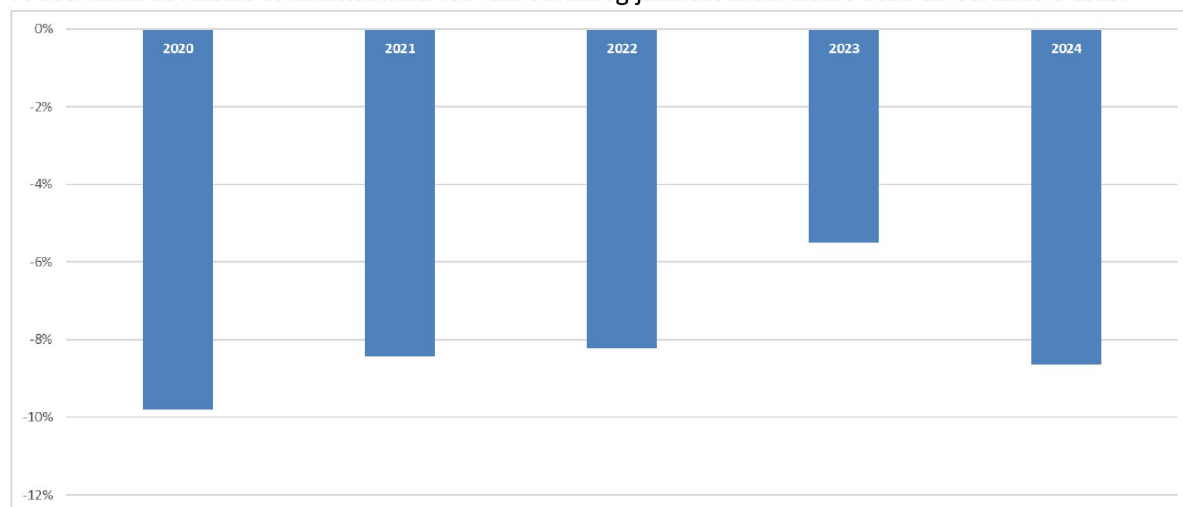
Nettokostnadens utveckling för Äldreomsorg i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare



Nettokostnadens utveckling de senaste åren i kr/invånare visar att Umeå Kommuns äldreomsorg har lägre kostnad per invånare jämfört med större stad. 2024 var vår verksamhet 1 143 kronor billigare per invånare jämfört med större städer. Kostnadsökningen har varit liknande från 2012 till 2024 både för Umeå Kommun och större stad. Umeå har år mellan 2023 och 2024 en ökad nettokostnad för äldreomsorg per invånare med 2,0% medan gruppen större stad har 5,5%.

Diagram 7

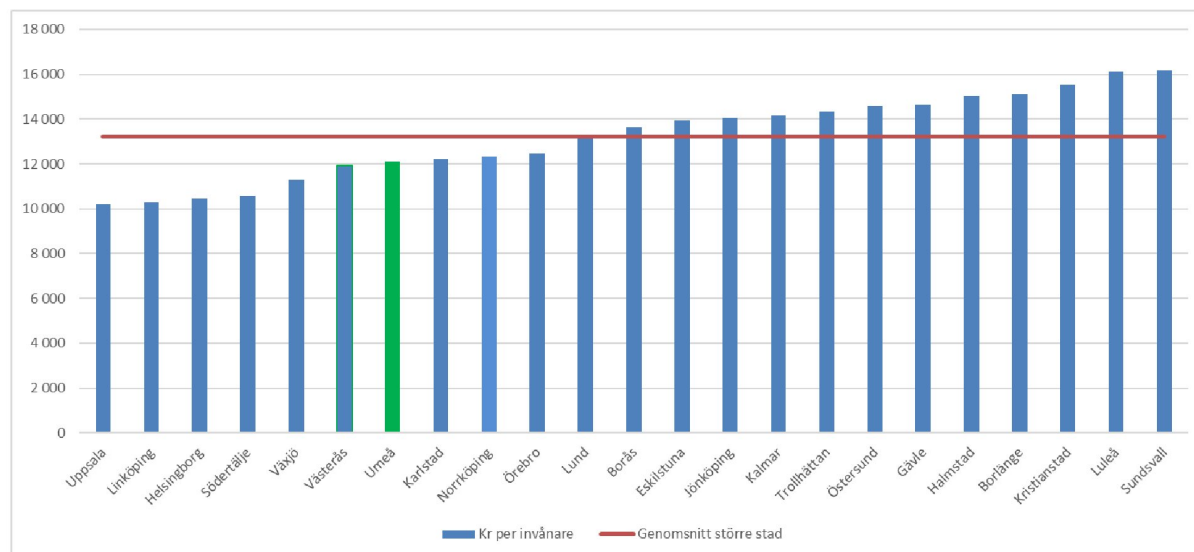
Procentuell avvikelse i nettokostnad för Äldreomsorg jämfört med större stad de senaste 5 åren



Vid jämförelse med större stad och år 2023 så ligger Umeå kommun två placeringar bättre 2024. Sundsvall är den kommun med högst nettokostnad per invånare med 16 184 kr per invånare, vilket är 4 083 kr mer per invånare än Umeå kommun.

Diagram 8

Nettokostnad Äldreomsorg för större städer år 2024, kr/invånare



Sammanfattande analys

För äldreomsorgen inklusive försörjningsprocesserna var nettokostnadsavvikelsen 2024, 15,6 % eller 220 mnkr.

I analysen av äldreomsorgens avvikelse handlar det främst om att Umeå har en högre andel invånare 65 år eller äldre med insatser i särskilt boende eller hemtjänst i ordinärt boende. Kostnaden per brukare i särskilt boende är högre jämförbart mot större stad medan den är lägre i hemtjänsten. Antalet brukare i hemtjänst är något högre än snittet större stad medan det är lägre i Särbo. Trots ökning av antalet 80 år och äldre syns ingen ökning av antal brukare inom äldreomsorgen i Umeå. Nettokostnadsavvikelsen har minskat med 45 mnkr jämfört med 2023 främsta orsaken är arbetet med kostnadsnivåerna inom alla verksamheter.

En fortsatt förflyttning av kommunens insatser behöver ske från vård- och omsorgsboende till hemtjänst och hemsjukvård samtidigt som förebyggande insatser behöver vara i fokus, för att garantera en långsiktigt hållbar äldreomsorg där medborgare över 65 år har god hälsa och ett tryggt åldrande. Samt fortsätta och öka införandet av digitala insatser och trygghetsskapande teknik.

Nettokostnadsjämförelse fritidsverksamhet

Bakgrund

Nettokostnadsjämförelsen görs årligen som en del i Umeå kommuns ordinarie planeringsprocess. Uppgifterna är hämtade från kolada.se samt SCB.se.

Nettokostnadsjämförelsen baseras på utvecklingen senaste 5 åren. Jämförelser görs mot gruppen "större stad", vilket är kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten. I gruppen ingår 23 st kommuner, dessa är:

Borlänge, Borås, Eskilstuna, Gävle, Halmstad, Helsingborg, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Lund, Norrköping, Sundsvall, Södertälje, Trollhättan, Umeå, Uppsala, Västerås, Växjö, Örebro och Östersund.

Nettokostnad fritidsverksamhet, Umeå kommun

Av Umeå kommuns totala nettokostnad 2024 (68 705 kr/inv) avsåg 3,5% fritidsverksamhet, vilket motsvarar 2 407 kr/invånare. Åren innan (2020–2023) har andelen varit som lägst 3,5% och som högst 3,9%.

I Umeås nettokostnad för fritidsverksamhet ingår förutom intäkter och kostnader i fritidsnämndens redovisning, även delar som finns under tekniska nämnden (lokaler, städ, IT) samt kommunstyrelsen (kapitalkostnader, kommungemensamma kostnader).

Fritidsverksamhet	2020	2021	2022	2023	2024
antal invånare	130 224	130 997	132 235	133 091	134 249
nettokostnad mnkr	257,2	288,7	307,2	328,6	323,1
nettokostnad, kr/inv	1 975	2 204	2 323	2 469	2 407

Umeås nettokostnad för fritidsverksamhet år 2024 var 2 407 kr/invånare (323,1 mnkr) och fördelades enligt nedan:

- Intäkter -609 kr/inv (-81,8 mnkr)
- Personalkostnader 801 kr/inv (107,5 mnkr)
- Lämnade bidrag 241 kr/inv (32,4 mnkr)
- Lokalkostnader 1 088 kr/inv (146,1 mnkr)
- Övriga kostnader 886 kr/inv (118,9 mnkr)

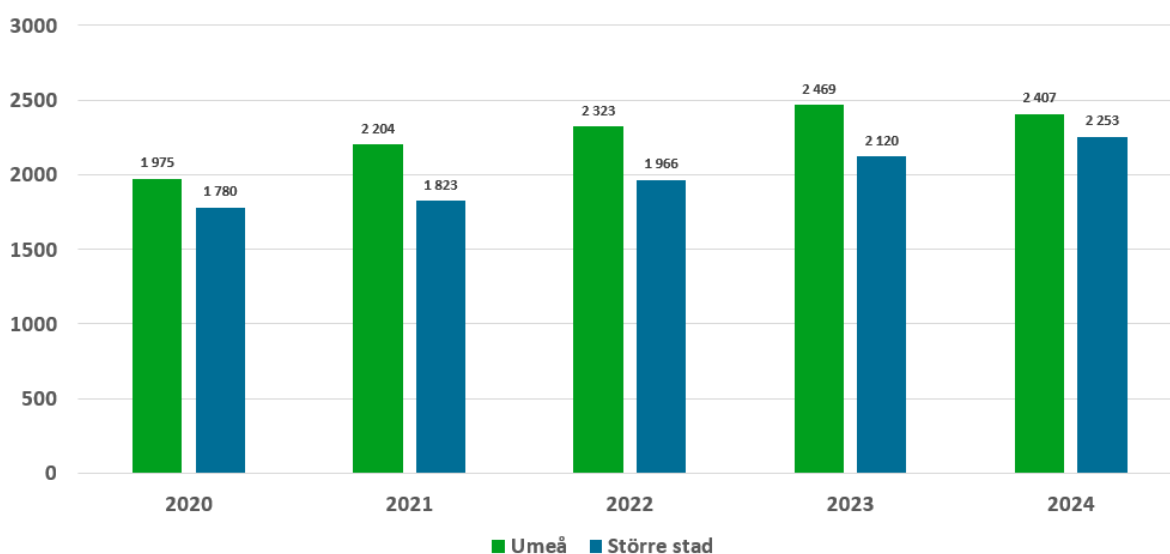
Personalkostnader, lämnade bidrag samt lokalkostnader har legat på samma nivå de senaste 5 åren. Intäkter och övriga kostnader har däremot förändrats en hel del, båda dessa poster sjönk betydligt under pandemin men har sedan ökat igen.

Under pandemin sjönk intäkterna till -57 mnkr (pga minskad uthyrning av idrottsanläggningar och färre besökare på baden). År 2022 återgick intäkterna till samma nivå som före pandemin. 2023 ökade intäkterna ytterligare men detta berodde på ett tillfälligt tillskott i form av medfinansiering för arrangemanget SM-veckan sommar. År 2024 var intäkterna -81,8 mnkr, en minskning från året innan men i en normal nivå.

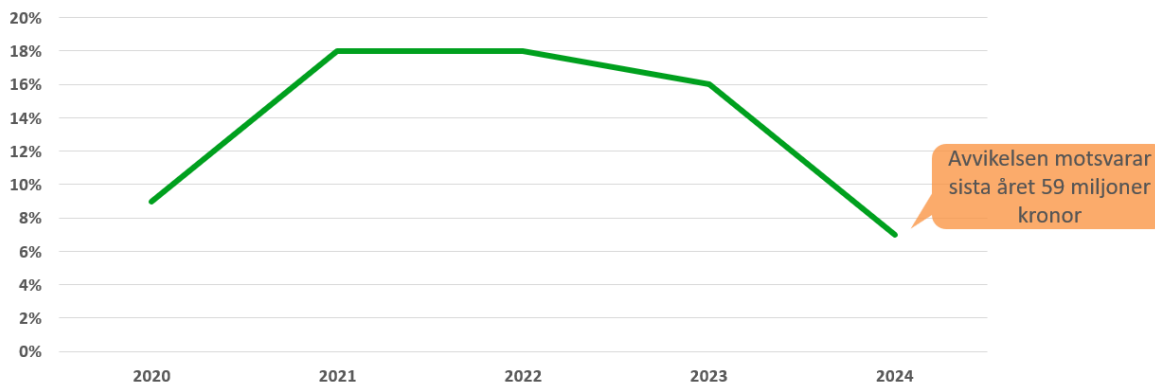
Övriga kostnader var som lägst 73 mnkr under pandemin, och som mest 130 mnkr år 2023 (varav ca 13 mnkr i ökade kostnader kopplat till SM-veckan). År 2024 sjönk övriga kostnader en aning, ner till 118,9 mnkr. I övriga kostnader ingår bl a kapitalkostnader (avskrivningar på gjorda investeringar), verksamhetskostnader i form av inköp av varor och tjänster, fördelade kommungemensamma kostnader för städ, IT mm.

Nettokostnad fritidsverksamhet, jämförelse

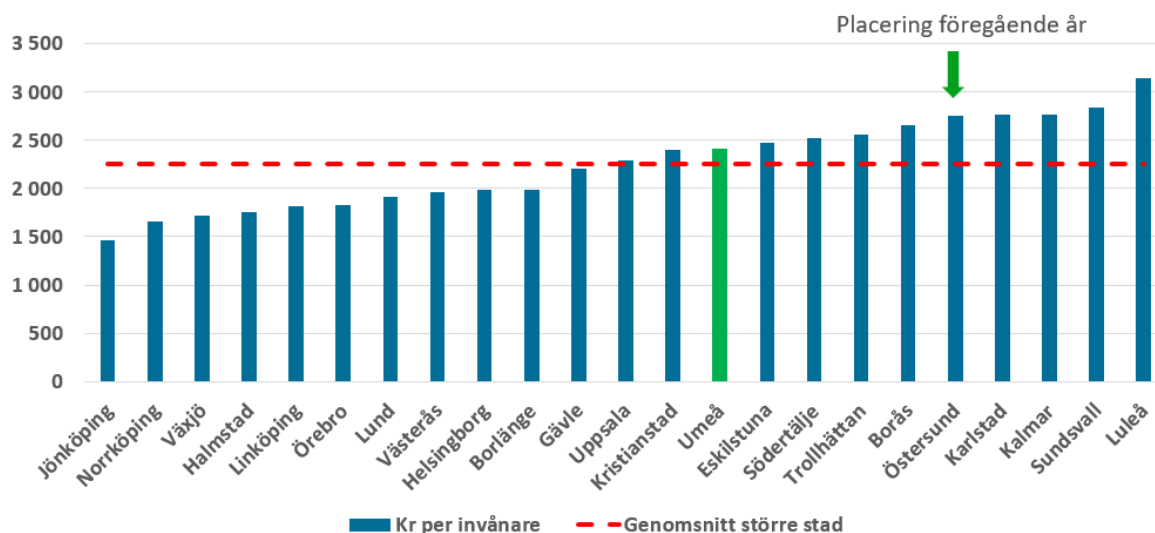
De senaste fem åren har Umeå haft en högre nettokostnad per invånare jämfört med gruppen större stad.



Umeås nettokostnad har ökat med 22% under perioden, från 1 975 kr/invånare till 2 407 kr/invånare. Motsvarande ökning för gruppen större stad är 24%. Den procentuella avvikelser mellan Umeå och större stad har minskat en aning, från att Umeå var 9% högre år 2020 till att vara 7% högre år 2024. Åren däremellan var dock Umeå 16–18% högre.



Av de 23 kommuner som ingår i gruppen större stad var det nio som hade en högre nettokostnad för fritidsverksamhet än Umeå år 2024 (året innan var det endast fyra kommuner med högre nettokostnad). Lägst nettokostnad för fritidsverksamhet hade Jönköping med 1 463 kr/invånare, högst hade Luleå med 3 136 kr/invånare. Genomsnittet för gruppen större stad var 2 253 kr/invånare.



Nettokostnad per verksamhet

Fritidsverksamheten är indelad i tre verksamheter (idrotts- och fritidsanläggningar, fritidsgårdar samt allmän fritidsverksamhet). Fördelningen av kostnader mellan dessa visas nedan där procent inom parentes visar föregående års andel. Vid jämförelse mot större stad hade Umeå något lägre procentuell andel för idrotts- och fritidsanläggningar samt fritidsgårdar medan allmän fritidsverksamhet var något högre.

	Umeå	Större stad
Idrotts- och fritidsanläggningar	69% (67%)	71% (70%)
Fritidsgårdar	13% (13%)	14% (14%)
Allmän fritidsverksamhet	18% (20%)	15% (16%)

Idrotts- och fritidsanläggningar

Idrottsanläggningar, kr/inv	2020	2021	2022	2023	2024
Större stad	1 250	1 254	1 322	1 481	1 602
Umeå	1 344	1 507	1 605	1 654	1 660
Diff i kr	94	253	283	173	58
Diff i %	8%	20%	21%	12%	4%

Umeås nettokostnad per invånare gällande drotts- och fritidsanläggningar har varit högre än större stad under perioden 2020–2024. Skillnaden var störst åren 2021–2022 då Umeås nettokostnad var ca 20% högre, men har sedan sjunkit ner till endast 4% högre år 2024. Nettokostnaden för idrotts- och fritidsanläggningar i Umeå har ökat med 24% mellan åren 2020 och 2024, motsvarande ökning för större stad är 28%.

Det är dock svårt att jämföra nettokostnaden med andra kommuner då vissa kommuner har sina anläggningar i bolag, vilket innebär att kostnaden inte ingår i kommunernas nettokostnad som presenteras på kolada.se. Ett rimligt antagande till varför Umeå har en hög nettokostnad är att Umeå har ett brett utbud av anläggningar. Umeå har en mångfald av föreningsliv, både bredd och elit, vilket fordrar bra anläggningar sommar som vinter. Det finns ett starkt elitidrottsgymnasium samt idrottshögskola, dessa samt idrottsförbunden ställer också höga krav på anläggningarna.

Fritidsgårdar

Fritidsgårdar, kr/inv	2020	2021	2022	2023	2024
Större stad	264	275	299	307	323
Umeå	263	291	308	315	308
Diff i kr	-1	16	9	8	-15
Diff i %	0%	6%	3%	3%	-5%

Under perioden 2020–2024 har nettokostnaden per invånare gällande fritidsgårdar varit i ungefär samma nivå i Umeå som större stad. Umeås nettokostnad har varit som mest 6% högre och som lägst -5% mindre än större stad. Mellan åren 2020 och 2024 har Umeås nettokostnad ökat 17% medan större stads nettokostnad har ökat med 22%.

Umeå har 13 mötesplatser för ungdomar samt 1 för vuxna med funktionsnedsättning. Hur många mötesplatser och/eller öppettider andra kommuner har finns inte angivet i Kolada varför det är svårt att jämföra nettokostnaden. Fritidsgårdar är inte alltid organiserade under fritidsverksamhet, i vissa kommuner kan de tillhöra andra verksamheter så som utbildningsförvaltning eller socialförvaltning, vissa kommuner har även föreningsdrivna fritidsgårdar.

Allmän fritidsverksamhet

Allmän fritidsverksamhet, kr/inv	2020	2021	2022	2023	2024
Större stad	298	346	344	333	329
Umeå	368	407	410	500	439
Diff i kr	70	61	66	167	110
Diff i %	23%	18%	19%	50%	33%

Umeås nettokostnad för allmän fritidsverksamhet har varit högre än större stad under perioden 2020–2024, som mest hade Umeå 50% högre nettokostnad (år 2023 då Umeå anordnade SM-veckan vars kostnader bokfördes som allmän fritidsverksamhet). Mellan åren 2020–2024 har Umeå höjt nettokostnaden för allmän fritidsverksamhet med 19%. Motsvarande ökning för större stad är endast 10%.

I Umeå kommuns kostnader för allmän fritidsverksamhet ingår tex personalkostnader för föreningsbyrå/stab, all utbetalning av föreningsstöd samt vissa övergripande poster så som utbildning och marknadsföring.

Att jämföra nettokostnaden med andra kommuner är även i detta fall svårt då uppgifterna i Kolada inte visar nog mycket information, tex hur kommunerna är organiserade och struktur gällande föreningsstöd. I Umeå betalar föreningar subventionerad taxa för att nyttja anläggningarna och samtidigt kan de söka aktivitetsstöd som för år 2024 uppgick till 14 kr/deltagare och tillfälle. Vissa andra kommuner har i stället 0-taxa, vilket innebär att föreningar nyttjar anläggningarna gratis, men då är också aktivitetsstödet lägre. Exempelvis har Luleå kommun 0-taxa och ett aktivitetsstöd på 5 kr/deltagare och tillfälle (år 2024). Detta innebär att Umeå har högre intäkter, men samtidigt högre kostnad för aktivitetsstöd.

Summering

Umeå kommuns nettokostnad per invånare för fritidsverksamhet har varit högre än större stad senaste 5 åren, dock har den procentuella avvikelser mellan Umeå och större stad minskat en aning.

Att göra en korrekt jämförelse av nettokostnaden för fritidsverksamhet mellan Umeå kommun och gruppen större stad är svår, kostnader beror som tidigare nämnts i rapporten, på hur kommunerna är organiserade, vad som ingår i fritidsverksamheten, om anläggningar redovisas i kommunen eller i bolag, struktur för föreningsstöd osv.

Ett kallare klimat kan vara en orsak till högre nettokostnad, bl a ställs krav från elitidrottsförbund på säsongslängder, vilket tex kan innebära att konstgräsplaner behöver värmas upp tidig vår/sen höst till höga kostnader. Med ett kallare klimat kommer också ett ökat behov av inomhusanläggningar. En annan faktor som kan påverka nettokostnaden är avstånd till andra kommuner. Långa avstånd ger inte samma möjlighet att nyttja andra kommuners anläggningar, behovet ökar då att bygga egna kostsamma anläggningar.

Nettokostnadsjämförelse kulturverksamhet

Bakgrund

I samband med beslut om budget 2021 gav kommunfullmäktige i uppdrag till vissa nämnder att analysera nettokostnadsavvikelser samt nettokostnadsjämförelser enligt en anvisning från kommunstyrelsen. Dessa analyser har utgjort underlag fram till och med planeringsprocessen för 2023. I den nuvarande planeringsprocessen är dessa nettokostnadsjämförelser en del i den ordinarie planeringsprocessen.

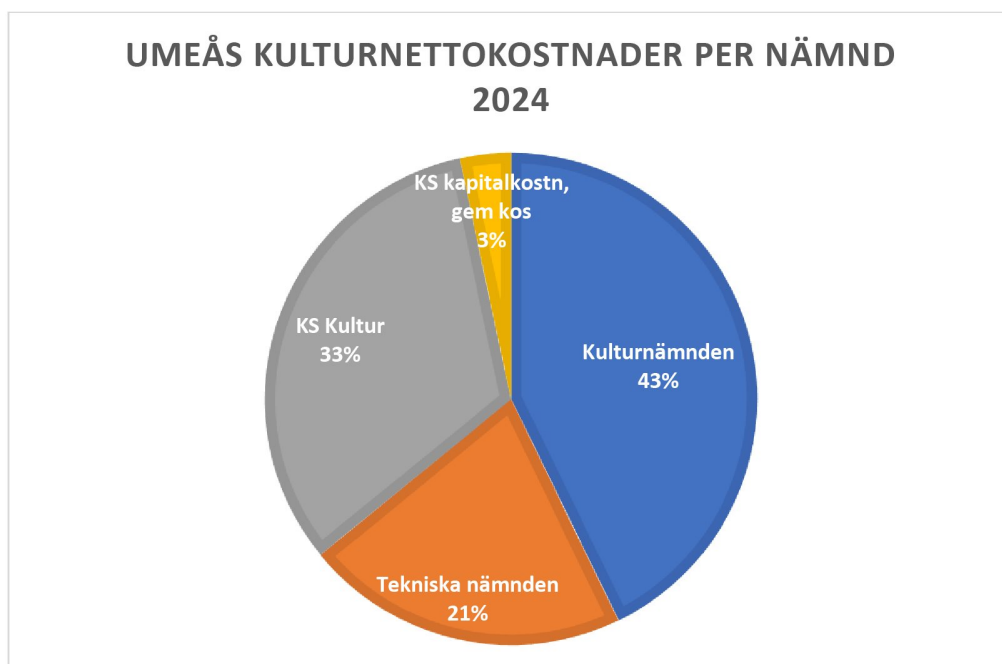
- Uppgifterna är hämtade från kolada.se förutom uppgifter om kostnadsslag och intäkter som hämtats från scb.se. Uppgifterna beskrivs i kronor per invånare (kr/inv.), procent och miljoner kronor (mnkr)
- Ingen kontakt med några kommuner har gjorts för att ytterligare jämföra redovisningen av kulturnettokostnader.
- Kulturverksamhet utgörs av allmän kultur, bibliotek, musik- och kulturskola samt stöd till studieorganisationer.
- Kommungruppen större stad består av totalt 23 städer. Umeås närmsta kuststäder Örnsköldsvik och Skellefteå ingår inte i gruppen större stad.

Nettokostnader/invånare Umeå 2024

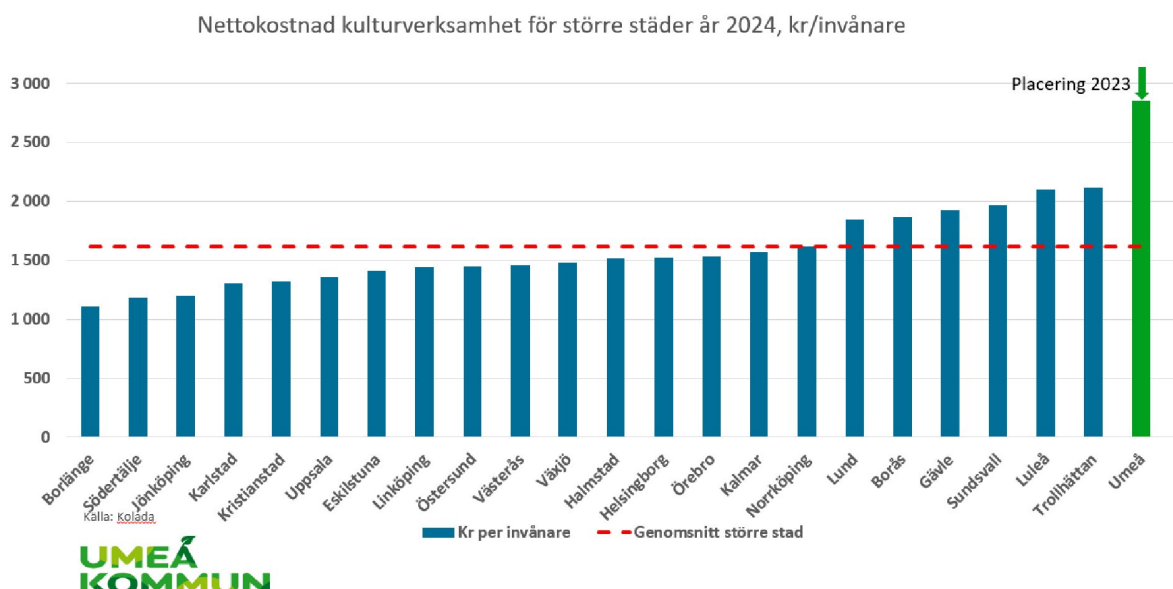
- Nettokostnaden uppgick 2024 till **2 851 kr/inv. (-382,7 mnkr)**. Dessa fördelades per verksamhet enligt:
 - Allmän kultur **1488 kr/inv. (-199,8 mnkr)**
 - Bibliotek **926 kr/inv. (-124,3 mnkr)**
 - Musik-och kulturskola **366 kr/inv. (-49,1 mnkr)**
 - Stöd till studieorganisationer **71kr/inv. (-9,5 mnkr)**
- fördelning per kostnadsslag/intäkt enligt:
 - Lämnade bidrag **839 kr/inv. (-112,7 mnkr)**
 - Personalkostnader **931 kr/inv. (-124,9 mnkr)**
 - Lokaler **834 kr/inv. (-111,9 mnkr)**
 - Övriga kostnader¹ **407 kr/inv. (-54,6 mnkr)**
 - Intäkter **-160 kr/inv. (21,4 mnkr)**

¹ Dessa kostnader utgörs av kapitalkostnader (avskrivningar på gjorda investeringar på exempelvis Väven), köp av huvudverksamhet (Jazzfestivalen), inköp av varor (exempelvis böcker, förbrukningsmaterial) och tjänster (exempelvis artistgager, bemanningstjänster), fördelade kommungemensamma kostnader, städ, IT, stödfunktioner för ekonomi, personal och kommunikation med mera.

Nettokostnaderna -382,7 mnkr för kulturverksamhet år 2024 fördelades mellan kommunens nämnder procentuellt på följande sätt:

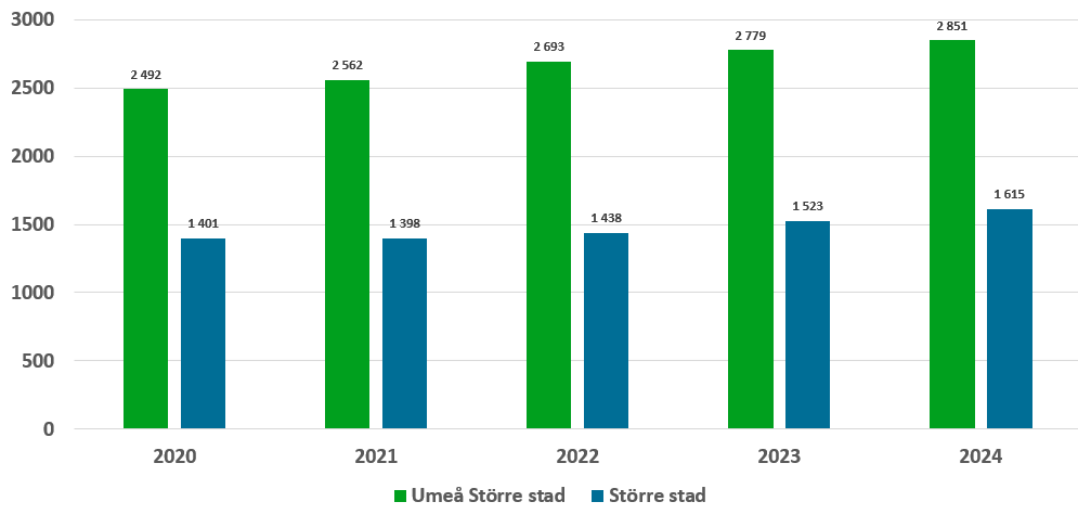


Nettokostnadsutveckling 2020-2024



- Umeå har högst nettokostnader för kulturverksamhet i jämförelse med större städer. Trollhättan samt städerna efter Norrlandskusten är de städer näst efter Umeå med högst nettokostnad.

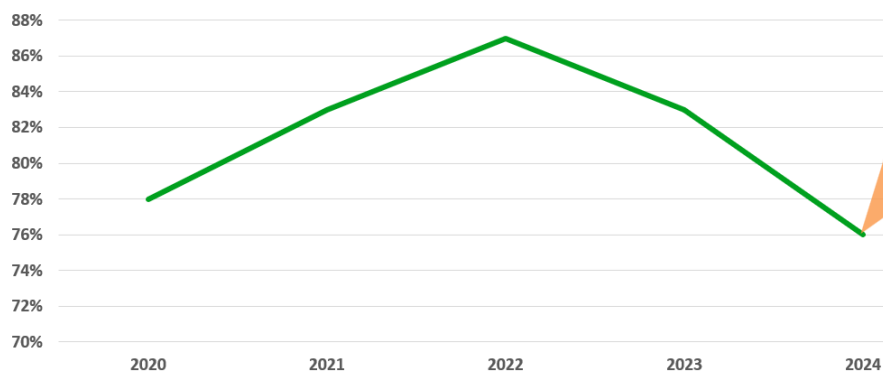
Nettokostnadens utveckling för kulturverksamhet i jämförelse med större stad de senaste 5 åren, kr/invånare



Källa: Kolada

- Nettokostnaderna har ökat med 14 % under perioden från 2 492 kr/inv. till 2 851 kr/inv. Motsvarande siffra för gruppen större städer är en ökning med 15 %.

Procentuell avvikelse i nettokostnad för kulturverksamhet i Umeå jämfört med större stad de senaste 5 åren

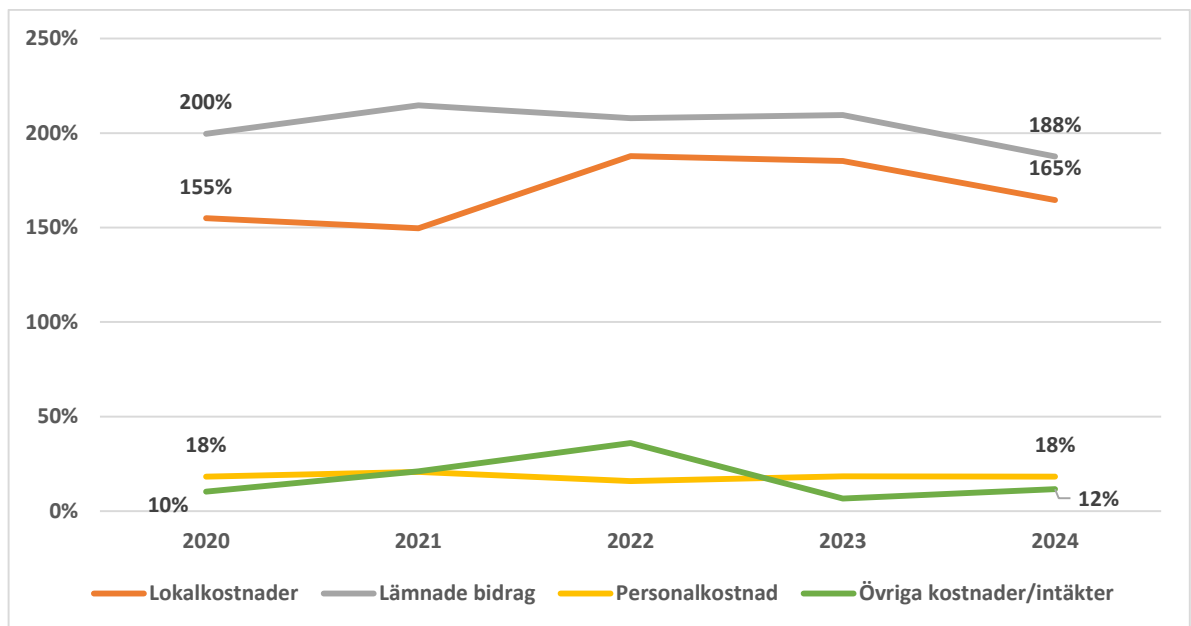


Källa: Kolada

**UMEÅ
KOMMUN**

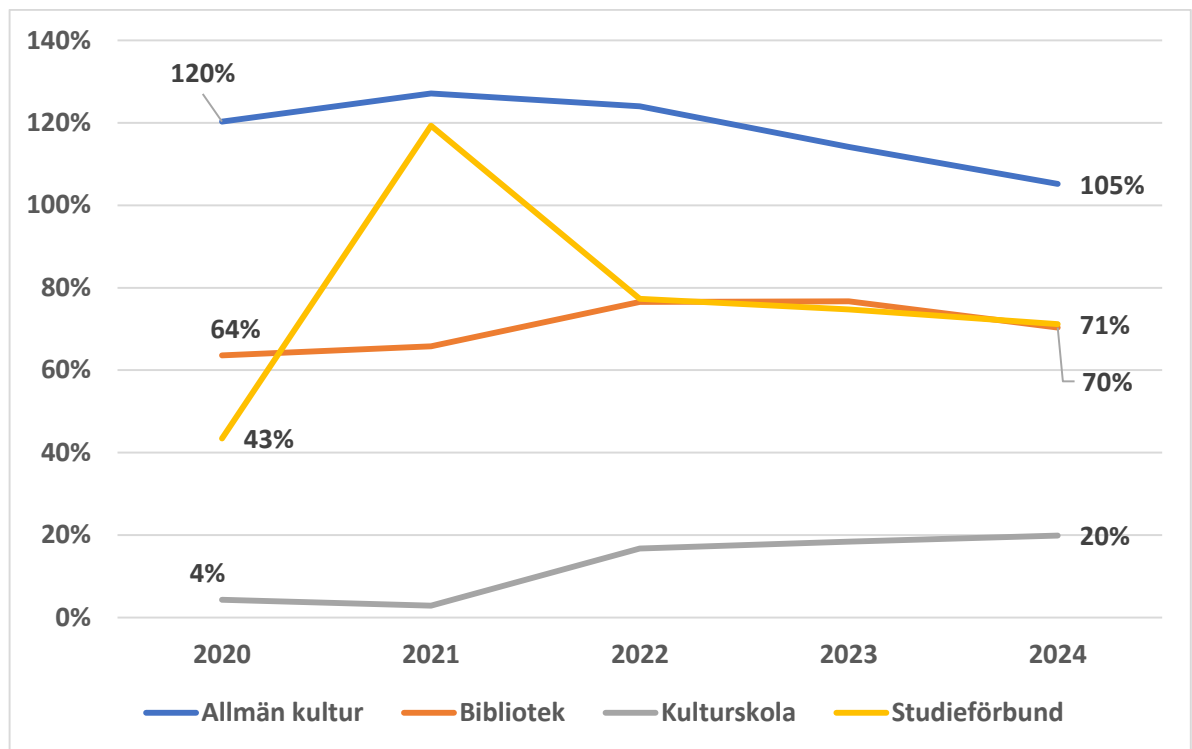
Avvikelsen motsvarar sista året 166 miljoner kronor varav
Lämnade bidrag 74 mnkr
Lokalkostnader 70 mnkr
Personalkostnader 19 mnkr.
Övr.kostnader, intäkter 3 mnkr

- Umeås nettokostnader för kulturverksamhet var 76% högre än gruppen större stad år 2024 (avvikelsen motsvarar cirka 166 mnkr). 2020 var den skillnaden 78% högre i Umeå.

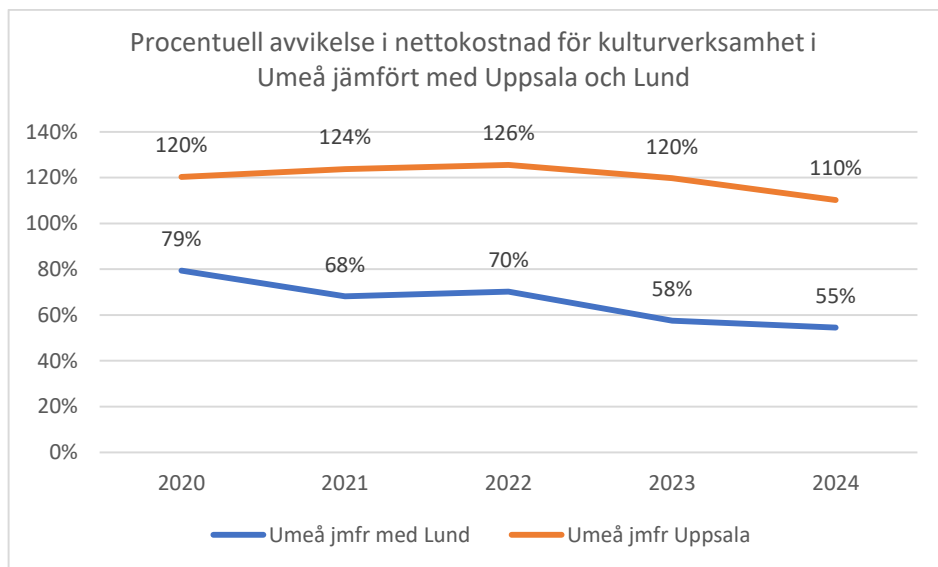


Diagrammet ovan visar procentuell avvikelse för olika kostnadsslag och intäkter. Umeå jämfört med större stad.

- Lämnade bidrag till kulturbolag, föreningar, festivaler, studieorganisationer och stipendiater är de kostnader som avviker mest. År 2024 hade Umeå 188 % högre kostnader för lämnade bidrag, avvikelserna motsvarar cirka 74 mnkr. 2020 var den siffran 200 %. Kommunstyrelsen lämnade 2024 bidrag på 81,6 mnkr till Norrlandsoperan, Umeå Folkets hus, Västerbottens museum och Bildmuséet. Kulturnämnden lämnade bidrag 2024 på 30,8 mnkr. Minskningen de senaste åren beror inte på lägre lämnade bidrag totalt i Umeå utan på att befolkningen ökat mer procentuellt än lämnade bidrag samt att jämförelsegruppen större stads lämnade bidrag ökat mer än Umeås.
- Lokalkostnaderna var 165% högre i Umeå år 2024 vilket motsvarar cirka 70 mnkr. Motsvarande siffra 2020 var 155%. Umeås lokalkostnader utgörs av Väven, alla folkbibliotek, depåbiblioteket, Kulturskolan (delar av Hamnmagasinet och Midgårdsskolan) med flera. Kvaliteten på redovisningen har under denna period förbättrats då samtliga folkbibliotek som är integrerade i skolor numera redovisas som en kulturkostnad och inte skolkostnad. Ett rimligt antagande är att Umeås höga lokalkostnader beror på att många av de jämförande kommuner saknar ett kulturhus av Vävens storlek. Under 2022 infördes dessutom ett nytt regelverk för redovisning av fastigheter. Vävens kostnader ökade från -75,5 mnkr 2021 till -90,6 mnkr 2022, -10,2 mnkr av den ökningen kan kopplas till det nya regelverket för redovisning av fastigheter. År 2024 uppgick lokalkostnaderna för Väven till -98,5 mnkr vilket utgör ca 26% av de totala kulturnettokostnaderna och 88% av de totala lokalkostnaderna.
- Personalkostnader var år 2024 18% högre i Umeå, vilket motsvarar cirka 19 mnkr. Motsvarande siffra 2020 var också 18%.
- Övriga kostnader och intäkter var tillsammans 12% högre 2024 i Umeå. Motsvarande siffra var 2020 10%. Eventuella finansiella intäkter som tillfaller Umeå kommun från det delägda intressebolaget Väven i Umeå AB redovisas inte som en intäkt under kulturverksamhet. Riktade statsbidrag är den största intäkten. Den har minskat under perioden.

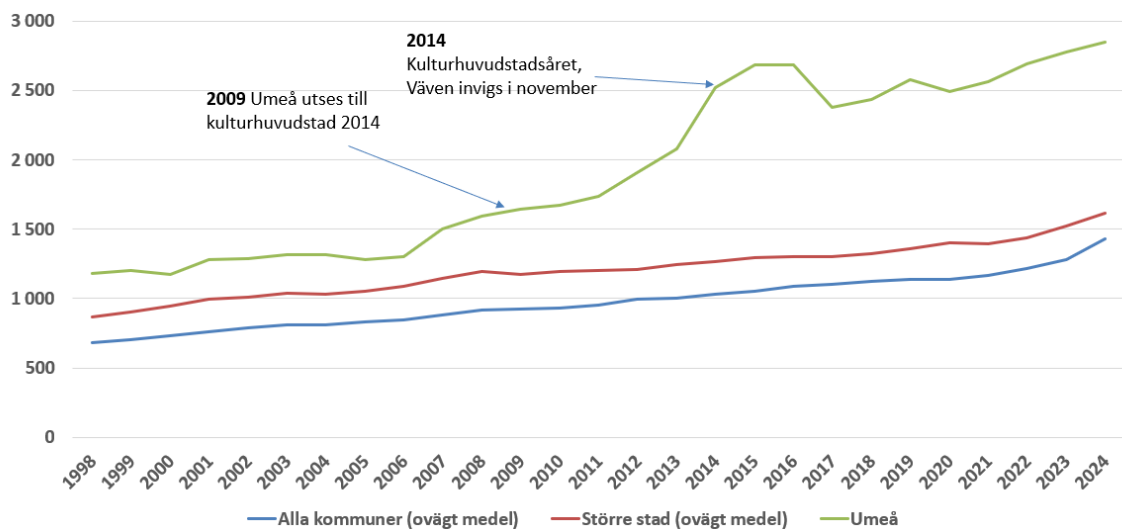


- Uppdelat per verksamhet (se diagram ovan) avviker Umeås kostnad jämfört med större städer mest för allmän kultur, 105% högre år 2024, motsvarande siffra 2020 var 120%. En orsak till minskningen är att stabsfunktioner på kulturförvaltningen, som tidigare redovisades på allmän kultur, numera fördelas ut proportionellt på respektive verksamhet. Musik-och kulturskola är den verksamhet som avviker minst. År 2024 var nettokostnaden 20% högre i Umeå, motsvarande siffra 2020 var 4%. Biblioteksverksamheten avvek med 70% 2024 och motsvarande siffra 2020 var 64%. Kostnaderna för stödet till studieförbund är 71% högre i Umeå 2024 , år 2020 var den siffran 43%.
- Kulturverksamhetens andel av Umeå kommuns totala nettokostnader har sedan 2020 minskat från 4,4% till 4,2%. För gruppen större stad har andelen minskat från 2,5% till 2,3%



- Om en väljer ut 2 städer, Lund och Uppsala i detta fall och jämför med Umeå ser man att Umeå har 110% högre nettokostnader än Uppsala 2024 och 55% högre nettokostnader än Lund. Det har skett en minskning sedan 2020 då Umeå hade 120% högre nettokostnader än Uppsala och 79% högre nettokostnader än Lund. Förklaringen till minskningen är att personalkostnaderna i Lund (28%) och Uppsala (27%) ökat mer än i Umeå (16%) under perioden och att i Lund har lokalkostnaderna ökat med 81% medan de i Umeå ökat med 26%.

Nettokostnad kulturverksamhet 1998-2024



Diagrammet visar att Umeå sedan 1998 har haft högre nettokostnader för kultur än övriga kommuner. Gapet till övriga kommuner ökade markant efter det att Umeå utsetts till kulturhuvudstad. 2014 invigdes Väven med betydligt högre lokalkostnader än tidigare samt nya verksamheter som inte funnits tidigare tillkom, vilket innebar att nettokostnaderna inte minskade. Ett antal nya festivaler som uppstod i samband med kulturhuvudstadssatsningen blev också kvar och är än idag verksamma (bland annat Littfest och Samisk vecka).

Summering/analys

- Umeå kommuns nettokostnad per invånare för kulturverksamhet har varit betydligt högre än gruppen större stad de senaste 5 åren. Den procentuella avvikelser mellan Umeå och större stad har minskat en aning de sista 5 åren från 78% 2020 till 76% 2024.
- Lämnade bidrag och lokalkostnader är de kostnader där Umeå avviker mest från övriga städer.
- Befolkningstillväxt påverkar kulturverksamhet och kulturkostnader men inte i samma utsträckning som skola och äldreomsorg.
- Geografiskt avstånd och politisk ambition kan nog förklara en större del av kommunernas kulturnettokostnader framför allt när det gäller lämnade bidrag och lokalkostnader. Kulturverksamheten i Umeå har ända sedan Norrlandsoperan byggdes på 70-talet och IDUN-kvarteret med Folkets hus och stadsbiblioteket på 80-talet varit politiskt en viktig verksamhet. Umeå samt övriga Norrlandsstäder efter kusten med geografiskt långt avstånd till storstäderna i södra Sverige ligger alla bland de städer som har högst kulturnettokostnader. Läger man till Skellefteå vars kulturnettokostnader 2024 var 1 968 kr /inv. och som också nyligen byggt ett kulturhus blir det ännu tydligare. Exempelvis Lund, som Umeå ofta jämförs med, ligger 2 mil från Malmö och 6,5 mil från Köpenhamn där kulturutbudet är stort så behovet av att bygga kulturhus och opera där kanske inte är lika stort som det varit i de norrländska städerna. Samma sak gäller städer som Södertälje och Uppsala som har nära till Stockholms kulturutbud. Trollhättan, som ligger relativt nära Göteborg, utgör ett undantag då de har de näst högsta kulturnettokostnaderna (2 115 kr/inv.).
- För att förklara skillnader i nettokostnaden för kulturverksamhet mellan Umeå kommun och gruppen större stad, utöver geografiskt avstånd och politisk ambition, krävs ett mer utförligt arbete för att ta fram information som inte finns i kolada.se och scb.se. Exempelvis vilka verksamheter respektive kommun har, kommunens organisation, bemanning, öppettider, redovisning av kulturbolag och storlek på bidrag till kulturföreningar, festivaler och studieförbund.

Relationstal - föreslagen ramtilldelning i förhållande till PKV och demografiska förändringar

Av tabellerna framgår ramtilldelning i budget 2025, budget 2026 samt förslag till planeringsdirektiv 1 för 2027 i relation till antal invånare respektive år.

Förslag till ramtilldelning i planeringsdirektiv 1 innebär att alla nämnder får en ramökning per invånare i relevant åldersintervall, i enlighet med SKR:s prognos för PKV 2027, dvs 3,2%.

Tabell 1. Ramtilldelning i relation till totalt antal invånare.

Nämnd	Kronor/invånare			Procentuell förändring		
	Budget 2025	Budget 2026	Plan. dir.1 2027	Budget 2025	Budget 2026	Plan.dir. 1 2027
Överförmyndarnämnd	-119	-123	-127	102,0%	103,0%	103,2%
Kommunstyrelse exkl åtaganden	-2 094	-2 148	-2 217	105,8%	102,6%	103,2%
Kommunfullmäktige	-29	-30		100,6%	101,0%	
Personalnämnd	-10	-10	-10	101,2%	102,9%	103,2%
Teknisk nämnd	-11 471	-11 981	-12 365	104,2%	104,4%	103,2%
Byggnadsnämnd	-464	-481	-496	106,9%	103,5%	103,2%
Miljö- och hälsoskyddsnämnd	-161	-166	-171	104,4%	103,5%	103,2%
Umeåreg. räddningsnämnd	-637	-766	-791	117,0%	120,2%	103,2%
Äldrenämnd	-10 308	-11 086	-11 502	103,7%	107,6%	103,7%
Individ- och familjenämnd	-13 098	-13 731	-14 145	104,1%	104,8%	103,0%
Fritidsnämnd	-1 171	-1 219	-1 258	102,4%	104,1%	103,2%
Kulturnämnd	-1 252	-1 303	-1 345	101,1%	104,1%	103,2%
För- och grundskolenämnd	-17 254	-17 453	-17 650	100,4%	101,2%	101,1%
Gymnasie-/vuxenutb.nämnd	-4 810	-5 031	-5 303	104,2%	104,6%	105,4%
IT kapacitetsnämnd		-14	-14		0,0%	103,2%
Umeåregionens nämnd för PA-system		-38	-39		0,0%	103,2%
Total	-62 879	-65 581	-67 434	103,1%	104,3%	102,8%

Tabell 2. Ramtilldelning i relation till relevant åldersintervall

Nämnd	Ålders-intervall	Kronor/invånare			Procentuell förändring		
		Budget 2025	Budget 2026	Plan.dir.1 2027	Budget 2025	Budget 2026	Plan.dir. 1 2027
Äldrenämnd	65-	-57 995	-61 331	-63 294	103,4%	105,8%	103,2%
Individ- och familjenämnd	1-65	-15 955	-16 771	-17 307	104,2%	105,1%	103,2%
För/Grundskolenämnd	1-15	-107 365	-111 312	-114 874	102,1%	103,7%	103,2%
Gymnasie/vuxenutb.nämnd	16-19	-103 494	-108 090	-111 549	101,4%	104,4%	103,2%

Ramtilldelning över tid

Diagrammen nedan visar respektive nämnds andel av den sammanlagda nettokostnadsramen för alla nämnder exklusive kommunfullmäktiges åtaganden i kommunstyrelsen budget, kommunfullmäktiges ram för kommunrevision samt valnämnden. Nämnderna har indelats i tre grupper; nämnder över 10%, nämnder 1,5%-10% och nämnder under 1,5% i andel av den sammanlagda ramen.

Diagram 1. Nämnder med andel över 10%

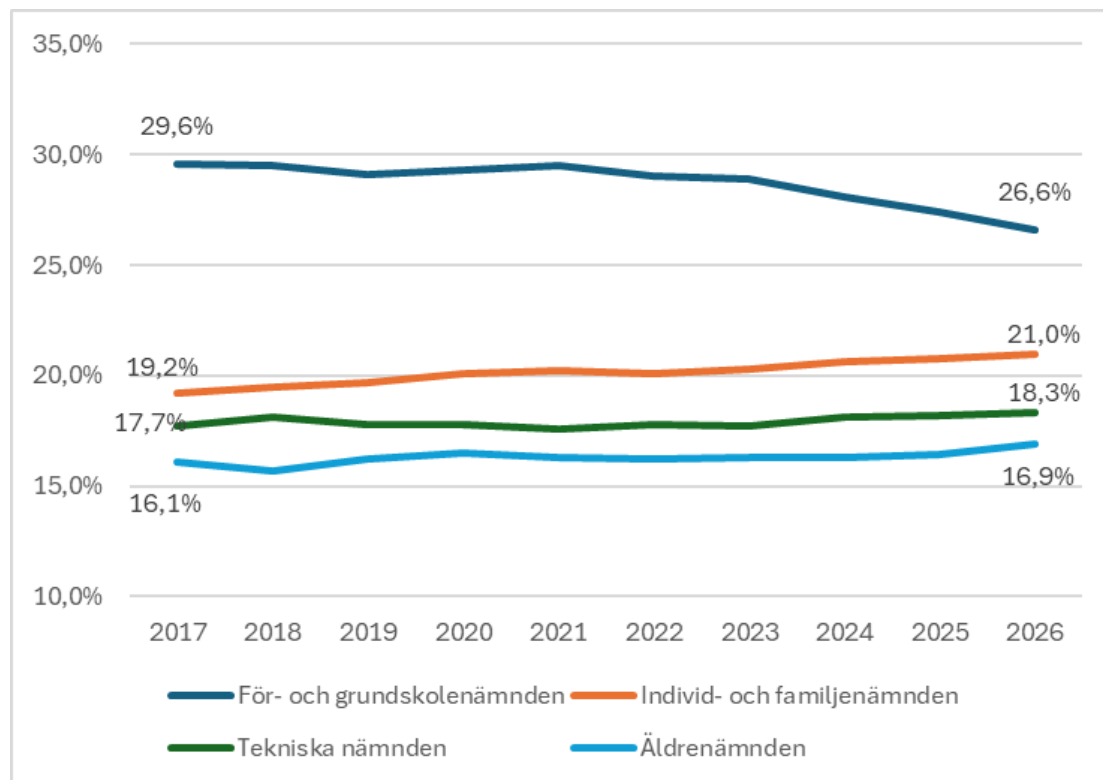
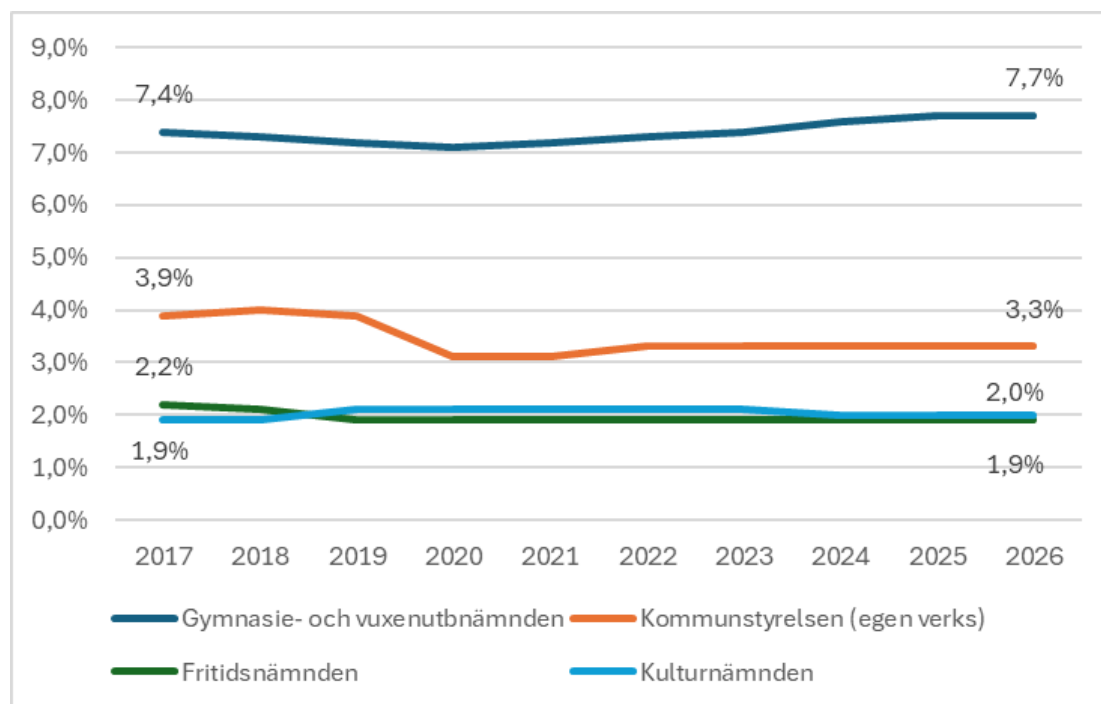
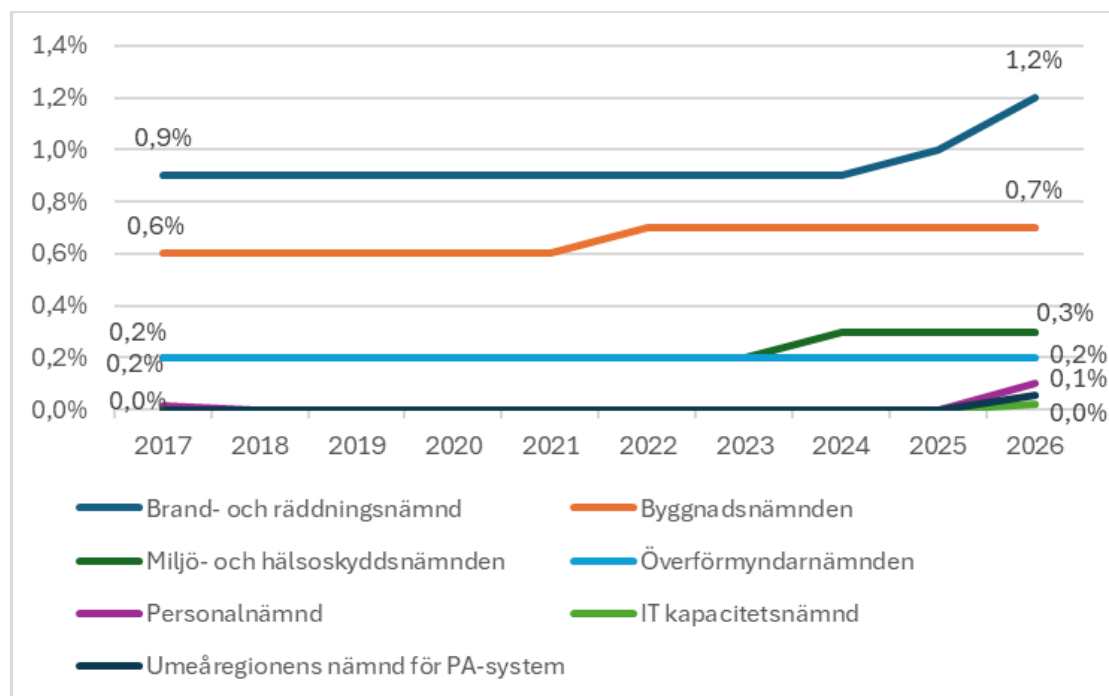


Diagram 2. Nämnder med andel 1,5–10%**Diagram 3. Nämnder med andel under 1,5%**



Sammanträdestider för Umeå kommun pensionärsråd (UPR) 2026

Pensionärsrådet sammanträder kl. 09.00-12.00 följande datum:

20 februari - Kommunstyrelsens sammanträdesrum, Länken, Stadshuset

20 mars - Kommunstyrelsens sammanträdesrum, Länken, Stadshuset

8 maj - Esplanaden, Länken, Stadshuset

9 oktober - Kommunstyrelsens sammanträdesrum, Länken, Stadshuset

27 november - Kommunstyrelsens sammanträdesrum, Länken, Stadshuset

Pensionärsrådets beredningsgrupp sammanträder digitalt via Teams kl. 10.00–11.00 följande datum:

30 januari

27 februari

17 april

18 september

6 november



Inspektionen för vård och omsorg

BESLUT

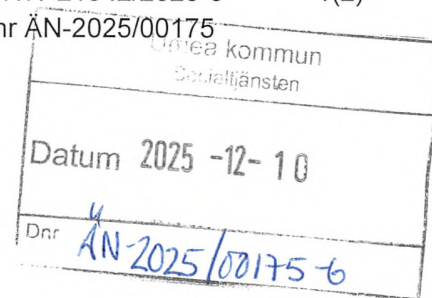
2025-12-08

Dnr 3.1.1-21542/2025-5

1(2)

Ert dnr ÄN-2025/00175

Äldrenämnden
Umeå kommun
901 84 UMEÅ

**Ärendet**

Anmälan enligt lex Maria från Äldrenämnden i Umeå kommun, om risk för allvarlig vårdskada på särskilt boende i Umeå.

Anmälan handlar om en patient som vid ett tillfälle fick fel dos av ett läkemedel. Konsekvensen för patienten blev ökad dåsighet och att hen behövde sjukhusvård.

Beslut

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) avslutar ärendet och kommer inte att vidta några ytterligare åtgärder.

Skälen för beslutet

IVO bedömer att vårdgivaren, efter begärd komplettering, har fullgjort sin skyldighet att utreda och anmäla händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada.

Enligt IVO framstår vårdgivarens slutsatser som rimliga och adekvata. Vårdgivaren har vidtagit åtgärder för att hindra att något liknande inträffar igen.

Därmed har vårdgivaren uppfyllt kraven i 3 kap. 2-5 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL och de föreskrifter som beskriver vårdgivares ansvar för systematiskt patientsäkerhetsarbete, HSLF-FS 2017:40 och anmälan till IVO av händelser som medfört eller hade kunnat medföra allvarlig vårdskada, HSLF-FS 2017:41.

För att kunna säkerställa att händelsen som har anmälts till myndigheten har utretts i nödvändig omfattning utifrån 7 kap. 8 § PSL har IVO begärt in komplettering av vårdgivarens utredning.

Begärd komplettering

IVO begärde en komplettering av vårdgivarens bedömning om händelsen har medfört allvarlig vårdskada eller hade kunnat medföra allvarlig vårdskada. Svar på begärd komplettering har inkommit.

Underlag

- Anmälan
- Patientjournal
- Kompletterande redovisning, inkom till IVO den 3 december 2025.

Beslut i detta ärende har fattats av Åsa Pålsson Stråe. I den slutliga handläggningen har Magdalena Anundsson deltagit. Inspektören Cecilia Önnhall har varit föredragande.

Information om IVO:s uppdrag i hanteringen av anmälningar enligt lex Maria

Vårdgivaren är skyldig att utreda och till IVO anmäla händelser som medfört eller hade kunnat medföra allvarlig vårdskada. Syftet med utredningen ska vara att så långt som möjligt klarlägga händelseförloppet och vilka faktorer som påverkat det. Av vårdgivarens utredning ska framgå vilka åtgärder som har beslutats i syfte att hindra att liknande händelser inträffar på nytt, eller att begränsa effekterna av sådana händelser om de inte helt går att förhindra. Det ska även framgå att patienten har getts tillfälle att beskriva händelsen samt hur hälso- och sjukvårdspersonalen informeras om vårdgivarens analys och bedömning av händelsen i syfte att bidra till lärande och ökad patientsäkerhet. IVO:s ansvar när det gäller anmälningar enligt lex Maria är att granska vårdgivarens utredning. Om IVO bedömer att vårdgivarens utredning följer gällande bestämmelser avslutar IVO ärendet.

**BESLUT**

2025-12-04

Dnr 3.1.1-36018/2025-3

1(2)

Ert dnr ÄN-2025/00268

Umeå kommun Äldrenämnden
901 84 UMEÅ

Umeå kommun
Socialtjänsten

Datum 2025 -12- 08

Dnr ÄN-2025/00268-8

Ärendet

Anmälan enligt lex Maria från Umeå kommun äldrenämnden om risk för allvarlig vårdskada vid korttidsboende i Umeå.

Anmälan handlar om en person som ramlat där vidtagna åtgärder fördröjdes vilket ökat risken för allvarlig vårdskada, smärta och lidande för personen.

Beslut

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) avslutar ärendet och kommer inte att vidta några ytterligare åtgärder.

Skälen för beslutet

IVO bedömer att vårdgivaren, har fullgjort sin skyldighet att utreda och anmäla händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada.

Enligt IVO framstår vårdgivarens slutsatser som rimliga och adekvata. Vårdgivaren har vidtagit åtgärder för att hindra att något liknande inträffar igen.

Därmed har vårdgivaren uppfyllt kraven i 3 kap. 2-5 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL och de föreskrifter som beskriver vårdgivares ansvar för systematiskt patientsäkerhetsarbete, HSLF-FS 2017:40 och anmälan till IVO av händelser som medfört eller hade kunnat medföra allvarlig vårdskada, HSLF-FS 2017:41.

Underlag

- Anmälan inklusive bilagor

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen Åsa Pålsson Stråe. I den slutliga handläggningen har inspektören Cecilia Marklund deltagit. Inspektören Cecilia Högdahl har varit föredragande.

Information om IVO:s uppdrag i hanteringen av anmälningar enligt lex Maria

Vårdgivaren är skyldig att utreda och till IVO anmäla händelser som medfört eller hade kunnat medföra allvarlig vårdskada. Syftet med utredningen ska vara att så långt som möjligt klarlägga händelseförloppet och vilka faktorer som påverkat det. Av vårdgivarens utredning ska framgå vilka åtgärder som har beslutats i syfte att hindra att liknande händelser inträffar på nytt, eller att begränsa effekterna av sådana händelser om de inte helt går att förhindra. Det ska även framgå att patienten har getts tillfälle att beskriva händelsen samt hur hälso- och sjukvårdspersonalen informeras om vårdgivarens analys och bedömning av händelsen i syfte att bidra till lärande och ökad patientsäkerhet. IVO:s ansvar när det gäller anmälningar enligt lex Maria är att granska vårdgivarens utredning. Om IVO bedömer att vårdgivarens utredning följer gällande bestämmelser avslutar IVO ärendet.



Tjänsteskrivelse

2026-01-05

Äldrenämnden

Diariennr: ÄN-2026/00010

Återkoppling kurser och konferenser

Förslag till beslut

Äldrenämnden har tagit del av återkopplingen.

Ärendebeskrivning

Ledamöter och ersättare i Äldrenämnden uppmanas att ge en muntlig återkoppling efter deltagande i kurser eller konferenser som beslutats av nämndens presidium.

Pernilla Henriksson
Äldreomsorgsdirektör

Anna Karlander
Kanslichef

Denna behandling '17/26 Övriga frågor' har inget tjänsteutlåtande.